قل لا اسئلکم علیه اجرا الا المودة فی القربیٰ

بعونه وصونه درین زمان سعادت اقتران کتاب مستطاب نایاب چون آفتاب عالمتاب برای استفاده
احباب اطیاب

هذا کتاب البشریٰ بالحسنیٰ

سنه ۱۳۱۷ھ

در تشریح رساله شریفه مودة فی القربیٰ فخر المحدثین علامه السید علی
الهمدانی الشافعی

باهتمام سید احمد شاه شمسی مالک و مهتمم مطبع
در مطبع نامی گرامی حسن المطابع لاهور مطبوع گردید

بشارة بالمسرات

بعونه وصونه تعالی

کتاب مستطاب مودة القربی فخر المحدثین سید علی همدانی شافعی که در فضائل اهلبیت اطهار علیهم السلام
نوشته کتابی بود نایاب و مشهور و متین و باوجود شهرت و متانت تا حال هیچ شرحی بران دیده نشده
است و هرکسی یکدفعه آنرا ببیند عارف صادق عاشق آن میگردد **هذا** حجة الاسلام والمسلمین
آیة الله فی العلمین مدار الشریعت منار الطریقة تاج الشیعة فحل الفحول حاوی الفروع والاصول حامل لواء
شرع الرسول حامی زوج البتول حضرت الحاج **السید ابو القاسم** القمی الرضوی ادام الله
وجوده العالی بدوام الایام واللیالی شرحی مفصل موسوم به **کتاب البشری بالحسنی** متضمن
تحقیق حقایق کلیات وتدقیق دقایق جزئیات بنحوی مطلوب وضعی مرغوب نوشتند تا که برای هر منتهی سند
ومقتداء ومقتدی فتح ابواب اسرار حقایق ورفع حجب استار دقایق گردید سلسله استفاده جاری واستفاضه
ساری باشد **لیس** بحمد الله المنعام درین ایام فرحت انجام بمساعی جمیله جلیله عمدة الاعیان زبدة الارکان
رفیع الشان منیع المکان مدار المهام جناب **میرزا شجاعت علی** صاحب سلمه الله والبقاء **الامیرة**
المفخمة الجلیلة الجمیلة الرئیسة المکرمة النبیلة ناصرة الشریعة الغراء حامیة الملة البیضاء
حاجیة الحرمین الشریفین **زائرة** روضة الحسنین السیدة القدسیة المحمودة المرضیة
جناب العالیة المتعالیة **نواب شمس جهان بیگم** الملقب به نواب بیگم ممتاز آباد
تاج الهند دام الله اقبالها فی الدنیا وزاد الله درجاتها فی الاخرة وکثر الله امثالها
فی ترویج الملة بیگم فخیمه محتشمه نواب غفران وضوان مآب منتظم الملک محسن الدوله فریدون جاه **سید**
منصور علی خان بهادر نصرت جنگ ناظم مناظم صوبه بنگ
برای افاده خواص واستفاده عوام طبع فرمودند حق تعالی این تحفه را
ز جانب شان درین دار ناپایدار پایدار و برای صغار
وکبار هدایت ویادگار روز رستخیز ذخیره وما یه افتخار
گرداند اللهم وفقها فی ترویجها وزد عمرها

بفضل الله تعالی

این کتاب چون آفتاب عالمتاب

موسوم به **کتاب البشری بالحسنی**

در شرح مودة القربی همدانی از مصنفات محقق

کامل مدقق فاضل علامة الدهر نادرة العصر مدار

الشریعة منار الطریقة نبیة الاعلام قبلة العظام حجة الاسلام

فخر بنی فواسر کاظم حضرت السید ابو القاسم الرضوی

القمی ساکن الحال لاهوری دام

ظله الله تعالی بدوام الایام واللیالی

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی امر کافة الوری بالمودة فی القربی لانها هی عین الایمان والهدی وبها یحصل القربی والزلفی والشکر لله الذی انزل البشری بالحسنی لمن یودهم فی الدنیا ثم زاد ومن یقترف حسنة نزد له فیها حسنًا فالحسنی لمن ترك الهوی والغوی وابتغی مرضاة رب العلی الاعلی فهذا هی البشری بعد البشری وذلك اولی له فاولی ثم اولی له فاولی وطوبی له فطوبی فخیر الصلوة والسلام والتحیة الابهی علی محمد وآله خیار الوری بدور الدجی انوار الهدی شموس الدین والدنیا آل الله تعالی اسماء الله الحسنی کلماته التامات العلیا ایات ربه الکبری مدامًا بانه ما احصی علمه تعالی حتی ملئت بها فی کل آن من الثری الی الثریا **اما بعد** بدانکه این اقل بنی هاشم **ابو القاسم** ابن الحسین ابن النقی الرضوی القمی با اللاهوری فی الحال مسکنا ومحتدا یخفی مد فنا ان شاء الله تبارك وتعالی بعرض اهل ایمان و اسلام میرساند که این اخفر الانام از قدیم الایام بغائیة شائق وبنهائیة عاشق بودم که این کتاب مستطاب را شرحی مفصل متضمن انکشاف کل حقائق و دقائق لفظی و معنوی بنویسم اما بعدم جدان نسخه صحیح وکثرت لواحق زمان و عوائق احیان الی الآن مانع میشدند بر چند الحال هم علیل الطبع وعدیم الفرصة بکثرة مشاغل دینی و دنیوی بالکل میباشم وعمر را فانی سیع ذالك متوکلًا

مختصر نموده باین اصل الفاظ کتاب هذا متضمن مباحث بلخاص خالی از اطالت ولا تحریر شرحی بلا اراده علی الله

نامش کتاب البشری بالحسنی فی تشریح رسالة المودة فی القربی نهادم وامید وار از لطف

پروردگار میباشم که این را یادگار بر صفحه روزگار و نافع کبار و صغار درین دار ناپایدار و نور در ظلمت و

انیس در وحدت و شفیع در قیامت و رفیق در جنت و منجی از عذاب آخرت برای ما و برای ناشر و جمله مومنین

بحرمت خیار البریه علیهم السلام گرداند انه ذو الفضل العظیم و الجود الکریم اما در مقدمه با لضرورت احتیاج و حسب البیان است

باب اول در بیان حال این کتاب عالمتاب با جمال

بدانکه درین کتاب مستطاب مختص دو قسم احادیث و اخبار صحاح و حسان متفق علیه اهل سنت بل متفق علیه امت

میباشند چونکه مصنف موثق و مستند و معتمد علیه از اعلام مشهوره میباشد لهذا همه اینها را بصورة مراسیل

مرفوعه نوشته و لیکن اسانید آنها در مسانید مستنده اهل حدیث چون امام احمد حنبل و امام حافظ ابو نعیم

و امام نسائی و بیهقی و بغوی و عبد البر و حاکم و ترمذی و مشکوة و جامع الاصول و ابن المغازلی و

اخطب خوارزمی و مسلم و بخاری و غیرها درج و نیز اکثر این احادیث در فردوس دیلمی و صواعق ابن

حجر مکی و مناوی و غیره بصورة مراسیل نیز موجود میباشند من شاء فلیرجع الیها بر حاذق ماهر این حال

مستور نمیباشد و پاره از صحاح این اخبار باسناد متواتر و پاره باسناد مستفیضه و پاره از جمله احاد مشهوره

در اهل حدیث میباشند و نادر و شاذ و غریب و منکر فضلا من الضعیف در این شامل نمیباشند الا نادر

باب ثانی در احوال مصنف با جمال

بدانکه مصنف کتاب هذا از متاخرین اهل اسلام چون آفتاب مشهور سید علی بن سید شهاب بن محمد همدانی

جامع علم شریعت و طریقه صاحب الریاضة از اجل مشایخ اهل سنت و جماعت میباشند و جمعی از علماء رجال

او را از مشایخ طبقات صوفیه اشعری الاصول شافعی الفروع شمرده و سه بار در ربع مسکون سیر و صحبت

یکهزار و چهارصد اولیاء الله در یک مجلس جمع کرده زیارت کرده و همدانی را قطب شمالی و گیلانی را قطب

جنوبی صوفیه میدانند چنانچه بعضی از عبد الرحمن جامی نقل کرده هو علی بن شهاب بن محمد الهمدانی

كان جامعاً فی العلوم الظاهرية و العلوم الباطنية و له فی علوم اهل الباطن تصانيف

مشهورة مثل كتاب اسرار النقطة وشرح اسماء الحسنى وشرح كتاب فصوص الحكم وشرح
القصيدة الخمرية الفارضية نسخنا هذه الاحاديث من نسخة فی مجلد فيه خمس وثلثون
تصنيفا له وكان المجلد لعبد الكريم القاضی بكشمير فی ايام امارة المرث الجبير اورنك
زيب عالمگير ومن جملة الخمس والثلثين فی المجلد المذكور كتاب المودة فی القربی فی
مناقب رسول الله صلی الله عليه واله وسلم واهل بيته الهدی علی وفاطمه والحسن
والحسين ومناقب خديجه الكبری رضی الله عنهم درخلاصة المناقب
نورالدين بدخشانی درباره سيد علی همدانی گفته آن عروة الوثقی شناسايان را پرواز آشيان همای شاهسوار
سلطان عروج شمس سماء قدسی نور فضاء قدوسی كيميا وجود دانای مختار رضيا حضرت الرحمن الشكور
الغفور بجناب الديان قرة عين محمد الرسول ثمره فواد مرتضی والبتول المطلع علی حقائق الاحاديث
والتفاسير المنغمس فی السرائر بالبصير والتبصير المرشد للطالبين فی الطريق السبحانی الموصل للمتوجهين
الی الجمال الرحمانی العارف المعروف بالسيد علی الهمدانی خصه الله بلطيف الطيف الصمدانی در رقب
الاستنارة التامة من نور الحقائق انتهی كلامه در كتاب سمط مجيد شيخ احمد قشاشی گفته سند شجرة
خرقة المشايخ الهمدانية اتباع الشيخ السيد علی الهمدانی الموحد الفردانی تلقن الفقير المسكين
من وليه ونقطة دائرة الوجود سيدنا احمد بن الشناوی وهو من السيد الاجل صبغة الله
وهو من العالم الربانی وجيه الدين وهو من جمال المملكة الغوثية السيد محمد غوث وهو من
سلطان الموحدين الحاج حضور وهو من ابی المعالی هداية الله سرمست وهو من الشيخ قاضن
الهمدانی وهو من الشيخ عبدالله الشطاری هو من شيخ الشيوخ سيد علی الهمدانی ايضا در
سمط مجيد گفته قد سبق اتصال سند التلقين بالسيد علی الهمدانی وهو اخذ عن الشيخ شرف الدين
محمود بن عبدالله المزدقانی وقد ساح الهمدانی الربع المسكون ثلث مرات بامر شيخه المزدقانی وقد
اوضحت هذا فی سياحاته وصحب الفا واربعمائة ولی انتهی در كتاب الاخيار محمود بن
سليمان كفوی در اخذ طريقه همدانی گفته الشيخ الجليل السيد علی الهمدانی اخذ الطريقة عن تقی الدين
علی دوستی والشيخ محمود المزدقانی وهما عن علاء الدولة السمنانی وهو عن نورالدين عبدالرحمن
الاسفرائنی وهو عن جمال الدين جوزقانی عن رضی الدين علی لالا عن الشيخ ابی الجناب نجم الدين

الکبری وھو من الشیخ اسماعیل القصری عن الشیخ ابی النجیب ضیاء الدین عبد القاھر السہروردی
عن ابی الفتوح الشیخ احمد الغزالی عن ابی القاسم النساج عن ابی القاسم الکرکانی عن ابی عثمان المغربی
عن ابی الکاتب عن ابی علی الرودباری عن سید الطائفہ جنید البغدادی عن سری السقطی عن معروف
الکرخی عن داود الطائی عن حبیب العجمی عن الحسن البصری عن علی بن ابیطالب انتہی **در کتاب
اعلام الوری** در وصف ہمدانی گفتہ ھو لسان العصر سید الوقت المنسلخ عن الھیاکل الناسوتیہ
والمتوصل الی السبحات اللاھوتیہ الشیخ العارف الربانی والعالم الصمدانی امیر سید علی بن شہاب
بن محمد بن محمد الھمدانی کان جامعاً بین العلوم الظاھرۃ والباطنۃ ولہ مصنفات کثیرۃ فی علم التصوف
مثل کتاب سرار النقطۃ وشرح اسماء اللہ الحسنیٰ وشرح فصوص الحکم وشرح قصیدۃ الخمریۃ
الفارضیۃ وغیرھا انتہی **در نفحات الانس** ملا جامی میگوید امیر سید علی بن
شہاب الدین بن محمد الھمدانی جامع بودہ است میان علوم ظاہری و باطنی وویرا در علوم باطن
مصنفات مشہورہ است چون کتاب اسرار النقطہ وشرح اسماء اللہ الحسنیٰ وشرح فصوص الحکم وشرح قصیدہ
خمریہ فارضیہ وغیر آن وے مرید شیخ شرف الدین محمود بن عبد اللہ المزدقانی بود اما کسب طریقہ پیش
صاحب السر بین الاقطاب تقی الدین علی دوستی کردہ و چون تقی الدین علی از دنیا برفت باز رجوع
بشیخ شرف الدین محمود کرد و گفت فرمان چیست وی توجہ کرد و گفت فرمان آنست کہ در اقصائے
بلاد عالم بگردی سہ نوبت ربع مسکون را سیر کرد و صحبت ہزار و چہار صد ولے را دریافت و با آنہا
صحبت داشت در یک مجلس الخ **در رسالہ انتباہ** شاہ ولی اللہ ہمدانی را در سلاسل اولیاء اللہ
سلطان الاولیا شمردہ **تنبیہ** ہمین قدر کافی شہادت این اعلام مشاہیر اہل سنت در بارہ
سید علی ہمدانی سنی صوفی مسلک شافعی الفرع میباشد

باب ثالث در نسبت تالیف کتب فضائل اہل بیت بالانفراد

بدانکہ از احادیث متفق علیہ حدیثی است قال النبی صلعم ذکر اللہ عبادۃ وذکری عبادۃ وذکر علی
عبادۃ وذکر الائمۃ من ولدہ عبادۃ یعنی صلی اللہ علیہ وآلہ فرمود یاد کردن خدا عبادت است
ویاد و ذکر من عبادت است ویاد و ذکر علی عبادت است ویاد و ذکر ائمہ از اولاد علی عبادت است

وایضاً از متفق علیه است مرویه احمد حنبل و حافظ ابو نعیم و ابن مغازلی و خطیب خوارزمی است قال النبی
صلی الله علیه و آله و سلم ان الله تعالی جعل لاخی علی بن ابیطالب فضائل لا تحصی کثرة ومن
کتب فضیلة من فضائله لم تزل الملائکة یستغفرون له ما بقی لتلک الکتابة رسم واثر ومن
ذکر فضیلة من فضائله مقراً بها غفر الله له ما تقدم من ذنبه وما تأخر ومن نظر الی فضیلة
من فضائله غفر الله له الذنوب التی اکتسبها بالنظر ومن استمع فضیلة من فضائله غفر الله
له الذنوب التی اکتسبها بالاستماع **اقول** در بعض کتب تقدم و تاخر بعض فقرات این حدیث مذکور
اند یعنی پیغمبر ص فرمود که بتحقیق خدا عطا کرد برای برادرم علی ابن ابیطالب فضائل را بکثرت که در شمار
آمده نمیتوانند از روی کثرة **پس هر کس** که بنویسد فضیلتی را از فضائل و همیشه ملائکه استغفار
میکنند برای کاتب فضائل او تا وقتیکه باقی بماند برای کتابت رسم و نشان آن در دنیا **اقول**
لفظ کتب عام است پس مراد از کاتبش مصنف باشد و بعد او هر کس که نقل تحریر آن کند پس برای همه آنها
ملائکه تا قیامت استغفار مینمایند **و هر کس** که ذکر کند فضیلتی را از فضائل علی مع الاعتقاد و اقرار
بآن پس میامرزد خدا مر ذاکر را جمیع آنچه از گناهانش مقدم عمر و موخر عمرش بوقوع آمده باشد **اقول** ذکر
در اصل یاد کردن باشد اینهم عام است چه بدل حفظ کند چه بزبان بیان نماید گناهان همه عمر ذاکر و
یاد کننده آمرزیده میشوند زیرا که این ذکر بمنزله توبه و کفاره گناهان او میباشد **و هر کس** که نگاه کند
یا تامل نماید فضیلتی را از فضائل و میامرزد خدا مر او را جمیع گناهان او را که بقلب و بزبان بعمل آورده
اقول نظر بمعنی نگاه بصر و بمعنی تامل و غور علم است **پس** نظاره کنندگان کتاب فضائل آنحضرت
را جمیع گناهان بصری و قلبی آمرزیده میشوند **و هم** الذنوب که صیغه جمع محلی بالف و لام باشد بقانون نحو و اصول
فقه مفید استغراق جمیع افراد جنسی میشود **پس** مراد آنکه همه انواع ذنوب صغایر و کبایر بصری و قلبی ناظر را
مکفر و مغفور میشوند **و هر کس** که گوش گذار شود یک فضیلتی را از فضائل علی میامرزد خدا مر او را جمیع
انواع گناهان او که بگوش در ادینها بعمل آورده **اقول** در اینجا هم الذنوب صیغه جمیع بالف و لام استغراق
میباشد [illegible] باین مفهوم مرصود احادیث لا شمار اند پس با جهت افهام عقول اعلام اسلام غیر متعصبین متوجه
بتدوین فضائل و مناقب اهل بیت عصمت علیهم السلام طهارت گردیدند تا باین عبادت و عمل مستحق اجر جنان سرمدی شوند
شکر الله مساعیهم **و کتب** مناقب آنجناب علماء اهلسنت از قدیم و حدیث لا تعد و لا تحصی اند بحجر همه

انہا یک مجلدی کبیر خواہد شد خداوند از جہل و تعصب حفظ کند چہ این بلا مرضی است و بودن آن خلاف ما ثبت نزد ما علم او واقع می شود ناجی ناری می گردد و تحریر خودش و حجت ناطقہ و شاہد قاطعہ می شود و کدام حجتے ازین اقوی و اقطع و اقوم باشد کہ خود آدمی چیزے دانستہ بنویسد و خلاف آن اعتقاد نماید و ہمین امر در شرع نفاق نامیدند معاذ اللہ عن ذالک **تنبیہ** ازینجا شروع در کتاب مودت نمودیم **قال المصنف**

بسم اللہ الرحمن الرحیم - الحمد للہ علی ما انعمنی و لی النعم و الہمنی الی مودۃ حبیبہ جامع الفضائل و الکرم الذی بعثہ اللہ رسولا الی کافۃ الامم محمد الامی العربی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم

ترجمہ ابتدا میکنم در کتاب بنام خدائیکہ بسیار مہربان خاص باہل ایمان در دنیا و آخرت معاً مہربان بکافہ خلائق در دنیا عموماً یا بالعکس باشد یعنی در دنیا مہربان بکافہ خلق مہربان در آخرت خاص باہل ایمان است ستایش و ثنا بہر زبان مخصوص خدائے ہست کہ آنچہ انعام و اکرام کردہ مرا بہترین نعمتہای خود و حمد بتا داو و مرا بر آنکہ الہام کردہ مرا تا آمادہ و مصمم گردیدم بسوے محبت حبیب و دوست او کہ متصف است بجمیع انواع و اقسام فضیلتہا صوری و معنوی و کافہ کمالات بشری و کرامت ہا و بزرگیہائے دینی و دنیوی آن حبیبی کہ فرستاد و برانگیخت او را خدائے تعالی بمنصب رسالت و نبوت پس برسالت فرستاد او را بسوے ہمہ انواع امت ہای سابق و لاحق تا قیامت نامش **محمد** بن عبد اللہ ناخواندہ از نسل قوم عرب ساکن الاصل مکہ معظمہ و آخر در مدینہ طیبہ بودہ **درود** بفرستد خدا برو و بر اولاد او و سلام بفرستد

تشریح مقام مقتضی چند امر است **اول** قولہ بسم اللہ بدانکہ ماخوذ **یا** از سمو بمعنی علو و رفعت و بلندی باشد **پس** ہر اسم بنا برین بر ذات خود علم می باشد تا دلالت کند بر مسمے خود **یا** ماخوذ از سمہ اصلش وسم بمعنی علامت و شعار باشد **پس** بنا برین اسم نشانی و شعاری بر ذات باشد تا بآن ممتاز باشد و شناختہ شود از غیر **پس** اسماء **یا** ذاتی اند **یا** صفاتی و صفاتی **یا** اضافی اند **یا** اعتباری و ہمہ اینہا در حدیث نود و نہ نام باری منقولند **و** لکن ذاتی ازین اسمائے اعلام تعالی غیر لفظ اللہ **و** از مضمرات سوائے لفظ **ھو** اسمی دیگر ثابت نمیشود تا دلالت بر عین ذات و مسمی بلا اعتبارات کند **و** اما ھو پس و مشیر اجمالا بسوے عین ذات مقدسہ واجبہ بلا اعتبارات میباشد **و** اما لفظ اللہ پس بمعنی ذات واجبہ دائمہ باقیہ لذاتہا بلا علت و لا سبب و لا اعتبار مجرد از جسم و لوازم آن مبرا از ہمہ مناقص [illegible] قبائح جامعہ جمیع صفات کمالیہ و جلالیہ مستحق الہیت و عبادت میباشد آیا اسم عین مسمی [illegible] یا غیر مسمے مشہور در اسلام و مختار جمہور [illegible]نانی است چہ بالضرورۃ معلوم است **ع ل ہ** کہ حروف مولفہ اللہ غیر ذات و غیر مسمے اند **و** اول قول

ابو الحسن الاشعری ضروری البطلان است **و اما** قوله الرحمن الرحیم دو اسم مبالغه وصفی ماخوذ از رحمت بمعنی
رقت قلبی و بجهت آن احسان و شفقت بر مرحوم عاید میشود چونکه بعض اسمائی وصفی تعالی با عتبار غایت
و بغیر اعتبار معنی بدایت اطلاق می شوند زیرا که او بری از جسم و لوازم جسمانی می باشد **پس** مراد از رحمان
بسیار به بندگان مهربان میباشد **یا** بکافهٔ مومنان در دنیا و آخرة معاً **یا** بکافه خلق در دنیا می باشد **و**
رحیم نسبت بکل مؤمن و کافر در دنیا **یا** در عقبی بمومن خاص رحیم می باشد **بلی** رحمن ابلغ و ازید در معنی **و**
خاص علم بر نعم است **لهذا** ذکر رحمن مقدم بر رحیم میباشد **اشکال** عدل و رحم کانه دو وصف
متضاد اند **و** اجتماع آنها بمحل واحد ممتنع است **جواب** بدانکه عدل و انصاف بر نعم به عقل و نقل واجب
است پس کریم تعالی بعد انصاف اگر از حق خود از مجرم بگذرد جائز است عقلاً و نقلاً پس عفو و ترک حق خود و
مواخذه آن از مجرم منافی عدل نمیباشد **ثانی** الحمد حمد و شکر متقارب المعنی و متفرق بخصوصیت و عمومیت
می باشند **اما** اول تعلق بلسان **و** ثانی تعلق بهمه جوارح قلب دارد **پس** هر دو اینجا بمعنی ثنا جمیل بر فعل
اختیاری منعم جلیل حقیقی مقابل انعام جزیل واقعی پس حمد مختص ذات الهی گردیده از روی عقل و نقل ادائش لازم
است **و** نقیض حمد ذم **و** نقیض شکر کفران میباشد و در خبر آمده قال صلی الله علیه و آله سلم الحمد
راس الشکر ما شکر الله من لم یحمده یعنی حمد اصل شکر است هر که حمد نکرد شکر نه کرد **و ایضاً** شکر اقرار
اعتراف و اظهار نعمة است من اظهرها فقد شکرها هر که اظهار و اعتراف نعمة کرد بتحقیق شکرش ادا کرد **ثالث**
اولی افعل تفضیل از اولی بمعنی قرب و نزدیکی و حقیقت **و** ازینجا است آیه النبی اولی بکم من انفسکم
و اولی الناس بابراهیم یعنی احقهم و اقدمهم فی الحق و القرب و الدنو **و طریحی** گفت
و اولی بکذا ای احری به و اجدر **و اما نعمة** بکسر اول بمعنی ثروة **و** ما تنعم به الانسان
باشد و جمعش نعم **و** انعم چون سدرة **و** سدر **و** انعم چو فلس و افلس نقله الطریحی
و نعمات نیز باشد **و نعمة** بفتح اول اسم از نعم باشد **و** جمع آن **نعماء** چون آلاء باشد **طریحی** فرمود
که النعماء بالفتح و المد هی النعم الباطنة **و** الآلاء هی النعم الظاهرة **تنبیه** هر گاه نعم مجمع
شد پس اولی النعم هر چند بظاهرش مراد افضل و اکمل و اعلی نعمات میباشد **و** لیکن در خبر آمده چنانچه خود
مصنف هم ایراد آن کرده قال رسول الله من احبنا اهل البیت فلیحمد الله علی اولی النعم قیل
و ما اولی النعم قال طیب الولادة و لا یحبنا الا من طابت ولادته یعنی پیغمبر فرمود هر که دوست

دارد ما اہل بیت طہارت را پس او حمد کند خدا را بر او ولے النعم عرض کردہ باشد یا رسول اللہ ولے النعم
چہ معنے دارد آنحضرت فرمود پاکیزگی ولادۃ یعنے بہ نکاح صحیح شرعی بغیر سفاح و زنا و در غیر حیض و نفاس منعقد
نطفہ او شدہ باشد چہ دوست نمیگذارد ما اہل بیت عصمۃ و طہارت را مگر طاہر الولادت کہ حلال زادہ میباشند
نہ زنا زادہ و حرام زادہ و باین مضمون بسیار صحاح احادیث متفق علیہ در مسانید معتمدہ ثبت و ضبط اند چنانچہ
در این شرح ذکر بعضی خواہد شد انشاء اللہ تعالیٰ و مصنف ذکر این فقرہ او ولے النعم کردہ چہ طیب الولادۃ
افضل و اولی ہمہ نعمات دنیا است کہ باوجود آن نعمات ابدیہ اخروی بدست میآید لہذا بر طیب الولادۃ خود حمد نعم
و ثنا والدین خود لازم است **اشکال** چرا طیب الولادت و حلال زادہ بودن شرط در ایمان
و مودت آل محمد میباشد **جواب** چونکہ آل محمد جان محمد بنص آیہ ابنائنا و انفسنا بالاتفاق اند
و محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بنص آیہ قد جاءکم من اللہ نور و کتاب مبین افضل انوار الہی میباشد و
لازمہ نور ضیاء و اضائۃ است **پس** ولایت و مودۃ و محبۃ این انوار طاہرین ہم ضیاء و انارت است
انجس الانجاس و ارجس الارجاس و اخبث الاخباث محل و ظرف و مقر نور نمیباشد پس زنا زادہ ظرف انجس و اخبث
است حتی آنکہ در خبر متفق علیہ ہمہ وارد است کہ اثر زنا تا پشت ہفتم آیندہ و ساری میباشد آیا نمی بینی
کہ دانہ گوہر لالی در صدف صفی البطن آب دار تاب دار محل و مقر ش میباشد لہذا در زنا زادہ و حرام زادہ ولایت
و مودت آل محمد قرار نمیگیرد **اشکال** چرا از زنا زادہ قابل ولایت آل محمد نمے باشد و حال آنکہ
قابل اسلام میباشد چہ با اسلام طیب و طاہر مے گردد **جواب** لا نسلم کہ زنا زادہ و حرام زادہ تا موت
خود قابل اسلام و مستقر الایمان در دل باشد چہ صحاح اخبار متواتر و جملہ اخبار و آثار در مسانید درج کردہ
اند کہ منافق اصلا حلال زادہ و طیب الولادت مومن نمیباشد لہذا رفتار و گفتار اینہا یقولون بافواھھم
ما لیس فی قلوبھم دائما مے باشد **و** تمثیل او چون ظرف آہنی و مسی و برنجی گویا باشد تقلعی و تلمیع
او حقیقت و اصلیت او پوشیدہ مے شود و بعد چندے حقیقت و اصلیت او نمودار و ظاہر میشود **و** اول محل
وضع اشیاء نظیفہ و لطیفہ و شریفہ و حدیدہ نمیشود چہ او از مادہ خبیثہ نجسہ متکون شدہ و آن موجب تغیر و انقلاب
او میشود **جواب ثانی** سلمنا کہ قابل اسلام گردید و لیکن امتحان او بولایت و مودت آل محمد است کہ نفس
بعد الایمان باشد پس بعد استقرار مودت ظاہر میگردد عدم اسلام او فی الحقیقت **رابع** قولہ اے مودت
حبیبہ بدانکہ مودت مصدر میمی از **ودیود ودا** بہر سہ حرکت ضمہ و فتحہ و کسرہ در اول **و** مودت و

ودادة و وداداً بمعنی محبة باشد **طریحی** فرموده مودة اسم مَدّ اصل باب تمنی می باشد **و** مودة وملت
و محبت بمعنی دوستی و صداقت می باشد و فرق در بین اینها بخاص و عام و اعم است **بدانکه** میلان
طبیعی از لوازم نفس حیوانی شهوانی میباشد **و اگر** تو تیر این میلان گردد آنرا عشق می نامند **پس**
این به سه قسم میباشد **اول** طبعی و خلقی که از لوازم نفس شهوانی میباشد و از اینجا هر حیوانی میلان کلی به
بچهای خود دارد و آن مشهود برای تعین است **ثانی** کسبی که مکلف را بآن تکلیف تحصیل می باشد مثل آن
محبة خدا و رسول و آل رسول و آیة مودت قل لا اسئلکم دلاله قطعیة بر اکتساب آن دارد لهذا در تحصیل
این مامور و از آن مسئول میباشند **ثالث** موهبی نزد تکمیل مکلف بایمان و ملازمت تامه و باحکام دین مبین
مستحق توهیب این مودت میشود **و** مصرحش آیه ان الذین امنوا و عملوا الصلحت سیجعل لهم الرحمن ودا
یعنی سیعطی و یهب و یخلق لهم الرحمن ودا **پس** مودت کسبیه بحسب قابلیت سه درجه دارد درجه
بدائیت **و** توسط **و** نهایت **و** برای هریکی شاهدی از احادیث صحیحه متفق علیه میباشد و تفصیلش
از کتاب نامی العترت در یاب **و اما** مودت کسبیه یک درجه کامله مطلوب و مسئول میباشد هر چند او هم به
تفاوت کمال معارف مکلف متفاوت می باشد **خامس** قوله کافة الامم اشارت است بآنکه
پیغمبر ما مرسل بسوی همه امم سیاه و سفید اهل زمین الی القیامت است لقوله تعالی و ما ارسلنک
الا کافة للناس یعنی نفرستادیم ترا یا محمد مگر بسوی کل آدمیان تا قیامت زیرا که لفظ للناس اسم جنس
مستلزم جمیع افراد بدخول الف و لام است پس نبی کل البشر آنحضرت است و تا قیامت من بعد او ابداً نبی
نمی باشد **و ایا** بسوی جن و ملائکه هم آنحضرت مبعوث هست یا نه **اما** بسوی جن مبعوث بقرآن و سوره
جن بر آن ناطق است و اجماع امت نیز بر آن منعقد است **و ایا** مبعوث بملک هم است در آن خلاف است
و احقر در این تامل دارم **و ایا** بسوی انبیاء سلف مبعوث هست یا نه **و اگر** هست انبیا کجا در دنیا بودند که
بسوی آنها مبعوث گردد **جواب** آیه فاسئل من ارسلنا من قبلك الخ نص قطعی است که از انبیا
هم میثاق در عالم ذرات و ارواح گرفته شده وقتی که مخاطب بهمه بنی آدم فرمود الست بربکم قالوا
و در شب معراج همه انبیا را در بیت المقدس و زیر درخت سدره بر فلک جمع بوده رسالت بآنها رسانید
سادس قوله الامی بی سوادی باشد یعنی هر که نوشته و خوانده از کتاب نمیتواند **و** این اعظم
اوصاف و معاجز خاتم النبوت است که نزد هیچ بشری نه درس خوانده و نه مشق تحریر کرده مع ذلک

کتب همه ملل را شکست و کتابی قرآن آورده همه علما و دنیا از موالف و مخالف از بدایة الی چهارده صد سال
او حیران اند پس این از عاظم معجزات ظاهره آنحضرت میباشد و بدو وجه آنحضرت را امی میگویند اولهما
برای آنکه خواندن و نوشتن نمیدانست ثانیهما بجهت آنکه ساکن و وارث مکه معظمه است و او موسوم بام
القری میباشد پس این هر دو سبب معاً آن حضرت موسوم بامی گردیده وجه سوهی نیز است
که آن حضرت پیغمبر آخر الزمان مبعوث بسوی کافه بشر و امم تا قیامت است و امی از ام و ام امامیباشد و ام
مادر را نامیدند زیرا که مرجع اولاد خود میباشد و آنحضرت چونکه مرجع کافه امم است لهذا بامی ملقب و موسوم من الله
گردیده سابع قوله صلی الله علیه الصلوة بمعنی رحمت و دعا و استغفار میباشد و درباره انبیا و ائمه و ملائکه
صلوة عبارت نزد محصلین از عنایة خاصه خداوندی برای خواص بندگان الهی بحسب قابلیت آنها میباشد و
هر کس از غیر الله رب صل علی محمد و آله میگوید پس از فیاض مطلق تعالی بصورت دعا طلب میکند توجیه آن عنایة
خاصه را بسوی آنحضرت و آل او و هرگاه عنایت الهیه متوجه آنحضرت و آل او شد رحمات خاصه و تشریفات اندره
نامتناهیه و درجات عالیه در دنیا و آخرت بایشان عائد می شود و هرگاه خود خدا صلی علیکم اهل البیت
میفرماید مراد همین میباشد که عنایة خاصه خود را بسوی شما اهل بیت متوجه می سازم تا در دنیا و آخرت
ممتاز به آن از کافه برایای علوی و سفلی بگردید ثامن و سلم سلام در اصل بی گزندگی و تحیة به بقای
زندگی باشد چه سلام و تحیة هر دو متقارب اند پس معنی سلام الله علیهم و التحیة و تحیتی و سلامی علیکم آن که
زندگی کینه و باقی بمانید بلا وصول گزندگی و لا مضرت و لا حصول اذیت و در امن و امان از جانب خالق
در دنیا و آخرت باشید و توجیه دیگر میباشد که مراد از سلام الله اینست که محفوظ و باقی از مواخذه الهی
و از وصول گزندگی و از مطارح و مکاره دنیا و عقبی باشید و وجهی دیگر نقل کردند که از احد اسماء الله الحسنی
لفظ السلم میباشد و مراد از ان اینست که ذات تعالی محفوظ و سالم است از همه قبائح و نقائص و مکاره و مطارح
پس اسم سلام تعالی بر مسلم باد و علی الدوام تا مسلم علیه از مکاره و مطارح و مضرات محفوظ بماند چنانچه در فردوس
دیلمی و مناوی مرویست السلم اسم من اسماء الله تعالی عظیم ذمة بین خلقه فاذا
سلم المسلم فقد حرم ان یذکره الا بخیر یعنی لفظ السلم اسمیست از اسماء الله عظیم الذمة است میان
خلائق پس وقتی که سلام و مسلمانی مسلمانی را یا جواب سلام داد پس مسلم و مسلم علیه از ایصال
ضرر یک دیگر محفوظ می مانند چه در بین خود وعده سلامتی دادند - و عمل در جاهلیة اگر تحیة بیک دیگر

بمحبة می دادند البته در بین یکدیگر را ضرر میرسانیدند و باقی وجوه را با تفصیل از تفسیر لوامع در باب تبصرة
مصنف صلوة و سلام را معاً در اینجا جمع کرد تا بسبب قران صلوا علیه وسلموا و در حدیث نبوی آمده
من صلى علي في كتاب لم تزل الملائكة تصلي عليه ما دام اسمي في ذلك الكتاب یعنی هر که صلوة در کتابی
بنویسد ملائکه برا و علی الدوام صلوة می فرستند تا وقتیکه اسم من در آن کتاب باقی ماند روا الدیلمی
اشکال اگر سلامتی خالق و خلق با نبیا و رسل و ائمه عاید شامل باشد پس علیل و مریض و قتیل گردیدن
آنها چه معنی دارد و اکثر اینها مبتلا بانها گردیدند **جواب** بدانکه اینچنین امور بدو سبب بندگان در دنیا عاید
میشوند **احدهما** بسوء افعال و اعمال خود بندگان غیر معصوم مستحق بلایا و آفات **در** دنیا من
الله نعم میشوند و عوضی بران ندارند زیرا که از باب مکافاتیست و این احوال از معصومین بالضرورة مرتفع
است **ثانیهما** اینچنین امور من الله بمعصومین بمنزله طاعة و تکلیف چون تکالیف دیگر برای حصول
زیادتی مدارج رفیعه دنیا و آخرة و اعواض جزیله جمیله جلیله غیر متناهیه دائمه باشد نه بصورت توهین و
استخفاف و تذلیل و نه بصورة مواخذة و مکافات بسوء افعال و اعمال آنها **پس** این نوع بلا قیاسی
بود خلیل یا اولی می باشد و وجوه دیگر اند تفصیل آن از تفسیر لوامع التنزیل نیز در تعلیل بویب حال یوسف
یعقوب یادر قاطعه در باب تم الله اعلم بالصواب **قال المصنف** و بعد فقد قال الله تعالى قل
لا اسئلكم عليه اجرا الا المودة في القربى وقال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم احبوا
الله لما يرفدكم من نعمة فاحبوني لحب الله واحبوا اهل بيتي لحبي فلما كان مودة آل النبي مسئولا عنه
حيث امر الله تعالى حبيبه العربي بان لا يسئل عن قومه سوى المودة في القربى وان ذلك سبب النجاة
للمحبين وموجب وصولهم اليه والى آله قال كان من احب قوما حشر في زمرتهم وايضا قال عليه السلام
المرء مع من احب فوجب على من طلب طريق الوصول ومنهج القبول محبة الرسول ومودة اهل بيت
البتول وهذه لا تحصل الا بمعرفة فضائل آله وهي موقوفة على معرفة ما ورد فيهم من خبره
ترجمه بعد حمد و صلوة پس بتحقیق فرمود خدا در کتاب خود بگو یا محمد من سوال نمیکنم شما اصحاب و امت
را بر ابلاغ و ایصال رسالت و نبوة مزدی و عوضی و جزائی را مگر سوال میکنم شما را بمقابل آن دوستی و
صداقة و محبة قلبی در قریبان من حضرت رسول فرمود دوست دارید خدا را برای آنکه منعم حقیقی شما است
و داد شما را از اجناس نعمة **پس** از آن دوست دارید مرا برای دوستی خدا **و** دوست دارید اهل بیت مرا

برای دوستی شما بن و هرگاه محبة آل پیغمبر مطلوب و خواسته شد از ما امت تحتیتی که امر کرد خدا برای
حبیب خود محمد عربی ص را اینکه سوال نکند و نخواهد از قوم خود هیچ چیزی را بمقابل ادای رسالة و اجر از سوای
محبت و صداقة و دوستی قلبی واقعی در قربان آنحضرت و آن سبب نجاة دوستان ایشان و موجب وصول
آنها بسوی آنحضرت و آل آنحضرت میباشد چه آنحضرت فرموده هر که دوست دارد هر قومی را حشر کرده
میشود او در زمرهٔ آنها و همچنین فرموده هر آدمی محب محشور و محبوب میشود با محبوب خود پس واجب شد بر آن
کس که طلب میکند راه وصول و مسلک قبول را بسوی محبة رسول و دوستی اهل بیت بتول دلپس این
درجه حاصل نمیشود مگر بمعرفة فضائل آنحضرت و فضائل اهل بیت عصمة و طهارة او و آن موقوف است
بر سبق معرفة آنچه وارد شد در ایشان اهل بیت از احادیث صحیحه متواتره متفق علیها است **لتشریح** مقام
مقتضی چند امر است **اول** آنکه مصنف استدلال کرد باین مودة در محبة اقارب رسول چه او بیجا نه محبة
و صداقة و اخلاص با ایشان از روی حصر گویا صلهٔ نبوة مقرر بر خلق کرد چه صلهٔ ابلاغ نبوة واجب باشد.
پس مودة اهل بیت و هر کافهٔ قرابه و صحابه و امت واجب علینا الی القیمة باشد **پس** ازین ثابت شد که
آل رسول بالادلی محبوب خالق و جمیع ما بالمقابل ابلاغ رسالة باشند **ثانی** و احادیث رسول نیز دلائل
آمد در وجوب محبت اهل بیت چه لفظ احبوا صیغهٔ امر است و هر امر دلیل بر وجوب میباشد **پس** محبت
ایشان بقرآن و سنت رسول واجب شد **و بعد** ازان اجماع امت هم منعقد گردید بر همین که مودة
آل محمد معاوضهٔ نبوة است و معاوضهٔ نبوة واجب است بر خالق و خلق **پس** آل محمد اول درجه محبوب
خالق و کل مخلوق میباشند **و** جمعی از متکلمین و مفسرین بادلهٔ قاهره استدلال و اثبات کردند که مودة
آل محمد اصل ایمان بل عین ایمان است تحصیل آن واجب است و هر که خالی ازان باشد او کافر است **تا** کنون
به نبوة احسان ثابت و حاصل است و مقابل احسان احسان واجب است عقلاً و نقلاً چون آیهٔ هل
جزاء الاحسان الا الاحسان **پس** مودة و محبة و صداقة و اخلاص با ایشان واجب مطلق است **پس**
محبة بالاخلاص و الایثار سبب نجاة محبین و موجب وصول الی المحبوبین میشود و باین طرف مصنف در بیان الله
سبب النجاة للمحبین الخ اشاره کرده و هرگاه محبة بالاخلاص و الایثار ثابت گردید **پس** حشر محب بملا
با محبوب خود میشود هر چند با سنگ رینه محبة داشته باشد زهی سعادت آنکس که بر محبة معصومین و مطهرین
و انوار رب العالمین مرده قطعاً حشر او با آنها میشود چنانچه اخبار متواتره بآن ناطق اند **تنبیه**

لازمهٔ محبت خالصه ایثار محبوب و اختیار رضای وی و اراده او بر رضای خود و ترک جمیع آنچه منافی مرضی
محبوب است میباشد و اگر منافی و غیر مرضی محبوب رفتار و میلان کرد محبت تامه کامله ندارد بلکه او عمل
به محبوب و حصول رضا او ممنوع میباشد و بعض عرفا درینجا تحدیدی در مودت و محبت مقرر کردند لاقل درجه آنست که دو دل مختلفه متباینه
حبیب و محبوب متحد باهم بشوند چنانچه دو دل مودة و زوج محبت با ادغام متحد گردیدند بیهقی و ابو الشیخ و دیلمی
روایة کردند قال لا یؤمن عبد حتی اکون احب الیه من نفسه ویکون عترتی احب الیه من نفسه ویکون اهلی
احب الیه من اهله ویکون ذاتی احب الیه من ذاته ایمان نیست بنده را تا آنکه دوست دارد مرا و اولاد مرا زیاده
تر از جان خود و اهل مرا از اهل خود و ذات مرا از ذات خود **رابع** در حدیث پیغمبر است احبوا الله
لما یغذوکم به مسئله جلیله کلامیه را ذکر فرموده و آن اینست که بر خلق ابتدا بالاصالة محبت و طاعت تعالی
واجب است زیرا که اصل منعم حقیقی او سبحانه است **و** پس از وی بامر او محبت و طاعت نبی واجب است **پس**
بسبب نبی محبت و طاعت آل اطهار او واجب است نه بالعکس زیرا که اصل اصول و اول همه منعم و واجب بالذات
است **و** ثانی منعم از جانب او تعالی نبی **و** ثالث از جانب نبی آل اطهار اند و پس اطاعت و محبت از زمان با لزام
و ایجاب او هر چند تدریجی است میباشد **ولکن** اطاعت این سه مساوی یک مرتبه اطاعت عین هم میباشد
بهمین مصرح آیه من اطاع الرسول فقد اطاع الله **و** آیه یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا
الرسول و اولی الامر منکم چه عطف و معطوف علیه باتفاق نحاة و اهل وضع متحد الحکم است **پس**
اولی الامر ائمه اهل بیت میباشد **خامس** قوله فوجب علی من طلب الخ مصنف استدلال کرده که
محبت آل نبی واجب مطلق بر هر فرد مکلف میباشد و این واجب مطلق مطابق مطلوب حاصل میشود دیگر
بسبق معرفت و معرفت حاصل نمیشود مگر بتدبر است فضایل **پس** هر چه تحصیل واجب منحصر باشد آن هم واجب بتقدیم
است **پس** باید معرفت فضایل آنها **اولا** تحصیل نماید و بحصول معرفت محبت محبوب و طاعت موافق حال
او حاصل شود و از عهده او واجب بر آید **قال المصنف** ولقد جمعت الاخبار فی فضایل العلماء
والفقراء رغبة کثیرة ولم یجمع فی فضایل اهل البیت الا قلیلا فلذا انا الفقیر الجانی
علی الهمدانی اردت ان اجمع فی جواهر اخبارهم ولآلی آثارهم ما ورد فیهم مختصرا موسوما
بکتاب المودة فی القربی تبرکا بالکلام القدیم کما فی تمامه وان یجعل الله ذلک وسیلتی
الیهم ونجاتی بهم وطویته علی اربع عشر مودة والله یعصمنی من الخبط والخلل فی القول والعمل

ولم يحول قلمي الى ما لم ينقل بحق محمد ومن تبعه من اصحاب الدول **ترجمه** مصنف فرمود
بتحقيق جمع كردند و تاليف نمودند بزرگان برگزيده در فضايل و مناقب علما و فقرا و اهل حديثهاى
كثيره را و حال آنكه جمع و تاليف كردند در فضايل اهل بيت نبوة مگر نهايت كم و اندك با وجودى كه معرفة و محبة
ايشان عين ايمان و واجب است يقينا **پس** آمين من فقير گناهگار **سيد علي همدانى** اراده كردم
اينكه جمع نمايم و تاليف كنم جواهر زواهر از احاديث نبوى و لآلى درخشنده آثار مصطفوى پاره را از آنچه در
حضرات اهل بيت عصمة آنحضرت وارد شده و مرتب گرديده بصورة اختصار نامش **كتاب المودة**
فى القربى نهادم بركت جوينده ام بكلام قديم الهى چنانچه در آرزويم و اميدم هست اينكه بسازد خدا آن
را يعنى رساله مودة را وسيله وصول من بسوى ايشان و نجاة من بركة وجود آنها و منطوى نمودم بتقسيم اين
رساله را بر چهارده مودة و خدا حفظ كند مرا از خبط و خلل در گفتار و كردار و من و نگرداند قلم مرا بسوى آنچه
صحيح منقول نگرديد بحق محمد و حق آنكس كه پيروى آنحضرت كرده از اصحاب و ملتهاى يمانى و اعلام ربانى **تشريح**
مقام مقتضى چند امر است **اول** متبركا بالكلام القديم ثابت شد كه سيد علي همدانى مصنف هذا
از اهل سنت جبريه است از ملة عدليه از اماميه و نه معتزله سنيه چه جبريه اشعريه و فرقه حنابله كلام خدا را
قديم ازلى ميدانند و كريمه سيا حتى جلد و غلاف و كاغذان را هم قديم ميدانند **اما** عدليه كلام خدا را
حادث غير قديم ميدانند عقلا و نقلا اما عقلا بوجود آنكه در كلام و الفاظ و ترتيب آن تقدم و تاخر در حرف
و الفاظ از لوازم امكانى موجود است **اما** احساسا مشهود اينكه در هر تلفظ كلام و الفاظ و قرآن تقدم و تاخر
حروف مشهود و المعيون است پس همين از لوازم امكانى بالضرورة مى باشند پس قرآن محدث بالضرورة
است **و اما** نقلا پس آية ما ياتيهم من ذكر من ربهم محدث و بالاتفاق مراد از ذكر قرآن و از احد
اسماء قرآن ميباشد پس كسى را مجال انكار سنى صوفى بودن مصنف ابا باقى نماند تامل **ثانى** قول مصنف
ان يجعل الله ذلك وسيلتي و نجاتي هم درين شكى نيست كه معرفة و محبة آل محمد ع واجب و عين
ايمان و اهل اصول آن موجب نجاة و وسيله شفاعة به معتقدان مخلصان مى باشد **و** در اينجا جمهور اعلام
منهم الشافعي فرمود **شعر** آل النبي ذريعتي ∴ وهم اليه وسيلتي ∴ ارجو بهم اعطى غدا
∴ بيد اليمنى صحيفتي ∴ يعنى آل نبى ذريعه من اند و ايشان نزد خدا وسيله نجاة من اند اميد ميدارم
كه بوجود و بركة ايشان داده شود در روز قيمة بدست راست من صحيفه و نامه اعمال من با اهل نجاة برات

جنت از حضرت اهل بیت رضی... مستفاد میشود و بدون پروانه آنها وصول جنت محال میباشد

تکمله چونکه این رساله شریفه در فضائل نبی و مناقب ائمه خاص است لهذا باید که قبل از شروع در مقصود
در اصل کتاب مقرر کرده شود ابتداء بصورت مختصر که نبوة و رسالة **و** امامة و خلافة چیست و نبی و رسول
و امام و خلیفه کیست تا من بعد به مشاهده فضائل و مناقب بصیرة تامه معرفة عامه لذة کامله بطیبه معرفة اسنی
و عائد حاصل میشود **اما نبی یا** ماخوذ از نبوة بفتح نون بمعنی رفعت است **یعنی** بلند بران هر نبی را رفع مراتب
و اعلی المنازل اند کافه آن هست مرسل الیهم میباشد **یا** ماخوذ از نبا بتقدیم نون مهموز اللام بمعنی خبر باشد **پس**
هر نبی مخبر یعنی خبر آرنده از خالق بسوی مخلوق بلا واسطه بشر میباشد **یا** از نبی بلا همزه بمعنی طریق است **پس**
هر نبی طریق واضح موصل الی الله میباشد **نزد** الهیین حکما و جمهور متکلمین علما نبی رسول شخص خاص که ملکه
بذاته قابل جمیع کمالات صوریه و معنویه فعلیه و جنبین میباشد بیک جنب بیکی در نفعه و بجنب دیگر بسوی
با مثال و بنی نوع اجناس خود **پس** بوجود آن شخص ناقص کامل و جاهل عالم و عاطل عامل میشوند **نبی**
نبی خاص باشد چون آدم و محمد در بدایة فطرة قبل البعاث چه آنها در آن وقت نبی بر نفس خود بودند **و اما رسول**
عام است یعنی بسوی غیر خود مرسل میباشد چه متبوع بالاستقلال باشد چون انبیاء خمسه نوح و ابراهیم و موسی
و عیسی و محمد علیهم السلم چه بالاتباع یعنی تابع نبی سابق باشد چون تبعه از منه این انبیاء **اما** اکمل و افضل همه
اینها خاتم الرسل **محمد** بن عبد الله منصوص ادله قاهره است اما امارة و امامة و ولایة و **خلافة**
و رسالة این هر خمسه متقارب المعنی از اسماء منصب ریاسة میباشند **و لکن** اصل خلیفه خلیف فعیل بوده
تا در آخرش نزد اکثر برای مبالغه آورده اند **نزد** بعضی برای نقل معنی وصفی بسوی معنی اسمی آورده اند چنانچه
در کافیه و شافیه توجیه کرده اند پس سما گردیدند **پس** امیر رئیس نافذ الامر و الحکم در ملک و خلق **و**
امام مقتدای مقصود مقتدیان مملکت **و ولی** متصرف مملکت و والی خلقت **و** خلیفه نائب
مناب نبی میباشد **پس** این چهار اسماء اول از القاب خلافة میباشند **و اما خلافت** کما ذکره الفرغانی
فی الخلافة و فی شرحه منهم الجامی و هذا المصنف **و اما خلافة** نزد جمهور المتکلمین عبارة است انچه
از فخر رازی و غیر او منقول گردیده الخلافة ولایة عامة من جهة القول علی سبیل النیابة یعنی خلافة حکمی
و تصرفی عام است بر بنی شخصی از جهة قول بصورة نیابة بلا واسطه **یا** با واسطه **اما** بلا واسطه **پس** از خلافة
انبیاء از خدا چون انا جعلناک خلیفة فی الارض **و** آیه انی جاعل فی الارض خلیفه **و اما** با واسطه

او خلافة اوصیاء انبیاء چون خلافة هارون بواسطهٔ موسی بقوله یا هارون اخلفنی فی قومی و لعلی بواسطهٔ محمد بقوله
یا علی انت خلیفتی **و** انت منی بمنزلة هارون من موسی من الله میباشند **اما خلیفه** مطلق
فهو من یخلف غیره و ینات بمنابه لتنفیذ امره و تکمیل غرضه و فعله یعنی خلیفه مطلق عبارة است
از کسی که عند حضور غیر خود در انگذارد و نائب سازد او را بجای خود برای اجرای امر خود و تکمیل غرض و فعل خود **و اما**
خلیفة الله **پس** او عبارة است از آنکس که او را خدای لامکان و لامقام بعوض خود معین و مقرر سازد
پس تفویض ولایة و ریاست و سیاست مملکت ارض و اهل آن باو نماید تا زمین را تعمیر و اهلش را تعلیم و تهذیب
و تکمیل و تعدیل و انصاف میان آنها کند و از مراد و مقصود و مکروه مالک تعم آنها خبر دهد و به نیابت تعم
امور نظمی آنها قائم دارد **و نزد اهل عرفان اهل حدیث** نبی و رسول و خلیفه
در حقیقت نور خاص الٰهی و ضیئے بذاته مضئے لغیره متلبس بلباس بشری برای مؤانست ابنا جنس و نوع میباشند
تا بوجود ایشان از حالة ظلمانی و تاریکی برآمده بمصاحبت و معیت آنها بعالم نور و انس و حضور رسیده جاودانی
ابدی یابند و مشیر باین آیه و لو جعلناه ملکا لجعلناه رجلا و للبسنا علیهم ما یلبسون میباشند خدا تبصر
بدانکه در هر مودة ما تعداد احادیث ۱۲ بطور مهندسه میکنیم

قال المصنف المودة الاولی فی فضائل سیدنا و صفینا و مولانا محمد المصطفی علیه و آله السلام

ترجمه مودة اولی در بیان فضائل سید ما و صفی ما و آقای ما محمد برگزیده انبیاء میباشد **تشریح** مقام مقتضی
بیان چند لفظ است **اول** قوله فضائل و فضول جمع فضل و فضله و بقولی جمع الجمع فضائل است **پس** فضل
و فضیلة بمعنی فزونی و زیادتی نیکوئی و نعمة نقیض نقص و نقیصة و کمی میباشد **و** مناقب جمع منقبة بمعنی
مفخرة و فضیلة است چه در ذات و چه در صفات چه معًا **پس** فضائل و مناقب علم گردید برای صفات حمیده و خصائل
محموده زائده از عادة که بوجود آن موجب فخر و نعمة و عزة دارین اصحابش حاصل میشود **و** الحال یک فنی
مستقل جداگانه از فنون علم تدوین شده و هرگاه بلا اضافه فضائل و مناقب ذکر میشود مراد از آن خاص فضائل
و مناقب اهل بیت نبوة میباشد چه فضائل و فواضل و مفاخر و مناقب و ممادح ذاتیه و صفاتیه و معنویه و صوریه
آنها جمع است احدی را از مخالف و موالف مجال انکار نیست **و** فضائل و فواضل و مناقب و مفاخر و
ممادح متحد المعنی اند حتی در خبر متفق علیه وارد است لو کان البحر مدادا و الاشجار اقلاما و الجن و الانس کتابا

كتاباً والملائكة حسّاباً والسماء صحافاً لنفد البحر وكلّت الأقلام والصحف قبل أن يكتب عشر معاشر فضائل علي ابن ابي طالب يعنى اگر آب دریای محیط دنیا کلا سیاهی و درختهای کل دنیا قلمها از بدایة الی نهایة وطبقات همه آسمان ها بعوض کاغذ صحایف بگردند وکل جن و انس صغیر و کبیر کاتبان فضائل و مناقب علی شوند هم از شب و روز تا قیامت شوند وکل ملائکه حساب و شمار کننده فضائل آنحضرت باشند بر آینه سیاهی دریای محیط بختم میرسد و قلمهاے درختان دنیا قلیل می شوند وصحایف آسمانها مملو میگردند پیش از آنکه نوشته شود یک عشرے از اعشار فضائل علی ابن ابیطالب یعنی ده یک از فضائل آنحضرت نوشته نمیشود **و** تفسیر این حدیث در متن **بسیط** خواهد آمد انشاء الله تعالے **ثانی** قوله سیدنا در اصل سید اطلاق میشود بر آقای مالک و رئیس مخدوم مطاع را **و** این سید هر چند از اسماے اوصافیه است علم گردیده خاص بر ذات مقدس شاهنشاه انبیا محمد بن عبد الله و فاطمه و ائمه از عترة طاهرة او اصلاً و بر ذریة ایشان تا قیامت تبعاً لهم بتفصیل این مسئله از کتاب **سیادة السادة** دریافت خواهد شد **ثالث** قوله صفینا ماخوذ از صفی یصفی صفیا وصفوة بمعنی اسم بمعنی روشن و خالص شے بلا آمیزش چیزے باشد چه ذات مقدسه آنحضرت در حقیقه نور خالص و خاص و صاف و پاک از همه آمیزش میباشد و باین جهة برگزیده خلائق گردیدند **و** بر آئمه معین اینها اهل الصفوة بالضمة والفتحة والکسر اول میباشند چنانچه در خبر متفق علیه آمده انا و علی نور واحد و بیان این در متن می آید **رابع** قوله ومولینا مفعل از ولی بمعنی مالک و ذی تصرف میباشد هر چند مولی معانی معدوده در لغة وارد اند چنانچه بیانش میآید **خامس** قوله محمد المصطفی احمد اسم علم بر آن حضرت است و المصطفی صفة آنحضرت واقع شده لهذا الف ولام بر او داخل شده وجایز است که عطف بیان محمد باشد و این مصطفی از صفوة بمعنی برگزیده خالص مخلص صفی باشد و بیان معنی محمد الحال در حدیث می آید و مصطفی از اسماے القاب مشهوره آن حضرت است

قال المصنف عن مطلب ابن رداعه رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم انا محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ان الله خلق الخلق فجعلني في خيرهم ثم جعلهم قبائل فجعلني في خيرهم ثم جعلهم بيوتا فجعلني في خيرهم فانا خيركم بيتا وخيركم قبيلا وخيركم نفسا

ترجمه از مطلب بن ابی رداعه مرویست که پیغمبر ص فرمود من محمد بن عبد الله پسر عبد المطلب میباشم به تحقیق خدا آفرید مخلوق را پس گردانید مرا در بهترین خلائق پس از ایجاد گردانیدن خلائق مرا قبیلها و طائفها پس گردانید مرا در بهترین آنها پس آنان گردانید آنها را منسوب بجاها پس گردانید مرا در بهترین آنها پس من بهترین شما از روی خانواده ام باعتبار **و** بهترین شما از روی قبیلهای هم

و بهترین شما از روئے نفس و ذات می باشم **تشریح** مقام مقتضے چند امر است **اول** انا محمد صلعم بن عبد الله
بدانکه محمد بتضعیف عین علم منقول و آن اسم مفعول از تفعیل برای معنی مبالغه باشد چه ماخوذ از حمد
بمعنے ستودن باشد **و** این اسمی است که بآن ملهم گردیدند و احدی از پیشینیان باین اسما چون محمد و علی صلعم و یحیے
مسمی نگردید چه آن حضرت بکثرت خصایل حمیده نزد خالق و خلق بکثرت محمود گردید و باین آرزو موسوم گردید
چه مرویست عبد المطلب باسم محمد در هفتم یوم ولادة آن حضرت را نامزد نموده و از آن حضرت پرسیده شد که
پسرت را باسم محمد چرا نام نهادی و حال آنکه احدی از آبایت و قومت باسم محمد نگذشته قال رجوت ان یحمد
فی السماء و الارض یعنی عبد المطلب فرمود بغرض اینکه آن طفل محمود اهل آسمان و زمین بشود و خدا رجا و امید
را محقق گردانید **جوهری** گفته المحمد الذی کثرت خصاله المحمودة **ثانی** لفظ عبد المطلب جد بزرگ
آن حضرت بن حضرت هاشم بن عبد مناف باشد **و** اسم عبد المطلب شیبة الحمد بود **و** بقول جمعی در سر او
موی سفید وقت تولدش دیدند لهذا الشیبة الحمد نامیدند **و** بقول دیگر نامش عامر بود و عمر یک صد چهل سال
کرد **و** کنیتش ابو الحرث بجهة ولد اکبرش حرث نام کردند **سوال** پس چرا العبد المطلب نامیدند **جواب**
پدرش حضرت هاشم نزد موت خود به پسر بزرگ خود مطلب فرموده که عبدک به یثرب یعنی ای مطلب عبد خود
شیبه را دریاب و بیار با خود از یثرب **مدینه** چه او در مدینه متولد شده بود لهذا باین اسم عبد المطلب مشهور
گردید **و بروایتی** عم او مطلب از مدینه ردیف خود ساخته بمکه میبرد چون که او فرسوده لباس و بدحال بود
و مردم از عمویش مے پرسیدند که این طفلک کیست و بآنها میگفت در بین راه هذا عبدی از مراعاة حال او حیا
می کرد **پس** در مدینه بزی خود او را لباس ساخت مردم را میگفت که شیبة الحمد پسر برادرم هاشم می باشد
و این اول کسی است که وسمه سیاهی کرده نقله فی المواهب **اشکال** عبد المناف را نامش مغیره بن
قصے است چرا او ملقب بعبد گردیده چه مناف نام بت طایفه قریش بود **جواب** بدو وجه می باشد **اولهما**
چون که مناف ماخوذ از نوف و آن سنام عالی و بلندی میباشد چه آن جناب وقت تولد بلند و بالا و طویل القامة
زاید از عادة اطفال متولد گردیده لهذا اسناد او بآن گردیده ملقب بعبد المناف شد **ثانیهما** یا ماخوذ
از نیف و آن فضل و زیادتی و احسان می باشد چون که آنحضرت از اشرف الذوات و ذو الفضل و الاحسان
و الانعام بود لهذا مضاف بسوئے آن گردید **و** عرب بسوئے وصفی خاص یا فعلے غریب غالب شخص را اسناد
میکنند چون عبد الدینار و عبد الدنیا **و** معاذ الله که آن حضرت یا احدی از اباء کرام صنم پرست باشد
ثالث قوله ان الله خلق الخلق فجعلنی فی خیرهم بدان که کانه معلوم است که علة غائی

در ایجاد عالم امکانی انسان است و اشرف اناسی و اکمل آنها انبیاء الله و اصفیاء تعالی اند لهذا آنها حجة سبحانه بر کافه اهل ارض گردیدند و افضل همه انبیا و اصفیا خاتم الانبیا و آل و عترة طاهره وی اند چه افضل کل نمی تواند شد تا وقتیکه بکل کمالات صوری و معنوی جنسی و نوعی بشری مستجمع نباشد از آنها احد و مساوی و ارفع نباشد و از علم سیر و تواریخ سیر و خصائل حمیده آن حضرت لا تحصی دریافت خواهد شد لهذا اکمل الانبیاء و افضلهم و اکملهم و اشرفهم هست چه اینها اصل انسان و عین اعیان فی الحقیقه می باشند للقدسیة قوله تعالی لولاک لما خلقت الافلاک و امثال این و توضیح این حال از تفسیر آیه و لقد کرمنا بنی آدم الی قوله فضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا خواهد شد و تفسیر لوامع التنزیل را در باب پس آن حضرت مع آل و عترة که ما اصل آنها آن حضرت باشد شکی نیست که خیر کل خلائق از انبیا و غیرهم از روی نسب و حسب و بیت و بلد و از روی کمال علم و عمل و فضل و عقل مختص آنحضرت و آل و میباشد **تبصره** لفظ خیر بمعنی بهتر و برگزیده در حقیقه ضد شر و خیار ضد اشرار می باشد و وقتیکه خیر را مضاف باسم جنسی یا نوعی یا فردی را بکنی در آن وقت تفضیل او بر آن جنس و نوع حاصل می شود چنانچه **جوهری** گفته فان اردت معنی التفضیل قلت فلان خیر الناس و لم تقل اخیر یعنی فلانی خیر الناس بمعنی بهترین مردم میباشد و **لکن** برای این اخیر صیغه اسم تفضیل نیاید و خیار بکسر خاء معجمه فوقانی علم بر اختیار و اختیار و اصطفا بمعنی برگزیده باشد و خیرة الله بتحریک یاء و تسکین آن بمعنی برگزیده خدا باشد و **در احادیث** وارد از اینجا است نحن خیرة الله و خیار الخلق و در قرآن خیر البریه برای ایشان عه خاص وارد شده پس ایشان برگزیدان از برگزیده های خدا می باشند **قال المصنف**

و عن ابی موسی الاشعری قال قال رسول الله صلعم انا احمد و انا محمد و انا الحاشر و انا العاقب و انا المقفی و نبی الرحمة و نبی الملحمة یعنی ابی موسی اشعری گفت که حضرت رسول فرمود که من مسمی باحمد و محمدم یعنی بهترین حامدین خلقم و من محمود خالق و خلق سما و ارضم و من حاشر یعنی حشر و جمع کننده امم ام بر یک دین و من عاقب همه انبیا و امم ام و من مقفای انبیا آمده ام و من توفیق دهنده خلق ام و من پیغمبر رحمت ام و من پیغمبر جنگ ام **قال المصنف** و عن ابی الطفیل عامر بن واثله قال قال رسول الله انا محمد و انا احمد و الفاتح و الخاتم و ابو القاسم و الحاشر و العاقب و طه و یس و الماحی **ترجمه** یعنی آن حضرت فرمود من محمدم و من احمدم و من فتح کننده بلادم و من ختم کننده دین و نبوة و ایمان ام و کنیتم ابو القاسم است قسمت کننده دوزخ و جنت ام و من جمع کننده خلق در دنیا بر یک دین ام و قریب بقیامت مبعوث شده ام که در آخر من حشر و خلق به قیامت میشود و من عقب و خلف همه انبیا ام و من مطلوب طه و یس ام یعنی اسم من طه و او بمعنی طاهر و اسم یس و او یا انسان باشد و من

و بهترین شما از روی نفس و ذات می باشم **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** انا محمد بن عبد الله
بدانکه محمد بتضعیف عین علم منقول و آن اسم مفعول از تفعیل برای معنی مبالغه باشد چه ماخوذ از حمد
بمعنی ستودن باشد **و** این اسمی است که بآن هیچ کس مسمی نگردیده و واحدی از پیشینیان باین اسما چون محمد و علی صلعم و
مسمی نگردیده آن حضرت بکثرت خصایل حمیده نزد خالق و خلق بکثرة محمود گردید و باین آرزو موسوم گردید
چه مرویست عبد المطلب باسم محمد در هفتم یوم ولادة آن حضرت را نام زد نموده و از آن حضرت پرسیده شد که
پسرت را باسم محمد چرا نام نهادی و حال آنکه احدی از آبا و قومت باسم محمد نگذشته قال رجوت ان یحمد
فی السماء و الارض یعنی عبد المطلب فرمود بغرض اینکه آن طفل محمود اهل آسمان و زمین بشود و خدا رجا و امید
را محقق گردانید **جوهری** گفته المحمد الذی کثرت خصاله المحمودة **ثانی** لفظ عبد المطلب جد
آن حضرت بن حضرت هاشم بن عبد مناف باشد **و** اسم عبد المطلب شیبة الحمد بود **و** بقول جمعی در سر او
موی سفید وقت تولدش دیدند لهذا الشیبة الحمد نامیدند **و** بقول دیگر نامش عامر بود **و** عمر یک صد و چهل سال
کرد **و** کنیتش ابو الحرث بجهة ولد اکبرش حرث نام کردند **سوال** پس چرا العبد المطلب نامیدند **جواب**
پدرش حضرت هاشم نزد موت خود به پسر بزرگ خود مطلب را فرمود که عبدک به یثرب یعنی ای مطلب عبد خود
شیبه را دریاب و بیار با خود از یثرب **مدینه** چه او در مدینه متولد شده بود لهذا باین اسم عبد المطلب مشهور
گردید **و بروایتی** عم او مطلب او را از مدینه ردیف خود ساخته بمکه میبرد چون که او فرسوده لباس و بدحال بود
و مردم از عمویش می پرسیدند که این طفلک کیست و با نها میگفت در بین راه هذا عبدی از مراعاة حال او حیا
می کرد **پس** در مدینه بزی خود او را لباس ساخت مردم را میگفت که شیبة الحمد پسر برادرم هاشم می باشد
و این اول کسی است که وسمه به سیاهی کرده نقله فی المواهب **اشکال** عبد المناف را نامش مغیره بن
قصی است چرا او ملقب بعبد گردیده چه مناف نام بت طایفه قریش بود **جواب** بدو وجه می باشد **اولهما**
چون که مناف ماخوذ از نوف و آن سنام عالی و بلندی میباشد چه آن جناب وقت تولد بلند و بالا و طویل القامة
زاید از عادة اطفال متولد گردیده لهذا اسناد او بآن گردیده ملقب بعبد المناف شد **ثانیهما** یا ماخوذ
از منیف و آن فضل و زیادتی و احسان می باشد چون که آنحضرت از اشرف الذوات و ذو الفضل و الاحسان
و الانعام بود لهذا مضاف بسوی آن گردید **و** عرب بسوی وصفی خاص یا فعلی غریب غالب شخص را اسناد
میکنند چون عبد الدینار و عبد الدنیا **و** معاذ الله که آن حضرت یا احدی از آبا کرام صنام پرست باشد
ثالث نوره ان الله خلق الخلق فجعلنی فی خیرهم بدان که کا نه معلوم است که علة غائی

در ایجاد عالم امکانی انسان است و اشرف ناس و اکمل آنها انبیاء الله و اصفیاء تعالی اند لهذا آنها حجة
سبحانه بر کافه اهل ارض گردیدند و افضل همه انبیا و اصفیا خاتم الانبیاء و آل و عترة طاهره اوست اند چه افضل کل
نبی تواند شد تا وقتی که بکل کمالات صوری و معنوی جنسی و نوعی بشری مستجمع نباشد از آنها احدی و مساوی و
ارفع نباشد و از علم سیر و تواریخ سیر خصائل حمیده آن حضرت لاتحصی دریافت خواهد شد لهذا اکمل الانبیا و افضلهم
و اکملهم و اشرفهم هست چه اینها اصل انسان و عین اعیان فی الحقیقه می باشند للقدسیة قوله نم لولاك لما خلقت
الافلاك و امثال این و توضیح این حال از تفسیر آیه و لقد کرمنا بنی آدم الی قوله فضلناهم علی کثیر
ممن خلقنا تفضیلا خواهد شد و تفسیر لوامع التنزیل را در باب پس آنحضرت مع آل و عترة که مآل آنها آن
حضرت باشد شکی نیست که خیر کل خلائق از انبیا و غیرهم از روی نسب و حسب و بیت و بلد و از روی کمال علم و عمل و فضل
و عقل مختص آنحضرت و آل و میباشند **تبصره** لفظ خیر بمعنی بهتر و برگزیده در حقیقه ضد شر و خیار ضد اشرار
می باشد و وقتیکه خیر را مضاف باسم جنسی یا نوعی یا فردی را بکنی در آن وقت تفضیل او بر آن جنس و نوع
حاصل می شود چنانچه **جوهری** گفته فان اردت معنی التفضیل قلت فلان خیر الناس و لم تقل اخیر
یعنی فلانی خیر الناس بمعنی بهترین مردم میباشد و **لکن** برای این اخیر صیغه اسم تفضیل نیاید و خیار بکسر خاء
معجمه فوقانی علم بر اختیار و اختیار و اصطفا بمعنی برگزیده باشد و خیرة الله بالتحریک یاء و تسکین آن بمعنی
برگزیده خدا باشد **و در ایجاد** وارد از اینجا است نحن خیرة الله و خیار الخلق و در قرآن خیر البریه
برای ایشان ع خاص وارد شده **پس** ایشان برگزیدگان از برگزیدهای خدا می باشند **قال المصنف**
و عن ابی موسی الاشعری قال قال رسول الله ص انا احمد و انا محمد و انا الحاشر و انا العاقب و انا المقفی و
نبی الرحمه و نبی الملحمة یعنی ابی موسی اشعری گفت که حضرت رسول فرمود که من مسموم باحمد و محمدم یعنی من حامدترین
خلقم و من محمود خالق و خلق سما و ارض ام و من حاشر یعنی حشر و جمع کننده امم ام بر یک دین و من عقب همه انبیا و امم ام
و من قفای انبیا آمده ام و من توقف دهنده خلق ام و من پیغمبر رحمه ام و من پیغمبر جنگ ام **قال المصنف** و عن
ابی الطفیل عامر بن واثله قال قال رسول الله انا محمد و انا احمد و الفاتح و الخاتم و ابو القاسم و الحاشر
و العاقب و طه و یس و الماحی **ترجمه** یعنی آنحضرت فرمود من محمدم و من احمدم و من فتح کننده بلاد
ام و من ختم کننده دین و نبوة و ایمان ام و کنیتم ابو القاسم است قسمت کننده دوزخ و جنتم و من جمع
کننده خلق در دنیا بر یک دین ام و قریب بقیامت مبعوث شده ام که در اثر من حشر خلق به قیامت میشود و من عقب و خلف
همه انبیا ام و من مطلوب طه و یس ام یعنی اسم من طه و او بمعنی طاهر و اسم یس و او یا انسان باشد و من

محو کننده کفر و شرک و ضلالت و عبادت اصنام در دنیا ام **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** این اسماء در
متعدده صحاح عامه و خاصه وارد است **در شفاء** عیاض گفته او لله از اسمای حسنی خود آن حضرت الهی
به نبی اسما ذکر فرموده **و جماعتی** گفتند تا نود و نه اسم به تعداد اسماء تعم با آن حضرت هم ثابت است **قسطلانی**
نقل کرده که از کتب سلف و از قرآن و حدیث سه صد نام های آنحضرت می باشند **و مجلسی** وغیره و نقل
کردند که تا چهار صد نام آنحضرت وارد اند **و در احکام القرآن** قاضی ابوبکر نقل کرد که اسما و اوصاف
آن حضرت تا یک هزار می باشند **و احقر** در مجلد **سادس** تفسیر لوامع التنزیل در ذیل یا ایها الرسول
لا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر از کتب سلف و خلف چهار صد اسم تقریبا ضبط کرده ام **و مجلسی**
از حضرت باقر ع روایت کرده که پیغمبر را ده نام هست پنج در قرآن **و** آنها محمد **و** احمد **و** عبدالله **و** یس **و**
نون **و** طه بجای عبدالله در خبر است **و اما** آنها که در قرآن نیستند یعنی در کتب سلف اند
و آنها فاتح **و** خاتم **و** کافی **و** مقفی **و** حاشر اند **و در روایت دیگر** است که در صحف ابراهیم نامش
ماحی یعنی محو کننده شرک و صنم پرستی **و** در توریه حاد یعنی دشمنی کننده دشمنان خدا **و** در انجیل احمد
است یعنی محمود ترین خلائق **و** حامد ترین کل خلائق به خالق **و در قرآن** محمد است یعنی محمود همه اهالی آسمانها
و زمین می باشد **و در بعضی** زیاده براین اسماء قرآن روایت کردند نون **و** مزمل **و** مدثر **و**
رسول **و** نبی **و** بشیر و نذیر و نور **و** سراج منیر **و** شمس **و** نجم **و** برهان **و بعضی** زیاده کردند
بر ان اسمائی که در کتب سلف میباشد اسم احید یعنی یگانه پرست خدا **و** موقف یعنی مردم را بحساب در قیمة
توقف دهنده **و** نبی التوبه یعنی بسوی که توبه امت را تا مردن قبولست **و** قثم یعنی کامل جامع الکمالات
در **خاصه و عامه** مشهور است که نام آن حضرت در توریه مود مود **و** به نقل دیگران ماد ماد **و** در
انجیل طاب طاب **و** در زبور فارقلیط **و** بعضی بارقلیط بباء موحده **و** بعضی میگویند که فارقلیط در انجیل
می باشد و البته تفصیل اسماء اینجا گنجایش ندارد **ثانی** هرگاه بودن آنحضرت کثیر الاسماء و الاوصاف
به ثبوت رسید پس هر اسمی و وصفی مستلزم مفهومی بالضرورة می باشد **پس** بکثرة اسماء و اوصاف هرگاه
کثرة مفاهیم آنها ثابت باشد لازم شد که آنحضرت کثیر الاوصاف و کثیر المناقب باشد و هر که کثیر الاوصاف
و المناقب و المحامد ثابت باشد او صاحب الفواضل و الفضائل میباشد و صاحب الفواضل و الفضائل افضل و
اکمل از کل ابناء جنسی و نوعی می باشد چه غیر او این عدد اوصاف نمی باشد پس آن حضرت افضل و اکمل
از کل انبیاء و کل بشر وجوبا است **قال المصنف** رحمه الله **و عن سعید الخدری** رض **قال قال**

رسول الله انا النبی لا کذب انا ابن عبد المطلب انا اعرب العرب ولدنی قریش ونشأت فی بنی سعد

ترجمہ یعنی سعید خدری روایت کرد کہ حضرت رسول اللہ فرمود کہ من پیغمبرم و دروغ را راہی بسوی من نمی باشد من عرب یعنی من فصیح ترین ہمہ قبایل عرب می باشم پیدا شدم در قریش ونشو ونما کردم در بنی سعد کہ از قوم مادر رضاعیش می باشد **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** کذب بکسر ذال مصدر کذب یکذب کذبا وکذبا بمعنی دروغ نقیض صدق در لغت باشد **اما** در عرف وشرع الکذب هو الاخبار عن الشئ بخلاف ما هو علیه یعنی کذب عبارت است از خبر دادن چیزی بخلاف آنچہ او بران باشد **و** تعریف صدق برخلاف این می باشد **واما** کذب در ہر حال عقلا ونقلا در ہر ملت قبیح بالذات است الا عند العارض گاہی مذموم ماخوذ نمی باشد چون قولے خلاف واقع وحقیقت بوقت اصلاح **و** وقت ہلاکت بناحق **ثانی** کذب بکسر ذال معجمہ وفتح مصدر از باب معروف خود گاہی بمعنی فاعل می آید چون عدل بمعنی عادل واز باب مجہول خود بمعنی مفعول می آید چون قتل قتلا بمعنی مقتول **و** غرض در استعمال مصدر بمعنی فاعل یا مفعول مبالغہ ثابت وحاصل المعنی می باشد چون **وجاؤا علی قمیصہ** بدم کذب ای بدم مکذوب علیہ **ثالث** این حدیث در مسند وکتب حدیث بغیر واو انا النبی لا کذب دیده شد **و** شارحین وجوه عدیده دارند **پس** بنا برین فرمود انا النبی حقا لا کذب فیہ یعنی من پیغمبر صدق بحق ام یعنی متنبی نیستم **و** این مختار طیبی است **نزد بعضے** انا النبی الصادق غیر کاذب یعنی من پیغمبر صادق ام کاذب در نبوة نمی باشم **ثالث** انا النبی الصادق الباقی غیر مکذوب والباقی الی القیمة یعنی من نبی صادقم باقی النبوة واسناد کذب وتکذیب بسوی ما اصلا تا قیامت شده نمی تواند چہ معجزه من ثابت باقی خواہد بود **اما** بنا بر ولا کذب پس واو متضمن حالیہ برای الصادق مفہوم ثابت ور ذو الحال موصوف بصورت تاکید می باشد چون **وما اهلکنا من قریة الا ولها** کتاب معلوم **واو** کالذی مر علی قریة **وهی خاویة** وغیر ذلک این مختار زمخشری وابن ہشام وتبعہ انہا است **پس** بنا برین معنی حدیث چنین می شود کہ من نبی صادقم وحالانکہ من دروغ خلاف حقیقت نمی باشم **وجہ دیگر** آنکہ من نبی بحق من الله ام وحال آنکہ من دروغگو نیستم **وجہ دیگر** من نبی بحق صدق علی کل حال ہستم وحال آنکہ احتمال کذب بہیچ وجہ در من نیست **ثانی** قولہ انا ابن عبد المطلب من پسر عبد المطلب ام **اشکال** آن حضرت محمد بن عبد الله ہست نہ محمد بن عبد المطلب اول ہمین خلاف واقع گفت **جواب** معاذ الله کہ خلاف واقع فرموده باشد چہ عبد المطلب جد پدری

آنحضرت است و هر جدی از اجداد سلف باتفاق عقلا و حکما و اهالی ملل و نحل پدری باشد لهذا ذریهٔ آدم
را ابد چند هزار سال از او خالق سبحانه بیا بنی آدم و یا بنی آدم و اسرائیل یاد فرمود **سوال**
به پدر را دون واقرب اسناد خود نه کرده به پدر بعید و بجد خود اسناد کرد **جواب** بدو وجه میباشد
اولهما برای آنکه پدرش عبدالله قبل تولد آن حضرت مرحوم شده و جدش عبدالمطلب او را تربیت
کرده بود لهذا او را باب یاد کرده **ثانیهما** چونکه عبدالمطلب بسیادة و ریاست اشهر و اثبت و حضرت
عبدالله قبل از پدر خود مرده بوده بمنصب ریاست ننشسته لهذا انا ابن عبدالمطلب فرموده **ثالث**
قوله انا اعرب العرب و عرب در اصل قوم ملکی که کلام عربی دارند بخلاف عجمی و آنکه در ابتداء به عربی نطق نمود
و اول کلام به زبان عربی کرده او **یعرب** بن قحطان ابو الیمن بوده **طریحی** گفته عرب مستعربه
انانی اند که انها کلام بزبان اسماعیل بن ابراهیم کرده اند و **بعضی** گفته که قریش اقامة به عرب کردند
لهذا منسوب بسوی آن گردیدند و اقوال اخر اند **پس** لفظ عرب اسم جنس مونث است لهذا وصف
او بعرب عاربة کرده میشود و عرب اسم اشخاصی است که از قوم عرب فی الاصالة پیدا شده باشد خواه ساکن
بلاد عرب باشد یا نه و اعراب اسم آنانی که ساکن بادیه و دشت در عرب هستند و جمع عرب عاریب میباشد و
اعراب جمع عرب نیست و این اسمیست که واحد ندارند و لغة عربیت ما نطق به العرب باشد و
اعرب العرب اسم تفضیل از عرب یعرب عربا هست **تنبیه** پس قوله آن حضرت انا اعرب العرب بمعنی انا
افصح العرب الفصحاء بوالدین او از قریش ذاتا و از بنی سعد برضاعة صحبة و تربیت یافته و این هردو قبیله
اصل و افصح در اقوام عرب می باشند **قال المصنف** عن واثلة بن اسقع قال قال رسول الله
صلی الله علیه و آله و صحابه وسلم ان الله اصطفی کنانة من ولد اسماعیل و اصطفی قریشا
من کنانة و اصطفی من بنی قریش بنی هاشم و اصطفانی من بنی هاشم **وقال** روی
ان الله تعالی اصطفی من ابراهیم اسماعیل و اصطفی من ولد اسماعیل بنی کنانة الی آخر الحدیث
ترجمه یعنی واثلة بن اسقع گفت که رسول خدا فرمود بتحقیق خدا برگزید و اختیار نمود کنانه را از اولاد
اسماعیل و برگزیده قریش را از بنی کنانه و برگزید از بنی قریش بنی هاشم را و برگزید مرا از بنی هاشم **فی**
روایة دیگر است که بتحقیق برگزید از اولاد ابراهیم خلیل اسماعیل ذبیح را و برگزید از اولاد
اسماعیل بنی کنانه را و از بنی کنانه قریش را و از قریش بنی هاشم را و از بنی هاشم برگزید و اختیار نمود مرا
تشریح مقام مقتضی چند امر است **اول** اصطفا بمعنی اختیار و این هردو بمعنی برگزیدن الصفی

بمعنی

یصفی است و صفوة بمعنی حرکت دل بمعنی صاف و پاک و خالص شئ بلا آمیزش چیزی دیگرے
باشد چونکه تاء استفعال الطاء برای قرب مخرج بدل گردید اصطفا گردید بدانکه اصطفاء بمعنی برگزیدن
از صاف و پاک و خالص اشیاء باشد و آن حضرت را از آدم تا عبدالله از کل آباء و امهات خالصه صافیه برگزیده
برای تسلیم نبوة و خلافت خود برگزید و آنکس که از همه خلایق خالصه صافیه طاهره برگزیده باشد او بالضرورة
اصفی از کل خلایق باشد و در او اصلا و ابدا کدورتی و آمیزشی نباید باشد پس این قوی دلیلی است که
آنحضرت افضل همه خلایق و اشرف همه آباء و انبیاء است **اشکال** هرگاه اصطفاء بمعنی اختیار شئ باشد
پس خالق آنان را که برگزید آنها را دو قسمة کرد **اولهما** جمعی را اختیار نمود و برگزید برای مکالمه و مناجاة
و موانسة در حضور خود و آنها موسوم باولیاء الله می باشند **ثانیهما** طائفه ثانیه را اختیار نمود و آنها را
کاروبار خلائق داد و آنها موسوم بانبیاء الله می باشند **پس** مرتبه اولیاء الله اعلى و اشرف می باشد از
انبیاء الله زیرا که در حضور مستمرا برای معائنه و زیارة و موانسة و مصاحبة حاضر اند و یک آن بسوی غیر الله
توجهی اصلا نه دارند و آن کس که منقطع از غیر الله قطعاً بسوی خدا علی الدوام باشد او بالضرورة اعلى و اشرف
مراتب از انبیاء باشد پس اولیاء افضل و اشرف از انبیاء هستند **جواب اول** معاذ الله عنه این مذاق صوفیه
و غلاة کفره است چنانچه در شواهد النبوة چنین وهم را نقل کرده که نهایة الانبیاء بدایة الاولیاء می باشد این کفر
محض است چه رسالة و نبوة و خلافة و نیابة خدا در مملکت خلقه تعالى می باشد پس این نبوة منتهائی
درجه عالم امکانی هست که بر آن اصلا و ابدا عالم امکانی را فوق ممکن نمی باشد لهذا التصرف این شخص نافذ
در عالم علویات و کل سفلیات بحسب اراده این میشود بخلاف ولی چه او از امت و کلمه گوی تابع نبی متبوع مطاع
است و تابع هرگز اعلى و اشرف و افضل و اکمل از نبی مطاع در هیچ حال نمی باشد **جواب ثانی** انبیاء خلیفه
خدا کاروبار الهی تعالى میکنند **و کثرة** افعال و اعمال مستلزم زیادتی مدارج و رفعة است و هر که سرانجام
دهد افعال الهی را البته او بالضرورة اعلى و اشرف از انست که این مرتبه و عهده و این کار ندارد پس انبیاء
علی کل احوال اعلى و اشرف و افضل از اولیاء می باشند **بلکه** مصروف بودن انبیاء الی الخلق مانع از
حضوری خدا لاجسم و لامکان تعالى نمی باشد چه عرفان **عقلی** است انفکاک از آن **ممتنع** است پس انبیاء مع
این عرفان بحضور تعالى افعال تعالى را بامر تعالى سرانجام میدهند پس انبیاء اعلى از ولی و اشرف المراتب
و اقرب از کل الی الله در همه احوال می باشند **جواب ثالث** ولایتی که صوفیه قرار دادند و آن ولایته
مع رسالة هر دو جمع در نبی هستند پس آن کس که جامع هر دو مرتبه باشد او اکمل و افضل از آن کس بالضرورة

است که مرتبهٔ واحده داشته باشد پس نبی افضل و اکمل در هر حال از ولی می باشند **ثانی** قوله قریشا تصغیر قرش
بفتح قاف و آن حیوانی نهایت قوی غالب و مهیب است و کل حیوانات بحری از خوف و ترس می باشند **و النسابه**
در تشخص قریش دو قول دارند **اولهما** نضر بن کنانه بن خزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر اصل قریش
میباشد و اولاد او قرشی اند و همین مشهور در اهل تاریخ و سیر است **و** همین یکی از آباء خاتم الانبیا میباشد
ثانیهما قریش پسر مخلد پسر غالب بن فهر بن مالک است **و در لغت** معنی قرش کسب و جمع میباشد پس
در وجه تسمیه او به قریش وجوه اند **اول** بعد تفرق این طائفه در مکه این شخص جمع قوم خود نمود پس باین جهت
ملقب به قریش گردید **ثانی** چونکه نضر بن کنانه اقوی بذاته و غالب بر همه اقوام معاصرین در نواحی خود بود
لهذا او را به قریش لقب دادند و همه اقوام مغلوب و مخوف از و بودند **ثالث** چونکه نضر اکتساب اموال و جاه نمود
و سر آمد اقوام گردید لهذا به قریش ملقب گردید **رابع** نضر بن کنانه سوار سفینه بسوی بحر هند روانه شد
پس در بین سیاحت جانور بحری قرش نام را نضر بحربه کشت و سر قرش را بریده آورده بر کوه ابوقبیس نهاد و او را
دو گوش چون دو شراع کشتی بلند و بالا داشت و مردم به دیدن او و تعجب از عظم جثه و قوت و هیئت او
میکردند در آن وقت همه مردم نظاره کنندگان قتل القرش هذا القریش گفتند با این لقب و نام مشهور
گردید **اقول** به همه این اسباب ملقب بقریش گردید چه جمع همه اینوجوه ممکن و آن اولی از تمسک ببعض
وجوه و ترک بعض وجوه میباشد **ثالث** قوله بنی هاشم **و** هاشم اسمش عمرو بود و تسمیه او به هاشم از هشم
الثرید یهشم هشما باشد جد انحضرت نان باگوشت همیشه بقوم خود و اقوام بیگانه و طائفین بیت الله
را تا هنگام اقامت آنها و اضیاف و اهل مکه و در ایام محط باهل مکه و بنواحی آن همه مردم را میداد پس
باسم سبب مسبب را نامیدند **تنبیه** این حدیث اصطفاء را جمعی از محدثین چون قاضی عیاض
و نووی و محمود عینی ادعای تواتر کردند **پس** این قطع برهانیت که کل آباء انحضرت تا آدم همه موحد و انبیاء
بودند چه با اصطفاء کافر و مشرک اصلا و ابدا قابلیت اختیار ندارد و بیان این معنی من بعد در متن می
آید پس باطل شد قول آنانکه میگویند ابوین سرور عالم کفار و مشرک معاذ الله بودند **اشکال** بعد از
تسلیم این پس آزر بت تراش چه می گوئید و نص صریح در قرآن است اذ قال ابراهیم لابیه آزر
اتتخذ اصناما **جواب اول** این حکایت حال یا مقال ابراهیم بالاتفاق می باشد نه اخبار
از معلوم خود پس حجت باین آیه باطل شد **جواب ثانی** اهل انساب خلف و سلف **و** اهل سیر و تواریخ
متعدده متفق علیه اند بر اینکه پدر ابراهیم خلیل تارخ بود و همین در بعض تواریخ فرنگ دیدم **تبصره**

برگاه این واضح شد پس این واجب التاویل ست و تاویلش همین هست که جمهور گفته اند که آزر پدر مادری یا عم آن حضرت بود و از صغر سن ابراهیم را آزر تربیت کرده بود و مربی و پدر رضاعی و عم و جد مادری را در هر عرف در هر زمان اب میگویند اشکال باطل شد **و تاریخ** موحد بوده **تذکرهٔ** اصطفا در اصطفا دلالت دارد که طبقه آخرین آباء مصطفویه که هاشم بن عبد مناف است اسود السادة و برگزیدهٔ همه آباء خود می باشد چنانچه خود سید عالم بقوله و اصطفانی من بنی هاشم منتهای اهل صفوة افضل از هاشم و بنی هاشم می باشد **اشکال** بنابرین تقریر لازم می آید که هر یک پدری از آباء پیغمبر از حضرت عبد الله تا آدم افضل و اکرم و اشرف از اسماعیل نبی خصوصاً از ابراهیم خلیل الله و نوح نجی الله باشد و اینها انبیاء اولوالعزم بودند و اولوالعزم متبوع کل افضل و اکمل از طالع می باشد **جواب** چونکه اجماع امت است که خاتم الانبیا افضل کل رسل است و ما نمیگوییم که هر پدری بالانفراد بذاته افضل و اشرف از انبیای اولوالعزم خصوصاً ارفع و افضل از خلیل و نوح باشد الا پدری که حامل ختم انبیا بود پس آن پدر بجهت تحمل آن حضرت الظرف و مظروف معاً افضل و اشرف از همه اولوالعزم و از ابراهیم و نوح در آن حال بوده باشند نه بغیر آن **پس** باین جهت اشکال مندفع گردید **قال المصنف** وعن ابی هریرة قال

قال رسول الله صلعم انا سید ولد آدم یوم القیمة و اول من ینشق عنه القبر و اول شافع و اول مشفع **ترجمه** یعنی ابو هریره گفت که حضرت رسول صلعم فرمود که من سید اولاد آدم ام در روز قیمة **و من** اول کسی ام که وقت محشر قبرم شق میشود یعنی من اول آن کس ام که قبل کل خلایق از قبر بر می آیم **و من** اول آن کس ام که شفیع خلائق باشم **و من** اول آن کس ام که به من شفاعت عصاة داده میشود **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** معنی سید و بیان آن در حدیث سوم من بعد می آید **ثانی** قوله و اول من ینشق عنه القبر این تعظیم و اجلال من الله بجهت نهایة کمال مرتبه و رفعة آنحضرت می باشد چه آن حضرت در عالم معلوم اول انبیا است عطاءً پس باید که در محشر هم اول انبیاء مبعوثاً باشد **ثالث** و اول شافع و مشفع ثانی بصیغه مفعول می باشد **و** اینهم ثانی اجلال و تعظیم در جمیع خلایق اولین و آخرین در آخرة با آن حضرت است تا امتیاز بجمیع امور در آنها باشد **پس** مراد از صیغه شافع شفاعة کننده خلایق و خلاص سازنده مجرمین و عصاة لغوست **و اما** مراد از صیغه مفعول مشفع بمعنی شفاعة مخلق من الله داده شده باشد چه احدی بذاته شفاعة کرده نمی تواند الا باذنه و عطائه **پس** این بیان است که مرا شفاعة داده شده است لعصاة امت بتشفیع و اجازة و امر تعالی **پس** آن حضرت اول آن کسی است که خالق تعالی آن حضرت

راشفاعة عصاة می دهد و اول همه شفیعان شفاعة می میکند آیا شفاعة برای زیادتی مدارج غیر عصاة می باشد یا برای اسقاط عقاب عصاة یا هر دو معاً درین مسئله متکلمین امت دو قول دارند **نزد** معتزله اول یعنی برای زیادتی مدارج غیر عصاة شفاعة میشود **نزد** باقی فرق امت مسلمه آخر است یعنی برای اسقاط مضار و زیادتی مدارج معاً هر دو میباشد **و** همین اصح و اثبت ببراهین و قوانین است **و** تفصیل او و ادلهٔ عقلیه و نقلیه از کتب کلامیه خصوصاً از هر یکی از مجلدات تفسیر لوامع التنزیل در باب **و** کافی کتاب معارف ملة ناجیه باین می باشد **اشکال** اگر شفاعة عصاة جایز باشد پس عدل نعم حاصل نمی شود چه آنکس که جان فشانی از بدایة الی نهایة عمر کرده **و** آنکس که مدة العمر اطاعة و عمل نه کرد پس محل و ثواب هر دو بیک مقام باشد البته عاصی بغیر استحقاق مستحق نجاة و ثواب شد و تساوی مقام به معصوم عامل مستحق و بغیر مستحق از فاجر البته خلاف عدل و انصاف است **جواب** بدانکه اصل اعمال و اطاعة ایمان می باشد و آن در هر دو حاصل است و بوجود ایمان موجب استحقاق می شود نه به محض اعمال بدون ایمان **پس** هر فاجر مومنی که نجاة یافت بشفاعة او از روی تفضل و تفضل بر غنی کریم نعم جایز است چنانچه جمعی از غیر مکلفین چون اطفال صغار ثواب میدهد و حال آنکه در اطفال صغار نه ایمان معتبر است و نه عمل آنها درست است **بلی** هر عاصی که نجاة یابد لازم نیست که در یک محل و یک مقام و یک ثواب با معصوم مساوی و جمع شوند چه مقام و ثواب عاصی معفو متنازل میباشد لهذا اخلاف عدل و انصاف لازم نمی آید

قال المصنف وعنه قال قال رسول الله صلعم نحن الآخرون من الدنيا والاولون يوم القيمة المقضي لهم يوم القيمة **ترجمه** یعنی ابوهریره گفت که پیغمبر صلعم فرمود ما یعنی من آخر انبیا و امتم آخر امم از دنیا می باشیم **و** در عقبی او بیان روز قیمة خواهیم بود و ما اول انانی هستیم که حکم بجنت و نجات کرده میشود مقدم قبل کل خلایق بروز محشر **تشریح** مقام مقتضی بیان بعض امر است بدانکه آن حضرت فرمود که ما در دنیا آخر انبیا و امم میباشیم زیرا که در آخر زمان پیدا شدیم ولکن در آخرت سابق از همه انبیا و امم حشر و نشر و معامله با ما کرده میشود تا قبل از کل خلایق ما فارغ شده پیش از همه داخل جنت خواهیم شد **قال المصنف** وعن انس قال قال رسول الله صلعم انا اكثر الانبياء اتباعا يوم القيمة وانا اول من يقرع باب الجنة يوم القيمة فاستفتح فيقول الخازن من انت فاقول انا محمد فيقول بك امرت ان لا افتح احدا قبلك **ترجمه** یعنی انس گفت که حضرت رسول صلعم فرمود که من از همه انبیا کثیر تر پیروان هست خواهیم بود بروز قیامت یعنی امت تابعه من اکثر از امم کل انبیا خواهد بود بروز قیامت و من اول همه

آنکس ام که حرکت دہد و بگوید درِ جنت را بروز قیامت پس من میخواہم کشادن دروازہ جنت را پس خزانہ دار جنت از درون میگوید کہ کیستی تو من میگویم محمدم پس خازن میگوید بکشادن درِ جنت برای تو مامور گردیدہ ام کہ نکشایم درِ جنت را برای ہیچ کس پیش از تو **تشریح مقام** مقتضی بیان چند امرست ۱ **اول** چونکہ آنحضرت آخر الانبیا تا قیامت بر دین و کتاب و امت او باقیست و دین ہر کس کہ آخر زمان باقی باشد البتہ در امتداد زمان باید کہ امتش کثیر بالنسبۃ انبیا سابق باشد چہ ہر یکے از آنہا بالنسبت این پیغمبر تا زمان قلیلے بودہ و بآمدن نبی اولو العزم بعد او دین و امت او منقطع و مبدل گردید پس باین جہت آن حضرت کثیر الاتباع از امت تابعہ خواہد بود و بقید اتباع امت غیر تابعہ بر آمد چہ کل خلایق زمین امروز امت خاص آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اند اگرچہ بعض تابع نیستند لکن از اسم امت بر نمیایند **تنبیہ** این خبر از شواہد نبوت است چہ آن حضرت قبل از وقوع واقعہ این خبر دادہ و این خبر مطابق واقع میباشد پس خبر آنکس کہ مطابق مخبر بہ باشد او مع الدعوی صادق در دعوی ست پس محمد نبی صادق ست و قول ایشان باطل شد قول انانکہ میگویند محمد معجزہ نداشت **ثانی** قولہ انا اول من یقرع باب الجنۃ اول برائے کسیکہ درِ جنت باز کردہ شود آن حضرت باشد و اول ہمہ انبیا آنحضرت و اول ہمہ امم امت آنحضرت داخل جنت میشود و این کمال اجلال و تعظیم و اظہار نہایت شرافت او در اولین و آخرین باشد چرا چنین نباشد چہ آنحضرت خیر الانبیا و امت آنحضرت خیر الامم جمیعاً میباشد لقولہ تعالی کنتم خیر امۃ پس باید کہ تقدیم آنحضرت ص درین مقام ہم باشد تا خیریت آنحضرت و امت او بہمہ خلایق ظاہر شود **قال المصنف** و عن عائشۃ قال قال رسول اللہ ص انا سید ولد ادم ولا فخر لی **ترجمہ** یعنی عائشہ گفت کہ حضرت رسول اللہ ص فرمود من سید اولاد آدم ام و فخر نیست برای من یعنی از روی فخر و مباہات نفس خود نمیگویم بل خبر میدہم شما را کہ من سید اولاد آدم ام **تشریح مقام** مقتضی بیان امریست ۱ **بدانکہ** سید اصلش از ساد یسود سیادۃ فہو سیود بود واو را بیا بدل کردند یا را در یا ادغام کردہ کسرہ دادند سید شد و سید در لغت اطلاق میشود بر رب و مالک و شریف و فاضل و کریم و حلیم و متحمل اذیت قوم و بر زوج و بر رئیس کبیر و بر مقدم خلق و مطاع و اسم سوؤدد باشد و آن بمعنی مجد و شرف و رفعت ست و جمع او سادۃ و سادات میباشد و اصل سیادت من باب اسماء الاوصاف میباشد و **اما** ولد آدم اسم جنس مع لود ست و در اینجا بضمہ واو و سکون لام است چہ در **مجمع البحرین** ولد بفتحتین و بضمتین و بضم واو و سکون لام و در **قاموس** بالتحریک و بالضمہ و الکسر و الفتحہ است اطلاق بر واحد و بر جمع از مولدات

بشود و جمعش ولاد و ولدة جمع ولید ولدان میباشد **توضیح** هرگاه این مقرر شد پس قول آنحضرت انا سید ولد آدم ولا فخر نے بظاهر اخبار و اعلام بخلق است که من سید و رئیس کبیر مطاع کل بنی آدم ام از روئے فخر و مباهات نمیگویم بل اعلام شما میکنم که این مرتبه رفیعه عالیه من من الله عطا شده **پس** رئیس اعظم متبوع و مطاع کافه خلایق الی الابد من الله میباشد **بلے** این مرتبه سیادت در آل و اولاد و نسل آن حضرت الی القیمة باقیست **اما** متبوعیت در دنیا و آخرت در خواص اولاد او حاصل و شامل می باشد و ازینجا است **حدیث** متفق علیه است قال الحسن والحسین سیدا شباب اهل الجنة یعنی حسنین دو سردار و دو رئیس کبیر مطاع جوانان اهل جنت هستند **پس** این کمال فضل و اجلال و تعظیم آنحضرت میباشد **اشکال** سیادت آیا از اسما ذوات است **یا** از اسما صفات **واگر** از اسمار صفات است پس ذات چگونه گردید چه صفت من باب الاعراض محسوب می شود در اسلام سیادت علم گردیده بر ذات مقدسه سرور عالم و آدم و بر آنانکه از آل و اولاد آن حضرت باشند **جواب** هرچند سیادت از اسمار اوصاف است و آن علم بر ذات منوره سرور عالم و آدم خاص بود در دنیا و آخرة گردیده چنانچه اسود و ابلق **و** ارقم از اسمار اعراض بوده علم بر انواع ما… افراس گردیدند اشکال ندارد **اشکال** بسیادت وصف به یحیی بن زکریا بقوله انه کان سیدا و حصورا خاص کرده پس خاتم الانبیا و آل او چگونه مخصوص بان می باشند و چرا آل او سید نگردیدند **جواب** یحیی علیه السلام تا زندگی خود متصف بسیادت بود اما بموت او صفت سیادت او مع لوازم ذاتیه دیگر با او فوت شدند و اثرے از و باقی نمانده **اما** خاتم الانبیا چونکه نبوتش و دینش باقیست لهذا سیادتش و سیادت نبوتش باقی الی القیمة بل فی الدنیا والاخرة از خصائص آن حضرت میباشد **اشکال** گاه پیغمبر و ائمه اطهار از آل آن حضرت صلے الله علیه و آله وسلم به نبوت و خلافت سادات مطاع باشند **اما** ذریه و نسل او تا قیامت غیر معصوم جهله بل ضاله هم بعضے اند چگونه آنها متصف بسیادت می شوند **جواب** بالا ذکر شد که سیادت اسم علم بر ذات منوره حضرت خاتم و آل اطهر او گردیده پس بذریه عامه آن حضرت علیه السلام اطلاق سیادت باعتبار ذات و بانتساب الے خیر البریات می شود نه باعتبار صفات آنها اشکال ندارد چه وصف ذاتی از ذات زایل و منفک نمے شود خصوصاً آنچه علم بر ذات گردید و از تمتع باشد **اشکال** در حدیث شریف وارد است که جدا آن حضرت صلعم

صلی الله علیه و آله وسلم بخطاب انت سیدنا گفتند و آنحضرت در جواب ایشان فرمود قوله یعنی که شما

ادعونی نبیا و رسولا کما سمانی الله تعالی ولا تسمونی سیدا کما تسمون رؤسکم فی سنت خدم

همین نسود کم فی اسباب الدنیا یعنی بگوئید و بخوانید مرا باسم نبی و رسول چنانچه خدا مرا بآن نام نهاده و مرا باسم

سید نام مگذارید چنانچه شما رؤس خود را بسیادة یاد می کنید چه من مانند احد ایشان از سادات شما در

دنیا نمی باشم و نهی از اطلاق سیادة بر نفس مبارک خود کرده اینگونه جمع شود جواب نزد بعضے این

نهی در اوایل نبوة کرده چه تا آن وقت آن حضرت را اعلام من الله به سیادة نرسیده بود نزد ابن

اثیر جزری این نهی برای آن کرده که آن حضرت مکروه داشت که توصیف وے بحضور خود او کرده شود چه

آنها با آن حضرت بلفظ انت سیدنا مشافهة گفته بودند و او تواضع دوست تر داشت پس این نهی

تنزیهی است نه نهی تحریمی است عبارة او ولما قالوا انت سیدنا فقال السید هو الله الذی

تحوله السیادة کانه کره ان یحمد فی وجهه واحب التواضع نزد این احقر این نهی از سیادة تشبیهی باهل دنیا

است نه باعتبار سیادة مطلقه زیرا که او در آنحضرت از بدایة حاصل بود و همین معنی بدلیل از خود انحدیث

واضح است ولا تسمونی سیدا کما تسمون رؤسکم الخ یا باشد یعنی مرا سید بآن معنی مگوئید چنانچه بر رؤس

خود میگوئید چه من مثل احد آنها نیستم که سید شما در اسباب دنیا باشم و باقی تفصیل این باب در جزو الکل از آیات سیادة لسانیه

در باب قال المصنف خا عن عرفجه قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله واصحابه وسلم

انا سیف الاسلام ترجمه یعنی ابو هریره گفت که پیغمبر فرمود من شمشیر اسلام ام قال المصنف

وعن ابی هریره قال قال رسول الله بعثت بجوامع الکلم ونصرت بالرعب ترجمه یعنی ابو هریره

روایت کرد که حضرت رسول فرمود من مبعوث گردیدم بهمه کلمات علوم و من یاری داده شده

ام برعب یعنی منصور من الله می باشم به عطای رعب و خوف در قلوب دشمنان قال المصنف

وعن انس قال قال رسول الله انا سابق ولد آدم ترجمه یعنی انس روایت کرد که حضرت رسول فرمود که

من پیش روا ولاد آدم ام تشریح مقام مقتضی بیان چند امر است اول قوله انا سیف الاسلام

و سیف شمشیر آهنی است برائے قتل آدمی که معروف است و این جا سیف الی النفس المبارک بمجاز فرمود

چنانچه حضرت امیر را سیف الله المسلول لقب داده یعنی شمشیر برهنه خدائی است والضا

سیف بمجاز بر لسان ناطق قوی البیان هم میشود چه تا ب منفاوت مضار شمشیر آهنی و مکالمه سیف لسانی

ایشان از بدایة دنیا تا فنای آن احدی را نبود وجه مجاز این هر دو آنست که قیام اسلام به شمشیر آهنی

ولسانی آنحضرت و علی شده والا اسلام قائم نمیشد پس این گویا من باب اسم السبب بر مسبب باشد انتهٰکلام

نصاری و یهود این را از مطاعن اسلام میشمارند و میگویند که خلق بزور دستی محمد و علی و از قتل عام و

خوف شمشیر آنها مردم مسلمان شدند نه به اعجاز و نه برغبت قلبی **جواب الزامی** مقاتلات موسیٰ و

هارون و کالب و یوشع و داؤد و غیرهم از انبیا خون ریزی و قتال بود یا نه و آنانکه از مخاصمین

انبیا بنی اسرائیل یهودیت قبول کردند آن یهودیت آیا برغبت بود یا بجبر و چرا اظهار اعجاز اینها را یهود و نصارا

پس جواب شما در ان جواب ما میباشد **جواب تحقیقی** آنانکه به عناد معاجز انبیا را حمل بر سحر

و تکذیب کردند پس انبیا مایدعا بدیا لسیف قتل ایشان را بامر اله قدیماً و حدیثاً می کردند و هر گاه

این از قدیم ثابت غیر مقدوح باشد پس افعال محمدی هم بتاسے انبیا سلف بهمین نوع غیر مقدوح

باشد و لا مقبوح میباشد **ثانی** قوله بعثت بجوامع الکلم در این شارحین وجوه دارند اصل الوجوه

همین است که کل علوم اولین و آخرین الی ابد الابدین بآنحضرت داده شده **و از اینجا** امیر المومنین

علی خلیفه او بار بار بر منابر در مساجد میان مشاهد مخالف و موالف بآوازهاے بلند دائمه اظهار

از ذریه آن حضرت مکرر می فرمودند اوتینا علم المنایا و البلایا **و** اوتینا علم الکتاب

و فصل الخطاب یعنی بما داده شد علم مرگها و بلاها **و** بما داده شد علم جنس کتب منزله الهیه و علم

فیصل حق در دعاوی و قضایا **و** سلونی قبل ان تفقدونی و سلونی عن طرق العرش فانی اعرف

من طرق الفرش یعنے سوال کنید مرا پیش از انکه مرا نیابید **و** سوال کنید مرا از راههای سموات

و عرش چه من عارف ترم بآنها از راه هاے فرش یعنے زمین **و** ان فی جنبی علما جما غیر هذا العلوم

چه به تحقیق در دو جانب پهلوے من علوم کثیره و بسیارے فنون غیر این علوم معروفه باشد **و** حضرت

امیر فرمودان رسول الله عند الموت علمنی الف باب و یفتح من کل باب الف باب غیر هذه

العلوم یعنے حضرت رسول نزد مرگ خود تعلیم داد مرا هزار باب علوم دیگر و مفتوح مے شود از هر

بابے هزار بابے دیگر **و** آن غیر از علوم مروجه در انبیا و خلائق میباشد و هر گاه این حال آنکس باشد

از همین جا حال استاد کل بدان **تنبیه** این قسم فضل هیچ پیغمبرے داده نشد با وجودے که

امی بود نوشتن و خواندن نمی دانست **و** غرض در این تعجیز کل انبیا و ملائکه است تا لسبب آن مقروا

معتقد نبوة آنحضرت باشند چنانچه تعلیم کل اسماء فقط با آدم برای تعجیز کل ملائکه داده شد و بظهور آن

علم نبوت آدم ثابت تعجیز اقرار نموده سجده بآدم کردند **ثالث** و لقد نصرت بالرعب اینهم هیچ نبی داده

نشده مخصوص بهمین پیغمبر است چه دشمنان و مشرکین براه چهل روز دور بلکه از مسافت یکماهه از آن حضرت
خوف و رعب داشتند و میلرزیدند **اشکال** نزد خصم این باب رعب من باب الکرامات محسوب نمیشود
چه از سلاطین **سفاک** چون بخت النصر **و امثال** او معاصرین او **و** از متاخرین ملوک مثل نادر شاه
سلطان ایران همه اهل اطراف زمین در خوف و در حذر و اندیشه بودند **پس** مرعوب بودن دشمنان
از آنحضرت بفاصله بعیده از جهة تیزی شمشیر او باشد **جواب** این دعوا باطل است چه آن حضرت
با جماعت قلیلی خصوصا در بدایة اسلام بلا جمعیت و بلا آلات و بغیر اسباب حرب و بلا مهارت و بلا
شوکت بوده و از احاد آدم فی الحقیقة و لا قوة و لا لشکر و لا دولة و لا مال بالاتفاق سلاطین و
اطراف عرب و عجم و اهل شجاعة و نجدة خراسان از نزدیک و دور از آن حضرت بر حذر بودند **پس** از اینجا
ثابت شد که رعب در قلوب اعدا او من الله و من باب الکرامات و المعجزات بغیر اسباب دنیا بوده
پس حق ثابت **و** باطل باطل گردید **رابع** قوله انا سابق ولد آدم **بدانکه** ولد بضم اول و سکون
ثانی متضمن جنسیت و جمع است **پس** مراد کل ذریه می باشد **پس** در این چند وجه اند **اول** آنکه
من سابق کل بنی آدم صلعم در تقدیر بودم چه حق تعالی در ایجاد عالم و آدم خاص آن حضرت و عترة طاهره
است **و** احادیث قدسیه بعبارة شتی بران ناطق صریح اند چون لولاک لما خلقت الافلاک و ما خلقت العالم
ولا آدم الخ یعنی ای محمد اگر غرض در آفرینش تو نمیبودی هر آئینه عالم و آدم و هیچ چیزی علوی و سفلی
را نمیافریدم **ثانی** مراد سبقت تکوینی و تخلیقی است یعنی سابق بر خلق آدم تخلیق روح و نور من بود
لقوله تعالی قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین این نور محمد است **و** لقوله اول ما خلق الله نوری **و**
در دیگر اول ما خلق الله روحی یعنی اول آفرینش همه کائنات نور من **و** روح من آفرید و اول ما خلق
الله نور محمد و نور علی قبل آدم بالفی عام **و** در دیگر قبل ان یخلق العالم باربعة عشر الف عام یعنی
اول آنچه خالق آفرید نور من و نور علی پیش از آدم دو هزار سال یا چهارده هزار سال بود **ثالث** سابق
در تصدیق تعالی در عالم ذر بقوله تعالی الست بربکم قالوا بلی آنحضرت و عترة طاهره او قبل از همه بنی آدم
بلفظ بلی انت ربنا الواحد فرمودند **رابع** سابق همه بنی آدم در حشر محشر و در دخول بجنت
آن حضرت مع امت او میباشد چنانچه بالا ذکر شد و من بعد باز خواهد آمد **خامس** محتمل است که پیشی
گرفته در جمیع کمالات بشری از کل بنی آدم باشد **سادس** و بعض نسخ میباشد انا سابق ولد آدم بسین
مثناة تحتانیه هست **پس** بنا بر این از ساق یسوق سیاقا و سواقا معنی پیش کننده و پیش برنده چنین

بنی آدم در محشر و بجنت میباشد یعنی مردم را پیش پیش خود می برد و خود دنبال اینها بجنت میرود و بقصد حفاظت پس بنا بران خود از ساقة الجیش یعنی صاحب جیش عقب و موخر فوج میرود **اقول** همه اینوجوه را حدیث متحمل است پس حمل آن بر همه اینوجوه اولی است از اخذ بعض دون البعض **اشکال** بقید و اضافه ولد آدم خود آدم از این بر میاید پس سابق بر آدم نباشد **جواب** باضافه ولد آدم خود آدم بر نمیاید چه باضافه دو اسم بر دو اسم علم واحد میگردد چون عبد الله لهذا جنس آدم مقصود میباشد مع ذلک تصریح صحاح احادیث بسیار ند چنانچه حالا دانستی که خود آدم داخل و شامل در آنها می باشد نه خارج **قال المصنف** رحمه الله **عن ابی سعید الخدری** رضی الله عنه **قال قال رسول الله** صلی الله علیه وسلم

انا معاشر الانبیاء یضاعف لنا البلاء کما یضاعف لنا الاجر کان نبی من الانبیاء یبتلی بالقمل حتی یقتله و انهم کانوا یفرحون بالبلاء کما تفرحون بالرخاء

ترجمه سعید خدری گفت که پیغمبر فرمود ما گروه و جماعة پیغمبرانیم که دو چند میشود برای ما انبیاء بلاء چنانچه دو چند میشود برای ما اجر و ثواب هر عمل چه نبی از انبیاء بود که او مبتلا بخسک شد تا آنکه خسک او را کشت و تحقیق انبیاء و صلحا فرحان میشوند بورود بلاء بر آنها چنانچه شما فرحان و شادان میشوید بوصول آسانی و نرمی و نجاة از بلاء **تشریح مقام** مقتضی یک امر است **بدانکه** بلیه و بلاء در عرف آفة و آزمایش بمعنی واحد است و بلایا بمنزله تکالیف من الله میباشند پس ابتلاء مکلف بحسب تفاوة قابلیت و معرفة میشود چونکه انبیا و ائمه سادات مکلفین اند و معارف اینها ازید و اکثر و اقطع میباشد لهذا بلیت و آزمایش انبیا از همه سخت تر و زیاده تر میباشد لهذا ابراهیم بذبح اسماعیل و ایوب بمرض اصعب تا هفت سال و زکریا بدست اره کش و سید الشهداء باشد بلایا مبتلا گردیدند **اشکال** چرا انبیا و اوصیاء بتکلیف مالایطاق مبتلا گردیده و تکلیف ما لا یطاق قبیح و غیر جائز بر تعالی میباشد **جواب** تکلیف ما لا یطاق عبارة است از الزام امری خارج و ازید از تحمل قوة بشر حقیقة چون پریدن بشر بحالة البشریة و تکلیف اشق عبارة است از الزام امری که کلفت و مشقة در ان اکثر و ازید میباشد **تنبیه** پس تکلیف ما لا یطاق قبیح است و احدی بان مامور نگردید **بلی** تکلیف اشق بحسب حکمة و مصلحة جائز و بان اکثر انبیا ممتحن و مبتلا گردیدند تا بواسطه ان باعلی مدارج عقبی و بمنتهی مدارج برسند **پس** این ابتلا با امراض و آفات و قتال از باب تکلیف ما لا یطاق نیست بل من باب تکلیف اشق و شاق میباشد **اشکال** چرا انبیا و اوصیا را ابتلا باشد امراض و اصعب قتال سازد و حال آنکه قطعاً آنها اولیای

اند ولی وحبیب چگونه محبوب خود را باشد برنجشها گرفتار ساز د این باب مودة ومحبة میباشد چون
در حکمت حکیم تعم مقرر همین گردید که بندگان بحسب استحقاق استیفاء حقوق غیر متناهیه خود نمایند چونکه
انبیاء واوصیا اکمل درجه مکلفین انسانی هستند باید تکلیف بحسب قابلیة ولیاقة تشخص عاید شود
لهذا باینها تکلیف اشق بالنسبت غیر اینها از بنی نوع ایشان عاید گردید **وغرض** در این چند چیز
است **یکی** بجهت اثبات بشریت وعبودیت آنها **دوم** اظهار عدم الوهیت اینها در انظار شیعه اینها
تا اینها را خدا ندانند **سوم** اظهار کمال انقیاد ایشان مع کمال رفعة وعظمة ایشان **چهارم**
اظهار صبر وتحمل ایشان وبسبب آن نشر مدح وحسن صیت اینها در خلائق علوی وسفلی **پنجم**
بسبب تحمل اذیة وصبر بران زیادتی مدارج عالیه ومناصب رفیعه غیر متناهیه انها میباشد **ششم**
وصول حبیب الی المحبوب بغیر تحمل مشقت نمیشود وبعد تحمل مشقة مطلوب لذة آن حاصل میشود

قال المصنف عن ابی هریرة قال قال رسول الله انا معاشر الانبیاء لا نشهد علی جور ولو
کنت مفضلا احدا علی احد لاثرت النبات بضعفهن وقلة حیلتهن **ترجمه** پیغمبر فرمودیما
گروه پیغمبران گواه نمیشویم یا گواهی نمیدهیم بر ظلم وستم وتعدی واگر من تفضیل دهنده یکی را بر
دیگری میبودم هر آئینه اختیار وایثار میکردم دختران را بتفضیل وزیادتی بسبب ضعیف
بودن حقیقة زنان وقلیل وکم بودن حیله شان **و** در اینحدیث دلالت است بتقویة ضعفاء
خصوصا بتقویة زنان **اقول** اگر عبارة حدیث عینا وسندا هم صحیح وهمین بلا تفاوت هست **پس**
اینحدیث بگمانم از متشابهات مشکله میباشد **و** در بادی النظر محتمل است که زنان امت المجاز
نبات خوانده زیرا که زوجات پیغمبر در حکم امهات بامت وخود نبی در حکم پدر بخلق است **پس** بنا بر
این گویا میفرماید که اگر من مفضل بذاته وبرای خود میبودم البته حقوق زنان را زیاده از مردان
میکردم چه زنان ضعفاء وقلیل حیله میباشند زیرا که در توارث وللذکر مثل حظ الانثیین است
بمقتضای ضعف زنان زیاده بر مردان میراث میکردم پس در اینجا تقدیر باشد لاثرت البنات

بضعف المیراث من الذکور بضعفهن وقلة حیلتهن ثم الله اعلم **قال المصنف** عن عائشه
قالت قال رسول الله ص انی لاعرفکم بالله واشدکم خشیة **ترجمه** یعنی عائشه میگوید که حضرت
رسول ص فرمود هر آئینه من عارفترین شما ام بخدا وسختترین شمام در خوف از خدا **تشریح** مقام
مقتضی امریست **بدانکه** هرگاه دانستی که هر نبی اکمل بذاته وافضل واعلم از کل است خوشنودیا که بسوی انها

مرسل گردیده تا ناقص را کامل و جاهل را عالم و بی خبر را عارف و خبردار و بصیر و مهذب و مؤدب سازد
چه نابینا و ضال را نابینا و ضال دال و راه نما شده نمیتوانند و لازمه نبی و امام همین بعثت لهذا
وجوبا باید که هر نبی و امام عارف تر بخدا و خائف تر از تعالی باشد پس در این حدیث اشاره
باول شرائط نبوة و اصول آن فرموده و در آیه انما یخشی الله من عبادة العلماء سید العلماء
و معلم الکل انها هر نبی و هر امام و اصل انها میباشد و کافی همین قدر تو است که از معارف آن حضرت
دنیا مملو شده و هیچ نبی این مرتبه حاصل نشده **در مواهب قسطلانی** مرویست که شخص
انصاری دختر خود را بان حضرت بنذر پیش کرد و آن حضرت او را بعقد نکاح خود در آورد لعائشه
و حفصه برای مشاطه سپردوان دختر صبیح الوجه ملیح البیان بکمال بود این دو حرم محترم بسبب
رشکیکه در ضرات طبیعی میباشد آن دختر را هر دو زن تعلیم دادند که پیغمبر هرگاه در خلوتگاه اراده
تصرف تو نماید و تو در آن وقت بگوئی اعوذ بالله منك یا رسول الله آن حضرت را این کلمه خوش
میباید و بکمال نرمی با تو سلوک خواهد فرمود پس آن دختر عند الخلوة بهمین کلمه تعلیم یافته عائشه و
حفصه تکلم نمود و بمحض سمع این لفظ رنگ مبارک آن حضرت چون زعفران و اندامهایش
لرزان نهایة گردیده پس گردید و بان دختر و بپدرش فرمود که او پناه بسوی خالق برده مرا
مجال تصرف و تا زندگی نمیباشد صحبة خود را ابر وان دختر و پدرش مدة العمر بسیار نادم از انتقال
بودند و آن حضرت دانسته که این تعلیم از کید زنان ضرات او میباشد **قال المصنف** وعن ابی
هریره قال قالوا یا رسول الله متی وجبت لك النبوة قال وجبت وادم بین الروح والجسد
ترجمه یعنی ابو هریره گفت صحابه گفتند ای رسول خدا کدام وقت واجب شد نبوة برای
تو آن حضرت فرمود واجب شد برای من و حال آن که آدم میان روح و بدن بود **و در
خبر دیگر** است و آدم بین الماء والطین یعنی من نبی بودم و آدم میان آب و گل بود **تشریح**
مقام مقتضی دو امر است **اولهما** بانواع الفاظ این خبر وارد شده لهذا بعض محدثین دعوای
تواتر معنوی این حدیث نموده پس اثبات تواتر بامعنی باجتماع همه این انواع اخبار و رواة
میباشد **پس** و آنکس که میگوید خبر بین الماء والطین باین لفظ وارد نشده ... بوده چه
باین لفظ احادیث بطرق اهل بیت عصمة نیز وارد شده **ثانیهما** اتفاق علماء اسلام است
که آن حضرت اول انبیا و اقدم همه انها در نبوت و آخر همه انها در بعثت بوده **پس** بداهتة ...

ازین ختم ہم برہمین بود پس بنا براین کاسے مرکز حلقہ نبوۃ آن حضرت میباشد این کمال شرف

است باحدے نصیب نشدہ **اشکال** از آدم بنا تکلیف شد وقبل از آدم نہ تکلیف بود

ونہ آدمی مکلف پس بنا براین لازم میاید دو چیز **احدهما** تقدیم تکلیف قبل وجود مکلف

ثانیهما تقدیم رسول قبل مرسل الیہم از امم این واجب البطلان بالضرورۃ می باشد

جواب اول لفظ نبی خاص است پس این لازم ندارد کہ مرسل الی الغیر در انوقت باید باشد

جواب ثانی پس غرض ازین اخبار اظہار قابلیت و استحقاق آن سید اخیار خاص منبوۃ از

عالم ازل می باشد وانرا متکلمین بعالم تقدیر تعبیر میکنند بخلاف دیگر انبیا چہ انبیا در عالم عنصر بوقت تعین

مستحق و مستفیض نبوۃ شدند **پس** بنا براین ہیچ محذوری لازم نمے آید **اشکال** نو سکما

چہ معلوم است کہ جمیع آنچہ در این عالم تکوین و تخلیق واقع میشود ہمہ آن مطابق عالم تقدیر واقع

میشود و در عالم تقدیر نبوۃ ہر نبی مقدر گردیدہ و در تقدیر تسویہ است **پس** تقدیم و تشریف محمد

خاص بان ترجیح بلا مرجح میباشد **جواب** بلمنا غرض در این اظہار استحقاق مرتبہ نبوۃ و اطلاق

اسم رسول و نبی مشرف گردیدن آن حضرت بر آن از بدایۃ الی النہایۃ در عالم تقدیر و تکوین مع

میباشد بخلاف دیگر انبیا چہ خاص بانہا استحقاق نبوۃ در این عالم تکوین بوقت مقرر مقرر گردیدہ پس

باین صور تقدیم و تشریف آن حضرت ثابت و اشکال باطل شد **اشکال** پس چرا بر محمد رسول بعد

چہل سال از تولد اطلاق شد چرا از محض ولادۃ او را رسول اللہ و نبی اللہ میگفتند **جواب**

چونکہ آن حضرت بعد از تولد نبی علی نفسہ چون آدم و عیسی در بدایۃ بود بدلیل آنکہ تا بعثت خود متابعت

ہیچ دینی عمل میکرد و بالہام تو رفتار میکرد **امّا** اطلاق رسول بر آن حضرت شد وقتیکہ مبعوث

الی الغیر شد اشکال ندارد **قال المصنف** وعن جابر قال قال رسول اللہ ان اللہ بعثنی بتمام

محاسن الاخلاق وکمال محاسن الافعال **ترجمہ** یعنی جابر گفت کہ حضرت رسول فرمود

بدرستیکہ خدا برانگیخت مرا بتمامی نیک اخلاق و بکمال نیک افعال **تشریح** مقام مقتضی یک امر است

بدانکہ حسن خلاق و کمال آداب افعال از لوازم انسانی است و باین ممتاز از بہایم و حشرات میشود

و برای تصدیق و معرفت و عبادۃ لتو و حسن اداب و اخلاق بشر پیدا شدہ و این بکمال حاصل

نمی شود مگر موّدب و مہذب مکمل و این مہذب مکمل انبیا و رسل اند و انہا موّدب مہذب بتادیب

تہذیب حق بلا واسطہ میشوند و این امت آخر امم و نبی اینہا آخر انبیا است باید کہ اینہا اکمل و اتم از ہمہ امم

انبیا هم اکمل و اتم انبیا باشند و مثال این دنیا بمنزله مدرسه و امم بمنزله طلبه و انبیا بمنزله معلمین بودند
و در بدایت تعلیم بکار معلمان بدایتی اندتا بمبادی امور تعلیم بدهند و انبیا در این مدرسه دنیا از آدم
تا نوح گویا معلمان بدایتی بدان و بعد از بدایت معلم متوسط برای تعلیم علوم و آداب متوسط بکار
است کانه انبیا از ابراهیم تا عیسی بدان و آخر معلم منتهی بکار است چه درجه بدرجه طلبه علوم و
آداب موخته آمدند و کامل شدند و الحال معلم منتهی بکار برای طلاب منتهیه مے باشد تا نزد او
تدقیق و تحقیق امور غایاتی نمایند و او غالباً در مدرسه معلم واحد کامل جامع می باشد و او کانه درین
مدرسه حضرت ختمی مرتبت شخص واحد مرجع کل کمل طلاب دنیا تا قیمت میباشد لهذا آن حضرت بتمامی محاسن
آداب و کمال محامد افعال و بغایت ابلغ بیان و نهایت افصح اقوال و حاوی بحقایق و بدقایق فنون
و علوم غایاتی و اسرار مخفیه الهی و اعمال جوارح و قلبی آراسته مبعوث گردیدند **بلی** جمعی از اساطین
حکماء و اراکین عقلا و عمایدالیشان اناکه قابل بنبوة آن حضرت نیستند انها گفتند که مثل محمد
حکیمی الی حین نیامده استاد و سیدالحکماء محمد است **و انانیکه** بنبوة آن حضرت قایل اند نزد
آنها ان حضرت سیدالانبیا میباشد مثل او پیغمبری جامع جمیع کمالات نیامده و هیچ فعلی و قولی و عملی
و حکمی از افعال و اقوال و اعمال و احکام عند التامل بغیر حکمت معقوله مقبوله اصلا نمے باشد

قال المصنف رحمه الله وعن ابی هریرة قال قال رسول الله انی رایت الانبیاء فانا شبیه ابراهیم **ترجمه**
یعنی ابوہریرہ گفت که حضرت رسول فرمود بتحقیق من انبیا را دیدم پس شبیه ترین خلق با براهیم
من میباشم **تشریح** مقام بدانکه شباهت و مماثلت **یا** ذاتی میباشد **یا** صفاتی **یا** در هر دو معاً **اما**
شباهت ذاتی و خلقی در اینجا مقصود نیست زیرا که آن حضرت از اولاد آن حضرت بلا نکیر و لا خلاف
میباشد بل در ذات اینجا عینیت حاصل میباشد **اما** شباهت صفاتی پس در این شکی نیست که مراد
در این جا همین شباهت صفاتی و خلقی میباشد و از اجله اوصاف خلیل رحمن بعد نبوة در قران وارد
است انه لاواه حلیم **و** در محمد حبیب او را داست انك لعلی خلق عظیم **و** آن حضرت نهایت رحیم
و کریم بود **و** این حضرت هم بنص قران بالمومنین رحیم و شفیق بود آن حضرت سخی و اینحضرت
هم سخی بمصداق ولا تبسطها کل البسط بود **و** آن حضرت مثبت توحید باستدلال و اول مناظر
کامل بود و این حضرت هم مثل ابراهیم مستدل و اکمل مناظرین بود **بلی** بعضی فرمودند که آنحضرت
اصبح الوجه و این حضرت املح الوجوه و هم شکل خلیل بود کتاب احتجاج الامم و الکبار املاحظه

لکن قال المصنف ح ۱۹ وعن جابر قال قال رسول الله ان اتخذ الله ابراهیم خلیلا
وموسی نجیا واتخذنی حبیبا ثم قال وعزتی وجلالی لاوثرن حبیبی علی خلیلی ونجیی **ترجمہ**
جابر گفت کہ حضرت رسول فرمود بگرفت خدا ابراہیم را دوست وخلیل خود وبگرفت موسی را مخاطب
بکلام وبر اسرار گوئی یا نجاۃ یافتہ از غرق بگرفت مرا حبیب ودوست خود پس گفت خدا قسم بعزت
خودم وجلال خودم ہر آئینہ ایثار واختیار میکنم حبیب خود را بر خلیل خود وبر نجی خود **تشریح**۔
مقام مقتضی چند امر است **اول** آنکہ در علم اشتقاق در این لفظ خلت دو وجہ اند **اولہما**
خلیل فعیل ماخوذ از خلۃ بفتح اول در لغت بمعنی حاجۃ ودرویشی باشد **پس** خلۃ وفقرۃ ومسکنۃ
وحاجۃ نظائر متقارب المعنی میباشند **پس بنا برین** آن حضرت خاص در ہمہ امور دنیا ودین حاجۃ
خود را الی اللہ میبرد واز کل من سوی اللہ منقطع الی اللہ بود **پس مرتبۃ الخلۃ** بآن حضرت وقتی
حاصل شد کہ نمرود او را از منجنیق در نار انداخت ومیان ہوا وفضا جبرئیل او را دریافت
عرض کرد کہ ای ابراہیم لوکان لک خلۃ فاعرضنی یعنی اگر تو حاجتی داری بمن بگو تا چارہ سازی
او کنم **پس** ابراہیم در جوابش فرمود اما الیک فلا واما الی ربی مکفی عملہ عن سؤالی وھو
حسبی یعنی اما حاجتم بسوی تو پس ندارم ولی حاجتم بسوی پروردگارم ہست پس کافی است علم
او بحال دل من وہمان بس است نسبت بمن بغیر اللہ باحدے نگویم پس در اینوقت من اللہ ملقب
بانت خلیلی شد یعنی انت منقطع من غیری الی فی کل الامور **ثانیہما** خلیل ماخوذ
از خلۃ بالضم بمعنی مودۃ متناہیہ باشد **پس** خلۃ ومودۃ ومحبۃ وصداقۃ نظائر متقارب
اند **وبنا برین** خلیل محب صدیق کہ وخلہ نامہ او در امور باطنہ محبوب خود داشتہ باشد **واگر**
خلیل بمعنی فاعل است پس ابراہیم محب وصدیق خاص خدا باشد **واگر** خلیل بمعنی مفعول است
پس ابراہیم محبوب ومصدوق خدا میباشد **واین خلعت خلۃ** بآنحضرت وقت قربانی
اسماعیل ذبیح حاصل شد چہ کسیکہ اعز واحب ولد واحد لاثانی خود را بدست خود قربانی برائے محبوب خود
نماید لا محالہ صداقۃ ومحبۃ ذابح ومذبوح معاً بدرجہ نہایۃ رسید **پس** در آنوقت ما بین ارض وسما فرشتہ ندا شد
اتخذتک خلیلا وانت خلیلی حقا **وباین** فعل از کافہ خلائق لا سیما از کافہ انبیا ممتاز گردید **پس** خلیل خصوص
از حبیب نزد جمعی از اہل وضع واسلوب ومعانی میباشد **ثانی** در نجی دو احتمال اند **احدہما**
بمعنی خلاصی باشد از بلا کہ چونکہ موسی وقت تولد بخوف فرعون در صندوق بستہ در نہر نیل

شد و از غرق نجاة یافته پس بدست فرعون تربیت یافته و حال آنکه اطفال در فحص موسی
بدست فرعون بقتل رسیده و او سبحانه چگونه آن حضرت را از قتل و از غرق دو مرتبه انجاة داد
پس نجی درینحال فعیل بمعنی مفعول نجاة یافته و خلاص شده از بلا که باشد وقت فلق
پس موسی با قوم خود و فرعون هم با قوم خود عقب و متصل موسی عبور از دریا میکردند گویا در آن
رضا و غضب تعالی باهم متصل و با یکدیگر آمیز باهم بوده و نزد عبو اند و طایفه در بحر رضوان تعالی از غضب منقطع و
شده دفعته از همان موضع غضب موسی نجاة یافته و فرعون با قوم خود متصل او و مغضوب و
غرق گردیده و این بر کمال قدرة تعالی و بر نهایة مرضی و مرتضی بودن موسی عند الله دلالة دارد
پس دفعته از ملائکه نداء شد یا موسی انت نجی الله ثانیهما یا ماخوذ از نجی نجو نجوا بمعنی راز
گفتن فهو نجی و از اینجا است ایه و قربناه نجیا ای مناجیا فی الاسرار و خلصوا نجیا پس یا
نجیا بر حقیقة و صفته خود باقی است یا مصدر است چون صهیل و نهیق یا فعیل بمعنی مصدر بر نجا
گرفته شد در اصل وضع خلاف است فراء گفته وقد یکون النجی والنجوی اسما و مصدرا
و اخفش گفته والنجی علی فعیل هم از شدن و جمعش انجیه باشد طریحی گفته والنجو
اسم یقوم مقام المصدر و هو السر بین الاثنین یعنی نجو اسم قائم مقام مصدر و آن بمعنی
راز و سر مخفی میان دو کس میباشد و طریحی نیز گفته والنجی المناجی والمخاطب للانسان و
المحدث پس بنا بر این موسی نجی الله بمعنی کلیم الله و مناجی الله و مخاطب بکلام الله باشد یعنی هم
کلام و هم راز خدا بود و از اینجا در دعا آمده اللهم بمحمد نبیک و موسی نجیک ای کلیمک
باشد ثالث حبیب بر وزن فعیل از حب یحب حبا بمعنی دوستی و حب بضم اول و بالکسر و دو بفتح
اول و ادغام آخر و محبة و مودة بفتح اول در اصل مصادر از حب یحب حبا و محبة و ود یود ودا
و مودة و محبة بضم اول و بفتح باء مفعول مودة از احب یحب محبة است و ود و بمعنی دوستی
میباشد اما فرق میان حب و ود اینست که مودة دوستی متضمن آرزوی قلبی میباشد و در
حقیقة مودة و محبة مصدر میمی میلان در قلب چیزی الی جبلی میباشد بوجود آن عنایة و طلب و ایثار محبوب
و مرغوب و ترک منافی آن میکند و نقیض حب کراهة و نقیض حبیب کریه است بلتینه بدانکه
باعتبار لفظ حبیب و باعتبار اضافة الی الفاعل یا الی المفعول در معنی محمد حبیب الله تشریح
حاصل میشوند اول اگر حبیب بر وزن فعیل و صفی باقی باشد پس معنیش چنین میشود که محمد

متصف

متصف است در دوستی با خدا چون موسی کلیم الله یعنی موسی متصف است در کلام با خدا
ثانی بر عکس این یعنی خدا متصف است بمحبة محمد چنانچه او متصف است در کلام با خدا ثالث
فعیل اگر بمعنی فاعل است چون علیم بمعنی عالم پس بنا برین محمد طالب راغب در یابنده خدا است
رابع بر عکس این یعنی خدا راغب و طالب محمد است خامس اگر فعیل بمعنی مفعول چون قتیل
بمعنی مقتول است پس بنا برین محمد محبوب و مطلوب خدا از کل عالم و آدم است سادس عکس
این خدا محبوب و مطلوب محمد از کل موجودات است تبصره پس آنچه حاصل ازین حدیث
شده همین است اما ابراهیم پس خدا او را صدیق خود یا فقیر محتاج الی نفسه او خاصه یا واقف
اسرار امور باطنیه الهیت خود ساخت چنانچه در خبر است که ابراهیم نبی ساخت قبل ازانکه او را
رسول سازد و رسول ساخت قبل ازانکه او را خلیل سازد و خلیل ساخت قبل ازانکه او را امام
الانبیاء و الخلق الی القیمة سازد و بعد حصول همه این مدارج او را امام کل انبیا و خلق تا قیمة
ساخت اما موسی از دست قهار دشمنان نجاة داد یا موسی را مخاطب بکلام شفاهی ساخت
چه با او اکثر هم کلام خود [illegible] بلا واسطه ملائکه شد یا موسی را واقف اسرار و راز خود ساخت یعنی با او
اسرار و راز خود [illegible] میگفت یا موسی بعض راز و اسرار دلی خود میگفت اما احمد محمد محبوب و
مطلوب حق [illegible] ایجاد این عالم و آدم گردانید چه آن حضرت و آل او اگر مقصود نمیبودند البته
البته این عالم و آدم در عرصه وجود موجود نمیشدندی پس علة غائی در این عالم کون آن
حضرت میباشد اشکال در خلیل و نجی و حبیب و صاحب ملازمتی و مناسبتی حقیقی یا مجازی نسبتی
باید باشد و آن بینهم و بین الواجب مجرد اصلا جائز نیست چه او مجرد لاشبیه مطلقا هست
لقوله تعالی لیس کمثله شیء پس بشر ممکن خلیل و نجی و حبیب واجب لیس کمثله شیء را چگونه تواند شد جواب
آنچه از خلت و مناجاة و محبة از انبیاء بالنسبة تعالی ذکر شده او بر حقیقة میباشد و اما آنچه با او
تعالی اسناد این چنین امور از لوازم و اوصاف جسمانی میشود او در حقیقة محال و ممتنع است بالنسبة تعالی
چه او از جسم و از لوازم جسمانی منزه و مبرا فی الحقیقة میباشد پس حمل این چنین مناسبات بر مجاز
میشود و مجمله مجازات این باب آن است که رفتار تعالی با این انبیا چون اخلاء و احبا و اصحاب
نجوی برای اظهار و افشای علو مراتب ایشان در انظار خلائق علوی و سفلی میباشد جواب ثانی بقاعده کلیه
در علم کلام مبرهن و مقرر گردیده اسناد اوصاف و لوازم جسمانی دو حالت دارند بدایتی و نهایتی و

نسبت بتو اطلاق چنین اسماء و اوصاف باعتبار غایاتی میشوند نه باعتبار مبادی چون در رؤف
ورحیم پس رقت قلب ابتدا هست و غایاتش ایصال احسان بمرحوم و مرؤف عاید میشود و همچنین
دراینجا هم پس مبادی اینها میلان قلبی و نهایتش اعطاء مراتب عالی و قرب رضوانی اینها نزد خود
تو است **اشکال** باجماع و اتفاق مسلمانان مقرر گردیده که محمد افضل و اکمل و اشرف کل انبیاء
و خلق الله می باشد و مرتبه خلت و نجوی اعلی و ارفع از مرتبه محبت است چه هر محبوب خلیل و قابل نجوی
نمیباشد **جواب اول** نزد بعضی منزله نبوة هر چند متحد هست لکن مشابهت بمرتبه وزراء سلاطین
دنیا بلاتشبیه میباشد بعضی را خطاب یمین الدوله و بعضی را منتظم الدوله و بعضی را منور الدوله
و بعضی را معتمد الدوله و بعضی شمس الدوله و اشباه اینها القاب دیگر می باشند پس باین القاب
مختلفه تنزیل مرتبه وزارة ببعضی و ترفع ببعضی لازم نمیاید و بکذا الفاوة و تنزیل مرتبه نبوة بالقاب
متفاوة خصوصا در اوقات متعاقبة لازم نمیآید **جواب ثانی** لو سلمنا که مرتبه نبوة متحد هست پس
خود منزله نبوة سه درجه دارد بدایته و آن مرتبه غیر اولی العزم و توسط و آن مرتبه اولو العزم و
نهایته و آن مرتبه خاتمیت می باشد مع ذلک هر طبقه اینها بحسب قابلیت و لیاقت و معارف و افعال
و اعمال آنها اقرب عند الله متفاوت است و محمد بن عبد الله چونکه اکمل و اقبل انبیاء و خلق است
لهذا افضل و اشرف و اقرب همه آنها می باشد پس حبیب الله اعلی و اقبی از نجی الله و خلیل الله هست
زیرا که معنی حقیقی حبیب الله دانستی که محمد خاص مراد و مقصود خدا در ایجاد عالم و آدم است و خدا مراد
و مطلوب و مقصود آن حضرت هم خاص است پس خلیل و نجی معلول و حبیب علت اصلیه در عالم کون می
باشد لهذا خطاب حبیب اعلی و اشرف از خلیل و نجی می باشد و خود حدیث لا قرن حبیبی علی
خلیلی و نجی مفید و مشیر انیمرام است ثم الله اعلم **قال المصنف** و عن امیر المومنین علی
ابن ابی طالب عن رسول الله انه قال خرجت من نکاح و لم اخرج من سفاح الجاهلیة من
لدن آدم الی ان ولدنی ابی و امی و لم یصبنی من سفاح الجاهلیة شیء **ترجمه** حضرت
امیر المومنین علی ع از حضرت رسول روایة کرده که آن حضرت ص فرمود که برآمدم من یعنی متولد شدم
از نکاح شرعی و متولد نشدم از زناء جاهلیة از بدایة زمانه آدم تا اینکه ایلاد کرد مرا پدرم
عبد الله و مادرم آمنه دختر وهب و هم نرسید چیزی از خباثات و الواث ایام جاهلیت و شرک
و کفر هیچ چیزی **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اول** سفاح بکسر اول نقیض نکاح از سفح

یسفح سفحاً وسفاحاً یعنی منی ریزی در غیر موضع میباشد **ثانی** وایام جاهلیه عبارة است از
ازمنه که بعد رفتن نبی سابق تا آمدن نبی لاحق بغیر شریعت رفتار خلقت بجهل و شرک و کفر و زنا میباشد
تنبیه هرگاه این امر اضح شد پس آن حضرت اعلام احوال خلقت خود از بدایت فطرة آدم الی
نهایت خود میفرمایند که از زمانه آدم الی حین مناکح حلال همه ابایم و همه مادرانم پیدا شده آمدیم
و در هیچ وقتی از اوقات جاهلیه و کافریه بانجاس و اخباث کفریه و قباحت ولادة در سلسله پدران
و مادران تا ظهور ولادة من ملوث بنجاستی و خباثتی نگردیده ایم بل از اصلاب طاهره پدران
و ارحام مطهره مادران تا زمانه عبدالله و آمنه منتقل شده آمده ایم **تنبیه** این دلالت
قطعیه دارد بر چند چیز **یکی** بر صحت و طهارت نسب آن حضرت از آدم تا عبدالله از طرف
پدران و مادران کلهم و این بالجمله مجمع علیه امت است **کلبی نسابی** گفته از آدم تا عبدالله و آمنه
اباء و مادران آنحضرت را کلهم باجماع ائمه انساب و سیر صحیح المناکح و طاهر الولادة بغیر خللی یا
زللی یافتیم **دوم** از لوازم جاهلیه کفر و شرک است و اباء و مادران آن حضرت را از آدم تا عبدالله
و آمنه مسلمان موحد بل بجمیع انبیاء و اوصیاء همه پاک معصوم و مطهر بودند **اشکال**
اینکه عواء اسلام و توحید کل اباء نبوی چگونه ثابت میشود چه از مسلمانان قائل بکفریت عبدالله
و ابوطالب و آمنه میباشند **جواب** در این مسئله هرچند دو قول امت دارد **اولهما** مذهب
جمهور امت و همان مجمع علیه اهل بیت طهارت و آن محجة بحدیث ثقلین و امثال آن میباشد
و صحاح احادیث متفق علیه ثابت است **اما** از احادیث کلینی از امامیه روایت کرده قال الصادق

خلق الله نور محمد و علی ولم یخلق شیئاً واجری ذلک فی الاصلاب طاهر بن مطهر بن حتی

افترقا فی اطهر طاهرین فی عبدالله و ابی طالب یعنی حضرت صادق فرمود خدا آفرید
نور محمد و علی را و نیافرید بود پیش از آن چیزی را و جاری ساخت آن نور را در پشتهای و
رحمهای بحالیکه پاکیزه بنابته و پاک گردیده از الواث بودند تا آنکه آن نور دو شق شده در پاک
ترین پاکان در صلب عبدالله بن عبدالمطلب محمد و در صلب ابی طالب علی قرار گرفتند **بغوی**
در معالم در ذیل آیه وتقلبك فی الساجدین از ابن عباس روایت کرده من اصلاب
الموحدین الساجدین الی هذا العالم یعنی منتقل میساخت خدا آن حضرت را از اصلاب
موحدان سجده کنندگان تا این عالم که ظهور ولادة او شد **ایضاً** بغوی از ابن عباس

روایة کرده وتقلبك فی اصلاب الانبیاء من نبی الی نبی حتی اخرجتك فی هذه الامة یعنی
انتقال تو در اصلاب انبیا میشد از صلب پیغمبری بصلب پیغمبر تا آنکه برآورد ترا در آخر زمانه این امت امام
رازی ونیشاپوری وسیوطی وغیرهم روایة کردند قال رسول الله خلقت من نکاح
لا من سفاح ثم قال رسول الله لم یزل ینقلنی الله من اصلاب الطاهرین الی ارحام المطهرات
حتی اخرجنی فی عالمکم هذا یعنی پیغمبر فرمود پیدا شدم من از نکاح صحیح نه از زنا پس
ازین فرمود پیغمبر که همیشه مرا نقل میفرمود خدا از اصلاب پدران پاک بسوی رحمهای پاک مادران
تا آنکه برآورد مرا در این عالم در زمان شما و اما اسلام ابو طالب من بعد در حدیث منن می آید
اما رازی در این جا افاده کرده که ظاهر حدیث من اصلاب الطاهرین الی الارحام المطهرات
دلالت بر عمومیت طهارت کل آباء وامهات آنحضرت از بدایت الی نهایت دارد چه اگر انها یا بعضی
از انها مشرک وکافر میبودند البته این عموم وصف آنها بطهارت نمیفرمود واین مقتضی طهارت
انها از کل شرک وکفر واز قبح ولادت آنها میباشد و اما دلیل عقل پس آنکه نبوت در حقیقت
واصل خلافت الهی بالضرورت میباشد ونطفه زنا وکفر وشرک زاد اصلا قابلیت خلافت ونیابت
تام ندارد چه این هر دو نطفه انجس نجاسات معنویه ارند وانجس نجاسات واخبث خباثات را با الطف
واقدس اعلی مقامات جاهی ومقام سزاوار نمیباشد و ایضاً عظم وقع وقبولیت در قلوب
امثال واقران او نمیشود بلی موجب تنفر وترک او میگردد ولهذا واجب شد طهارت ولادت وایمان
آباء کل انبیا واوصیاء الیشان علیهم السلم زیرا که علت مشترکه در نبی ووصی متحد میباشد پس وجوبا هر نبی ووصی
طاهر الآباء ومطهر الامهات از کفر وشرک وزنا باید وجوبا باشد ثم الله اعلم قال المصنف
وعن ابی هریرة قال قال رسول الله فضلت علی الانبیاء بستة اعطیت بجوامع الکلم
ونصرت بالرعب واحلت لی الانعام وجعلت لی الارض مسجدا وطهورا وارسلت
الی الخلق کافة وختم بی النبوة ترجمه ابو هریره گفت که حضرت رسول فرمود فضیلت داده
شد مرا بر همه پیغمبران بشش خصلت داده شد مرا جوامع الکلم وان عبارتست از حصول کل علوم سلف
وخلف وعلاوه بر آن عطا کل ما یحتاج الیه البشر ۲ ب یاری داده شده مرا بالقاء رعب وخوف
من در قلوب خلق وهمه اعداء ۳ ج حلال ومباح کرده شد برای من بهایم چهارگانه یعنی شتر وگاو
وبز وگوسفند یا مال غنایم چه در خبر دیگر غنایم است وان عبارتست از مال کفار که بعد الحرب

بغارت بدست اسلام بیاید چه مال غارت از کفار در سابق امم مباح اکل آن نبود غیر این نبی
اما الغنائم که عبارة از چهار پایان است و قدیم حلال بامم بود الا آنچه بر یهود در آخر حرام شده
بود **د** گردانیده شد برای من کل روی زمین جای سجده و مکان اداء نماز و گردانیده شد
برای من زمین پاک کننده چه بزمین بدل وضو و غسل تیمم کرده میشود **ه** فرستاده شدم بسوی
کافه خلق سیاه و سفید **و** ختم کرده شد بمن منصب نبوة که بعد من پیغمبری نمیباشد تا قیامة نمیاید
تشریح مقام مقتضی چند امر است **اول** قوله فضلت علی الانبیاء بستة این شش چیز از خصائص
خاتم الانبیا است و در این دیگری از انبیا سلف برابر شریک نیست **ثانی** قوله بجوامع الکلم دران
وجوه اند **یکی** مراد از جوامع الکلم جمیع علوم اولین و آخرین علاوه بر علوم شرائع و احکام دین با نحضرت
داده شده لهذا از ماضی و حال و استقبال خبر داده و این نمیشود تا وقتیکه حاوی و جامع کل نمیباشد
و از اینجاه ائمه اطهار از آل آنحضرت دعوا علم کان و مایکون میکردند و جفر و جامعه داشتند **دوم** مراد
از جوامع قرآن کریم است بانمعنیکه قرآن جامع علوم عقلیه و نقلیه علویه و سفلیه و دران رطب و یابس
کلا بیان است **سوم** و آن نیز قران است بانمعنیکه در قرآن الفاظ یسیره با معانی کثیره
جمع است چنانچه **حدیث** در وصف آن آمده ما من کلمة من کلمات القرآن الا وله سبعون
بطنا یعنی هیچ کلمه از کلمات قران نمیباشد مگر آنکه برای هر کلمه قران هفتاد بطن و معنی است
و شاهد بر این اقوال تفاسیر قران میباشد **چهارم** مراد از اعطیت جوامع الکلم اینست
که آن حضرت کلام بجوامع کلمات میکرد یعنی قلیل اللفظ و هر لفظ متضمن کثیر المعانی میباشد و این
حال از تتبع کتب حدیث و شروح آنها واضح خواهد شد **پنجم** آن حضرت کلام معقول و منقول
میکرد چه آنحضرت را علم معقول و منقول بالتفصیل داده شده بود و مصرحش **ایه** و من
یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا و یعلمکم الکتاب والحکمة **تنبیه** همه این وجوه در آن حضرت
جمع بودند **ثالث** قوله و نصرت بالرعب متفق علیه اهل سیر و تواریخ است که رعب و خوف آنحضرت
در قلوب خلائق عصر او حق سبحانه القاء کرده بود حتی سلاطین قاهره از مسافة چهل منزل بلکه
سه ماه راه دور اعداء آن حضرت بخوف و میلرزیدند و مصرحش ایه سنلقی فی قلوب الذین
کفروا الرعب الخ نیز میباشد **اشکال** اگر این امر واقعی میداشت البته اعداء معاصرین
او چگونه بجنگ آن حضرت مستعد و حاضر میشدند **جواب** چونکه از خوف آنحضرت بجان رسیده

بودند ملجا و مرجع و منجای نیافته لامحاله تن بقتال دادند و این معاینه مکرر گردیده هر که از خوف
بجان رسیده و مفری نداشته لاچار بمقاتله آمده چنانچه اگر گربه را در خانه حبس کنی و اگر اراده
قتل او داشته باشی او بنا امید نجاة خود حمله بر ضارب میکند اشکال از سلاطین قهار و
سفاک البته بمسافه ماهها خلق و حکام صغار میترسند و نصاری میگویند این خوف از شمشیر ذوالفقار
او در قلوب ضعفاء خلائق قریب و بعید روی داده بود چنانچه از بیم و سهم تا در شاه سفاک مردم
میترسیدند جواب خوف بدو قسم منشور میشود احدهما بکثرت اسباب فوج و ملک و دولت
و سلاح و سلطان سفاک پس این امور سبب خوف از سلاطین میباشند ثانیهما بلا سبب لا وجود
این موضع بفقد اسباب حربی و دولت و لشکر از شخص احد سلاطین قهار کفره در حضور و غیاب
او الی حین میترسند پس این ترس و رعب موهبی من الله میباشد پس باطل شد قول نصاری رابع
قوله واحلت لی الانعام چونکه نسخه موده نزد من غلط است اگر انعام بفتح اول جمع نعم
بالتحریک شتر و گوسفند و بز و گاو باشد پس بنا بر این معنی چنین میشود که حلال کرده شد برای
من انعام ثلثه مزبوره و این صحت نمی بندد چه تحلیل هر سه نوع بهائم از قدیم از زمانه آدم علیه السلام
در جمیع امم ماضیه مباح و حلال در کل بودند الا انکه اسرائیل نبی در اخر بر نفس خود گوشت شتر
بلحوق مرض نقرس حرام ساخته بود پس این معنی صحت ندارد و اگر انعام بکسر همزه مصدر باب
افعال باشد و مراد از ان تحائف و هدایا گرفته شوند که بان حضرت و باین امت گرفتن و دادن
ان حلال گردیده احتمال صحت دارد و لکن ثبوت نفی حلیه ان در سلف البته از خصایص خلف
میگردد و احقر بتحریم ان بر سلف مطلع نگردیدم و از خصائص آنچه ثابت شده
او اینست که احلت لی الغنائم یعنی آنچه از اموال و اشیاء از حرب کفار بدست میاید
او برای آن حضرت و برای امت او تا قیامه مباح و حلال گردیده و دران انعام ثلثه و اطفال
و زنان کفار هم داخل میباشند چه این بالاتفاق بر امم سلف حلال نبود بل در ازمنه موسویه
مال غنیمه را بعد جمع و حیازه باتش میسوزانیدند و این وجه خالی از قوة و صحت نیست چه در
صحاح و صراح گفتند نعم بالتحریک واحد الانعام وهی المال الراعیة و مال
راعیه که چهارگانه چهارپایه اند اگر در غنیمت میامد حلال بود و انرا و زنان و اطفال کفار
در تقسیم باتفاق میاوردند خامس قوله وجعلت لی الارض مسجدا و طهورا این حال هم

کانه

کانه معلوم است که برای امم سلف مساجد برای ادا نماز هر جا مجوز نبود بل بمسجد و مقامات معین
خاص نماز میخوندند ایضا بغیر اب طهارة با امم سلف حاصل نمیشد بخلاف این نبی و امت
او که برای ایشان هر جائے از روی زمین ادا کردن نماز و بناء مسجد و خاک زمین بعوض اب برای
طهارة احداث مجاز و مباح گردید **سادس قوله** وارسلت الی الخلق کافة این هم متفق علیه
اهلسنت که محمد بن عبدالله مرسل بسوی همه خلائق ارضی شرقی غربی جنوبی و شمالی از سیاه و سفید
تا قیمة گردیده و آیه وما ارسلناك الا کافة للناس نص ناطق بر آنست چه الناس اسم جنس
مشتمل انواع و افراد و بر ان الف و لام و لفظ کافه بمعنی کل داخل شده پس ماوی و جامع جمیع
افراد ناس از ذکور و اناث ساکن ربع مسکون میباشد بخلاف انبیاء سلف چه همه ایشان نه مرسل
بسوی کافه خلق ربع مسکون نبودند **وایضا** قران منجمله ان سوره جن شاهد است که قطع
نظر از جمیع انواع و افراد ناس آن حضرت مرسل بسوی جمیع افراد جن میباشد بل لفظ الخلق در
حدیث دلیل است که بسوی کافه عقلاء مخلوقات مبعوث است و عقلاء مخلوقات منحصر در ملک
که حیوان نوری و جن که حیوان ناری والانسان که حیوان خاکی باشد مرسل گردیده **اشکال**
خصوصیت آن حضرت در این ثابت نمیشود زیرا که همه انبیاء اولوالعزم از نوح و ابراهیم و موسی
و عیسی علیهم کل مبعوث بسوی کافه ناس بودند و این متفق مسلمانان است **جواب** بلی ایشان
مبعوث بسوی کافه ناس عصر خود خاصة بودند نه تا بقاء دنیا چه نبی ما مبعوث از حین بعثة
در جمیع اعصار و قرون بالاتصال الی القیمة میباشد پس باین جهت خصوصیت نبی ما ثابت
شد **سوال** حضرت عیسی ایا تابع موسی مکمل و معلم شریعة او بوده یا نبی متبوع در عصر خود بشریعة
جدیده مستقله آمده **جواب** این هیچمدان را الی حین ثابت نشد که بشریعة مستقله ناسخه آمده باشد
چه در انجیل غیر مواعظ چیزی از احکام حلال و حرام نیست و نصاری الی حین بر توریة عمل میکنند
پس عیسی از تبعه موسی در شریعة بوده والله اعلم **قوله** وختم بی النبوة این هم مجمع علیه اهلسنت که بر
آن حضرت نبوة ختم گردید و رسالة باتمام رسید و بعد او اصلا و ابدا نبی مستقل یا تابع الی
الابد من الله نمیاید و آیه وما محمد ابا احد من رجالکم ولکن رسول الله وخاتم النبیین
نص جلی بر ختم نبوة آن حضرت میباشد **تنبیه** خصایص زایده دلالة قطعیه بر شرافة زایده
میدارد پس آن حضرت اشرف و افضل و اکمل کل انبیا میباشد **اشکال** نزد یهود نبوة موسی و نزد

جواب اول اینکه عوام نصاری موت عیسی الی الابد میباشد بقول موسی آن نسبت باقیة ابدا بلا دلیل میباشد چه دعاوی بلا بیّنه و لا حجة قاطعه باطل هست **جواب ثانی** خلود و ابد باعتبار حال عالم و آدم استعمال در لغت و عرف میشود پس آنچه باعتبار این عالم فانی اطلاق میشود مراد ازین عالم زمان طویل میباشد و اما آنچه باعتبار عالم دایم عقبی اطلاق میشود مقصود ازان زمان لامتناهی است **و اما** قول موسی اگر بفرض محال باثبات برسد **پس** القول او محمول است بر آنکه مراد از ابد زمان طویل تا ظهور عیسی باشد چه خلود و ابد هردو متحد المعنی اند و در جائیکه احد اللفظین تنها استعمال میشود مراد در آنجا زمانه طویل میباشد چنانچه در آیه ولن یتمنوه ابدا ای مدة العالم است **و** در جائیکه ابد الاباد بلا نهایة مراد میباشد در انجا هردو را معا برای استعمال بغرض افهام دوام لانهایة مینمایند چون خالدین فیها ابدا یعنی بلا انقطاع لانهایة در جهنم اهل جهنم همیشه میمانند **قال المصنف** ح۲۱ وعن انس قال قال رسول الله م فضلت علی الناس باربع بالسخاء والشجاعة وكثرة الجماع وشدة البطش **ترجمه** انس ع روایه کرد که حضرت رسول م فرمود فضیلت داده شدم ابر مردم بچهار چیز **ا** السخاوة **ب** الشجاعة و مردانگی **ج** بکثرت جماع **د** سخت گیری و سخت حمله **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اول** السخاوة علی سخاوة حاتم و همه اسخیا عالم و بشجاعتنا و شجاعة همه شجاعان دنیا و رستم محو از صفحه دنیا شده این علی نمونه از سخاوة و شجاعة این پیغمبر میباشد از کتب سیر و مغازی این احوال بخوبی دریافت خواهد شد و سخاوة آنحضرت قرآن و لا تبسطها کل البسط ناطق است **ثانی** کثرة جماع دلالة دارد بر کمال قوة جسمیه و نهائیه طاقة بدنیه پس آنکس که کمال قوة بدنیه دارد او اقوی الناس میباشد و ازانجا وصف ممدوح طالوت در کلام الله وزاده بسطة فی العلم و الجسم آمده **هر روایت** که آن حضرت از دنیا دو چیز دوست داشت **یکی** عطر **دوم** زنان **حکایة مناظره** از معاصرین بعض سلطان سندی **و** بعض حکام فرهنگی که بعض علما نقل کرده که روزی بعض حکام فرهنگ ملاقات سلطان سند کرده بصورة ممازحه در بین خود فرنگی گفت که شنیدم محمد صاحب قوی الناس و اشجع انها بود **سلطان** فرمود آری **فرنگی** گفت پس چگونه زنان آن حضرت مقاومت نزد مجامعت او میکردند **سلطان** فی البدیهة بلا درنگ جواب داد که آیا خدا اقوی الخلق هست یا نه **فرنگی** گفت آری خدا قوی هست **پس سلطان** فی الفور گفت

بطوریکه مریم بمجامعت خالق مقاومت میکرد فبهت الذی کفر دفعة فرنگی منجل گردید و بسنگ گویا دهان او بسته و شکسته شد **اشکال** این میلان بجانب تکثیر زنان و کثرت جماع نسوان علامة غلبه نفس شهوانی بهائمی و حیوانی می باشد و این صفت مذموم چگونه ممدوح گردیده مجوز مرعیان خلق و اکابر انها شده خصوصاً بسید انبیا و سرور خلائق بجمان مسلمان **و** این اقبح مطاعن را با عظم محاسن شمردن برسید انبیا کمتر از زنگی کافوری شمردن نمیباشد **و اگر** این جایز باشد پس بالعکس یعنی بزن واحد شوهرهای متعدد چرا جائز نباشد با ثبوت اینکه کثیر الشهوة بزن از مرد است **جواب** این تکثیر نسوان و جماع شان را نصاری از اعاظم مطاعن اسلام و نبی شمرده اند باطل بچند وجه میباشد **اول** در علم حکمت و طبابت مبرهن گردیده که حکیم تعالی اکثر اشیاء را از ماده و جوره جوره بحکمت خود آفریده و در هر زوجی بحسب حال آنها قوة شهوانی آفریده و برای صرف شهوة در عقلاء مکلفین راهی مقرر نموده تا بکثرة نسل تعمیر و آبادی زمین شود پس قباحت از خلق نفس شهوانی من جهة التخلیق زایل گردیده **ثانی** او سبحانه در مکلفین عقلاء بعد تخلیق قوة شهوانی در انها راهی در صرف شهوة مقرر نموده و بر خلاف آن زجر و توبیخ و توعید شدید کرده پس اگر بحسب قانون و قاعده مقرره رفتار در مواصلت و مقاربة و مباشرت زنان کرده شود البته عند العقل الکامل در او اصلاً قباحتی و شناعتی نمیباشد **و الا** تعطیل آن تعطیل غرض و مقصود و مطلوب الهی لازم میاید پس خلاف مقصود الهی شیطانی و تمردی قبیح میباشد لهذا مباشرت و مقاربت و مجامعت زنان بادله عقلیه و نقلیه حسن و ممدوح میباشد **ثالث** مرد واحد در تکثیر زوجات غرض اصلی الهی حاصل میشود وان تکثیر اولاد و انسال برای تعمیر ارض و تکثیر عباد الله برای معرفته و عبادة و طاعة او میباشد بخلاف تکثیر ازواج بزوجه واحده کانه معلوم است که بتعدد شوهرهای بیک زن تعدد اولاد بیک وقت حاصل بالضرورة نمیشود لهذا نزد عقل کامل اول ثابت و جایز و تعداد ازواج بیک زن غیر جائز عقلا هست چه در این اشتباه نسل و احد و اخذ متروکات بغیر حق میشود مع مفاسد کثیره باطل میباشد **رابع** او سبحانه نر و ماده برای مقاربة و مباشرة و تناسل و توالد آفریده و اگر حبس شهوة بغیر سبب و مانع عقلی و شرعی نماید البته حابس و ضایع آن مجرم و ضامن از تلف فوائد مطلوبه آن هست پس از زوا از جماع قبیح و باطل میباشد پس تعدد ازواج ممدوح و حسن و واجب العمل **و** از نجا در خبر آمده که پیغمبر با اهل از زوا از دنیا و زنان فرمود که من مبعوث بر رهبانیت نگردیدم تا

ترک ماکل و مشارب و موانست و مقاربت کنیم بل تحلیل محللات و تحریم محرمات مسکینیم و منحوریم و منیبیم و مقاربت بینمائیم ودنیا و زینت آن بصورت عبث و تعنیا فریدو از اینجا است قل من حرم زینة الحیوة الدنیا الخ کدام حرام ساخت زینت دنیا را بلی استعمال آن بغیر وجه معقول و لا منقول قبیح و حرام است **خامس** تکثیر ازواج بالاصالت مباح عقلاً و استصحاب آن باقی تا موانع قطعی ثابت نمیباشند چه عقلی باشد چه سمعی **اما سمعاً** برای غیر انبیا نکاح دائمی تا چهار زنان از آزاد و از نکاح متع و بطور کنیزان لاتعد مباح اند **واما انبیا** چونکه من الله سلاطین خلایق اند برای سلطان مزیتی و زیادتی بر رعایا باید باشد تا بآن ممتاز از رعایا شوند **منجمله** آن انها مجاز و ماذون من الله تعدد زنان میباشند لهذا ابراهیم دو زن **و** داود نود و نه زن **و** سلیمان نهصد زنان نکاحی و سه صد جواری **و** محمد بن عبدالله نه زن را متصرف بودند **اشکال** یحیی و عیسی انزوا از نکاح کردند و انزوا ربانیین بندگان خدا موجب زیادتی اعتقاد قدوسیت انها میشود و انبیا باید که بهمین اوصاف محصور الشهوة غیر مائل الی النساء باشند **جواب اول** تکالیف انبیا در مختلف الاعصار مختلف میباشد پس انزوا یحیی و عیسی حجة بر دیگر انبیا و امم نیست و چه اتحاد احوال بر همه انبیا لازم نیست و مستقل متبوع دیگر حجة نمیگردد و نمیباشد والا واجب لازم عینی بر یحیی و عیسی بود که بمتابعة کل انبیا از آدم تا محمد نکاح متعدد یا متحد میکردند **یا** چون یحیی و عیسی هیچ آدمی و هیچ یک پیغمبری از ابتدای آدم تا بقاء دنیا بالکل کسے نکاح واحد هم نمیکرد **پس** در اینجا **آیا** فعل یک یا دو بیست چهار هزار انبیا قوی و احق و ثابت است **یا** فعل و حال اینده و بنی جوابکم جوابنا **جواب ثانی** ترک نکاح یحیی و عیسی اگر ممدوح و سنت و حجة و واجب العمل بود شما تبعه یحیی و عیسی و امت آنها میباشید چرا کلهم شما ترک نکاح خود بمتابعة انها نگردید ترک حجة و سنت آنها کردید **آیا** نکاح شما خلاف عمل و فعل و حجة انبیا شما میباشد **یا** ترک نکاح آن ها حمل بر قبیح **یا** بر ترک اولی یا بر ترک سنت انبیاء الله باشد **و** ترک سنت انبیا قبیح میباشد **پس آیا** کل انبیا را تارک سنت الله میدانید عیاذاً بالله **یا** یحیی و عیسی را تارک سنت الله و تارک طریق انبیاء الله عیاذاً بالله **یا** خود را خارج از دین انبیا یحیی و عیسی و تارک حجة الله میدانید بر همه تقادیر جوابکم عن هذا جوابنا عن سوالکم هست **قال المصنف** ح ۲۲ و عن ابن عباس

قال قال جلس الناس من اصحاب رسول الله وقد سمعهم یتذاکرون قال بعضهم ان الله اتخذ

ابرهیم خلیلا و قال اخر فموسی کلمه الله تکلیما و قال اخر فعیسی کلمة الله و روحه
و قال اخر آدم اصطفاه الله فخرج ص و سلم و قال سمعت کلامکم و عجبکم ان ابرهیم
خلیل الله و هو کذلک و موسی نجی الله و هو کذلک و عیسی روحه و کلمته و هو کذلک و
آدم اصطفاه الله و هو کذلک الا و انا حبیب الله و لا فخر و انا حامل لواء الحمد یوم القیمة
تحته آدم و من دونه و لا فخر و انا اول شافع و اول مشفع یوم القیمة و لا فخر و انا
اول من یحرک باب الجنة فیفتح الله لی فندخلها و معی فقراء المومنین و لا فخر و انا اکرم الاولین
و الاخرین علی الله و لا فخر **ترجمه** ابن عباس گفت نشسته بودند جماعتی از اصحاب
حضرت رسول صلعم و تحقیق پیغمبر شنید که ایشان با هم ذکر میکردند که تحقیق خدا گرفت ابراهیم
را خلیل خود و دیگری میفرمود که خدا با موسی کلام کرد کلام کردنی و او را کلیم خود ساخت و
دیگری گفت عیسی کلمه او و روح اوست و دیگری گفت که آدم را خدا مصطفی ساخت یعنی
برگزید پس پیغمبر از خانه خود برآمده سلام کردند فرمود شنیدم کلام شما و عجب شما را که تحقیق
ابراهیم خلیل الله است و او همچنین است و موسی نجات یافته و هم از خدا است و همچنین است
و عیسی روح الله و کلمه اوست و او همچنین است و آدم برگزیده خدا است و او همچنین است
آگاه و خبردار باشید که من حبیب الله و مطلوب او در دو عالم ام و نفخر نمیگویم و من حامل لوای
حمد بروز قیمة ام و زیر او آدم و هر کس از سواء او از انبیا میباشد و نفخر نمیگویم و من اول شفاعت
کنندگان و من اول شفاعة داده شدگان در قیمة میباشم و نفخر نمیگویم و من اول آنکس ام
که حرکت دهد و بجنباند دروازه جنت را پس خدا اول همه برای من در جنت میکشاید پس داخل
دران میشویم و با من فقراء اهل ایمان میباشند و نفخر نمیگویم و من گرامیترین اولیان و آخریان
انبیا بر خدا میباشم و نفخر نمیگویم **تشریح** مقام مقتضی چند امر میباشد **اول** این منازل انبیاء
که صحابه در بین خود ذکر فرمودند دران اظهار التصدیق بوجه القاب چارگانه باین چهار
نبی مذکور در قرآن بودند پس هر یکی ازین انبیاء چهارگانه ملقب بخطابی من الله میباشد
اما موسی نبی ع هم کلام شدن خدا خاص در زمین بلا واسطه رفعة عالیه باو حاصل شد **ولی**
محمد بن عبد الله در زمین و بر عرش بمقام قاب قوسین او ادنی بلا واسطه هم کلام شد و دعا
با وکرد این رفع المراتب میباشد و **اما** عیسی از کلمه کن بوجود آمده و بنفخ جبرئیل روح

بظهور و بوجود آمده این کمال مرتبه عیسی میباشد ولی نور محمد و علی و آل او را قبل از آدم عالم
چهارده هزار سال از نور خاص خود آفریده و بمقام سرادقات توحید مقام داده توحید و
تهلیل و تقدیس و تسبیح و تحمید تعم میگردند تا ملائکه علم توحید و تهلیل و تسبیح و تقدیس و تحمید از انها
آموختند پس آن انوار را لباس صورة بشر بظاهر پوشانیده و اسماء مطهره ایشان را بر سطح و بطن
عرش بید قدرة خود نوشته تا عرش بر زمین و بر مرکز خود ببرکت ان اسما قرار گرفته واما آدم را از
کافه خلق برای تعمیر زمین اختیار نموده این کمال شرافة او میباشد ولی محمد و آل اطهار او را علت
غائی در ایجاد عالم و آدم گردانیده و بختم نبوة او را از کافه انبیاء و خلق برگزیده و اختیار نموده
پس بمقابله مرتبه هر نبی همان مرتبه آن حضرت اعلی و اکمل از جمیع همه آنها میباشد و هرگاه هر یکی از
آنها بوصف احد شرافة دارد پس ذات مقدسه آنکس که جامع جمیع مناقب و فضائل هر یکی
از آنها با علی منتهی مدارج ارفع باشد او بالضرورة افضل و اکمل و اشرف از همه آن موصوفین من
حیث الانفراد والاجتماع میباشد تدبر تبصر در رساله نور در جواب سوال فرنگی خاص
در همین سوال مطبوع و منشور گردیده که نام عیسی روح الله است اگر برای محمد علی نامی ازین
از خدا در قرآن باشد ذکر کنید ثانی آن حضرت بعد تقریر صفات انبیاء اربعه از مراتب خود ذکر
منازل و مدارج خود در المعرض بیان آورد و چونکه بیان آن موهم فخر و تحشر سامع گمان میشد
که وصف خود را خود میکند لهذا عقب هر فقره ولا فخر فرمود یعنی از روی فخر این اوصاف و القاب
خود را ذکر نمیکنیم بل از حقیقة واقعه شما خبر میدهیم چه نبی برای ابلاغ مرسل گردیده ثالث
مصدر بیان کلمه الا برای تنبیه آورد و غرض از ایناصدر کلمه تنبیه آمادگی مخاطب سامع در اصغا
میباشد تا مسامحه و مساهله در الفاظ ملفوظه نماید و ابراز میل و رجحان بشنود رابع انا حبیب الله
باضافة الی الفاعل یا الی المفعول باشد حاصل اینست که من مراد خدا خاص از کل کائنات
میباشم یا مراد و مقصود من فقط خاص از کل عالم خدا او از کل ما سوی الله منقطع خاص
و خالص الی الله میباشم چه محبوب مقصود حبیب بل باهم محبوب و حبیب مقصود یکدیگر می
باشند دان کانه معلوم است که حبیب و محبوب طالب و مطلوب باهم میباشند لهذا بلفظ
الا صدر کلام آورد تا مخاطبین بغور کلام برسند و مراد از مقصود حبیب او اعلی میباشد از خلیل و
کلیم و کلمه و صفا خامس در قیمت کل انبیاء و اوصیاء و شهداء و اهل ایمان زیر لواء حمد تعم میباشند

و لواء حمد الله در قیمة خاص بسرور انبیا عطا خواهد شد و حامل آن بنیابت آنسرور سید الاصفیا والاولیاء علی مرتضی علیهما السلام بالاتفاق میباشد تا در کل خلائق اولین و آخرین با بین ممتاز و مرجع و ملجاء اکابر انبیا و امم باشند و در وصف لواء حمد بسیار احادیث وارد اند این رساله حامل آنها نمیتواند شد ولکن در آخر این رساله ذکر آن خواهد آمد **سادس** خاص بآنحضرت شفاعة قبل کل انبیا داده میشود و اول و اصل شفیعان آنحضرت میباشد **لقوله** ادخرت شفاعتی لا

هل الکبایر من امتی از احادیث متواتر الاسناد میباشد یعنی ذخیره نهادم شفاعة خود در بروز قیمة برای عاصیان اهل ایمان و گناه گاران کبیره از امت خودم **سابع** کانه معلوم است که آنحضرت اول آنکس است که بدر جنت حرکة دهد و داخل جنت مع فقراء اهل ایمان میشود چه آنحضرت خیر الانبیا و امتش خیر و خیار الامم است **ثامن** من گرامی ترین اولین و آخرین بر خدا میباشم چه رفعة و عزة یا من جهة الذات است و ذات مقدسه آنحضرت اشرف الذوات بالاتفاق و لا نکیر میباشد یا من جهة الصفات است و آنحضرت اجمع الصفات الکاملات بود پس کسی که اشرف و اعز فی الذات و جمیع الصفات معاً میباشد کانه ضروری است که او اکمل باشد و هر که اکمل باشد لابداً او اعلی و ارفع و اشرف است و آنحضرت برای همین گرامی ترین اولین و آخرین خلائق در دنیا و آخرة بر خالق است تدبر تبصر **قال المصنف** دعن

سلطان الاولیا علی قال قال رسول الله انا اهل البیت فقد اذهب الله عنا الفواحش ما ظهر منها و ما بطن **ترجمه** بادشاه اولیاء الله علی مرتضی فرمود که حضرت رسول فرمود ما اهل بیتی هستیم که بتحقیق خدا ربوده و دور و زائل کرده از ما اهل بیت نبوة همه انواع فواحش و قبایح و معاصی و اراده انهارا انچه ظاهر فواحش و قبایح و ما تم باشد و انچه باطن و مستور قبایح و اثام فواحش میباشد یعنی ماده آنرا **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اوّل** اهل و آل نزد اکثر نکی است بل اصل آل اهل است و تا هررا بهمزه بدل کرده اهل یعنی آل شد و بثقل همزتین در محل واحد همزة ثانیه را بالف بدل کرده آل گردیده زیرا که تصغیر آل اویل و اهیل نهابر اصل میباشد **ثانی** آل ماخوذ از آل یؤل اولاً و مآلاً بمعنی رجع پس آل انانی میباشند که رجوع امر و نسب آنها بشخصی منتهی شود لهذا علی الحقیقة آل من جهة الاشتقاق واللغة اولاد و ذرّیه و نسل شخص و بعد او عشیرة و قریبان نسبی او میباشند و اطلاق آل نمیشود مگر خاص بر ذریه و

قبیله اصلیه اشخاص اعیان اعاظم و افاخم و اکابر انسی خواه رفعة دینی داشته باشد چون آل
محمد و آل ابراهیم خواه عزة دنیائی داشته باشد چون آل فرعون **بلی** آل زبان و آل کناس
و آل حجام مستعمل در موضوع و عرف نمیباشد **اما اهل** بنهم ماخوذ از أهَل یاهل بضمه عین
مضارع و بفتحه نیز اهلا و اهولا اذا قربه ولادة و انتسابا یعنی قرابتبا و وارد بولادة و
بنسب **و در لغة** اهل الرجل اقارب و عشیره و قبیله قریبه او ولاة امراو باشند چنانچه
اهل الامر بمعنی ولاة الامر میباشد و بمعنی قابل و لائق و سزاوار و مستوجب و مستحق امری
باشد چنانچه و هو اهل لکذا و مستاهل له بمعنی مستوجب و مستحق این امر باشد و از انجا مروی
در دعا تحمید نعم است الحمد لله کما هو اهله بمعنی یستوجبه و یستحقه باشد و اهل البیت
و اهل السفینة بمعنی ساکنان آن میباشند **ثالث بیت** و دار هر دو بمعنی جای آرام و قرار
باشند **اما بیت** ماخوذ از بات یبیت و بیا بیتا و بیاتا و مبیتا و بیتوتة شب گذرانیدن **و
در لغة** بیت بچند معنی آمده منجمله انها جای شب گذاره و شرف و شریف و قصر و
عیال آدم و کعبه و قبر و فرش و خانه و الامر الذی یبیّت له صاحبه مهتما یعنی امریکه
شبانگاه صاحب او اهتمام آن میکند و جمعش ابیات و بیوت و جمع الجمع ابابیت و بیوتات
و ابیاوات و تصغیرش بُیَیت و بییت نه بویت باشد در صحاح **و در مغرب** گفته و
البیت اسم لمسقف واحد یعنی بیت نام چیزیست که سقفش واحد باشد و اصل آن از بیت
الشعر یا صوف باشد و برای آن بیت نامیدند آنرا چه دران شب گذاره و بیتوته کرده میشود
پس از ان استعار آورده شد برای فرش خواب و آن معروف نزد عرب میباشد و تخصیص
بالاشراف **اما دار** ماخوذ از دار یدور دوراً و دوراناً آنچه حرکة تدویری کند و آنچه
شکل دایره مدور و گرد باشد محل و مکان را بدار نامیدند چه دیوار خانه مانند حلقه و دایره
چار دور فضائی تیار شده میباشد چنانچه **در قاموس** گفته الدار المحل یجمع البناء و
العرصة کالداره **در صحاح و مغرب** گفته الدار اسم جامع للبناء والعرصة و المحلة
و قیل البلاد دیار لانها جامعة لاهلها کالدار **و** جمعش ادؤر **و** دیار **و** دیارات
و دیران **و** دوران **و** دورات باشد **رابع** فواحش جمع فاحش از فحش یفحش
فحشا فهو فاحش **و** فحش بضم اول از حد گذشته بدی باشد **در قاموس**

لغت الفاحشة الزنا و ما یشتد قبحه من الذنوب و کل ما نهی الله عنه یعنی فاحشه بمعنی
زنا و انچه سخت باشد قباحة آن از گناهان و جمیع انچه او تعالی از آن نهی کرده و رجل فحاش
بفتح اول و ادغام ثانی بمعنی مرد بسیار دشنام ده و بسیار بیهوده گوی باشد در **مغرب** گفته
والفاحشة ما جاوز حده فی القبح و فاحشه انچه بگذرد حد او در قباحة **توضیح** فواحش
جمع فاحش و جمع مستلزم افراد میباشد پس دخول الف و لام بر جمع موجب استغراق جمیع افراد و
انواع و اقسام ان میشود **تبصره** پس مراد از فواحش درینجا جمیع انواع گناهان کبائر و
صغائر قولی و فعلی و قلبی و جوارحی میباشد چه ماخذ صغیره و کبیره یکی و ان نافرمانی تعالی است **فاما**
مال این هر دو نیز یکی و آن در دنیا اطلاق فاسق و عاصی بهر دو و در آخرة عقاب و عذاب تعالی
بسبب نافرمانی میباشد **تنبیه** پس معنی حدیث چنین میشود که حضرت رسول فرمود بدرستیکه خاص
ما اشخاص هستیم اهلیة و قابلیت و استحقاق و استیجاب سکونت خانه رسالة و نبوة الهی داریم پس
بتحقیق بر کند و دور نمود از بیخ و بن ماده جمیع اجناس انجاس و انواع و اقسام گناهان کبایر و صغائر
قولی و فعلی و قلبی و جوارحی ظاهری و باطنی را هرگاه از ظاهر و باطن ماده و بیخ عصیان و قبایح را زائل
ساخت پس عصمة و طهارة بجای آن ثابت شد و ازینجا در خبر متفق علیه وارد است که قال
النبی و نحن الخمسة معصومون یعنی پانچ تن و انها پیغمبر و علی و فاطمه و حسنین معصوم یعنی
محفوظ از صدور معاصی و از اراده ان میباشیم یکی عصمة و طهارة من جهة المال متحد و یکی بجای
دیگر استعمال میشود چه هر معصوم محفوظ از معاصی است و هر محفوظ مطهر است و باقی بیان این در ایه
تطهیر میاید **تذکره** هرگاه عصمة و طهارة نبی و آل او بنص ثابت شد پس ناپاک و پاک
و گناهکار و غیر گناهکار باین ممتاز شد **پس** این نهایة اعلی مرتبه در دنیا و آخرة برای ایشان
خاص از این امت است و احدی از اقارب و اصحاب و امت و ازواج با اینها شریک در این
امر نمیباشد و ازینجا از حضرت امیر خاصه و عامه روایة کردند که بر بالای منبر کوفه در مشاهد
عام فرمود انا اهل بیت لا نقاس بالناس ما اهل بیتی هستیم که قیاس کرده نمیشویم با ما همه مردم
و از اهل مجلس کسی باین عباس اینقول علی نقل کرد ابن عباس رحمة الله گفت راست فرمود هیچ
یکی از خلایق مساوی با اینها اصلا و ابدا نیست و احدی قیاس کرده نمیشود چگونه با مطهر قیاس کرده
شود غیر مطهر را چه آنها قطع نظر از فضائل دیگر معصوم و مطهر اند و احدی بغیر اینان در این امت

تا قیمة معصوم و مطهر میباشند تدبر تبصر **قال المصنف** حـ ۲۷ و عن عائشة قالت قال رسول الله

بنیت اجسامنا علی ارواح اهل الجنة و امرت الارض ما کان منا ان تبتلعه **ترجمه** عائشه

روایة کرد که حضرت رسول ص فرمود بنا کرده شدند بدن ها و جسمهای ما بر ارواح اهل جنت **و** در نسخه

دیگر نبتت بتقدیم نون بود یعنی روئیده شدند بدن های ما بر ارواح اهل جنت و مامور من الله زمین

گردیده که جمیع آنچه از فضلات ما چون بول و براز و غیر ان بروز کند فرو برد یعنی بخورد و نمود ار نگذارد

تشریح مقام مقتضی امر بیت **بدانکه** خود جنت و اشیاء ان از انفس مادهٔ آفریده شده آنچه

از انفس و خلص آفریده شود او هم بایدکه نفیس تر و خالص تر در حقیقه باشد **تنبیه** هرگاه این

اجمالا مقرر شد پس این حدیث شریف متحمل وجوه و معانی چند میباشد هر چند نسخهٔ صحیح بابت

حین نشده **اول** بنا بر بنیت بتقدیم باء موحده تحتانیه از بنی یبنی بناء بمعنی ساختن یعنی پیدائش

اجسام عنصری ما معصومین بر ارواح جنانی میباشد یعنی اجسام عناصری ما مبتنی بر ارواح جنانی

میباشد **ثانی** بناء و حقیقة ابدان ما معصومین بر حقیقة ارواح اهل جنت نهایة لفیف و

لطیف و نظیف میباشد **ثالث** در اینجا مضاف مقدر باشد چون بنیت اجسامنا علی صور

ارواح اهل الجنة یعنی ابدان ما معصومین بر صور اشباح اهل جنت در دنیا بنا کرده شده اند

چونکه در جنت با اشباح آنها کثافات و فضلات اصلا نمیباشد بهر آنکه آنها لطیف و لطیف و نفیس و طیب

و طاهر اند و جنت محل قدس ست **لهذا** در دنیا طبقه زمین من الله مامور قطعی گردیده که جمیع

آنچه از معصومین و مطهرین از فضلات چون بول و براز و خون دهن و دندان و ناخن و موی

جدا شود از او دفعة فرو برد تعظیما لهم آنرا نمود ار نگذارد و مثل فضلات و کثافات دیگر خلائق تا

ممتاز در اهل دنیا باشند پس این اعلی مرتبه تعظیم و اجلال تو مطهرین و علامة شناخت مطهر از غیر

مطهرین است **تذکره** اهل سیر در اینجا در خصایص پیغمبر ثبت کرده اند که جمیع آنچه از

فضلات النسر و جدا از بدن مطهرش بشید زمین موکل بود در فرو بردان **و هذا** بول و براز

از حضرت عند التجسس هم اصلا نمود ار نمیشد **و** بنابراین مذهب جمهور امامیه هم همین ست

که از چهارده معصوم از نبی و فاطمه الی امام ثانی عشر علیهم السلام همین حالة دارند **و** فضلات

آنها را هم زمین فرو برد میکرد **پس** چگونه از قرابه و زوجات و صحابه و امت نبوی مساوی

نبی و ال و عترهٔ طاهره او شمرده توانند چه حالات همه آنها غیر حالة عتره میباشد **و** ایشان یک

قائم

قاطع بر علو منزلت و مرتبه و حقیقت آن حضرت میباشد پس آنانکه موی‌ها می‌نمایند و اسناد آنها الی النبی میکنند باطل محض میباشد چه زمین از امر الهی غافل ابدا نمیشود تا مردم آنرا بردارند **رابع** بنا بر احتمال النبت نبتت اجسامنا علی ارواح اهل الجنة **و نبتت** بتقدیم نون بعد آن باء موحده تحتانیه بمعنی روئیدن و اینجا بمعنی خلق و تکون باشد پس اینجا دو احتمال دارد **احدهما** آنکه در جنت ابدا دو تولد نیست پس کانه مراد چنین خواهد شد که اجسام ما بر طریق اهل جنت در دنیا میباشد یعنی ارواح و ابدان انها در تکون ملازمت تامه باهم دارند و از یکدیگر گاهی جدا نمیشوند و جدا نمیباشند **ثانیهما** ابدان ما از طینت جنت فی الحقیقة اند هر چند در دنیا متکون و خلق شدند ولکن بر همان ارواح جنت پوشیده شدند چون قندیل بر شمع منور و موید ش حدیث انا و علی من نور واحد است پس بنا بر این اهل بمعنی ساکن میباشد **نتیجه** بنا بر این چنین میباشد که زمین مامور من الله گردیده که بدن هر معصوم اگر مدفون نگردید خبر زمین فی دو ر دو اگر مدفون گردید پس زمین در هر دو حال اورا محفوظ دارد چه اشیاء جنت اصلی قابل فنا و عدم نمیباشند **هذا** جمهور متکلمین و محدثین و اهل سیر قایل اند که ابدان مبارکه کل معصومین اولین و آخرین در زمین با ارواح خود محفوظ و محروس الی القیمة از زوال و جو یا میباشد بخلاف ابدان غیر معصومین چه تفریق اجزا اجساد ایشان و عدم آن جایز است **و** از اینجا مشهور باشد که در مشاهد مقدسه خود ایشان زنده موجود میباشند و میشناسند و میدانند و می بینند آینده و رونده و حاضر مشهد خود را **در حدیث متفق علیه** است قال ع

ولا تجعلوا قبری عیدا و صلوا علی فان صلوتکم تبلغنی حیث کنتم رواه النسائی یعنی و مگردانید قبر مرا عیدگاه و محل تماشا و صلوة بفرستید بر من پس تحقیق صلوة شما بمن میرسد هر جا که شما باشید **ایضا** قال ع ما من احد یسلم علی الا رد الله علی روحی حتی ارد علیه السلم رواه

ابوداود و البیهقی فی الدعوات یعنی آن حضرت فرمود هیچ مسلمانی که سلام بر من نمیفرستد مگر آنکه خدا میرساند آن سلام را بر روح من تا آنکه من رد سلام بر سلام دهنده میکنم **ایضا** قال ع ان لله ملائکة سیاحین فی الارض یبلغونی من امتی السلم رواه النسائی و الدارمی و البخاری یعنی آن حضرت فرمود خدا ملائکه سیاحت کنندگان را در زمین موکل از جانب من مقرر کرده آن ملائکه میرسانند مرا سلام امت مرا **ایضا** قال من صلی علی عند قبری سمعته و من صلی علی نائیا ابلغته یعنی هر که بر من صلوة بفرستد نزد قبر من میشنوم من آنرا بلا واسطه

و هرکه از دور و بعید بر من صلوة بفرستد رسانیده میشود مرا آن صلوة و سلام بوسایط ملائکه
موکلین و این قسم احادیث لاتحصی اند پس این همه احادیث دلالة قطعیه دارند که معصومین ع
بعد موت در قبور زنده سالم اند بخوبیکه شعور ایشان بها میشود پس باطل شد مزعوم و قیاس انانکه
میگویند که صلوة و سلام بطور خطاب و ندا بر رسول جائز نیست قال المصنف رح ۲۵ وعن
انس قال لم یکن رسول الله صلعم فاحشا و لا متفحشا و لا لعانا و لا سبابا ترجمه یعنی انس بن
مالک گفت نبود رسول خدا بد گوینده و نه لعن کننده و نه دشنام دهنده تشریح مقام
مقتضی یک امر است بدانکه این سه لفظ مستلزم مغایره بعطف و رمعانی میباشند پس فاحش از
فحش یفحش فحشا فهو فاحش در صراح گفته فحش بضم فالمعنی بدگوئی از حد زائد باشد و
مراد یاوه و بیهوده گوئی و تلفظ بکلمات سوء باشد پس بنابراین سبب غیر این باشد و الا در یک محل
هر سه مذکور نمیشدند ما لعان مبالغه از لعن یلعن لعنا فهو لاعن بمعنی دور کردن و راندن از نیکی
و از رحمة و لعین فعیل بمعنی ملعون دران مذکر و مؤنث مساوی بمعنی از رحمة و لطف رانده و دور
کرده شده و مسخ گردیده باشد پس لعنت در اصل ابعاد و نفرین و دعاء بد است تا بسبب آن مبتلا
بعذاب الهی گردد پس لعنه الله بمعنی ابعده الله عن الرحمة و عذبه باشد یعنی خدا از رحمة خود از مردود
و دور ساخته عذاب کند او را و اما سب بمعنی دشنام از سب یسب سبا فهو ساب و سباب
مبالغه باشد و اصل باب قطع باشد چه ساب گاه نه قطع جزئی از مسبوب میکند تنبیه باتفاق کافر
و مسلم پیغمبر بغایة مؤدب و مهذب و طیب اللسان بود بخوبیکه از تادیب و تهذیب و اخلاق و طیب
بیان و کلام او دنیا مملو و کل انواع اهالی ملل و نحل الی حین مهذب و مؤدب بان گردیده معاذ
الله که از زبان مبارکش کلمه کریهه و درشت و سخت اصلا و ابدا ظاهر شده باشد چه جائیکه فحش
و سب العیاذ بالله منه و قران بر این اوصاف ناطق و کشاف مطلق است ما کنت فظا غلیظ
القلب یعنی نیستی تو سخت زبان و درشت گوئی و سخت دل و علاوه بر آن کل خلائق بر ان شاهد
و الفضل ما شهدت به الاعداء باشد و این ابین است از آفتاب روشن و در علم سیر و تواریخ مبرهن
است اشکال هرگاه ثابت شد که آن حضرت لعان نبود پس در کل کتب حدیث خصوصا
کتاب بخاری اصح بعد کتاب الباری ثبت است که بر فراریان و ظالمان بدر آنحضرت تا یکماه
و چند روز لعنت نام گرفته میکرد بقوله اللهم العن فلانا و فلانا و فلانا و در صحاح

ستة مرویست که آن حضرت در قنوت نماز همیشه بر دشمنان خود و بر بنی امیه و بر بنی حنیف
و بنی ثقیف لعنت میکرد پس این منافی بالا میباشد **جواب** در این منافاتی نیست چه مراد
از احادیث بالا اینست که آن حضرت بغیر مستحق ابدا و اصلا لعنت نمیکرد و از این احادیث مراد آنست
که آن حضرت بر مستحقین از کفار و منافقین نام بنام در نماز و در غیر نماز لعنت میکرد چه موالاة
اولیاء الله و معاداة اعداء الله بمصداق یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا عدوی و اولیاء کم در شریعة
بر هر فردی دینی فرض عین است و نبی سید عالم و آدم راس هر خیر و شارع بر امر او اقدم بر همه در همه اوامر و نواهی میباشد
اشکال در حقیقة لعن کردن کار ضعفاء و جهلاء غیر مشروع میباشد پس باید که لعن بر احدی کرده
نشود چه اگر لعن کردن فعل مستحسن و بهتر میبود البته عقلاء و ربانیین علماء و زهاد و اتقیا ترک آن
نمیکردند و نکردن لعن ادب و افضل از لعن کردن میباشد **جواب اول** بدانکه لعن بذاته قبیح
نمیباشد چه لعن در حقیقه دعاء بد بر ملعون و نفرین است و دعاء بد و نفرین بمستحق ظالم بمقابل ظلم و قبیح
او از روی جزاء در دنیا و آخرة عاید میشود و اگر قصاص بمستحق قبیح نباشد پس نفرین بطلب
عذاب الله بمستحق چگونه قبیح میباشد و از اینجا سمعاً هم اجازه مظلوم در نفرین عام وارد شده چون لا یحب الله
الجهر بالسوء من القول الا من ظلم **جواب ثانی** لعن سنت موضوع خدا و سنت و طریقه همه انبیاء
میباشد و اگر بذاته لعن کردن قبیح و مذموم کار ضعفاء و ترک آن ارجح و افضل میبود هر آئینه
او سبحانه تعالی بذاته و ملائکه و انبیاء معصومین قدیماً بالسنه خود حتی در قنوتهای نماز بظالمین و
فاسقین و کافرین لعنت نمیکردند و فعل و قول ایشان شرعا هم حسن و حسن آن ثابت پس متابعه سنت
آنها بعموم آیه ما اتیکم الرسول فخذوه و ما نهیکم عنه فانتهوا واجب میباشد **اما اثبات**
سنیت لعن بقول و فعل خدا ثابت و قرآن از آن مشحون است **منجمله** در سوره بقره درباره
کاتمان ما انزل الله میفرماید اولئک یلعنهم الله و یلعنهم اللاعنون باتفاق این آیه در حق
مخفی دارندگان احکام الله بصورة مدح نفس خود او سبحانه و مدح آنانکه با خدا لعنت کنندگان
همیشه میباشند نازل شده چه مراد اینست آنانیکه اخفاء احکام الله کنند خاص بر آنها لعنت
میکند بذاته و بزبان موءد خود خدا و لعنت میکنند بر آنها لعنت کنندگان بمتابعة خدا **پس**
بالاتفاق برهان قاطع است در مشروع و ممدوح بودن لعن **منجمله** آن ایضاً فاولئک
علیهم لعنة الله و الملائکة و الناس اجمعین یعنی آنانی که کفر کرد الله پس خاص بر آنها باد

لعنت خدا ولعنت همه ملائکه ولعنت همه مردمان **و** این آیه هم متضمن مدح خود ومدح ملائکه ومدح
مردمانیکه با خالق لعن کنندگان بر دشمنان میباشند **و** سرالملائکه که صیغه جمع مستلزم افراد **و** الناس
که اسم جنس مستلزم انواع واقسام میباشد **و** بدخول الف ولام افاده استغراق جمیع افراد جمیع کل
انواع واقسام جنس میکند **پس** اینجا هم اوسبحانه کل ملائکه وکل یکطایفه لاعن ناس را با خود در لعن
کردن ضم فرمود واین کمال مرتبه ملائکه وآن طایفه ادمیان میباشد که با خدا لعنت بر مخالفان
خدا میکنند **جمعی** از مفسرین منهم امام رازی ونظام الدین نیشاپوری در اینجا گفتند که مراد
از الناس درین مدح مردمانی میباشد که در لعن آنها اثری باشد وآنها انبیا وائمه واولیاء الله وعلماء
میباشند **و اما** لعن کردن انبیا وبودن لعن سنت همه انبیاء مملو ازان قرآنست **منجمله** ان لعن
الذین کفروا علی لسان داود وعیسی بن مریم ایشهم بالاتفاق بمدح این انبیا نقل کرده
پس ازین بایات قرانیه شرعیه لعن کفار وظلمه وفسقه واهل نفاق ثابت بلا اشکال میباشد **پس** قول
منکرین لعن از کردن لعن افضل وارجح باشد باطل شد **جواب ثالث** آنچه از قرآن وحدیث
وسنت انبیا ثابت شد که لعن در حقیقة دعا است ودعاء بخیر یا بنفرین مستحقین کردن در قنوت
نماز وغیران سنت مؤکده است چه فعل خدا وسنت انبیا است ولن تجد لسنت الله تبدیلا دلیل
بر ثبوت آنست وعمل بسنت انبیاء بر تبعه ادیان لازم است پس لعن کردن بر اعداء دین متابعه
انبیاء ومنصوص اله لازم میباشد والا تارک سنت الله وسنت انبیاء میگردد **اشکال**
در اینجا والناس را تاکید باجمعین کرده وکل مردم دنیا کجا ثابت شد که آنها همه لعن کنندگان
اند واین الناس جمیعا دلالة قطعیة دارد که این مردم همه بالاستمرار شب وروز لعن ورد داشته
باشد واین خلاف واقع است **جواب اول** آنکه بر الناس الف ولام عهدی است پس مراد
از الناس طایفه انبیا وائمه اطهار واولیاء الله کلهم هستند پس این طایفه کلهم لاعن میباشد
جواب ثانی این طایفه لاعن از امم خاص طوائف روافض کلهم اند چه مذاهب همه اینفرقات
روافض منهم امامیه شب وروز ورد لعن مستمر ابر دشمنان خدا ورسول وامامان خود میباشد
پس مراد خاص همین طایف روافض از والناس است **امام رازی** در بعض تعلیقات خود میفرمایداز این آیه مراد
خاص همین طایفه است که بحق لعن همیشه میکنند **اما** روافض بحق وناحق هم لعن میکنند **پس** از این آیه خارج اند
بل مراد ازین خاص انبیاء الله وائمه اطهار واولیاء الله کلا میباشد **جواب** روافض آنکه مراد از الناس کل انبیاء الله

وائمهٔ اطهار و اولیاء الله بالاصالة والابتدائیه اند **واما** بالتبعیة ایشان علیهم السلم لاعنین اند اعتقاداً مستمراً بلا انقطاع بر جملهٔ ثابتین کفر و نفاق و شرک و مغضوب علیهم و ضالین و محرفین کتب الله و تارکین ما انزل الله و قاتلین انبیاء و ائمهٔ اهل بیت را از سلف و خلف اعیاناً و اسماءً میباشیم و معاذ الله که بناحق بر اهل ایمان فی الاسلام و منتخب صحابه کبار لعن بکنیم چه او کفر است **اشکال** لعن بمعنی طلب عذاب ملعون اگر زیاده از حق کرد ظلمت و بر مذهب جبریه قدح ندارد چه او تعالی بناحق هم اگر بنده کان خود را عذاب کند جائز است **اما** بر مذهب عدلیه این جائز نیست **واگر** بعد لعن لاعن خدا عذاب ملعون نکرد یا کمتر از حق او کرد یا عذاب ملعون در هر حال میکند چه تو لعن بر او بکن یا نکن این تحصیل حاصل است پس لعن کردن چه فائده دارد بل لغو محض میباشد و تحصیل حاصل لغو وهو عند العقل وجوباً پس ترک لعن واجب علی کل حال باشد **جواب اول** بدانکه بالا ثابت شد که لعن من باب الدعاء و دعا کردن عبادة است بقول عموم ادعونی لامحاله باید کرد تا مکلف را عوض و جزاء و مزد حاصل شود **جواب ثانی** لعن فعل خدا و سنت انبیا است لغو بودن فعل حکیم تعالی و انبیاء محال است **جواب ثالث** لعن کردن عذاب ملعون نه زیاده میشود و نه کم و نه الغاء و اهمال آن بل مساوی حق او با و میرسد زیرا که جائز است که ملعون مستحق را بحسب لعن لاعنین جزء بجزء زیاده از حق عذاب او کرده میرود مثلاً ابلیس مستحق صد کرد از اجزاء عذاب در علم الله هست و ابلیس را ابتداءً در طبقه عذاب دلی نهاد پس بتعداد لعن لاعن جزء بجزء از حق عذاب تدریجاً زیاده کرده میرود تا آنکه لعن لاعنین منقطع شود و ملعون هم به منتهای مقام جزاء خود در آن وقت میرسد و باین زیاده از حق و نه کم و نه تحصیل حاصل و نه لغو لعن لازم میآید تدبر تبصر **واگر** تفصیل لعن بخواهی براهین اللعنه و جوبه ذا هم که خاص در همین مسئله بالاستیفاء نوشته شده مطبوع گردیده **قال المصنف** عن ابی هریرة قال قیل یا رسول الله ادع علی المشرکین فقال انی ما بعثت لعاناً وانما بعثت رحمة **ترجمه** ابو هریره گفت که گفته شد بحضرت رسول صلعم نفرین و دعاء بد کن بر مشرکان پس آنحضرت فرمود تحقیق من مبعوث نکردیدم برای طلب عذاب بخلق و مبعوث کردیدم رحمة برای عالمیان **تشریح** مقام مقتضی یک امر است بدانکه رحمة بفتح اول بمعنی بخشیدن و مهربانی از رحم یرحم رحمة باشد **تنبیه** از خصائص خاتم انبیا است که آن حضرت رحمة للعالمین است لقوله تعالی وما ارسلناک الا رحمة للعالمین پس آن حضرت بسائل جواب داد آنکسی که رحمة برای همه عالمیان مبعوث شده باشد چگونه او دعاء هلاک و استیصال بر کفار و

مشترکین بنماید **هذا** انزول عذاب این امت چون امم سابقه از مسخ و خسف و امثال ان تقع و تجد و لی
مواخذه این امت بر قیمة مانده **و** مصرش ایه وما کان الله معذبهم وانت فیهم باشد یعنی تو رحمة خدا
برای عالمیان لهذا امنیست خدا عذاب کننده آنها و حال آنکه تو در اظهر آنها موجود باشی **بتصره**
در انبیا مثل ابراهیم حلیم و مثل محمد رحیم احدی مبعوث نشده **اشکال** بوجود مبارک خود خاص آنحضرت
امان و رحمة خدا برای کافه خلق میباشد و همین مفاد ایه و احادیث است ما بعد فوت چگونه امان میباشد
جواب ابن حجر مکی در صواعق فرمود که بطوریکه آن حضرت بوجود مبارک خود امن و امان و رحمة
خالق برای خلق بود پس از وی بجای او اهل بیت اطهار و اتقیا ذریه صحیحة الانساب او امن و امان و رحمة
بالسویه عصر بعصر تا قیمة باقی میباشند **و** مصرح و مفسر این مرام صحاح احادیث در مسانید اسلام است
منجمله آنها **مرویه** امام احمد حنبل در مسند و غیره هست قال ان اهل بیتی امان لاهل الارض کما
ان النجوم امان لاهل السماء فاذا ذهب اهل بیتی عن الارض جمیعًا ذهبت الارض
باهلها جمیعًا پیغمبر فرمود بدرستی و بتحقیق اهل بیت من امان و نجاة اهل زمین اند از نزول
بلایا و عذابها و مسخ و امثال آن چنانچه ستارگان امان برای اهل اسمان اند چه انعدام ستارگان
دلیل فنا اهل اسمانها است **پس** همچنین وقتیکه اهل بیت من کلهم از زمین بروند و معدوم شوند پس
البته کل زمین با اهل خود میرود و معدوم میشود **پس** آل طاهرین و ذریه طیبین او قایم بمقام او میباشند
انتهی حاصل کلامه و جوابه **و نزد امامیه** مراد از اهل و آل آن حضرت در اینجا بعد آنحضرت ائمه طاهرین
اند پس این دلالة دارد که هر امامی در هر عصر با خلق الله موجود باقی باشد چه معصوم و مطهر از ذریه
آن حضرت حجة الله و رحمة الله و امان الله میباشد نه بغیر معصوم پس این اقوی و اقطع براهین و دلیلی
هست بر وجود حجة الله قایم مهدی آخر زمان پدر خود امام حسن عسکری تا قیمة و تفصیل این از کتاب
غایة المقصود دریابد **قال المصنف** ح ۲۷ وعن انس قال کانت امة من اماء اهل المدینة تاخذ
بید رسول الله فتنطلق حیث شائت و سلمت **ترجمه** انس گفت هر کنیزی از کنیزان اهل
مدینه میگرفت دست حضرت رسول را پس میبرد آن حضرت را دستش گرفته هر جا که آن کنیز میخواست
میرفت با او **تشریح** مقام مقتضی یک امر است **بدانکه** آن حضرت نهایة خلیق و حلیم الطبع
نسائید از عادة بشریة بود لهذا غلامان و کنیزان اهل مدینه هر جا هر وقت که میخواستند دست مبارکش
گرفته میبردند و آن حضرت کاهی تنفر و انکار آنها نمیفرمود **در علم سیر** مرویست روزی موذن

اذان داد و صحابه منتظر قدوم میمنت لزوم آن حضرت ماندند تا مدتی طویل گذشت بمسجد آن حضرت نرسید واز

حرم سراها دریافت شد که آن حضرت از مدت از خانه برآمده در تفحص آنحضرت شدند دیدند که جماعتی

از اطفال انصار دامن مبارک آنحضرت را گرفته عرض کردند یا رسول الله اجلس بیننا بنشین در میان ما اطفال ساعتی

پس آنحضرت در میان خود نشاندند و حضرت مراجعت نمیدانند بلال مع بعضی دیگر اینحال را دیده عرض کردند ای

پیغمبر خدا مردم منتظر نماز اند مدتی میباشد و بنا بر آن اطفال نهادند پیغمبر مانع صحابه شد پس باشاره پیغمبر صحابه

از اطفال رضا خواستند اطفال گفتند بلی هفت عدد دگر دو مرغ بر التماس بدیهیم و بمقبره شدیم واز خانه آن حضرت بیاید

هفت عدد دگر دو آورده با طفال داد پیغمبر را مع الرضا بصحابه دادند و آن حضرت تبسم کنان فرمود

سبحان الله یوسف نبی بهفت درهم خراب فروخته شد و من بهفت گردو فروخته شدم باز هم قیمت

یوسف از من زیاده بود و جمعی از مفسرین میگویند که در اینچنین احوال آیه انك لعلی خلق عظیم نازل

شد و باین خلق او سبحانه وصف آن حضرت تعظیم کرده تامل کن که خلقش چه مقدار بوده که این آیه

باین وصف عظیم نازل گردیده از علم سیر آن حضرت خلق او نیز واضح خواهد شد قال المصنف رحمه الله وعن

عائشة ما کان رسول الله صلعم یصنع فی بیته قالت کان یکون مهنة اهله **ترجمه** عائشه

روایت کرده آنچه حضرت رسول خبیث میساخت و تیار میکرد در خانه خود بذل میکرد از اهل آن خانه خود **تشریح**

مقام مقتضی یک امر است **بدانکه** نسخهای متعدد طلب نمودم در بعضی مهنة اهله بود از مهن

یمهن مهنة بالفتح **در منتهی الارب و صحاح** از معانی متعدده آن بذل الشیء گفته پس بنابر

این مهنة اهله چنین خواهد شد که حضرت رسول صلعم آنچه از اطعمه و اشربه و البسه در خانه خود تیار میساخت

او را بذل و هبه اهل بیت خود میکرد و همین در مسالک الاحکام شهید ثانی نوشته و در نسخه

دیگر مهینه اهله بود یا نون ثقیله پس بنابر این معنیش چنین خواهد شد که جمیع آنچه حضرت رسول در

خانه میساخت همه از اهبه و بخشش اهل خانه خود میفرمود و در نسخه سوم مهنة اهله بود این لفظ شاید

غلط باشد مفهوم و ماخذ آن معلوم نشد **بالجمله** بر هر تقدیر حاصل از این بذل و عطا آن حضرت

میباشد در بذل و سخاوت آوا این از شمس روشن فی کبد السماء میباشد قرآن ناطق ولا تبسطها

کل البسط است در اهل بیت عصمه خصوصا حضرت امیر نمونه سخاوت آنحضرت میباشد پس آنچه عیان باشد آنرا

چه حاجت بیان است خلاصه هیچ پیغمبری از انبیا و هیچ نبی از انبیا باین حد سخاوت از ابتدای دنیا الی نهایت

آن نرسیده و نخواهد رسید **قال المصنف** رحمه الله و عنها قالت ما خیر رسول الله صلعم بین امرین

قط الا اخذ ایسرهما ما لم یکن اثما فان کان اثما کان ابعد الناس منه وما انتقم رسول الله ﷺ لنفسه فی شیء قط الا ان ینتهک حرمة الله فینتقم الله بها وقالت ما ضرب رسول الله ﷺ شیئا قط بیده ولا امرأة ولا خادما الا ان یجاهد فی سبیل الله

ترجمه عائشه روایت کرد که اختیار داده نشد حضرت رسول را میان دو امر هرگز مگر آنکه آن حضرت اختیار میفرمود سهل تر و آسان ترا ازین دو تا وقتیکه آن امر گناه نمیبود و اگر گناه بود پس آن حضرت بعید ترین خلایق بود از آن و انتقام نگرفت حضرت رسول ﷺ برای نفس خود یا چیزی را هرگز مگر وقتی که هتک حرمت خدا کرده بود پس خدا انتقام او هتک را میگرفت و عائشه گفت حضرت رسول هیچ چیزی را هرگز بدست خود نزده نه زنی و نه خدمتگاری را و نه کنیزی و نه غلامی را مگر آنکه او مجاهد در راه خدا میشد **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اولهما** آیا این ضرب رسول ﷺ قهری بود یا مهری حق آنست که اینچنین ضربها مهری من باب التأدیب میباشد قهری چه تاب ضرب قهری آن حضرت را احدی نداشت **ثانیهما** در معنی ضرب و در عود ضمیر فاعل یجاهد دو وجه محتمل اند **اول الوجهین** که ضرب بمعنی زدن و ارجاع ضمیر فاعل یجاهد بسوی مستثنی منه خادم و امرأة باشد پس درین چند صورة متصور اند **اولها** هرکس آنکه پیغمبر بدست مبارک خود زد پس مجاهد بمعنی جد وکد اگر بگیریم پس بنا بران مضروب علیه نبوی بکمال جد وکد در راه خدا تعالی ترویج دین میکرد **ثانیها** یجاهد از جهدت ذا اشتهیت الطعام باشد **پس** بنا بران مضروب علیه نبوی بکمال خواهش و رغبة در راه خدا جهاد میکرد **ثالثها** اگر یجاهد از جهاد بکسر جیم بمعنی اجتهاد بگیریم چنانچه همه اینوجوه در صحاح و صراح مذکور اند **پس** بنا برین مضروب علیه نبوی اجتهاد و کوشش اتم در تحصیل معارف و احکام دین و آئین میکرد **و** مصرحش آیه **والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا** میباشد اینوجه اوجه الوجوه است **رابعها** ضرب بمعنی عین باشد پس معنیش اینکه آنحضرت احدیرا برای امر معین و مقرر نمیکرد مگر آنکه او بکمال جهد بطور احسن امر العمل میآورد **اما ثانی الوجهین** که فاعل یجاهد راجع بسوی رسول باشد پس درینهم سه معنی محتمل اند **اول** آنکه حضرت رسول احدیرا از زن و خادم و غلام و کنیز نزد مگر آنکه آن حضرت خود بعد زدن او جهاد میکرد دلیس و الکتابت **ثانی** آنکه آنحضرت احدیرا از زوجه و خادم و غلام و کنیز و کسی نمیزد مگر بحالت جهاد یعنی دفع آنها میکرد **ثالث** آنحضرت احدیرا نمیزد مگر آنکه آنحضرت خود جهاد فی سبیل الله بعد آن میرفت و ان حج بیت الله میباشد **قال المصنف** رحمه الله **و** عن انس قال کان رسول الله ﷺ اذا صافح الرجل لا ینزع یده حتی یکون هو الذی ینصرف وجهه ولم یر مقدما

ركبتيه بين يدي جليس له **ترجمه** انس روايه كرد كه حضرت رسول صلعم وقتيكه مصافحه بدست ميكرد آدمي
را دست مبارك خود از دست او بر نمياورد و عليحده نميكرد تا آنكه آن شخص دست خود را صرف ميكرد
و بر نمياورد و ديده نشد گاهي كه آن حضرت پيشي ميكرد در فعود خود بد و زانوي خود پيش روي آدمي
كه نزد او نشسته بود و محتمل وجه ديگر است كه ديده نشد كه آن حضرت دو زانوي خود مقدم كرده باشد
هرگز نزد هم مجلس خود **اقول** بالا گذشت كمال تهذيب و تاديب اين پيغمبر صلعم كانه معلوم است كه دنيا از
تاديب و تهذيب مملو و د فاتر از علم اخلاق او مشحون اند عيا نرا حاجة بيان نيست حتى بعض اعلام اسلام
فرمودند كه ازين نبي امي اگر هيچ معجزه بظهور نميرسيد البته همين عين تهذيب و تاديب و اخلاق او كافي از
معجزات او بود چه آن حضرت ابدا نزد اديبي ادب و تهذيب اخلاق و علوم نيا موخته بود و در اجهل
اقوام عرب با اين اخلاق و ادب و علوم مبعوث گرديده پس از اعاظم معجزات او تهذيب اخلاق و
آداب وي ميباشد **قال المصنف** ح ۳۱ وعنه قال رسول الله صلعم ما كان يدخر شيئا لغد **ترجمه**
انس روايه كرده كه بتحقيق حضرت ذخيره و باقي نميگذاشت هيچ چيز را براي صبح خود ر ايه ولا تبسطها
كل البسط شاهد اين مرام ميباشد **قال المصنف** ح ۳۲ وعن عبد الله ابن الحارث بن جزء
قال ما رايت احدا اكثر تبسما من رسول الله صلعم **ترجمه** عبد الله ابن حارث روايه كرد كه من نديدم
هيچ كس را كه خنده دهان از حضرت رسول باشد يعني آن حضرت هميشه خنده دهان بوده **اقول**
در توريه از اوصاف لازمه آن حضرت وارد شده كه آخر انبيا ضحوك ميباشد **حكايتي** از اهل سير
منقول گرديده كه روزي مرد و زن پيره بمحضر سرور انبيا صلعم حاضر شدند آن حضرت بانها فرمود
كه هيچ يك پيري از زنان و مردان داخل جنت نميشود پس اين دو پير پس ازين حديث واويلا بلند كردند
پس آنحضرت ميخنديد تا آنكه ضواحك آن حضرت نمودار شد پس فرمودند كه بجنت پيري نميباشد
و بحالة پيري احدي داخل نميشود سواي آنكه جوان گرديده داخل شوند زن و مرد بعد آن خوشحال
شدند **قال المصنف** ح ۳۳ وعن عبد الله ابن سلام قال كان رسول الله اذا جلس يتحدث
يكثر ان يرفع طرفه الى السماء **ترجمه** عبد الله سلام گفته كه حضرت رسول وقتيكه مي نشست
حديث ميفرمود بسيار و بكثرة بالا مينگريست يعني بسوي اسمان **قال المصنف** ح ۳۴ وعن عكرمه
عن ابن عباس قال بعث رسول الله صلعم لاربعين سنة مكث بمكة ثلث عشر سنة يوحى
اليه ثم امر بالهجرة فهاجر عشر سنين ومات وهو ثلث وستين سنه صلعم **ترجمه**

عکرمه از ابن عباس روایة کرده که مبعوث گردید حضرت رسول بنبوة و عمر شریفش چهل ساله بود و
درنگ و توقف کرد در مکه معظمه سیزده سال بعد نزول وحی بسوی آن حضرت پس از سیزده
سال حرکت و هجرة از مکه معظمه بمدینه طیبه کرد تا ده سال در مدینه توقف نمود و آنحضرت از دنیا
رفت و عمر شریفش شصت و سه سال بوقت رحلت داشت **قال المصنف** اعلم یا اخی

ان فضایل رسول الله اکثر من ان یحصی و یعد و ما ذکر کان اقل من القلیل والله تع موفق

بمودته علیه الصلوة والتحیة والسلم و علی آله الکرام **ترجمه** مصنف گفت بدان ای
برادر دینی بتحقیق فضایل حضرت رسول ص اکثر اند از آنکه بشمار و بعد در بیاید و آنچه ذکر کرده شد از
فضایل او اقل قلیل چون قطره از بحر باشد و خدای تع توفیق دهنده است بسوی محبة آن حضرت
و بسوی محبة آل و اولاد آن حضرت و بر آن حضرت باد درود و تحیة و سلام خدا و بر اولاد و آل
کرام او باد درود و سلام بحمد الله المنعام تمام شد شرح مودة اولی

قال المصنف المودة الثانیة فی فضائل اهل البیت جملة علیهم السلام

ترجمه مصنف گفت مودة دوم در فضایل اهل بیت عصمة آن حضرت بصورة جمله و کلیه اینجا میباشد

قال المصنف حا عن سعد بن ابی وقاص قال لما نزلت هذه الایة ندع ابنائنا و
ابنائکم دعی رسول الله ص علیا و فاطمه و حسنا و حسینا فقال هؤلاء اهل بیتی **ترجمه** از
سعد وقاص مرویست که گفت او هرگاه آیه مباهله ندع ابنائنا و ابنائکم نازل شد حضرت رسول ص
طلبید حضرت علی و حضرت فاطمه و حضرت حسن و حضرت حسین را پس پیغمبر ص فرمود که همین چهار تن اهل
بیت من اند **تشریح** مقام مقتضی بیک امر است **اول** باجماع هرگاه این آیه مباهله نازل گردید
سرور عالم و آدم علی و فاطمه و حسنین علیهم السلم را بامر الهی طلبید حسین را در بغل خود و دست حسن را گرفت و
فاطمه را العقب خود و علی را العقب فاطمه مقرر فرموده از شهر مدینه همین چار تن را گرفته بیرون برامده در
صحرائی بعید از مدینه یک میل دور قرار گرفت پس آنحضرت بر بالای این چهار تن عباء خیبری خطدار
پوشانیده فرمود بار خدایا همین چهار تن اهل بیت من اند و از اینجا چهار تن سادات اسلام نام باهل
الکساء و اهل العباء مقرر و مشهور از آنوقت الی حین گردیده و با پیغمبر پنجتن اند پس اهل بیت
خاص همین چهار تن مختص اند نه غیر ایشان بازا اقارب دیگر و نه ازواج و این هر چند چیز دلالت

اول بلفظ قل که صیغه امر است و مراد از خطاب امر باتفاق و قانون مقرر در علم اصول فقه **و** علم منع
حکم بفرض و واجب میباشد پس معلوم شد که آنحضرت بالزام و ایجاب الهی تعالی این چهار تن را طلب فرموده
و غیر اینها را ترک کرد وجوباً پس ازین ثابت شد که آن حضرت در اثبات نبوة خود در مقابل کفار در اینجا محتاج
بعلی و فاطمه و حسنین بود **پس** اجابة دعا و ثبوت نبوة آنکس که بر معیت و تامین این چهار نفر منحصر باشد باین
قطع گردید که اعلی مراتب و ارفع مدارج و منازل اینها را از کل خلایق الی القیمة عند الله میباشد پس اینها
افضل کل خلایق بعد رسول الله اند **و جمهور** منهم جار الله زمخشری در اینجا گفته وقدمهم فی الذکر

علی النفس لینبه علی لطف مکانهم وقرب منزلتهم ولیوذن بانهم مقدمون علی النفس مفدی

بها **و** فیه دلیل لا شی اقوی منه علی فضل اصحاب الکساء علیهم السلم **و** فیه برهان واضح
علی صحة نبوة النبی صلعم **و** مثل همین بیضاوی گفته **و** در تقدیم ذکر ابناء بر نفس تنبیه است بر
لطف مکان **و** قرب منزله ابنا و ایذان و شعار است بانکه اینها مقدم بر نفس اند بانیکه جانها خود را
فداء آنها مینمایند **و** دران برهان دلیل است بر آنکه نیست هیچ چیزی قوی تر ازین بر فضیلت اصحاب
عبا و کساء **و** در این برهانی است واضح بر نبوة نبی ما چه او اقرب و احب الی ابناء خود را با خود گرفته بمباهله
برآمد تا کاذبین از بیخ و بن برآیند و اگر آن حضرت مطمئن در نبوة خود نمیبود هرآئینه اعزا و احب اقارب از
اولاد خود گرفته بمحل هلاکت و استیصال و در معرض فنا و زوال برنمیامد **ثانی** در اینجا او سبحانه نفس علی
کرد بانکه نبی بجای او ابناء او اند نه غیر او **دیگر** آنکه حسنین ابناء رسول **و** فاطمه نساء **و** علی نفس و جان
آن حضرت میباشند پس اینجا نیز دو چیز ثابت ببرهان قطعی شد **احدهما** انحضرت قطعی و صحیح.
الانساب اند و نه ظنی الانساب **و** در انتساب ایشان الی النبی ریبی و شکی اصلا و ابدا نمیباشد **ثانیهما** تعلیم
کرد خلق را تا حسنین را ابن رسول الله **و** فاطمه را ابنت رسول الله یا نساء النبی **و** علی را نفس النبی
الی القیمة ذکر و یاد کرده باشند **و** در این ارغام اناف امویین **و** قطع السنه طاعنین مشرکین باشد چه آنها
آن حضرت را مقطوع النسل و ابتر نامیده بودند تا خلق از آمد و رفت نزد آنحضرت تنفر نموده ترک
نمایند **ثالث** نص کرد در اینجا که خاص حسنین **و** ذریه ایشان اولاد حضرت رسول الی القیمة میباشند
تا وارث او بگردند و این از خصائص نبوی م است که اولاد دختر اولاد خود آنحضرت باشند **و** در این باب
صحاح اخبار لا تحصی متفق علیه امة وارد اند قال النبی ان الله جعل ذریة کل نبی فی صلبه وجعل ذریتی
فی صلب علی و فاطمه یعنی نسل **و** ذریه هر پیغمبر در پشت هر نبی از ابتدا الی انتها مقرر کرد و ذریه و نسل

مراد در پشت علی و شکم فاطمه مقرر و معین کرد تا قیمة لهذا ذریهٔ آن حضرت را از نسل این دو نفر الی القیمة
اولاد و ابناء و آل و عترة رسول میگویند **تنبیه** بدانکه در حقیقة ولد نطفه از لب لباب روح و بدن
والدین میباشد لهذا اهل اشتقاق ابن را ماخوذ از بنی یبنی بناء میدانند و بناء بمعنی بنیاد و بنی میباشد
چونکه اولاد مبنی پدر و بنیاد والدین خود میباشند لهذا اولاد صحیح الولادة را ابن نامیدند و ابنها خاص
صحیح الولادة اند لهذا حسنین را او سبحانه بابناء رسول الله نامید چه ابنها و ذریه ایشان الی القیمة بنیاد و بناء
نبی صحیح و ثابت الانتساب الی النبی میباشند **واما النساء** فاطمه زهرا را نامید چه بعض ائمه اشتقاق
گفتند که نساء مقلوب از انس است و کانه معلوم است که جناب سیده مانوس ترین همه اقارب و همه عزیزان
با نحضرت بوده لهذا بنساء او را نامیده و بعضی میگویند که نساء ماخوذ از نساءت الشئ اذا اخرته باشد
چه مرد خود را در مهالک و معارک میاندازد و زنان را موخر میگذارد و از وصول مشقه و شدة بانها چونکه
حضرت سیده ناموس نبوة و امامة واجب الحفاظة بوده لهذا او را خاص در اینجا بنساء النبی خدا یاد فرمود
و باین مرتبه و حالة زنان دیگر از متعلقان آنسرور نمیرسند **واما انفس** جمع نفس بسکون فا
بمعنی جان و روح و خون میباشد چه جان و روح و خون با بدن ملازمة کلی بحد اتم باهم دارند بنحو یکه بقا
و وجود یکدیگر بدون آمیزش ممتنع میباشد چونکه مابین نبوی و علوی علیهما السلم بحد اتم ملازمة و اتحاد
بود و آن معلوم اهل عصر و سیر میباشد لهذا او سبحانه علی را نفس نبی یعنی بجان و روح و خون بدن نبی
مجاز نامیده تا خلق بدانند که بدن واحد یک روح اصلی لازم است دو یا سه یا چهار روح غیر برای یکبدن
اصلا و ابدا قابل گنجایش نباشد و بعکس این نیز یعنی متعدد ابدان برای یکروح نمیباشد پس تفریق
میان علی و نبوی چون تفریق روح از بدن نبوی میباشد لهذا نبوی مکرر بانواع الفاظ یا علی روحک
روحی و نفسک نفسی و دمک دمی و لحمک لحمی و انت منی و انا منک و امثال آن فرموده **لهذا**
اگر علی از نبی غایب میشد یا بکاری ملکی میفرستاد نبی همیشه دعا میکرد و بقوله اللهم لا تمتنی حتی ترینی
علیا رواه الترمذی و المشکوة یعنی بارخدایا مرا ممیران تا آنکه مرا باز علی را بنما **اشکال**
هرگاه علی روح و خون نبوی باشد پس چگونه نکاح فاطمه با علی واقع شد **جواب** این آیه انفسنا و
حدیث نفسک نفسی و امثال این من باب المجاز است و از اقرب مجازات در اینجا تساوی جنابین
در ذات و کمالات و همه صفات میباشد سوای آنچه بدلیل خارج شده منجمله آن حضرت خاتم النبوة
والرسالة و علی بمقابله او خاتم الولایة و الخلافة و الامامه هست **رابع** بنابر تقریر جمهور بموجب این

آیه ال عبا خصوصاً علی بموجب آیة انفسنا افضل کل خلائق و کل انبیاء است چه خاتم انبیاء اکمل از کل پس
مساوی افضل کل افضل میباشد پس اصحاب عبا خصوصاً علی اکمل و افضل از کل انبیاء و کل خلائق باقیمه
هست چه ابناء و نساء آنحضرت لب لباب روح و بدن آنحضرت اند و علی نفس رسول و مساوی رسول ست
پس انانکه اصول اجزاء رسول و مساوی در همه امور ذاتی و صفاتی افضل خلائق اند پس آنها بالضرورة
اکمل و افضل انبیا و کل خلائق باشند **و مؤید ش** مرویه مستفیضه خاصه و عامه هست که قال النبی
من اراد ان ینظر الی آدم فی علمه و الی نوح فی شکره و الی ابراهیم فی خلته و الی موسی فی مناجاته و الی عیسی
فی زهادته و عبادته و الی محمد فی کماله و شرفه فلینظر الی علی بن طالب یعنی پیغمبر فرمود هر که بخواهد
علم آدم و شکر نوح و خلة ابراهیم و همراز بودن موسی با خدا و زهادة و عبادة عیسی و کمال و شرف محمد بن
عبد الله علیهم السلم معاینه کند بر اینه بعلی بنگرد چه در او همه این صفات جمع اند و انانکه بیک وصف کامل
چنین شرافته و رفعته و فضل حاصل کردند پس هر کسی که همه این اوصاف کامله آنها جمع باشند او بالضرورة
اکمل و اشرف از همه آنها میباشد که وصف احد دارند پس اصحاب اربعه کساء خصوصاً علی مع النبی اکمل
و افضل همه انبیا و کل خلائق از بدایته دنیا الی نهایته میباشند **اشکال** لا نسلم چه اجماع امت منعقد است
که هر نبی از غیر نبی اکمل و افضل ست و نیز اجماع است که علی غیر نبی بوده پس هر نبی از علی و از اصحاب کساء
بالاجماع افضل است **جواب اول** لا نسلم ذلک چه اجماع مقابل نص لغو و بر خلاف آن باطل بالضرورة
است و کافی بر ابطال این دلیل باطل اجماع معصومین نوری که کلهم ملائکه مع قوم بنی جان بمقابل قوله تعالی
انی جاعل فی الارض خلیفه همه آنها بکلمه واحده اتجعل فیها من یفسد فیها الخ اجماع کردند و او سبحانه اجماع
شان باطل کرد و فرمود انی اعلم ما لا تعلمون پس آنها بخطاء اجماع خود اقرار کردند پس این اجماع
امت غیر معصومه هم بالاولی بمقابل نص اینجا باطل محض میباشد **جواب ثانی** لو سلمناه پس این اشکال
وقتی ثابت و لازم میشد که خلافه و امامة غیر نبوة میبود و محققین میگویند که نبوة و خلافه مطلقه منزلة
متحده اند است تفاوتی ندارند مگر تقدیم استقلالی و تاخر تبعی پس نائب نائب هم حکم نائب اول و سابق
بالضرورة دارد الا ما اخرجه الدلیل و آن در اینجا اینست که ائمه اطهار خلفاء خدا بواسطه پیغمبر بنص اند
و بموجب آیه و لکن رسول الله و خاتم النبیین در زمانه ختم النبوة اطلاق اسم نبی و رسول خاص بر اینها
نمیشود و لکن فاعل افعال و اعمال نبوة بالتبع میباشند و حل اینهمه جمله از حدیث متواتر یا علی انت منی بمنزلة
هارون من موسی الا انه لا نبوة او لا نبی بعدی مستثناء میشود چه از عموم منازل هارونی خاص اسم رسول

وبنی شده تدبر وتبصر پس اشکال باطل و افضلیت پنجتن پاک از همه انبیا وخلائق ثابت ببرهان گردید محمد الله

خامس هرگاه این ثابت شد پس اهلبیت آل عباء خاص ثابت گردید باینمعنی که اهلیت وقابلیت سکونت خانه نبوة بحسب استحقاق ندارند مگر خاص همین آل عبا واربعه اصحاب کساء نه احدی بغیر ایشان **سوال** آیا ازواج ودیگر اقارب اهل بیت نیستند واگر اهل بیت نباشند خلاف موضوع میباشد **جواب** بیت دو اعتبار دارد **احدهما** باعتبار بنویه وشب گذاره دران میباشد وان عرصه است که دوران دیوار وبالایش بالجمله سقفی یا مثل آن باشد برای قرار وخواب وآرام جسم درشبانه وروزی **تبصره** دراین چنین خانه کل واجر وغیران مستحق سکونت ظاهران صاحب خانه مع اولاد واحفاد وزوجات وغلام وکنیز مشترک میباشد نه خاص ودراین احد بیا حرفی وکلامی نیست تا وقتی که زوجات ناشزه ومطلقه وغلام وکنیز بیع وآزاد نشده اند گویا بطور مستعار ساکن آنخانه میباشند **ثانیهما** باعتبار منصب ومنزلة وخلافة ورسالة ونبوة وامامت بیت می باشد **پس** مستحق آن بحسب قابلیت ولیاقت واهلیت اهل میباشند که هرگاه باستحقاق داخل آن بیت شدند اخراج وخروج ازان چون اخراج از جنت آخرة ابدا واصلا ندارند **تنبیه** مستحق این خانه نبوة ووحی وتنزیل وعصمة وطهارة خاص همین اصحاب اربعه کساء وآل عباء بنص خدا ورسول میباشند نه همه اقارب وازواج **پس** مراد از آیه تطهیر واحادیث همین خانه نبوة **و** همین اهل خاص میباشند تدبر وتبصر واین مشکل هم حل میشود از دو حدیث زید ارقم چنانچه در صحیح **مسلم** مرویست فقلنا من اهل بیته نساءه قال لا ایم الله ان المرئة تکون مع الرجل العصر من الدهر ثم یطلقها فترجع الی ابیها وقومها اهل بیته اصله وعصبته الذین حرموا الصدقة علیهم بعده یعنی جمعی از تابعین پرسیدند زید ارقم راکه کیستند اهل بیت نبی آیا زنان او اند زید ارقم گفت نیستند زنان از اهل بیت آن حضرت قسم بخدا زیراکه زن باشوهر زمانی را از دهر میباشد پس بعد طلاق آن مطلقه برمیگردد بسوی پدر خود وقوم خود میرود واهل بیت آن حضرت بیخ وبنیاد ورگ وپی آن حضرت میباشد که حرام گردیده صدقات وزکوات برایشان بعد آن حضرت ایضاً در **مسلم** در حدیث دیگر مرویست فقال له حصین ومن اهل بیته یا زید الیس نسائه من اهل بیته قال نسائه من اهل بیته ولکن اهل بیته من حرم الصدقة علیهم بعده قال ومن هم قال آل علی وآل عقیل وآل جعفر وآل عباس قال کل هولاء حرم الصدقة علیهم قال نعم یعنی حصین بن عمران پرسید که اهل بیت پیغمبر کدام اند ای زید ارقم آیا زنان آن حضرت

از اہل بیت آن حضرت نیستند زید در جوابش گفت زنان او اہل بیت او اند ولکن اہل بیت آن حضرت آنانے
اند کہ صدقہ و زکوۃ برآنہا حرام و ممنوع گردیدہ بعد آن حضرت **پس** حصین گفت آنہا کدام اند.
زید گفت اہل بیت آن حضرت ال علی **و** آل عقیل **و** آل جعفر و ال عباس اند **حصین** پرسید
بر ہمہ انہا صدقہ حرام و ممنوع گردید **زید** گفت اری **تذکرہ** در اینجا بحدیث اول بعد ادا،
قسم بجذ از زید انکار مطلق کرد از شمولیۃ ازواج در اہل بیت مع الدلیل **و** در حدیث دوم بعد اقرار
اہلبیۃ در زوجات استدراک کرد ملفظ لکن کہ اہل بیت آنانی اند کہ برآن صدقہ حرام باشد و آنہا ال
علی و ال عقیل و ال جعفر و آل عباس اند **پس** خود جمہور اہل سنت تقسیم اہل بد و صورۃ مزبورہ کردند.
سوال تقسیم و تصریح زید ال علی و ال عقیل و ال جعفر و ال عباس اہل البیت میباشند و اصحاب ربعہ
کساء چگونہ خاص شدہ تو انند **جواب** زید در اینجا اثبات کرد اہل بیت بدو قسم میباشد **احدھما**
اہل بیت عرضیہ کہ محل انزال شہوۃ و قضاء حاجۃ تا مدتی میباشند پس انہا زوجات ساکن خانہ ظاہر
چون مسافران کاروانسرای میباشد و در حدیث ثانی ہمین مراد است **ثانیھما** آنانکہ اہل بیت
فی الحقیقۃ باشند پس انہا فروع اصل ذاتیہ آن حضرت اند خاص **و** آنہا ہمین چہار طائفہ آل علی و ال
عقیل و ال جعفر و ال عباس اند لہذا صدقہ حرام برآنہا است **و** در حدیث اول زید باین قسم اہلیۃ
یاد قسم ذکر کرد **و** اخراج کرد ازواج را ازان **اما طائفہ سوم** ازین اہل بیت حقیقی انہا
اخص الخواص اہلیۃ و قابلیت و استحقاق سکونت در بیت خاص نبوۃ و امامت محل عصمۃ و دیانۃ
و طہارۃ و حوالہ دار وحی و تنزیل و ودائع و اسرار خداوند جلیل میباشند پس آنہا خاص ہمین آل عبا
و اصحاب ربعہ کساء اند و بعد آنہا نہ امام خاص از اولاد سید الشہداء میباشند نہ ہمہ اولاد ائمہ علیہم السلم
و اما تخصیص انہا بایہ مباہلہ **و** بایہ طہارۃ **و** باحادیث مفسرہ مصرحہ متواترہ میباشد چنانچہ برخے
در متن میاید **و مرویہ ترمذی و مشکوۃ** دعی النبی یوم الطائف علیا فانتجاہ
فقال الناس لقد طال نجواہ مع ابن عمہ فقال النبی ما انتجیتہ ولکن اللہ انتجاہ **و** ہمین را نسائی
در **خصائص و ابن ماجہ** روائت کردہ یعنی در یوم طائف پیغمبر علی را طلبیدہ تنہا راز
و اسرار گوئی مدتی با او پیغمبر کرد صحابہ و قرابتہ گفتند کہ طول کشید راز گوئی نبی بعلی و نبی فرمود
من با او خاص اسرار نمیگفتم بلکہ خدا بعلی اسرار او راز خود میگفت **قال المصنف** رح وعن سعد
بن معاذ قال قال رسول اللہ لی یوما و قد انصرف من الخندق یا سعد ان اللہ اطلع الی الارض فاختار منہا

علیا و فاطمه و الحسن و الحسین و انا نذیر هذه الامة و علی هادیها **ترجمه** سعد بن معاذ میگوید که حضرت
رسول مؤتمن فرمود روزیکه از جنگ خندق برگردید ای سعد بتحقیق او سبحانه نظر کرد بسوی اهل زمین
پس برگزید و اختیار نمود از کل روی زمین و از کل خلائق ان علی و فاطمه و حسن و حسین را و من ترسانند
ام از جانب خدا و از عاقبة امر این امت را ترسانند ام و علی هادی است و رسانندهٔ خلق و این
امت را بر هدایة و بر حق ثابت **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** سعد بن معاذ از اکابر
صحابه زهاد ممدوحین بالاتفاق میباشد **ثانی** اطلاع افتعال ماخوذ از طلوع بمعنی وقوف یافتن
بر شیء و بر آمدن و بروز و ظهور کردن باشد صله آن بعلی میباشد چون اطلعت علیه ای وقفت علیه و
اگر صله ان الی باشد پس بمعنی نگاه و نظر کردن بسوی چیزی باشد چون اطلعت الیه ای نظرت
الی الهلال **و** اطلاع از باب افعال بمعنی وقوف دادن بکسی بر اسری و صله انهم علی میباشد چون
اطلعته علیه ای اوقفته علیه **و** مطالعه بمعنی نگریستن چیزی تا واقف حال گردد **ثالث** سابق از این
گذشت که اختیار برگزیدن و چیدن نیک اما افتعال از خیر بمعنی چیدن نیک و بهتر ضدش شر و بد
باشد **و** خیار الناس برگزیده مردم **و** فلان مردم خیر الناس بمعنی تفضیل بهترین مردم باشد **و** مختار اسم
فاعل و اصلش مختیر بکسر یاء **و** اسم مفعول نیز اصلش مختیر بفتح یاء بمعنی برگزیده شده باشد **اشکال**
اطلع الی الارض فاختار منها بمعنی نگاه کردن و دیدن خدا بسوی اهل زمین پس برگزیدن از
آن خیار مردم را صفة جسمانی انانی است که جاهل بحقیقة حال و بمآل آن غیر واقف باشد بر تعالی
روا نیست پس اینچگونه بر تعالی جائز باشد **جواب** اختیار شیء از معلومات انتخاب پس اینجا این تصور
مجاز میباشد یعنی اختیار و انتیاز اینها از کل اهل زمین تعلمی کرد که تعلق بمعلومات و مبصرات دارد
چنانچه از شما باشد چیزی دیده و دانسته و فهمیده و سنجیده حال و مآل کار را اختیار میکند **و**
غرض ازین مقال بیان حال است که بکمال اهتمام این امر واقع شده نه بالاتفاق و ناگهانی بلا
سنجیده چنانچه خلیفه ثانی در خلافة خلیفه اول میفرماید بیعة ابی بکر فلتة و قی الله شرها یعنی بیعة
ابی بکر ناگهانی اتفاقا بلا سنجیدگی واقع شده خدا نگاه دارد از شر آن **رابع** اهل بدیع میگویند
که در مابین مشتق و مشتق منه مناسبت معنویة لازم و واجب است چنانچه مناسبت لفظی لازم
است **و** لفظ اختیار ماخوذ از خیر بمعنی نیک و نیکوئی و بهتر **و** اصطفاء ماخوذ از صفوة بمعنی صاف
و صفا و خالص باشد **پس** بنا بر این معنی اختیار اینجا برگزیدن نیکان و بهتران از کل نیکان و بهتران

زمین میباشد و باین واضح گردید که آل عباء ع برگزیدہ کان خدا نیکترین اہل کل زمین اند از بدایة الی
النہایة و ہرگاہ آنہا خیار الناس اند پس اینہا افضل از ہمہ فاضل اہل زمین باشند و چرا اینہا اکمل و افضل اہل
کل نباشند چہ اینہا عینا اجزاء بدن اطہر الطاہرین و لب لباب روح افضل الاولین و الاخرین سید الانبیا
والمرسلین بالضرورة اند چہ اینہا آل و اولاد و آل او ہستند و اولاد لب لباب روح و بدن والدین بالضرورة
میباشند پس جزو کل افضل افضل میباشد پس آل محمد افضل خلق اند **تنبیہ** حضرت پیغمبر ہرگاہ حال
و مآل آنہا از بدایة الی النہایة بنہایة اکملیت و افضلیت در اول حدیث ثابت کرد **پس** نتیجہ این
حالة لازمہ را باتصال ان اثبات و ذکر کرد و آن اینست کہ انا نذیر ھذہ الامة و علی ھادیھا یعنی
من منذر این امتم و علی ہادی آنہا چہ اول منذر بامة عاصیہ و طاعیہ باشد پس از و ہادی الی الرشاد
باہل جہالة باید کہ او بذاتہ مہدی و محفوظ بدرجہ نہایہ باشد تا مردم از الضلالة و جہالة بجہل خود
نبدازد **و جمعی** از مفسرین و محدثین چون ثعلبی و زمخشری و حسکانی باسانید متعددہ روایة کردند
ہرگاہ این آیہ نازل شد انت منذر و لکل قوم ھاد نبی ص دست خود بر صدر خود نہادہ فرمود کہ من
منذر برای این امتم و یا علی تو برای کل قوم ہادی ہستی **و نیز** مروی در **مشکوٰة** مخاطب بصحابہ
و لعشرہ مبشرہ میفرماید فان تؤمروا علیا و لا اراکم فاعلین تجدوہ ھادیا مھدیا یاخذ بکم الطریق
المستقیم یعنی پیغمبر ص بصحابہ و لعشرہ مبشرہ فرمود امیر خود بگردانید علی را و نمی بینم کہ شما او را امارة
بدہید و اگر او را امام و امیر میساختید ہر آئینہ می یافتید او را ہدایة کنندہ خلق و ہدایة یافتہ شدہ
بذاتہ میگرفت شما را بر راہ ہدایة محکم راست **و ہمین** در قرآن وارد است افمن یھدی الی الحق
احق ان یتبع امن لا یھدی الا ان یھدی فما لکم کیف تحکمون حاصل آنکہ آنکس کہ ہدایة بحق کند او
سزاوارتر است کہ متابعة و پیروی باو کردہ شود از آنکس کہ ہنوز بہدایة نرسیدہ مگر آنکہ او را
ہدایة کردہ شود پس چگونہ شما خلاف ان حکم و رفتار میکنید یعنی آنکس کہ محتاج بہدایة است او را
چگونہ حاکم خود میسازید **و** از اینجا واضح گردید کہ ائمہ اہل البیت ع احق در اتباع اند و غیر علی کل نو مسلم
محتاج بہدایة بودند و نو مسلم ہادی قدیم الاسلام را اصلا و ابدا نمیتواند شد **و باین** قبح تفضیل
مفضول ہم اینجا ثابت شد **قال المصنف** رحمہ وعن جابر قال کان رسول اللہ ص یقول لنا تقربوا
بحبنا الی اللہ تعالی واستشفعوا بنا فان بنا تکرمون وبنا تحیون وبنا ترزقون فاذا غاب منا غائب
فعدوا امامنا غدا کلھم فی الجنة **ترجمہ** جابر انصاری گفت کہ حضرت رسول ہمیشہ میفرمود

وسیله بجوئید بمحبة ما اهل بیت عصمة و طهارة بسوی خدا و طلب شفاعة کند بما اهل بیت نبوة بتحقیق
بسبب نام گرامی ما داده میشود شما را و ببرکة ما زندگی میکنید شما یا زندگی داده میشود شما را بوجود
ما رزق داده میشود شما را پس وقتیکه غائب شود از غا غائب شونده پس دوستداران ما
امینهای ما اند قائم بمقام ما در زمین پس فردا یعنی در قیمة شما محبان و امینان همه بیا ما در جنت
خواهید بود **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** توسل عبارة از ما یتقرب به الانسان الی الله
باشد **و** وسیله فعیله از وسل الیه اذا تقرب الیه باشد **و** در آخرة و قیمة نام منزله در جنة حضرت ختم
الانبیا میباشد و بیان آن میاید **ثانی** در احادیث **و** در قران هم امر شده بتوسل و بطلب آن چون
یا ایها الذین امنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیلة وجاهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون یعنی ای
گروه اهل ایمان بترسید خدا را و عاقبة اندیشی نمائید و بعد ایمان و تقوی بطلبید وسیله تقرب
الهی را و جهاد کنید در راه خدا تا رستگار شوید **مفسرین** هم در تفسیرش از جابر روایة
کردند قال علیه و سلم نحن الوسیلة فتوسلوا بنا الی الله یعنی آن حضرت فرمود که ما اهل بیت نبوة
وسیله میان خلق و خالق میباشیم پس تقرب کنید و قرب خدا بجوئید بما یعنی بمحبة و تصدیق
ما اهل بیت عصمة و طهارة و جهاد کنید در تحقیق حق و در تحصیل راه قرب الی الله تا رستگار در
دنیا و دین شوید **تنبیه** در حدیث و آیه مخاطب از عصر نبوی همه مومنین از قرابة و صحابه
و امت عصر بعصر الی القیمة میباشد **پس** این دلیل است که همه مخاطبین جائز و صادر الخطایا
محتاج در تحصیل وسیله و شفاعة و مجاهده باشند **و** وسیله و شفیع باید معصوم و مطهر باشد چه توسل و
استشفاع بغیر معصوم هم جائز میباشد زیرا که عاصی ناقص غیر مرضی مغضوب له و غیر قابل بدین امر
است **ثانی** در احادیث امر شده که ایشان را شفیع خود در عموم امور دین و دنیا خود نمائید
پس ثابت شد که اهل بیت عصمة و طهارة وسیله شفعاء امت و صحابه آن حضرت عند الله در دنیا
و آخرة اند **پس** ایشان اعلی مراتب و نهایة مدارج رفیعه میباشد و شفاعة احدے کرده
نمیتواند و قبول نمیشود مگر آنکه او معصوم و مطهر از همه معاصی باشد چه عاصی فاسق و ملعون
و مبغوض الله است **بلی** ثبوت شفاعة در اسلام اجماعی میباشد **اما** کلام در دو جا میباشد
احدهما شفاعة **آیا** در اسقاط عذاب و خلاصی از آن هست **یا** در غیر آن از زیادتی
حصول منافع مستشفوع له فقط **یا** بهر دو نوع میباشد **اول** مذهب اکثر **ثانی** نزد فرقه و

وعیدیه معتزله **ثالث** نزد محصلین بصورة جمع میباشد چنانچه بالا گذشت **ثانیهما** نزد همه مشفوع

له خاص فاسق مومن است **و** شفیع باید وجوبا معصوم باشد **پس** شفعا نبی ما و عترة طاهره او میباشد

بلا و غدغه **ثالث** قوله فان بنا یکرمون **و** بنا یحیون **و** بنا ترزقون این هرسه صیغه مجهوله جمله مفسره

از توسلوا میباشد **و** همین دلیل است بر آنکه این چهارده معصوم علیهم السلم علة غائی در ایجاد عالم امکانی

میباشند چه اگر اینها مقصود در موجود نمیبودند البته عالم و آدم بعرصه وجود نمیآمد لهذا بوجود اینها

اهل زمین را اکرام کرده میشود و ببرکة اینها زندگی و رزق باینها داده میشود و برکات از زمین بر

میآید و رحمات از جانب سموات برای اینها نازل میشود تا زندگی کنند و روزی از هر نوع میخورند

و از مواخذه دنیاوی چون مسخ و خسف و نزول عذاب و عقاب تا قیمة بوجود ذیجود اینها علیهم السلم محفوظ

میباشند **و** کدام نبی را اینمرتبه غیر خاتم الانبیاء را حاصل شده **رابع** قوله فاذا غاب منا غائب فمحبونا

امنائنا **بدانکه** امناء جمع امین فعیل بمعنی مامون یعنی موثوق و معتمد علیه از اقسام خیانة و زلة

باشد **در مغرب** گفته ماخوذ از امن الرجل امانة فهو امین اذا صار کذلک هذا اصلها ثم سمی

ما ائتمن علیه صاحبك امانة **و** اصل باب زلی حزف باشد **تنبیه** غرض بظاهر آنکه هرگاه

از ما اهل بیت نبوة کسی غائب شود یعنی بمیرد یا بعید المسافة از شما باشد پس در این دو معنی محتمل اند

اولهما پس در الوقت محبان ما امینهای و معتمدین ما در میان شما قائم بمقام ما میباشند و از اینجا

حدیثی از مهدی آخر الزمان وارد شده فارجعوا الی رواة احادیثنا فانهم حجتی علیکم و انا حجة

یعنی در زمانه غیبة ما شما اهل اسلام و ایمان رجوع کنید در احکام دین و قضایا بسوی راویان

حدیثهای ما اهل بیت نبوة چه اینها بتحقیق حجة من بر شما امة اند و من حجة خدا بر کافه خلق ام و اینجا اهل

فقهاء میگویند هرکه زیارة امام معصومی را اندر نگذارد و وصولش ممکن نباشد پس زیارة کند علماء

ربانیین و صلحاء مومنین را **و** همین مروی در دیگر احادیث اهل بیت عصمة است **در عرائس**

در باب ما زین الله به الارض **ثعلبی** آورده و زینها ایضا بآل محمد و زینهم ایضا باربعة علی

و فاطمه والحسن والحسین رضی الله عنهم یعنی او تعالی بانچه زینت داد روی زمین را منجمله آن آل محمد اند

و زینت داد آل محمد را بچهار شخص اینها علی **و** فاطمه **و** حسن **و** حسین علیهم السلم میباشند **در عرائس**

از زید رقاشی و او از انس مالک روایة کرد که حضرت رسول فرمود هرگاه نماز فجر را با ما صحابه خوانده پس از آن

روی بمن آورده فرمود معاشر المسلمین من افتقد الشمس فلیتمسك بالقمر و من افتقد القمر فلیتمسك

بالزهرة ومن افتقد الزهرة فليتمسك بالفرقدين فقيل یا رسول الله ما الشمس ثم ما القمر وما الزهرة

وما الفرقدان فقال انا الشمس وعلی القمر وفاطمة الزهرة والحسن والحسين الفرقدان فی کتاب الله لا

يفترقان حتی يردا علی الحوض یعنی ای گروه مسلمانان الی القيمة هرکس را که آفتاب مفقود شود

پس او تمسک نماید ودست بزند بماه و هرکس را که ماه مفقود شود پس او تمسک نماید بزهره و

هرکس را زهره مفقود شود تمسک نماید بفرقدین پس صحابه عرض کردند که این مهر وماه و زهره و فرقدین

چیست که تمسک انها بر ما واجبست پس آنحضرت فرمود که مهر منم و علی ماه و فاطمه زهره و حسنین

فرقدین اند یعنی دو ستاره درخشنده باهم متصل اند و در کتاب الله و در سنت رسول الله مقرر کردیده

که قرآن واین عتره طاهره من در دنیا از هم جدا نمیشوند تا آنکه بر حوض کوثر هر دو یکجا بر من وارد شوند

در عرایس الضیاء درهمین باب تزين الله به الارض اورده و زینها ایضا بالمؤمنين و زينهم

باربعة العلماء والقراء والغزاة والعباد یعنی دیگر زینت داد تعالی زمین را بمومنین و مومنین را

زینت داد بچهار شخص بعلما و بقاریان قرآن و بغازیان در راه خدا و بعابدان خدا **تکمیل**

ختم حدیث خود پیغمبر کرد باین جمله غدا کلهم فی الجنة این وعده قطعی است که امناء ما کلا فردا یعنی

در آخره در جنت میروند و با ما میباشند اللهم اجعلنا منهم امین یا رب العالمين **تا نیهما** محبونا

امناننا هر دو جمله موصوفه مع صفة مبتدا و غدا کلهم فی الجنة خبرش میباشد پس بنا برین معنی چنین

میشود محبان ما که امنه ما اند فردای قیامة با ما در جنت میباشند و جائز است که محبونا مبتدا و امناننا

خبرش و غدا کلهم فی الجنة خبر ثانی باشد پس بنا بران معنی چنین میشود که بوقت فقدان و

غیبات احباء ما امنه ما اند فردا کلهم با ما در جنت میباشند ثم الله اعلم **قال المصنف** رحمه الله

عن ابی رباح مولی ام سلمة قال قال رسول الله م لو علم الله تعالی فی الارض عبادا اکرم من علی

وفاطمة والحسن والحسين لامرنی ان اباهل بهم ولکن امرنی بالمباهلة مع هؤلاء وهم افضل

الخلق فغلبت بهم اليهود والنصاری **ترجمه** ابو رباح غلام حضرت ام سلمه روایة کرده

که حضرت رسول فرمود اگر خدا میدانست که در زمین بندگانی گرامی تر از علی و فاطمه و حسنین

میبودند هر آئینه حکم میفرمود مرا که بمباهله با انها بروم ولکن امر کرد مرا سبحانه تعالی بمباهله رفتن با ایشان

و انها بهترین همه خلایق اند پس غالب شدم من بوجود این آل عباء بر یهود و نصاری یا مغلوب

گردیدند انها بوجود این اربعه آل عباء **تشریح** مقام مقتضی یک امر است بیان آنکه

این نص صریح وجلی هست بر افضلیت آل عباء از همه خلایق زمین بدو وجه **احدهما** آنحضرت
اثبات افضلیت آل عبا بتقدیم دلیل بر مدلول کرده **و** آن اینست که اگر فاضل تر در کل زمین
بندگان خدا را از اصحاب اربعه کسا میبودند البته مرا مامور میگردانید که انهارا با خود بمباهله کفار ببرم
ولکن مرا امر کرد که فقط همین اصحاب اربعه کساء را حینا با خود بمباهله ببرم پس این دلیل میباشد که بغیر این
چهار تن احدی افضل در زمین نبوده **پس** انها افضل کل اهل ارض اند لهذا غالب گردیدم بر یهود ونصاری **و**
در فن تفسیر وسیر **و** تواریخ خبر متواتر مرویست حاصلش آنکه جمعی از اعلام واُمرا نصاری با اسقف
عبد المسیح بمدینه آمدند پس نزد تقریر مباهله **عبد المسیح** که اعلم علماء نصاری بود بامراو اسقف رئیسه
از نصاری با چند نفر از دانایان وآدم شناسان بود تا آمدند یوم موعود مباهله تا دریافت نمایند که با
محمد کدام کدام بمباهله برآمده واحوال انها ملاحظه نمایند پس انها بعد ملاحظه ودریافت حال نزد
او بر گردیده گفتند که با یک جوان لاثانی که داماد ش باشد مع یک صبیه ودو فرزندان دختر خود
برآمده وجبینهای انها در روز روشن برق میزدند **پس** عبد المسیح با سقف گفت همه شما بسوی آسمان
بتامل نگاه کنید **آیا** طیور وابر در جو آسمان در طیران هست **و آیا** این برق وآوازهای رعدی
ابر هست **یا** با ابر **و** انها گفتند نه طیر هست ونه ابری ولغیر ان بروق متصل واصوات رعدی در پی
نمودار میشوند **پس** عبد المسیح بانها گفت که الحال با این مرد مصالحه کنید وتن بجزیه او بدهید والا قسم
بمسیح الآن عذاب معلق نازل شونده هست احدی از نصاری در دنیا باقی نمیماند پس از اعتذار
بسیار تن بجزیه وذلت خود دادند **و در دیگر** است که اسقف بعبد المسیح گفت قسم بمسیح روبهائی
با او می بینم که اگر بخواهند کوه از بیخ وبن زائل شود هر آئینه در آن زائل میشود پس مصلحت آنست
که با او مصالحه بالفعل کنیم پس مصالحه کردند **ثانیهما** وهم افضل الخلق **و** الخلق عبارة عن کل ما هو مخلوق
بمعنی جنسیت میباشد **پس** این حاصل دلیل آنحضرت است **بدانکه** افضلیت آل عباء از همه
خلق اثبات کرد **اما** افضلیت ایشان از کافه خلق بدو جهت میباشد **اولهما** فضل ذاتی وآن
اقدم بر فضل صفاتی میباشد چه اهل عباء اصل اجزاء خاصه آنحضرت ومتعلق باو میباشند وذات
مقدسه سرور عالم از نور خاص الهی بقوله انا وعلی من نور واحد است **و** خاتم النبوة اکمل وافضل خلق
من حیث الذات والصفات باتفاق امت میباشد پس آل واولاد آنحضرت که اجزاء اصلیه
متعلقه آنحضرت اند افضل کل خلق اند زیرا که کل ما یتعلق بالافضل فهو افضل بالضرورة میباشد

پس آل عباء افضل کل خلق میباشند ثانیهما افضل صفاتی بالجمله در آل عباء همه صفات کامله الشرع
هم بنهایة درجه موجود بودند پس افضلیت اینها باعتبار افراد اهم ثابت است پس افضل و اکمل از
کل خلق من البدایة الی النهایة میباشند امّا افضل کل بودن آل عباء بنص اینجا بلفظ وهم افضل الخلق
است چه لفظ خلق اسم جنس میباشد و در علم نحو و اصول فقه قاعده مقرر گردیده که وقتیکه بر جنس
الف ولام داخل میشود مفید استغراق جمع انواع واقسام وافراد جنس میشود پس بوجود دو وجه
ضوح این اوضح واثبت گردید که آل عباء نصاً افضل کل خلائق علوی و سفلی واز هر نبی وولی و صفی
ووصی وفضلاً عن الامة والتابعی واصحابی والقرابی نبوی صلعم میباشند **سوال** مراد افضل
چیست **جواب** فضل در اصل لغة بمعنی زیادتی است **و در عرف شرع** عبارتست از کثرة
اوصاف حمیده واخلاق پسندیده وکمال علوم معارف قطعیه وادامة اعمال شرعیة وافعال حسنه.
عقلیه در دنیا کثیر المحامد والمناقب والاوصاف واسنی المدایح والثنا و در عقبی اکثر الثواب والمنافع
وارفع المراتب واعلی المناصب المنازل والمدارج بالنسبة امثال وابناء جنس خود باو باشد و
وجوه اخر فضل در کتاب حج العروج وتفسیر لوامع بالتفصیل ذکر مکرر کردم **قال المصنف**

وعن محمد بن الحنفیه عن ابیه علی علیه السلم قال انی لنائم یوما اذ دخل رسول الله م فنظر الیّ وحرکنی

برجله وقال لی قم تفدی بك ابی وامی فان جبرئیل اتانی فقال لی بشّر هذا بان الله تع جعل الائمة

من ظهره وان الله تع لیغفر له ولذریته ولشیعته ولمحبیه وان من طعن علیه ویبخس حقه فی النار

ترجمه محمد بن حنفیه از پدر خود حضرت امیر علیه سلم روایة کرده که حضرت علی فرمود بتحقیق من در
بخواب بودم ناگاه حضرت رسول در انوقت بر من داخل شد پس پیغمبر بمن نگاهی کرد و حرکتی بمن
داد بپای مبارک خود و فرمود بمن برخیز فدای تو باد پدرم و مادرم چه بتحقیق جبرئیل آمد او فرمود
بمن که بشارة بده این شخص یعنی علی را که بتحقیق خداوند عالم مقرر کرد اماماان این امت را از
پشت علی **و** بدرستی وبتحقیق خدای غفار امرزید مر علی را **و** مر ذریة علی **و** مر شیعه علی **و** مر محبان علی
را تاقیمة وبتحقیق هر کس طعن بر علی کند وحق او نماید پس او در نار دوزخ میباشد **تشریح** مقام
مقتضی چند امر است **اول** محدثین اسناد اهل البیت را سلسلة النور وصوفیه سلسلة الذهب
نامیده اند **ثانی** در بعضی نسخه فدیت یک میباشد از فدی یفدی فداء بمعنی بدل وعوض و
از اینجا ایه فدیة طعام مسکین یعنی عوض وفدیه یوم صوم طعام مسکین میباشد پس

قول پیغمبر بعلی فدیتک بابی وامی یعنی بهای سر تو پدرم ومادرم باد این نهایة مرتبه عالیه حضرت امیر
میباشد که سید عالم وآدم بفرماید که پدرم ومادرم فدای عوض تو باد وکدام کس است باین رتبه که
سید انبیا پدر ومادر خود را فدای او نماید جز علی وحسنین پس ازین ثابت شد که علی افضل از حضرت عبد الله
وآمنه بنت وهب میباشد چه فدا از مفدی به مفضول میباشد وافضل فدیه مفضول نمیشود پس
علی ما تحت مفضول واز رعایای مفضول نباید ونشاید **ثالث** لفظ بشارة بلا قید در اصل خبر ذی
مسرة میباشد که بوصول آن شخص مخبر به را سروری وبشاشتی حاصل میشود وگاهی ازرا استعمال در
شرهم مینمایند چون وبشرهم بعذاب الیم **رابع** قوله ان الله جعله للایمة این نص است که امامة
در اصل خلافة الهیه در عامه امور دین ودنیا کافه بشر توسط نبی برای مردی معصوم خاص از آل
ختم الانبیاء میباشد وآن انسان معصوم عینا علی خاص در اول وبعد او یازده امام از فرزندان
علی وفاطمه زهراء میباشند واین امامة عهدی معهود من الله است لهذا بهر کس از اقارب وآل نبی واولاد
علی نرسید مگر آنانکه معهود وموسوم من الله برای آن بودند ودر اینجا دو امر ثابت شد **اولهما** امامة
عهد الله است ودر عهد الله غیر الله را دخلی اصلا وابدا نمیباشد **ثانیهما** این امامة بنص میباشد
نه باجماع ووارث **اما** ثبوت این دو امر از قرآن است **منجمله** آن قال تعالی انی جاعلک للناس اماما
قال ومن ذریتی قال لا ینال عهدی الظالمین یعنی او تعالی بعد نبوة بابراهیم خلیل فرمود که تحقیق من امام
ساختم ترا برای مردم ابراهیم عرض کرد که از ذریة من هم امام بساز جواب آمد که امامت عهد من
است نمیرسد عهد امامت من ظالمان را وظالم هر کسی است که ازو گناه صغیره یا کبیره عمدا یا
جهلا یا سهوا صادر شود یا اراده آن بکند از اول عمر تا آخر عمر **تنبیه** هرگاه ارادهٔ ابراهیم رد
در اینجا شد وخلیل را دخلی در عهد الله امامت ودر تقرر واعطاء آن باولاد خودش نماند پس
غیر انبیاء چگونه برای خود امامی را ساخته توانند **خامس** قوله ان الله تعالی غفر له ولذریته
اشکال علی وذریه او از ائمه اگر معصوم ومطهر اند پس غفران چه معنی دارد تحصیل حاصل باشد
واگر تا حصول امامة غیر معصوم بودند پس نزد امامیه نبوة وامامة مشروط لعصمة قبل النبوة و
الامامة است پس امام چه طور گردیدند **واگر** در حال امامة فاعل عصیان بودند پس امام
چگونه عاصی باشد **جواب اول** نزد اهل سنت اشاعره کلام تعالی قدیم است پس این اخبار
نبی از تفسیر آیه تطهیر وان کلام قدیم تعالی میباشد که علی وذریه او در علم ازل تعالی امر زیده ومعصوم میباشند

پس بنا بران اشکال ندارد **جواب ثانی** غفرله اخبار از حاصل تطهیر وعصمة میباشد چه هر معصوم
ومطهر مغفور میباشد **جواب ثالث** نزد بعضی چونکه از معصومین ترک مندوب ومرغوب گاهی جایز
میباشد پس ان الله عفر له ولذریته وعده ایشان خاص میباشد که تبرک مندوب ومرغوب از ثواب آنها
نقصی نمیباشد چه آنها در تاخیر وترک مندوب معتوب نمیباشند بل دران مغفور ومعفواند باز هم
اشکال عاید نمیشود **جواب رابع** تنزل آنها از حضور ته ورجوع آنها الی المباحات چون مضاجعه
ومقاربه ومباشره زنان بحسب کمال معارف انها این امور بمقابل الخالة بمنزله ترک واجب میباشد
چنانچه مفاد **حدیث** حسنات الابرار سیات المقربین شاهد انیمرام است **پس** پدر معصوم که
سابق الغفران باشد ذریه غیر معصوم او هم بسبب سبقت غفران پدر مغفور میباشند **هذا** جمعی
از مفسرین بایه سوره فاطر بحدیث سابقنا سابق ومقتصد نا مقتصد وظالمنا مغفور قایل اند تعظیما
للنبی وعلی واجلالا لهما **اشکال** بنا بر این ایه فمنهم ظالم لنفسه ومنهم مقتصد ومنهم
سابق بالخیرات **و** باین حدیث ثابت شد که آل علوی اگر ضال ومضل فاسد العقیده هم باشد
مغفور میباشد این خلاف عقل وعدل است **جواب** بدانکه کافر ومشرک اصلا عقلا ونقلا
بدون توبه مغفور ومعفو نیست **اما** ضال ومضل وفاجر وفاسد العقیده بغیر توبه از آل محمد
مغفور هست **یا نه** دران امت دو قول دارد **اصحهما** همین است که صحیح الانتساب از آل
محمد از دنیا نمیرود مگر بصحة عقیده واگر ذهاب وو در آخر بصحة عقیده شد موجب غفران او بلا
دغدغه میشود درا و اشکالی نیست **اما** از آل رسول اگر مومن صحیح العقیده فاجر بغیر توبه مرد لبته
تعظیما واجلالا للنبی والوصی عفو وغفران انها جایز است باین ایه **و** باین حدیث مع با دله اخر چنانچه
در دنیا عقیل وعباس را بعلی ونبی بخشیدو ان الله لا یغفر ان یشرک به ویغفر ما دون ذلک لمن
یشاء **و** ایه یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا
مشرع عفو فسقه فجره عموم عوام موحدین مسلمین میباشد **و** ال نبی موجب این آیات واحادیث موعوده
بغفران بالاولی در عفو میباشند **و** باقی اجوبه مفصله از کتاب سیادة السادة در باب **سادس** قوله
ولشیعته ولمحبیه ایهم تعطف بر غفران وعده برای شیعیان علی ومحبان آن حضرت عموما میباشد
اما شیعة اسم است بمعنی تابع مطیع وپیرو وجمعش اشیاع باشد **و** در **نهایة** ابن اثیر گفته **و**
یجمع الشیعه علی شیع واصلها من المشایعة وهی المتابعة والمطاوعة **و** ماخوذ از مشایع یشیع شیعا

بفتح اول وشیوعا وبکسر ان بمعنی ازاہل اشتقاق اصل باب از شیوع بمعنی افشاء واشتکارا باشد چنانچه
رجل شیاع میگویند بمعنی مرد آشکارا وفاش کننده باشد **و در شریعه اسلام** علم خاص بر فرقه ز
پیروان علی واہل بیت او گردیده حتی اہل لغة کلہم تصریح باین کرده اند منہم **فیروز ابادی** گفته
وشیعة الرجل بالکسر اتباعه وانصاره **و** الفرقة علی حدة ویقع علی الواحد والاثنین والجمع والمذکر
والمونث **و** قد غلب هذا الاسم علی کل من یتولی علیا واهل بیته حتی صار اسما لهم خاصة **و** الجمع اشیاع
وشیع **و ابن اثیر** ہم مثل ہمین بلا تفاوت گفته بزیادتی اینکه فاذا قال فلان من الشیعة عرف انه منہم
حاصل اینکه شیعه مردی از انصار و اعوان وتبعه علی میباشد **و** من بعد شیعه علم گردیده بر فرقه علیحده و
اطلاق شیعه بر واحد وتثنیه وجمع ومذکر ومونث میشود **پس** غالب گردید این اسم شیعه بر ہر کسی که بولایت
وبدوستی بگیرد علی واہل بیت او را تا آنکه اسم شیعه خاص گردید مر این فرقه را **و** جمعش اشیاع وشیع باشد
حتی آنکه ہرگاه گفته شود فلانی شیعه است دانسته میشود که او از ان فرقه میباشد **تنبیه** ہرگاه این
واضح شد پس **و**عده قطعی لغفران لشیعه علی ابن ابی طالب در قران وسنت رسول الله بتواتر آمده چون
ایه اولئك هم خیر البریه **و** ایحدیث وباحدیث آیة خیر البریة شیعه علی وذریه آن حضرت اند تو واضح خواهد
شد **و** احدی را مجال انکار غفران انها نیست چه احادیث در کثرة از تواتر زاید بحد شیاع در غفران شیعه
رسیده در کتب مخالف وموالف ضبط اند از آدم تا خاتم ہیچ کس را از اصحاب **و** اقارب **و** امم انبیا وعده
عفو وغفران صریحا داده نشده بغیر تبعه وشیعه علی علیه السلام ملاحظه کمال مرحمة الہی **و** مرتبه علو یرا
کن **بلی** معفو ومغفور **یا** بالتوبه عن المعاصی میباشند **یا** بغیر توبه حق عند التحقیق بغیر توبه معفو میباشند
چه توبه انہا محبت وتبعیت آنہا باہل بیت نبوة میباشد **پس** این محبة کفاره معاصی انہا میگردد
وہر تائب **و** اجب لعفو والغفران است **و** در اد **گ**لامی نیست اللهم اجعلنا من اتباع اهل
بیت النبوة واشیاعهم وامتنا علی ذلك بحرمتهم انك سمیع الدعاء **سابع** وان من طعن
علیه ویجلس حقه فهو فی النار ولفظ فهو در اینجا مقدر باشد اگر از کاتب نافتاده **و اما** طعن
از طعن یطعن طعنا فهو طاعن وطعین ومطعون احد معانی او زدن بنیزه وسلاح وعیوب شمردن
ودم وہجو بکسی کردن است **و** از اینجا در حدیث آمده لا یکون المومن طعانا **ابن اثیر در مجمع البحرین**
در شرح این فرموده ای وقاعا فی اعراض الناس بالذم والغیبة ونحوهما وهو فعال من طعن فیه
و علیه بالقول ویطعن بالفتح والضم اذا عابه ومنه الطعن فی النسب طعان بمعنی آنکس که در

عرضهای مردم بذم و غیبة و هجو بیفتد و لغویات بگوید و عیب در صفات و نسب مردم نماید از احمد در
مشکوة است قال النبی من سبّ علیاً فقد سبّنی ای علی هر که تو بد گفت بمن بد گفت **تنبیه**
پس با آنکه خداوند عالم بزبان سید عالم و آدم وعده قطعی دارد هر که طعن بر علی کند چون ابن سفیان
و تبعه او از امویه که ملعون ابیشتاد و دو چهار سال در قلمرو خود بعد هر نماز در هر مسجد خطیب مقرر کرده بود
که بر علی بر بالای منابر سب و لعن و وضع معایب نماید معاذ الله عن ذلک **و** آنکس که حق علی حبس
و ضبط نماید چون انانی که حق فدک و خلافة ایشان ضبط و حبس نمودند همه آنها عینا در نار دوزخ
بوعده قطعی بزبان رسول الله میباشند **قال المصنف** رحمه وعن ابن عباس قال قال رسول الله
انا اول الناس شافعاً ثم ذریتی ثم محبونا یدخلون الجنة بغیر حساب لا یسئلون عن ذنبهم بعد المعرفة
والمحبة **ترجمه** ابن عباس روایة کرد که حضرت رسول صلعم فرمود من اول مردم یعنی اول همه انبیا
شفاعة کننده عصاة امت میباشم **پس** از شفاعت من شفاعة کننده ذریه من میباشند **پس** از ان محبان
ما اهل بیت نبوة داخل جنت میشوند بغیر حساب سوال کرده نمیشود از گناهان ایشان را بعد معرفة
اهل بیت و محبة ایشان هیچ چیز را **تشریح** مقام مقتضی یک امر است **بدانکه** قوله اول الناس
الخ احتمالات دارد **احدها** از انا اول الناس الی محبونا عطف بعد عطف سه مبتداء
میباشند **و** خبر همه این سه مبتدا از یدخلون تا آخر میباشد **و** بنابران معنی چنین میشود که من مقدم
همه مردم شفیع عصاة میشوم پس از من ذریة من هر یکی شفیع عصاة اعصار خود **پس** از ان محبان
ما اهل بیت نبوة شفیعان و مشفوعان معاً داخل جنت میشوند بغیر حساب یعنی بغیر محاسبه **یا** بغیر احصا
ولا تعداد و با نها سوال و پرسش کرده نمیشود از گناهان انها بعد از حصول معرفة و محبة ما و رسول
و امامة اهل بیت عصمة **ثانیها** یحتمل که من اول همه انبیا و ائمه شفاعة عصاة میکنم **پس** از من شفاعة ذریة
من یعنی عترة طاهره من میکنند **و** از ثم محبونا یدخلون الجنة الخ جمله مستانفه مبتداء و خبر بالانفراد
هر دو باشد **و** بنابراین **پس** محبان ما کلهم داخل جنت میشوند بغیر شمار **و** پرسش نمیشود از عمل بد
و از گناهان انها بعد از معرفة و محبة ما یعنی بعد از معرفة و محبة ما بلا حساب و لا سوال همه داخل جنت
میشوند **ثالثها** یحتمل که لفظ ثم در محبونا زیادتی کاتب باشد چنانچه در نسخه سوم این کتاب
محبونا یدخلون الجنة الخ بود **و** بنا براین اشکال باقی نماند **پس** معنی حدیث چنین میشود که اول
شفاعة من میکنم پس از ان عترة طاهره من و محبان ما کلاً بغیر تعداد و بلا سوال داخل جنت

میشوند

میشوند **تنبیه** بهمین ماؤل گردیده آیه لا یسئل عن ذنبه انس ولا جان شیعیان و مخلصان اہل بیت
نبوة را از جن و انس بعد معرفت دریافت معرفة و محبة ما اہل بیت از امری دیگر پرسیده نمیشود بغیر
حساب داخل جنت میشوند **اشکال** آیه لنسئلنهم اجمعین منافی این آیه و حدیث میباشد این
چگونه جمع توانند شد **جواب اول** منافاتی میان این دو آیه نیست چه او سوال از همه خلائق خواهد
شد پس شیعیان اہل بیت مختص از معرفة و محبة پرسیده میشود و بعد ان بغیر حساب داخل جنت میشوند
جواب ثانی ممکن است که تاویل لا یسئل عن ذنبه انس ولا جان من باب التخصیص و استثناء مختص بعبد
و شیعه آل محمد اجلالاً و تعظیماً لهم باشد **و** آیه لنسئلنهم اجمعین عام بهمه امم سلف و خلف باشد۔
و مؤید تن ایضاً آیه وقفوهم انهم مسئولون خاصه و عامه روایة کرده اند قال صلعم یسئلون
عن العمر فیما افنیتم و عن الاموال مما اکتسبتم و فیما انفقتم و عن حبنا اهل البیت یعنی پرسیده میشود
همه خلق را که عمر خود در چه فنا ساختید و مال خود را از چه پیدا و در چه صرف و انفاق کردید و از حب ما
اہل بیت نبوة اشکال ندارد **قال المصنف** ح وعن خالد بن سعدان قال قال رسول الله من احب
ان یمشی فی رحمة الله وان یصبح فی رحمة الله علیه فلا یدخلن قلبه شك بان ذریتی افضل الذریات
و وصیی افضل الاوصیاء **ترجمه** خالد بن سعدان روایة کرده که حضرت رسول م فرمود هر که دوست
دارد که شب کند در رحمة خدا و صبح نماید در رحمة خدا پس داخل نشود دل او را شکی اصلا و ابدا باینکه
ذریة من افضل ذریات انبیا و وصی من افضل اوصیا انبیا میباشد **تشریح** مقام مقتضی یک امر است
بدانکه غرض آن حضرت آنست از شام و صبح کردن در رحمة خدا استمرار لا انقطاعی است یعنی
شب و روز تا مدة العمر در رحمة تع بگذراند بشرطیکه در دل او شکی و شبهی اصلا طاری نشود در
اینکه ذریة من افضل ذریات همه انبیا و وصی من علی ابن ابی طالب کمل و افضل اوصیاء همه انبیاء
میباشند **پس** افضلیت اینها بدو جهت میباشد **اولهما** باعتبار ذات نبوی و ذات مقدسه ذریه
سرور عالم و آدم نور خاص خالق عالم است و تعظیم ذات اقدم بر تعظیم صفات میباشند **ثانیهما**
باعتبار صفات هم همه صفات بشریه را بدرجه اتم همه اینها جامع بودند چنانچه بعض بعض آنها در این
رساله دیده و خواهی دید پس درکسیکه فضل و شرف ذاتی و صفاتی از ابتدایه از خلقة الی النهایة
موجود و ثابت و باقی باشد در اکمل و افضل بودن آنها از همه خلائق بعد سید انبیا شکی نیست و گویا
بسوی همین معنویت اشاره در این حدیث شریف است **تنبیه** معنی فضل در لغت زیادتی و

وافزونی میباشد و آن لفظ بالاکه مشترک نزد متکلمین عبارة از دو معنی است **احدهما** کثرة

محاسن و مدایح و مفاخر و مناقب و کمال معارف و اخلاق و اوصاف محموده در دنیا میباشد

ثانیهما کثرت ثواب و عواید و فواید و منافع و اقصی مدارج و اعلی منازل و ارفع المراتب و اسنی

و ابهی و اکثر فی الثواب لاتیناهی در عقبی میباشد و در اینجا همین مقصود است **قال المصنف**

وعن علی قال قال رسول الله توضع یوم القیمة منابر حول العرش لشیعتی وشیعة اهل بیتی المخلصین

فی ولایتنا ویقول الله لهم هلموا یا عبادی انشر علیکم کرامتی فقد اوذیتم فی الدنیا **ترجمه** حضرت

امیر فرمود که حضرت رسول فرمود نهاده میشوند بروز قیمة منبرها دور عرش اعظم الهی برای شیعه

من و برای شیعه اهل بیت من که انها خالص مخلص بر ولایة یعنی انانکه بر امامة و محبة ما ثابت و

راسخ تا موت باشند و بران بمیرند و خالق بانها در محشر میفرماید بشتابید ای بندگان من تا نشر کنم

یعنی بر شما بگسترانم و فاش کنم کرامة خود را چه بتحقیق اذیة و زحمت رسانیده شد شما را در دنیا بر ولایة

و محبة آل نبی **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** در شیعتی دو احتمال است **اولهما**

این شیعتی قول نبوی مضاف بسوی خود کرده **پس** بنابران معنی چنین میشود که منابر حول و دور عرش

برای شیعه من یعنی برای شیعه پیغمبر و برای شیعه اهل بیت من وضع کرده میشوند **ثانیهما** مراد از شیعتی شیعه

علی باشد چه آن حضرت مخاطب بعلی فرموده باشد لشیعتک پس حضرت امیر از التعبیر بسوی نفس خود

نموده مضاف بیای متکلم ساخته علی التقدیرین حاصل متحد است **ثانی** مخلص فاعل خلاص از خلص

یخلص خلوصا بی آمیزش و صاف و خلاصه بضم اول بمعنی برگزیده و چیده از جید باشد **بدانکه**

لام لشیعتی لام اختصاص برای شیعه باشد ولکن شیعه را وصف باخلاص کرد **پس** این قید نفی

و اخراج میکند ان شیعه را که خالص و بلا آمیز ولایة و محبة اهل بیت نداشته باشند **پس** در اینجا باطل شد قول

آنکس که میگوید که ما دوست میگذاریم ال محمد و اغیار و مخالفان ایشان را و این جمع ضدین در محل واحد

واجب البطلان است **ثالث** ولایة مصدر در اصل از ولی یلی ولایة بکسر واو بمعنی ملک و سلطنت

و ریاست و تصرف امر و محبت و یاری باشد و در اینجا مراد از ولایة امامة ال محمد و محبة ایشان

بکمال اخلاص بلا اعتقاد و لا میلان بامامة و خلافة و محبة اغیار ایشان است **رابع** فقد اوذیتم

فی الدنیا پیش خبری نبوی از متاذی و مظلوم گردیدن و بودن شیعیان ال خود از دست ظالمان

یا غیان مخالفان زمن بزمن و عصر بعصر باشد **تنبیه** این خبر از عاظم معاجز نبوی میباشد بدو وجه

اولهما بجهة آنکه در اعصار امویه و عباسیه نا فلان مناقب را کتمو یا قتل و معایب بعوض آن وضع میکردند مع ذالک چنین مناقب باقی ماندند **ثانیهما** این خبر قبل وقوع تعدی و اذیة شیعه از پیغمبر مروی شده و مع ذلک باقیمانده **پس** خبر مطابق مخبر به الی حین عصر بعصر ثابت شده **پس** مخبر این خبر نبی صادق است **پس** محمد نبی صادق میباشد **تبصره** در صواعق روایة کرده قال النبی ﴿ص﴾ ان اهل شیعتنا

یخرجون من قبورهم یوم القیمة علی ما فیهم من الذنوب و العیوب وجوههم کالقمر لیلة البدر حاصل آنکه شیعه آل محمد در قیمة با گناهان خود از قبور مبعوث شده رویهای آنها تابان چون ماه چهارده در محشر باشند **ایضا** وارد است که شیعه خالصه ثابت بر ولایة ال محمد در میدان محشر در جنة هم بر منابر نور با مر خداوند مکلل و باللبسه مرصع و جوه و دست و پایهای درخشان بنور سفید می باشند تا خلائق اولین و اخرین از مواقف محشر خلاص شوند و بر سرهاے آنها سایه از ظل عرش تعالی ممدود میباشد و خلائق گمان کنند که اینها یا انبیا اند یا اوصیاء ایشان **یا** مجاهدین و شهداء فی سبیل الله اند و ندا میشود که اینها شیعیان ال محمد مجاهد فی سبیل الله متمسک بولایة انها خاص و خالص و مظلوم و متاذی در دنیا بدستهای جهال اعادی بودند با نیها کرامتهای لاتشمار عطا من الله خواهد شد زهی سعادت شیعیان **تذکره** بخواص اصحاب و اقارب و مخلصین هیچ یک نبی از انبیاء اولین و اخرین اینچنین مراتب و مدارج و فضائل بغیر شیعیان اهل بیت عصمة و طهارة دیده و شنیده نشده و در ثنا و ثواب تبعه اغیار و مخالفان اهل بیت اطهار یک حدیث صحیح و ثابت متفق علیه ام وارد در کتب خود انها نیست فضلا عن کتب الامامیه و این را ملاحظه کن در کتب مخالفین اما در کتب امامیه فضائل شیعه چقدر و بجه کثرة روایة کرده اند و بعاقل طالب حق بر حقیقة و نجاة ایمان ناجیه امامة همین قدر بس است و الفضل ما شهدت به الاعداء و الحمد لله **قال المصنف** ﴿ح﴾

و عنه علیه السلم قال قال رسول الله یا علی خلقت من شجرة و خلقت منها و انا اصلها و انت فرعها و الحسن و الحسین اغصانها و محبونا اوراقها فمن تعلق بشیء منها ادخله الله الجنة **ترجمه** حضرت امیر نقل کرد که حضرت رسول ﴿ص﴾ فرمود ای علی آفریده شدم من از یک درخت و پیدا کرده شدی تو از ان و من بیخ و اصل آن درختم و تو ای علی تنه آن درختی و حسن و حسین شاخهای آن درخت اند و دوستداران و مخلصان ما اهل بیت برگهای آن درخت اند پس هر کس که از امت بیاویزد یعنی بدست بگیرد چیزی را از شاخ یا برگ آن درخت را داخل میسازد او را خدا در جنت **تشریح** مقام مقتضی

یک امر است **بدانکه** قوله خلقت الخ صیغه اولی خلقت صیغه متکلم مجهول وصیغه ثانیه خلقت
خطاب مجهول باشد پس معنی آن در ترجمه گذشت **تنبیه** سرور عالم صلعم اینجا آل خود وال عترة طاهره
خود وشیعه خود بتمثیل حسنی بیان فرموده که ما اهل بیت در اصل یکدرخت هستیم که اگر بیخ یا شاخ یا برگ
آندرخت را هر کس از صحابه وقرابه وامت من تعلق گیرد نجاة ابدی از ضلالة دنیا و از هلاکة ابدی
آخرة یافت وشیعه اهل بیت را برگ درخت نبوة وامامت قرار داده آیا دیدی بجائی غیر
عترة طاهره وغیر شیعه انها را از قرابه وصحابه وامت بسوی خود ضم نموده و وعده نجاة عینا و
جمله یا فرادا بانها یا باصحاب ثلثه یا بتبعه انها داده باشد از مرویه متفق علیه امت بما فضلا عن
کتب الامامیه تدبر تبصر **قال المصنف** حـ ۱۰ وعنه علیه السلم ایضا عن رسول الله ص من احب ان
یتمسک بالعروة الوثقی فلیتمسک بحب علی ابن ابی طالب واهل بیتی **ترجمه** نیز حضرت امیر ع از حضرت
رسول نقل کرده هر کس دوست دارد که بگیرد ریسمان محکم خدائی را پس هر آئینه متمسک شود بحب علی
ابن ابی طالب وباهل بیت عصمة وطهارة من **تشریح** بدانکه مثل این اخبار روائیت کردند چنانچه
در ینابیع المودة از مناقب مغازلی از انس آورده که العروة الوثقی علی ابن طالب است **و در**
روایة اخری باسناد حصین بن مخارق از امام موسی کاظم باسناد اباء خود روایة کرده العروة الوثقی
المودة لآل محمد یعنی عروه وثقی در کتاب الله هر جاء که مذکور است او مودة ال محمد است **تنبیه**
بدانکه ال محمد ومودة ایشان ریسمان محکم الهی میباشد یکطرف او بدست خدا وطرف ثانی ان در دنیا
پس هر که ان ریسمانرا محکم بگیرد والبته از دنیا تا آخرة گم نمیشود وبرابر نزد خدا بلا تخلف میرسد **و** کجا آمده
است که عروه وثقی کدام صحابی یا قرابی است بتمسک او برابر الی الله میرسی بغیر ائمه اطهار وبغیر مودة
ایشان **قال المصنف** حـ ۱۱ وعن ابن عباس قال قال رسول الله ص انا میزان العلم وعلی کفتاه
والحسن والحسین خیوطه والفاطمة علاقته والائمة من بعدی عموده یوزن اعمال المحبین لنا والمبغضین لنا
ترجمه ابن عباس روایة کرده که حضرت رسول فرمود من میزان وترازوی علم ام وعلی دو پله ان
ترازو وحسنین ریسمانهای دو پله آن و فاطمه علاقه آن و علاقه ان ریسمانی کوچک است که در
وسط چوب ترازو بدست گرفته توزین کرده میشود و امامان بعد از من عمود ان ترازو واندوزن
کرده میشود دران عملهای دوستان ما وعملهای مبغضان ما **تشریح** این میزان کنایه است از
پنجتن پاک که در آخرة کافر ومومن ومنافق ومخلص شناخته میشود از خود ایشان **و در حبرها**

دیگر است که من میزان علم ام و علی عمود او و فاطمه علاقه او و حسنین دو پله او و ائمه اطهار از اولاد علی خیوط پلهای او پس اعمال محبان ما و دشمنان مخالفان ما با میزان در آخرة وزن کرده میشوند **قال المصنف** رح

وعن انس قال قال رسول الله صلعم انا معشر بنی عبد المطلب سادة اهل الجنة انا و علی و حمزة و جعفر والحسن والحسین والمهدی علیهم السلم **ترجمه** انس روایة کرد که حضرت رسول فرمود تحقیق ما معشر و گروه اولاد عبد المطلب سادات مطاع اهل جنت میباشیم من و علی و حمزه و جعفر و حسن و حسین و امام مهدی آخر الزمان علیهم السلم **تشریح** ذکر سیادة سابق گذشته مراد بسیادة ریاسة و ولایة رفیعه است که بآن مطاع و مرجع قوم میشود **و این** حضرات و ائمه اطهار و سیدة النساء روس اعالی واجب الاطاعة و نفاذ القول والامر در دنیا و آخرة میباشند **اما** سکنه آخرة و جنت انبیا و مومنین کاملین **و** ملائکه و مخلوق جنت از غلمان و حور خاص اند **پس** اهل بیت سادات این اشراف و اعاظم و اکامل و افاضل خلق میباشند و این مرتبه سیادة باصحاب اقارب هیچ نبی را ادارد و ثابت نشده بغیر ال محمد چه آنها در دنیا و اخره سادة السادة میباشند تدبر تبصر **قال المصنف** رح وعن ابی رافع

قال قال رسول الله ان ال محمد لا یحل لهم صدقة وان موالی القوم المومنین منهم **ترجمه** ابی رافع روایة میکند که حضرت رسول فرمود تحقیق ال محمد را حلال نیست یعنی حرام است بر ال رسول اقسام صدقه و تحقیق اولیاء قوم مومنین از خود آن مومنین میباشند یعنی متولی امور دین و دنیا انها از همان قوم مومنین میباشد و متولی انها غیر مومنین امامیه نمیتوانند شد **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** صدقه اسم ما یتصدق به لوجه الله تع باشد پس صدقه واجب باشد یا مندوب **و** ان زکوة مالیه **و** زکوة بدنیه یعنی زکوة فطرة عینا **و** انواع کفارات **و** رد مظالم علی الاقوی و امثال آن نیز شامل آن میباشد **ثانی** در تحریم صدقات بر آل محمد اجماع امت و نص **و اما** صدقه مندوبه بر ال محمد **آیا** حلال است **یا** حرام در ان دو قول است **اصحهما** بدون تعسر و فقر ابنهم حرام و مع ذالک حلال است چه از هاشمی باشد چه از غیر هاشمی اما صدقه هاشمی اقدم بر غیر هاشمی است **و این** از خصایص آل نبوی هست زیرا که صدقه وکفار است از جمله چرکها است و اینها اشرف و اطیب خلایق اند اینها را بعوض صدقات خماس **و** در اطیب معاش و ارزاق مومنین رزق طیب در دنیا خداوند مقرر بمقابل ایصال رسالة فرموده چنانچه در

بخاری و **مسلم** و **سنن ابو داؤد** و **نسائی** و مشکوة مرویست قال سمعت رسول الله

يقول ان هذه الصدقات انما هي اوساخ الناس و انها لا تحل لمحمد و لآل محمد و مثل همين بتقديم و تاخير

مرويه مالك بن انس در كتاب موطا است يعني راوي ميگويد شنيدم كه حضرت رسول صلعم ميفرمود

بتحقيق اين صدقات چرك مردم است و آن حلال بر محمد و بر آل محمد نيست **بلي** آل محمد عموماً انانى

اند كه در دو روايه زيد ارقم بالا مذكور شدند و بر انها صدقه حرام باشد و انها آل علي و آل عقيل و آل

جعفر و آل عباس اند نه قريش و نه زوجات چه بر آنها زكوة حلال بود و ميخوردند **و در شرح**

مسلم نووي در ذيل مرويه زيد ارقم ميفرمايد هذا دليل لابطال قول من قال هم قريش كلها فقد

كان في نسائه قرشيات وهن عايشه و حفصه و ام سلمه و سوده و ام حبيبه يعني در روايه

ارقميه دليل است بر بطلان دعواء قول آنكس كه ميگفت كه قريش كل آل اند زيرا كه در زنان

آن حضرت از جمله قرشيات عايشه و حفصه و ام سلمه و سوده و ام حبيبه بودند و انها گوشت

و حرماء صدقات ميخوردند **ثالث** ان موالي القوم المومنون منهم **بدانكه** موالي در اينجا جمع

مولى است و اينجا مولى خالي ازين سه معني نميباشد **يا** بمعني متصرف امور **پس** بنا بران متصرف

امور دين اماميه نميباشد مگر اماميه از همان قوم مومنين **يا** بمعنے دوست **يا** بمعنے ناصر **پس** بنا بران دوست مومنين

يا ياور ناصر انها نميباشد الا مومن از همان قوم مومن چه مخالف مذهب انها محب و ناصر في الواقع نميشود

و نميباشد **و** اصل النسب اولى بمقام هذا است **رابع** بظاهر موالي القوم احتمال دارد كه از القوم

المومنين منهم بدل **يا** بيان باشد **و** محتمل است كه المومنون منهم بعلو جزان باشد چونكه نسخها غلط

بودند شايد كاتب بغلط بيا نوشته **و** محتمل است كه المومنين صفة القوم و منهم خبران باشد **تنبيه**

بنا برين تقريش چنين ميشود اولياء قوم مومنين از ان قوم مومنين ميباشند نه از فرقه ديگر **توضيح**

بدان كه امراء و قضاة و حكام و علماء قوم مومنين مومنين از ملة انها تا ختم دنيا ميباشند چه مخالف

و غير مذهب را در ولايه انها دخل نميباشد **لهذا** از اين امت بر همين امت ائمه اهل البيت خاص مقرر

گرديدند **تبصره** پس ازين ثابت شد كه عيسے بن مريم كه نائب الرياست امام مهدي در آخر الزمان

ميايد بر دين خود نميباشد بل بر دين محمد خادم الاديان و بر طريقه ائمه اهل البيت رفتار ميكند **پس**

متولي امور مومنين از جانب مهدي ميشود **و** مصرحش حديث متواتر متفق عليه امت هست

كه عيسي با قتداء مهدي بر طريقه محمدي نماز فريضه خود را ادا ميكند ثم الله اعلم **قال المصنف**

و عن حذيفه و ابن عمر قالا قال رسول الله اول نساء العالمين ايمانا خديجه بنت خويلد و اول

لن

من اشفع یوم القیمة اهل بیتی ثم الاقرب فالاقرب ثم الانصار ثم من امن بی واتبعنی ثم

اهل الیمن ثم اهل بیتی ثم سائر العرب ثم الاعاجم ومن اشفع له اولا فهو افضل **ترجمه**

حذیفه یمانی وابن عمر میگویند که حضرت رسول فرمود اول زنان عالمیان از روی ایمان خدیجه

دختر خویلد میباشد چه او اول قبل همه زنان دنیا ایمان آورده **و** اول کسی که من شفاعة کنم

انها اهل بیت من اند یعنی ذریه من **پس** من از انها باقرب **پس** بقریب **پس** از انها بانصار **پس** بر

انکس که بمن ایمان آورده وبمن متابعة نموده گویا مراد تبعه مهاجرین بوده باشند **پس** اهل یمن **پس**

از اهل بیت شاید مراد قسم دوم **یا** سوم باشد **پس** همه عرب **پس** قوم عجم که غیر عرب میباشد **و**

هر کس را که اول همه من شفاعة کنم پس او افضل همه میباشد **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول**

مجمع علیه امتست که اول کسی که از زنان ایمان آورده حضرت ام المومنین خدیجه الکبری دختر خویلد

اول حرم محترم سرور عالم بود حتی **نسائی** در خصائص علوی روایة کرده که قبل از بعثة هفت

سال علی وخدیجه ایمان آوردند وبا پیغمبر نماز میخواندند پس بموجب السابقون السابقون اولئک

المقربون جناب صدیقه کبری از اول زنان مقربان بارگاه خدا میباشند **ثانی** قوله واول

من اشفع یوم القیمة اهل بیتی مراد از اهل بیت غیر مطهرین اینجا میباشند **اشکال** اول واصل

اهل بیت سیزده معصوم اخص خواص میباشند وانها بایه تطهیر معصوم ومطهر اند بشفاعة انها را

حاجة نیست وانانکه عصاة اند **پس** عصاة ولاة شده نمیتوانند **جواب اول** نزد انانکه شفاعة

برای زیادتی منافع ومدارج خاص میباشد پس بنابران شفاعة معصومین اگر درباره زیادتی باشد

جائز است اشکال ندارد **جواب ثانی** جائز است که این اول شفاعة برای عامه ذریه این

معصومین میباشد چه النسل واولاد اصل اقرب اند هر چند متنازل باشند چه اهل واهل اصل اند بانهم

هم اشکال عاید نمیشود **جواب ثالث** جائز است که مراد بنات غیر معصومه چون زینب ورقیه

وکلثوم بنات آنحضرت باشند **جواب رابع** جائز است که برای درجه ثانیه آل باشند وانها بانی

اند که صدقه بر آنها حرام است **و** انها آل علی از غیر معصومین **و** آل عقیل **و** آل جعفر وآل عباس خاص میباشند

ثالث ثم الاقرب فالاقرب این اشاره است بسوی قریبان خود از اصول وفروع کل بنی هاشم

واقرب از انها در نسبت اقدم در شفاعة میباشد **رابع** ثم الانصار یعنی بعد از شفاعة اقارب شفاعة

بانصار باشد چه انها حق نصرة واعانت دارند **خامس** ثم من امن بی واتبعنی پس از انصار شفا

انان مقدم اند که ایمان واقعی بمن آوردند و بآنحضرت پیروی کردند و این مقتضی عموم مومنین است
بشرطیکه اتباع آن حضرت قدم بقدم کرده باشند اشاره بآنکه بدعتها و ضلالة و اضلال و کفر و تحریف کتاب
و تخریب دین اختیار نکرده باشند و جائز است که ازین مراد مهاجرینی باشند که مخرب دین و مضل و محرف
امین رب العالمین نبوده باشند چه جمعی از مهاجرین و انصار متابعه آن حضرت نکردند بل بدعات
و اضلال و تحریف و تخریب از دست انها واقع شده لهذا بلفظ و اتبعنی قید انها کرده باشند ثم الله
اعلم **سادس** ثم اهل الیمن چه اکثر یمنیان از زمانه نبوی محبتی و اخلاصی باهل نبوة داشتند لهذا از شامیان
فجار و کوفیان غدار مکار در ذکر خصوصیت یافتند **سابع** ثم اهل بیتی محتمل است که ازین ثانی
اهل بیتی خاص ذریه ائمه اطهار تا روز شمار مرادش باشد و محتمل است که درجه سوم از سکنای خانه
ظاهری چون زوجات طیبات و موالی از غلامان و کنیزان و خادمان غیر منافق مراد بوده باشند
ثامن ثم سائر العرب بجهة قومیت انها در ذکر تقدیم یافته اند **تاسع** ثم الاعاجم جمع اعجم و مراد
ازین غیر عرب از هر قوم از هر ملک خصوصا اهل فرس باشند و عجم در اصل لال و غیر ناطق را میگویند
و غیر عرب اعجم برای این نامیدند که از کلام عربی بالذات گوینده نمیباشند بل بمنزله لال و غیر ناطق و
صاحب لکنت میباشند چه عجمه بضم عین در حقیقه لکنة و گرفتگی زبان باشد که بجهة آن عاجز از تکلم
هست و ازینجا است حدیث جرح العجماء جبار یعنی زخمیکه از چهار پایان برسد دیة بذاره نبایه
آن حضرت در آخر حدیث و من اشفع له اولا فهو افضل فرمود این تصریح است بآنکه هر کس که شفاعة
مقدم بر لاحق شود او شرف و فضل بر تالی و لاحق دارد و **اما** مشفوعین اول افضل از همه آخرین میباشند
پس شرف و فضل مشفوعین تدریجی است **قال المصنف** رحمه الله وعن ابی سعید الخدری
قال قال رسول الله انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله حبل ممدود من السماء الی الارض و اهل بیتی
و یرویٰ عترتی لن یفترقا حتی یردا علی الحوض **ترجمه** ابو سعید خدری روایة میکند که حضرت
رسول فرمود بتحقیق من میگذارم در میان شما دو شی گران بها و نفیس همه اشیاء **یکی** کتاب الله
دارای ریسمانی کشیده شده از آسمان بسوی زمین است **دیگر** اهل بیت که ذریه طاهره من اند
این هر دو از هم جدا نمیشوند تا آنکه بر من وارد میشوند بر حوض کوثر **تشریح** مقام مقتضی چند امر است
اول این خبر ثقلین از اجله متواترات است لهذا هر فرقه از مسلمانان در مسانید خود باسناد
التحقیق ثبت کرده اند خبر متواتر مفید علم الیقین میباشد **ثانی** ثقلین تثنیه ثقل بالکسر گرانی

وسکینی بار وجمع او اثقال چون حمل واحمال و بفتحتین رحت مسافر وحشم ونفیس وسنگین متاع شد و ثقلان وجنس خلق ومیان وجنیان اند **وبالاتفاق** درانیجا مراد دو شی نفس اشیا دنیا ومافیها است **احدهما** قران **ثانیهما** عترة پیغمبر خدا باشد **ودرتسمیه** اینها بثقلین اهل معانی وموضوع وجوه دارند **احدها** چونکه قران وعترة طاهره انفس اشیا وافضل دنیا ومافیها باشند لهذا بثقلین نامیده شدند **ثانیها** چونکه عمل بکل احکام کتاب الله وعترة مصطفی اثقل اثقال میباشد لهذا بثقلین نامیده شدند **ثالثها** اثقل البهاء اند لهذا بثقلین نامیده شدند.
رابعها چونکه بامت این هردو سپرده شدند پس برامت تحمل اینها اثقل میباشد لهذا بثقلین نامیده شدند **ثالث** عترة بالکسر نزدیکان نسب وخویشان اقرب که باهم اتصال وقرب اتی داشته باشند ونسل آدمی و ذریه خاص میباشد وبمعنی قبیله اقرب وگردن بند که بمشک وعود وعنبر وجزان معجون کرده باشد واز اینجا نسل وذریه آن حضرت علیهم اینوجوه بعترة نامیدند چه اینها مرکب از کمال عقل وعلم وعمل وعصمة واد وبیان ومعارف اند چه هرمسلمی را اتباع واقتدا واعتقاد وتمسک بانحضرات گردن بند میباشد **تلمیه** درروایات بسیار زیادتی امده ان تمسکتم بهما لن تضلوا بعدی ابدا یعنی هرگاه شما اصحاب واقارب وامت این هردو را التمسک کنید هرگز گمراه بعد من تاقیمة نخواهید شد وانها ازهم در دنیا جدا نخواهند شد تا وقتیکه نزد من برحوض کوثر وارد شوند چگونه ازهم جدا شوند چه عترة مفسر قران بمنزله معانی حروف قران اند ومعنی از حرف جدا نمیشود وتفصیل اینحدیث خواهد آمد انشاء الله تعالی **قال المصنف** رحمه الله وعن ابن

مسعود قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم حب ال محمد یوما خیر من عبادة سنة ومن مات علیه دخل الجنة **ترجمه** ابن مسعود روایة کرد که حضرت رسول فرمود محبة ال محمد یکروز بهتر است از عبادت یکسال وهرکه بمیرد بران محبة داخل جنت میشود وجوابود **درروایة** دیگر بهتر از عبادة هفتاد سال میباشد **اشکال** چگونه محبة یکروز بهتر از عبادة یکسال یا هفتاد سال باشد چه محبة متعلق ببشر **و** عبادة وتعلق بخالق دارد وعبادتیکه برای خدا باشد باید که او افضل باشد **جواب اول** امامة وخلافة از اصول دین است پس لوازم نبوة وخلافة هم از اصول محبوب است واصل اول وافضل از فرع میباشد زیراکه اصل متبوع وفرع تابع اوست پس بثبوت تفضیل اصل فضل فرع هم ثابت میشود لهذا محبة یکروز بهتر واکثر از یکسال یا هفتاد سال عبادة است **جواب ثانی** عبادة از فروع میباشد هرچند تعلق بخدا دارد پس صحت ان منحصر بر صحة این اصل هست لهذا محبة ال محمد افضل از عبادة یکسال عابد

میباشد **جواب ثالث** محبة ال محمد ہم بامر والزام الہی در اصول داخل و عین ایمان است و انچه
عین و داخل در ایمان است او باید بالضرورة اکثر و افضل از عمل باشد **قال المصنف** ح۶ و عن علی
علیه السلم قال قال رسول الله مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح من تعلق بها نجی و من تخلف عنها دخل
فی النار **ترجمه** حضرت امیر روایة کرد که حضرت رسول ص فرمود مثال اہل بیت طاہرین من چون
کشتی نوح نبی الله است ہر که تعلق گرفت بان کشتی در آن زمان از طوفان و غرق آب و در این
زمان از غرق در دریای خلاف و ضلالة و ہلاکة نجاة یافت و ہر که تخلف کرد از این کشتی پس او داخل
و غرق بحر نار جہنم گردید چنانچه در انزمان غرق بحر آب شد **تشریح** کشتی نجاة این امت تا قیمة از دریای
ضلالة و طوفان و خلاف و ہلاکة خاصة ائمه طهار و جناب سیدة النساء بالاتفاق اند و مخاطب
باین کل قرابه نبوی و صحابه و امت عصر بعصر الی القیمة میباشد و تشبیه کشتی نجاة بغیر عترة طاہره حدیرا
وارد نشده پس این ہر دو چیز دلالة دارد **احدهما** این کشتی عترة وجوبا و قطعا علی الدوام تا لقاء
دنیا محروس و محفوظ و معصوم از ہمه قبایح و اضلال و نفاق و ضلالة و زلل و جهل میباشند تا متمسکین
اینها عموما محفوظ بمانند **ثانیهما** ہمه مخاطبین از قرابه و صحابه و ازواج و امة صادر الخطایا و المعاصی
و الزلل میباشند **لهذا** ہمه اینها خطاب تمسک وجوبی شامل شد تا بتمسک عترة طاہره صلعم محروس و محفوظ
از ضلالة و ہلاکة در دنیا و در عقبی از عذاب ابدی ناری بمانند **قال المصنف** ح۷ قال قال رسول الله
اربع انا شفیع لهم یوم القیمة المکرم لذریتی و القاضی لهم حوائجهم و الساعی لهم فی امورهم
عند ما اضطروا الیه و المحب لهم بقلبه و لسانه **ترجمه** حضرت امیر ع روایة کرد که حضرت رسول
فرمود من شفیع چهار صنف مردم بروز قیمة میباشم انکس که ہمیشه اکرام و انعام کننده ذریه من
باشد **ب** بر آرنده حاجتهای ذریه من **ج** سعی و کوشش کننده در امور اینها وقت اضطرار و لاچاری
اینها **د** و انکس که دوست دارد ذریه مرا بدل و بزبان و جان خود **تشریح** بدانکه احسان و انعام
و انجاح مرام اینها و سعی برای امور اینها و دوستی با اینها عینا احسان و اکرام سید انام ص میباشد
پس لا محاله مصداق هل جزاء الاحسان الا الاحسان صله ان بر انجناب میباشد چه بانتساب
اینها نبوی بحضرت واقع شده و از جمله عوض و صله احسان بذریه الشرور شفاعة پیغمبر روز محشر
مخصوص برای اینها میباشد **قال المصنف** ح۸ و عنه علیه السلم قال قال رسول الله ص لیس
فی القیمة راکب غیر اربعة قال فقام رجل الیه من الانصار فقال فذاک ابی و امی یا رسول الله

انت و من قال انا على ناقة البراق واخي صالح على ناقة الله التي عقرت وعمي حمزة على ناقة العضباء و

اخي علي على ناقة من نوق الجنة بيده لواء الحمد فيقف بين يدي عرش رب العالمين فيقول لا اله الا

الله محمد رسول الله قال فيقول الادميون ما هذا الا ملك مقرب او نبي مرسل او حامل عرش رب

العالمين قال فينادي مناد من بطنان العرش يا معشر الادميين ما هذا ملك مقرب ولا نبي مرسل

ولا حامل عرش رب العالمين هذا الصديق الاكبر علي ابن ابي طالب **ترجمه** حضرت امیر روایت کرد که حضرت رسول فرمود نیست در قیامت سواری مگر برای چهار نفر **پس** شخصی از انصار برخواسته عرض کرد که پدرم و مادرم فدای تو باد ای رسول خدا کی از اینها خود تو میباشی دیگران کدام اند آنحضرت فرمود که من سوار میباشم بر ناقه خدا که نامش براق باشد و برادرم صالح نبی الله بر ناقه خدای که او را امتش دست و پاهایش پی کردند **و** عمم حمزه اول شهداء بر ناقه من که نامش عضباء باشد **و** برادرم علی بر ناقه از ناقهای جنت در حالیکه بدست او رایت ولواء حمد میباشد پس بایستد پیش عرش پروردگار عالمیان **و** علی گوید کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله **پس** ادمیان میگویند این حامل لواء نیست مگر ملک مقرب یا نبی مرسل یا حامل عرش رب العالمین **پس** منادی از میان عرش ندا میکند که ای گروه آدمیان این حامل نه ملک مقرب است و نه نبی مرسل **و** نه حامل عرش خدا این شخص ملقب بصدیق اکبر علی ابن ابی طالب است **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** آنحضرت حصر کرد که در محشر احدی سوار مرکبی نباشد سوای چهار آدم اسرور انبیا بر براق **و** از ابحاث مراکب ناقهها در قیامت از شترها شمرده **و** بالاتفاق براق از دواب علوی ذوالجناحین میباشد برای کمال تندی رفتار و درخشندگی انوار الوان او ببراق نامیده شده **و** آیا این براق از مخلوقات جنت است یا ملکی بصورت دابه آفریده شده دران دو وجه اند و علی التقدیرین او مختص برای خاتم الانبیاء خلق شده و از حین تخلیق الی الابد برا و احدی از خلق سوار نشده مگر در دنیا یکمرتبه در شب معراج آنحضرت **و** در قیامت و جنت هم دائما مرکب آن حضرت خاص میباشد **و** این نهایت مرتبه خاتم الانبیاء لبعد آنحضرت بصالح و بحمزه عم النبی و بعلی ابن ابی طالب میباشد **ثانی** از جمله ناقهای مشهوره سلاطین عرب و عجم و حبش دو ناقه نبوی بود **احدیهما** ناقه قصواء بقاف و بصاد مهمله **وثانیهما** ناقه عضباء بعین مهمله و ضاد معجمه است **و** آنچه در عوام عضبا بغین معجمه مشهور شده غلط میباشد **و** سومی هم میگویند ناقه جدعاء نام داشت و عضب در اصل

مشقوق الاذن میباشد اما این ناقه مشقوق الاذن نبوده و از بدایة او را عضباء نامیده بودند
چه گوش خورده داشت در زاد المعاد ابن القیم نقل کرده که او مشقوق الاذن یعنی گوش شکافته
بوده و این هر دو ناقه نادر زمانه نهایة تیز و تند رفتار بودند که در هیچ وقت بر انها شتری پیشی نمی
گرفت و بان در عرب مشهور بودند لاکن روزی اعرابی بر او پیشی گرفت پس پیغمبر در انوقت فرمود که
ان حقا علی الله ان لا یرفع من الدنیا شیئا الا وضعه در صحاح اخبار دیگر وارد که این هر دو
ناقه دنیائی بجنت میروند ثالث در محشر بغیر علی و فاطمه زهراء احدی سوار بر ناقهای جنت نمیشوند
بجهة کمال علو مراتب تا شرافة اینها بر اولین و اخرین ظاهر شود سوال یا ناقه حمزه یا ناقه صالح افضل
است یا ناقه حضرت امیر و ناقه حضرت فاطمه که از جنت میباشد جواب انکه این دو ناقه علی و
فاطمه افضل اند زیرا که مخلوق جنت اند ایا براق افضل است یا این دو ناقه اصح انست که براق
افضل از همه است رابع لواء حمد لغة عبارتست از علم و رایة نبوی در آخرة در حقیقة این جناب
مختلف وارد اند و در بسیاری حدیث آنست که از یک تخته یاقوت احمر یا زمرد اخضر و پرچم
او از استبرق سرخ جنت و بر عمود و بر پرچم علم بید قدرت از نور نوشته شده باشد لا اله الا الله
محمد رسول الله علی امیر المومنین و در دنیا و اخرت حامل لواء خاتم نبوت علی ابن ابی طالب بود
و میباشد بلا خلاف و همه اولین و اخرین از مرسلین و مومنین زیر ان علم در محشر جمع میشوند چنانچه
احمد حنبل روایة کرده قال یکون لواء الحمد بیده یعنی بید علی خامس قوله و یقول لا اله الا
الله در این دو احتمال است اولهما فاعل یقول راجع بسوی علی است که وقتیکه علی علم الهی
را در محشر نصب کند بصداء بلند علی کلمه طیبه مزبوره را میخواند ثانیهما محتمل است که از لواء این
اواز بر میاید و این از عبارة بعید مینماید سادس در انجا کل اهل محشر حال علی را معاینه نموده
همه گمان میکنند که یا حامل عرش لغة است یا ملک مقرب یا نبی مرسل اولو العزم و نداء از بطن
عرش میدانند که این صدیق اکبر علی ابن ابی طالب است تبصره معشر بفتح اول و ثالث گروه
مردم و معاشر جمعش و معاشره بضم اول مصدر میمی و مفعول فاعل بمعنی امیزش باشد
سابع از زنان دنیا انکس که اول اسلام آورده ام المومنین صدیقه کبری حضرت خدیجه
بنت خویلد زوجه مطهره سید البشر میباشد و از کل مردمان دنیا اول که اسلام آورده او علی
ابن ابی طالب است لهذا خاص صدیق اکبر احد اسماء القاب آنحضرت مقرر گردیده چنانچه

امام نسائی در **خصایص** خود و در **سنن** ابن ماجه این روایة صدیق اکبر کرده

قال المصنف [ح۱۹] وعن عکرمة عن ابن عباس قال خط رسول الله فی الارض خطوطا اربعة

ثم قال اتدرون ما هذا قالوا الله ورسوله اعلم قال افضل نساء اهل الجنة خدیجة بنت خویلد

وفاطمة بنت محمد ومریم بنت عمران وآسیة بنت مزاحم امرأة فرعون **ترجمه** عکرمه از ابن عباس

روایة کرد که حضرت رسول چهار خطها در زمین کشید پس از ان فرمود آیا میدانید که این

خطوط اربعه کنایه از چیست صحابه عرض کردند که خدا و رسول او داناتر است پس پیغمبر فرمود افضل زنان

اهل جنت حضرت خدیجه دختر خویلد و فاطمه دختر محمد و مریم دختر عمران و آسیه دختر مزاحم زوجه فرعون

میباشد **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **بدانکه** آن حضرت بر افضلیت این چهار زن از کل

زنان اهل دنیا و اهل جنت نص کرد **واما** کل زنان جنت دو قسم اند **احدهما** انسیه دنیاویه

ثانیهما عورات مخلوق جنانیه **پس** این هر دو جنس کاملات الایمان معصوم و مطهر از ماثم و از

اوصاف رذیله و اخباث و حیض و نفاس و انجاس و ارجاس صوریه و معنویه در جنت میباشند عقلاً

وسمعاً بلا نکیر و لا اختلاف **پس** باید که این چهار زن هم در دنیا و اخرة ذاتاً و صفاتاً بدرجات اکمل و اتم

و ازید و اکثر از آنها باشند چه در مساوات تفضیل نیاید و تسویه در بعض امور دون البعض هم تفضیل

اصلاً حاصل نمیشود **پس** لابداً اینها از روی ذات و در همه اوصاف اکمل و اتم از کل زنان جنت باشند

آیا این چهار زن در بین خود تفاضلی دارند یا نه **اول** مشهور و همان منصور میباشد **پس** افضل

ازین چهار کدام است عینا اظهر و اشهر انست که او فاطمه زهراء است بعقل و نقل **اما عقلا**

پس بدانکه جناب فاطمه بچند جهت اشرف انها و اشرف کل زنان دنیا و عقبی میباشد **اول** حضرت

فاطمه مولود سلطان انبیا و لب لباب روح و بدن مبارک افضل کل خلق الله است بالاتفاق و

کدام کس ازین سه زن این نسبت ولادتی و مثل سید انبیا پدری دارند **ثانی** مادر حضرت زهرا صدیقه

کبری از احد اربعه سیده زنان دنیا و اخرة میباشد **پس** کدام یکی ازین سه مثل این چنین مادری

دارد **ثالث** خود زهراء از اکمل زنان بالاتفاق بود **و** نص ما کملت من نساء الدنیا الا اربع خدیجة

وفاطمة ومریم وآسیة متفق علیه بران موجود است و بیانش در متن خواهد آمد **رابع** شوهر حضرت زهراء مثل حضرت

مرتضی بعد ختم الانبیاء افضل خلق الله است پس بوجود این لائق حضرت زهراء هم افضل کل زنان دنیا و عقبی میباشد

حدیث لولا علی لما کان لفاطمة کفو فی الارض ولولا خلق الله علیا لما کان لفاطمة زوج یعنی اگر علی علیه السلام

وجود دنیا مدهر آیینه در دنیا زهراء را کفوا از شوهر نبودی ناطق است وکدام یکی از اینها بغیر خدیجه چنین شوهر دارد **خامس** اولاد حضرت زهراء چون حسنین سید اشباب اهل الجنة و مادر ائمه احد عشر منهم المهدی المنتظر علیهم السلام میباشد وکدام یکی از این زنان اولاد معصومین هداة الخلق اجمعین مثل این از بدایة الی النهایة باقی دارد بلی مریم یک عیسی نبی معصوم دارد ولکن فاطمه مثل عیسی حجج یازده از اولاد معصوم دارد و معلوم است که صاحبه یک ولد معصوم مثل و مساوی صاحبه و والده کثیر الاولاد مطهرین حجج الله در علو مراتب و مدارج و شرافات اصلا نمیباشد **اما سمعی** پس منجمله ان فاطمه سیدة نساء العالمین و در حدیث دیگر افضل نساء العالمین فاطمه و خدیجه و مریم و اسیه و فاطمه افضلهن نفس علی میباشد **تنبیه** هرگاه این ادله واضح شدند پس ثابت شد که فاطمه زهراء سیده و افضل کل زنان دنیا و عقبی میباشد کفاک هذا الثناء الله ته **تبصره** بعضی خدیجه بضم خاء و فتح دال میخوانند و احقر را ثبوت نرسید و انچه در علم رجال و ادعیه و احادیث دیده شد بفتح خاء و کسر دال میباشد ثم الله اعلم **و اما** اول زوجه مطهره حضرت پیغمبر خدیجه بنت خویلد بن اسد بن عبد العزی بن قصی ام المومنین احدا ربعه **افضل** انساء العالمین میباشد در **مجمع البحرین** و **کتاب استیعاب** نقل کردند که خدیجه در اول زوجه ابی هاله بن زراره بود و از وی پسری هاله نام پیدا شد **پس** از موت ابی هاله عتیق بن عبد الله در عقد خود آورد **پس** از موت او خدیجه را حضرت رسول در عقد آورد و عمر خدیجه در انوقت علی المشهور چهل سال و شش ماه و حضرت رسول بعمر بیست و یکساله بود و بروایة دیگر پیغمبر وقت عقد خدیجه بسی سال رسیده بود و از آنحضرت چهار دختر زینب و فاطمه و رقیه و ام کلثوم و یک پسر قاسم نام متولد شد و اول پسر قاسم بود و برای همین انحضرت مکنی **ابو القاسم** گردید و او طفل فوت شد و دختر ها همه درک اسلام کردند و فاطمه و قاسم در اسلام پیدا شدند و همه دختر ها مهاجرة کرده بودند **بلی** بنات سه گانه غیر فاطمه ایا از شوهر های اول بودند یا دختر های ربیبه **یا** از نسل آن حضرت بودند بالجمله در علما انسابه خلاف میباشد و در **کتاب** سیدة النساء و در **کتاب** ابانه بالتفصیل ذکر این شده **اشکال** هرگاه این چهار زن اکمل و افضل زنان دنیا و اخرة باشند پس ایا نبی و امام و خلیفة الله گردیدن اینها جائز بوده یا نه زیرا که حصول سبب در اینها سبب هم باید حاصل شود **جواب** بالجمله در متکلمین در اینمسئله دو قول اند **اول** نادر و قایلش مجهول است **ثانی**

مشهور و منصور است که احدی از زنان اوایل و اواخر عالم نبی و خلیفة الله نه بر مردان و نه بر زنان نگردیده و نه ثابت است و نه جایز و الا مشهور میبود و زن قابل رسالت و خلافة الله نمیباشد نه مستقلا و نه نیابة و آنچه قاضی عیاض و نووی در ذیل حدیث ما کملت من النساء نقل از مجوزین نبوة زنان کردند نادر بل مذهب تبعه سجاح و مسیلمه کذاب باطل محض متروک و خلاف معقول بغیر منقول است و قیاس مع الفارق و واجب البطلان میباشد مثل فرقه بابیان که همین مذهب میباشد لهذا زنی شیطان جمالی زندیق مثلی قرة العین نامی را نبی خود گردانیده بودند بحمد الله در عصر ما شاهنشاه اسلام ابو المظفر ناصر الدین شاه قاجار او را و یاران دجال خصلت او و منهم محمد علی باب را بدرک اسفل سانید شکر الله سعیه

قال المصنف وعن احمد بن حنبل قال رایت رسول الله صلی الله علیه وآله فی النوم فقال یا احمد هلکت فی قول الشافعی محمد بن ادریس عن حدیثی من حفظ علی امتی اربعین حدیثا من السنة کنت له شفیعا یوم القیمة ما عرفت عن فضایل اهل بیتی من السنة شیئا

ترجمه احمد بن حنبل میگوید که من حضرت رسول صلعم را در خواب دیدم پس فرمود بمن ای احمد هلاک شدی در قول شافعی محمد بن ادریس از حدیث من روایة کرده که هر کس یاد کرد یا ثبت نمود بر امت من چهل حدیث را از سنت من یعنی از احادیث من پس میباشم من شفیع حافظ را بروز قیمة آیا نشناختی تو از فضائل اهل بیت من چیزی را یا چهل حدیث را از سنت من

تشریح بدانکه این خواب احمد هم یکی از اسباب تدوین و تفرید فن کتب فضائل و مناقب اهل بیت عصمة و طهارة علیهم السلام میباشد آیا نمیبینی که چقدر عتاب عظیم و شدید شد بشیخ المحدثین احمد حنبل را بقوله هلکت فی قول الشافعی و میگویند که شافعی حفظ فضایل اهل بیت و نقل آن بسیار میکرد و قصائد و دواوین در مناقب آل محمد صلعم بسیار میساخت **اما** احمد حنبل میگوید که من فضایل اهل بیت را در علم حدیث نقل و ثبت میکردم لکن نهایة کم بجهة ترس بعد از امویه از بنی عباسیه پس از دیدن اینخواب فی عتاب از سر و رعالم تا آخر عمر مصروف کردیدم در نشر و ثبت صحاح احادیث فضایل اینها و لهذا کتاب **مناقب المطهرین** را بالانفراد ضبط نمودم هر چند در کتاب مناقب صحابه اکثر و ازید فضایل اهل بیت ذکر کرده بودم دانستم که آنحضرت از من ناراضی میباشد که بفرط فضائل اینها چرا لا اقل هم اربعین بالانفراد در مناقب اینها ضبط نکردی

و واقدی میگوید نزد هارون الرشید علما بغداد و بصره و مصر و غیرهم جمع بودند منهم وارد شدم **هارون** بشافعی خطاب کرد یا ابن عم چند حدیث در فضایل علی از ثقات تو رسید

شافعی گفت از پانصد زیاده پس **محمد بن اسحق** خطاب کرد که تو چند حدیث صحیح در فضایل علی روایة میکنی **ابن اسحاق** گفت از هزار متجاوز **و محمد بن یوسف** خطاب کرد تو چند را روایة میکنی **ابن یوسف** گفت از تو و از اصحاب تو خایفم **هارون** گفت ایمن باش بلاخوف ذکر کن **ابن یوسف** گفت پانصد هزار مسند و مثل ان مرسل **پس هارون** گفت بمن یعنی بواقدی متوجه شد آی واقدی تو چقدر صحیح را روایة در فضایل علی میکنی **واقدی** گفت که از من نیز زیاده و کمتر از محمد بن یوسف نخواهد بود **پس هارون** گفت من الان فضیلتکه مشاهده کردم لهذا از قتل اولاد علی و از ناسزا شنیدن برا و توبه کردم اینست که نایب من یوسف بن حجاج از دمشق دید که مردی بعد هر نماز بمنبر رفته لعن بر علی میکند و هرگز ممنوع از ان نمیشد و او را نزد من بامر من مقید فرستاد و از لاعن پرسیدم که تو چرا چنین اشد شنایع را میکنی وان ملعون گفت که بسیار اجداد و اصول من از دست او کشته شدند لهذا برا و لعن میکنم و ازین فعل اصلا باز نخواهم ماند هر چه بخواهی درباره من بکن و بامر من او را صد تازیانه زدند و در حجره دربسته حبس کردند و چند نفر بحراست او مقرر گردیدند تا سنجیده تجویزی برا و بکنم و من بخواب رفتم دیدم که جبرئیل جام آبی برسول الله آورد و پیغمبر آنجام را بعلی داد و جبرئیل ندا کرد ای شیعیان علی بیائید پس همه خلق حاضر شدند و از غلامان و مقربان من هم چهل کس در آن زمره حاضر شدند و انهارا میشناسم وان جام آب همه اینها خوردند **پس** علی علیه السلام دمشقی مزبور را طلبانید و عرض نمود که یا رسول الله این کس سب چرا من میکند **و** دمشقی گفت راست میگویند که با و همیشه سب کردم و میکنم **پس** حضرت رسول دعا بد برا و کرد و من بیدار شدم **و** غلام را گفتم دمشقی را بیار **و** او خبر آورد که خانه مقفل را کشوده دیدیم که بغیر سگ سیاهی دران کسی نبود **و** دو گوش او مثل آدمی بود و آب از چشمش جاری و زبان خود را میجوید **و** اکنون هم دران خانه محبوس میباشد **پس** بالتماس علما آنسگ را بمجلس هارون حاضر کرده معاینه کردند و لب می جنبانید **شافعی** گفت این مسخ است و ما ایمن نیستیم که عقوبت او بما برسد **پس** سگ را باز بهمان خانه کردند **و** هنوز مجلس برنخواسته که صدای صاعقه هولناک بغیر ابر شنیده شد **و** متفحص شدند دیدند که ان صاعقه بسقف ان حجره رسیده سقف را آرد و سگ را سوخته یک لخته زغال درخشان از آتش نمودار بوده **و** هارون و علما مجلس بسیار پر حذر شدند

حمد الهی بجا آورند که ما محفوظ ازین صاعقه ماندیم **تنبیه** بدانکه سنت علم حدیث را میگویند
چنانچه تفسیر علم کتاب الله را و فقه علم حلال و حرام و احکام را و کلام علم عقاید را میگویند **تبصره**
بدانکه حفظ دو احتمال دارد **احدهما** حفظ بمعنی ذکر یعنی یاد کردن بدل و تلفظ بزبان معاً باشد
و برای ان این نوع را حفظ نامیدند چه ان الفاظ محفوظ از کمی و زیادتی و نسیان در دل میمانند و
تلفظ آن بزبان میکنند **ثانیهما** حفظ بمعنی ثبت و ضبط در دل و در کتاب و دفتر و غیران میباشد
پس برای این قسم بحفظ نامید شد چه انچه بتحریر آمد و در کتاب درج شد از ضیاع و تلف
و کمی و زیادتی محروس و محفوظ میمانند **پس** حفظ مصدر بمعنی محفوظ چون عدل بمعنی عادل و
معدول باشد **قال المصنف** وعن عایشه بنت عبد الله ابن عاصی التمیمی بمدینة رسول الله ص وکانت
مجاورة بها قالت حدثنی ابی عن وایل عن نافع عن ام سلمه انها قالت سمعت رسول الله ص یقول ما من قوم
اجتمعوا اینکردن فضائل محمد و ال محمد الا هبطت الملائکة من السماء حتی لحق بهم بجدیثهم و فی اخر حتی تلحقوا
بهم بحدیثهم فاذا تفرقوا عرجت الملائکة الی السماء فیقول لهم الملائکة انا نشم رایحة منکم ما شممنا رایحة اطیب منه
فیقولون انا کنا عند قوم یذکرون فضل محمد و ال محمد فعطونا من ریحهم شیئا و فی اخر فعطرونا من ریحهم هبطوا بنا الیهم فیقولوا
انهم قد تفرقوا فیقولون اهبطوا بنا الی المکان الذی کانوا فیه **ترجمه** عایشه دختر عبد الله
بن عامر تیمی **و در نسخه دیگر** ابن عاصمی التیمی باشد که مجاور مدینه نبوی ص شده بود او از
پدر خود او از وایل او از نافع او از ام سلمه ام المومنین زوجه مطهره سید المرسلین حدیث کرد
که ام سلمه فرمود شنیدم حضرت رسول ص میفرمود قومی نمیباشد که جمعیت نموده ذکر فضائل محمد و
ال محمد نمایند مگر آنکه فرود بزمین میآیند ملایکه سماویه از آسمان تا آنکه ملحق میشوند باهل مجلس
حدیث میگویند و میخوانند با مومنین یا برای شنیدن و گوش کردن حدیث فضائل محمد و ال
محمد میآیند **پس** وقتیکه اهل مجلس متفرق میشوند عروج میکنند و بالا باسمان میروند ان ملایکه فرود
آمده **پس** ملایکه سماویه انها را میگویند ای ملایکه متصاعده بتحقیق ما از شما بوی خوشی را که
نشمیده ایم کاهی پاکیزه تر از ان بوی خوشی را **پس** ملایکه متصاعده میگویند در جواب و بتحقیق
ما بمجلسی نزد قومی بودیم که ذکر فضائل و مناقب محمد و آل محمد ص میکردند **پس** پوشید ما را ان بوی
خوش **و در نسخه دیگر** است بعطر و نامز ریحهم یعنی اهل ان مجلس معطر گردانیدند ما را از بوی
خوش مجلس خود حاصل آنکه در مجلس معطر آنها داخل شدیم این بوی خوش و عطر یک از مای شمید

از بوی وعطر آن مجلس میباشد یعنی مجلس اینها معطر من الله میگردد ما را این عطریه و بوی از ان مجلس سرایة کرده **پس** ملائکه سماویه باینها میگویند که فرو ببرید ما را هم بمجلس شان تا ما هم مشرف گردیده اکتساب این عطریه بکنیم **پس** ملائکه متصاعده بملائکه سماویه میگویند که اهل آن مجلس متفرق شدند **پس** ملائکه سماویه میگویند که فرو ببرید ما را بسوی آن مکانیکه اینها دران مقام نشسته بودند **پس** میگویند که اینها فرود آمده می غلطند بران بقعه زمین تا آنکه معطر گردیده مراجعت بسوی اسمانها بمقامهای خود مینمایند **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** نزد اهل ادیان ملک در حقیقة حیوانی نوری و بعضے هوائی لهذا اجسام لطیفه قویه کامله قادره بر افعال شاقه و بر تشکل باشکال مختلفه بلا شهوانیه وجود اینها بلا توالد و تناسل بغیر آثار و علامة ذکوریة و لا انوثیت میباشند **نزد حکما** نفوس مجرده فلکیه میباشد **ثانی** در ماخذ ملک بضحتین اهل اشتقاق اقوال دارند **احدها** نزد طائفه اصل ملک مئلک بر وزن مفعل مقلوب از الوکه بمعنی رسالة باشد چه غالبا کار اکثر اینها **یا** کار اکابر اینها پیغامبری بارض و سماوات مقرر میباشد لهذا بملک نامیده شد **پس** بنا براین باسم سبب مسبب را **یا** باسم جزء کل را نامیدند **پس** از تقدیم لام و تاخیر همزه ملئک چون مفعل گردیده و همزه را بکثرت استعمال ترک کرده ملک گردید **ثانیها** نزد ابو عبیده اصل ملک ملئک ماخوذ از لئک اذا ارسل باشد **و** بثقل همزه را ترک کرده ملک ساختند **و** بنا براین دو وجه جمعش بر ملائک میآید **و** تاء را در آخرش برای مبالغه **یا** برای تانیث جمع ملحق ساختند ملائکه گردید **ثالثها** ماخوذ از ملاك امر ای ما یقوم به الامر باشد چه اینها در اقامة امور الهی در تنظیم امور علوی و سفلی بسیار دخل دارند و تولی انها قیام انها میباشد **و** همزه بجهة ثقل حذف کردند ملک شد **سوال** در ملک و جن آیا فرق ذاتی و صفاتی هست **یا نه و** جن چیست و ملک چیست **جواب** در متکلمین خلاف است **نزد** جمعی ملک و جن و انس سه نوع از جنس واحد حیوانی می باشند **اما ملك** نزد متکلمین حیوانی نوری است **و نزد** بعضی حیوانی هوائی از محض هوا است **پس نور** عبارة از جوهر مضئ بالذات مضئ للغیر میباشد **اما جن** پس او حیوانی ناری ممزوج ببرودت الشی میباشد **و نار** عبارتست از جوهر محرق و مضئ **اما انس** او عبارتست از حیوان اربع عناصری **و** بغلبه خاکیت معروف بحیوان خاکی میباشد **و جمعی** گفته که این هر سه طائفه مرکب از عناصر اربعه اند الا در جن غالب نار **و** در ملک غالب نور **و** در آدم

غالب خاک است لهذا هر یکی با غلب اجزاء خود منسوب شده **و نزد طایفه** معتزلی
چنانچه در محصل و نقدان است خلاصه آنکه ملک و جن و شیطان متحد الحقیقه والنوع مختلف
الاوصاف واللوازم از عنصر علوی میباشند **و انانکه** افعال شان خیر محض میباشد او ملک
است **و انانکه** افعال شان شر محض میباشد او شیطان است **و انانکه** افعال شان
خیر گاهی و شر گاهی میباشد او جن است و ابلیس بهمین اعتبار گاهی معدود در جن و گاهی
محسوب در شیاطین شده **اول** اصح و انسب میباشد **ثالث** قوله ما من قوم اجتمعوا
الخ دلالة دارد که این مجلس و این جمعیت خاص برای ذکر فضائل محمد و ال محمد نهایة ممدوح
و مرغوب فیه و مندوب الیه و محبوب لله میباشد **پس** عمومیة حدیث دلالة دارد بر محمودیة و
ممدوحیت و فضل چنین مجالس مناقب و مصائب اہل البیت ع و دلالة دارد بر عمومیت
جواز بل بر محبوبیت و مندوبیة انعقاد چنین مجالس در عمومیت ازمنه و احوال الا ما اخرجه
الدلیل و انچه بدلیل خارج شده او اینست که در اوقات اداء فرائض صلوات و قضاء انها
جمعیت برای ان نشود **پس** باطل شد دعواء آنکس که میگوید که انعقاد مجالس فضائل و
مناقب و مصائب کوئی آل محمد غیر ثابت بدون نص باشد **رابع** الا هبطت الملائکة من
السماء این نص جلی میباشد که نزول اقوام و افواج ملائکه خاص میشود برای استماع حدیث
فضائل معصومین عموما و برای تحصیل معارف و عالی مدارج و مثوبات خود بواسطه ان **لهذا**
بمعاینه اینملائکه تمنای و مسئلت هبوط و شمولیت خود بچنین مجالس مینمایند فرقه دیگر از ملائکه
سماویه که شامل نشده بودند حتی بعد فراغ و تفرق اہل مجلس بجال هم ذوق و شوق برای
تحصیل مثوبات خود بانتقامات مجالس هبوط نموده افتخار و امتیاز خود حاصل مینمایند و
این قطع برهانیت بر افضلیت محافل و مجالس ذکر فضائل محمد و آل محمد علیهم السلام و حرمة آن
مکان **تنبیه** ملاحظه کن مرتبه این مجالس و این جمعیت مومنین را که قدسیان سماوی
شمولیت و تمنای ان طائفه دیگر از ملائکه مینمایند و برای شنیدن دروغ دروغگویان و
افتراء مفتریان و ربابیان و طنبوریان ملائکه شامل و داخل نمیشوند **و** تمنای ایچنین کذ
کذبه و فسق فسقه **و** افتراهای مفتریه نمینمایند بل لعنت کنان بر بانی فاعل و قائل و معتقد او
ازچنین مجالس میگریزند **قال المصنف جلہ** و عن الامام ع جعفر بن محمد الصادق ع

عن ابائه علیهم السلام عن رسول الله صلعم انه قال من احبنا اهل البیت فلیحمد الله علی اول النعم قیل

وما اول النعم قال طیب الولادة ولا یحبنا الا من طابت ولادته **ترجمه** امام جعفر بن محمد صادق

از آباء خود از حضرت رسول صلعم روایة کرد که شان اینست که فرمود حضرت رسول صلعم هر که دوست دارد

ما اهل بیت عصمة وطهارة را پس برای او حمد و شکر کند خدا را برا اولی و افضل و اکمل نعمات عرض کرده

شد اولی النعم چیست پیغمبر فرمود اولی النعم پاکیزه گی ولادة است یعنی پیدا شدن و زائیدن بنکاح صحیح

شرعی و دوست نمیگذارد ما اهل بیت عصمة وطهارة را مگر آنکس که ولادة‌اش پاک بغیر زنا و بغیر حرام

باشد چه زنازاده و حرامزاده قابلیت این مرتبهٔ علیا ندارد **تشریح** مقام مقتضی بیان یک امر است

بدانکه بهترین نعمات دین و دنیا و اقدم و اول همه آنها ایمان است **و** مجمع علیه امتست که محبة

و ولاء آل محمد صلعم موجب قبول و قرار ایمان و اعمال میباشد و این محبة و ولایة معصومین علیهم السلام

ناشی نمیشود و مستقر نمیماند مگر در محل و ظرف طیب و طاهر و مصفی و صفائی ذاتی منحصر است بر

صحة نکاح و انعقاد نطفه بعد نکاح صحیح در ایام طهر پس هر کس که بنکاح صحیح در ایام طهر بغیر زنا و حرام

متولد شد محل و مقر ایمان میشود و ایمان افضل نعمات دنیا و دین است پس بانچه افضل نعمات دینی و دنیاوی

بجا حاصل و قایم شود در ان شکی نیست که او اصل باصل اصول میباشد و باصل اصول افضل و اول

و اصل اصول میباشد **لهذا** الطیب الولادة افضل و اولی النعم میباشد **و** زنازاده و زنازاده حرام

و زاده حیض و ظهار بالذات خبیث و پلید است **و** در اخبار خاصه و عامه مرویست که اگر از زنا

زاده بعقود صحیحه اولاد بهم رسند تا هفت پشت اثر زنا حد بشان موثر میباشد **لهذا** قابل و دلیته

جوهر ایمان و نور ان نمیباشد و نمیشود و در حدیثهای دیگر بتصریح این است **پس** برای همین حمد

کردن بر اولی النعم واجب میباشد چه بحصول ان مستحق عواید و فواید لاتعد و لاتحصی دینی و دنیائی

میشود **پس** باین جهت طیب الولادة را اولی النعم شمرده حسبک هذا **در فردوس و صواعق**

مرویست قال صلعم من لم یعرف حق عترتی والانصار والعرب فهو لاحدی ثلث **اما** منافق **واما**

ولد زانیة **واما** امرء حملت به امه فی غیر طهر یعنی پیغمبر فرمود هر که معرفة حقوق ذریه من و انصار

و عرب ندانست پس حقیقة الشخص خالی از سه حال نیست یا او منافق باشد یا پسر زن زناکار باشد

بزنا منعقد و متولد شده **یا** او مردی باشد که مادر او را در غیر ایام طهر یعنی در ایام حیض حمل گرفته

و منعقد شده باشد و در متن بمقامات خود ذکر شرح امثال این امور میاید **قال المصنف**

وعن جابر عن النبی ص انه قال الزموا مودتنا اهل البیت فان من لقی الله وهو یودنا دخل الجنة بشفاعتنا والذی نفس محمد بیده لا ینفع عبداً عمله الا بمعرفة حقنا **ترجمه** جابر انصاری روایة کرد که حضرت رسول فرمود لازم بگیرید ای صحابه و امت محبة ما اهل بیت نبوة و عصمة را پس بدرستیکه هر کس ملاقات کند خدا را و حال آنکه او دوست میدارد آل محمد را داخل جنت میشود بمتابعة و پیروی ما اهل بیت نبوة و قسم بخدائیکه جان محمد بدست قدرة اوست نفع نمیرساند هیچ بنده را عمل او مگر بمعرفة حق ما اهل بیت عصمة و طهارة **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اول** الزموا صیغه امر از لزم یلزم لزاماً و لزوماً بمعنی چسپیدن و پیوسته بودن و مستمر و همیشه ماندن با چیزی باشد در **منتهی الارب** گفته لزم به و لزمه الحق واجب و ثابت شد حق بر وی **و** الزام واجب و ثابت گردانیدن چیزی بر کسی **و** اصل باب لزوم حصول شیء بصورة لصوق مستمر میباشد **ثانی** ز هر صیغه امر خطاب باتفاق اهل وضع و اصول فقه مقصود حکم بالوجوب میباشد پس بامر الزام التزام مودة آل محمد واجب عینی بر هر فرد از افراد مکلفین چه قرابی چه صحابی چه امت از بدایة الی النهایة بالنص و الاجماع ثابت میباشد پس مودة آل محمد واجب عینی موجب قبول اعمال و ایمان اینجا ثابت شد **بلی** نزد اهل معانی ثابت شده که مراد از خطاب الزام التزام تمسک امری و کاری مستمراً بطور لصوق وجوباً میباشد که هیچ آنی و حالی و جدائی از آن ممکن و جائز نباشد چون ملازمة روح به بدن و لون بجسم باشد **ثالث** قوله والذی نفس محمد بیده الخ نص قطعی میباشد که ایمان هیچ مومنی و عمل هیچ مسلم موحدی از صحابی و قرابی و از امم نبوی بغیر معرفة حق محمد و آل محمد و سوای محبة اینها علیهم السلام نفع و نجاة نمیدهد و قبول نمیباشد هر چند باداب و اخلاص بعمل آورده باشد چه از اجله شرائط صحة و ثبوت و قبول ایمان و اعمال معرفة و اخلاص و اقرار و محبة آن حضرت و عترة طاهره آن حضرت میباشد فاذا ثبت الشرط ثبت المشروط و اذا عدم الشرط عدم المشروط **اشکال** قسم برای صداقة قول و فعل خود آنکس میخورد که در او احتمال صدق و کذب میباشد و معصوم بوجود عصمة و طهارة واجب الصدق و التصدیق در کل میباشد پس قسم خوردن او لا حاصل بل موهم کذب و کاهی میشود **پس** قسم خوردن معصوم غیر جائز است **جواب الزامی** آنکه کتب الهیه سلف و خلف کلا مملو و مشحون باقسام و احلاف اند و در باری تعالی اصلاً و ابداً احتمال کذب ممکن نمیباشد پس جواب شما اینجا جواب است **جواب بیانی** آنکه هر چند قول و فعل خدا و معصومین انبیا و اوصیا ثابت و واقع و واجب التصدیق

بدون بینه ویمین است ولکن حلف نهاید وعرض نمیباشد **اجل هما** عرض لفسیم تاکید ست تا خلق بحسب
عادة خود بدانند که دران من بعد آن تبدیلی وتغییر وتاخیری وتخلفی وجه ممکن نمیباشد **ثانیهما** اظهار اعظم
وتقریر وقرانچه بران قسم در عیون اعیان خلایق چون سلطان حکیمی مشهور بصدق بر فعلی یا بر ترکی بجز
قسم میخورد البته سامعین عقلاء ازاین میدانند که این امر عظمی دارد که خلاف وترک وتاخر ازان
اصلا نخواهد کرد **تنبیه** هر دو امر مطلوب میباشد **قال المصنف** ح۲۳ وعن جبیر بن مطعم

قال قال رسول الله ص الست بولیکم قالوا بلی یا رسول الله ص قال علیه السلام انی اوشك ان ادعی

فاجیب وانی تارك فیکم الثقلین کتاب ربنا وعترتی اهل بیتی فانظروا کیف تحفظونی فیهما **ترجمه**
جبیر بن مطعم روایة کرد که حضرت رسول ص فرمود آیا من نیستم ولی دین ودنیای شما صحابه همه گفتند
آری یا رسول الله پس آن حضرت فرمود بتحقیق من قریب ام طلبیده خواهم شد پس اجابة ان
خواهم کرد وبتحقیق من میگذارم میان شما دو شی سنگین بها **یکی** کتاب پروردگار ما قران **و دیگر**
ذریه من اهل بیت من اند پس نیک تامل کنید که چگونه حفظ وصیة مرا دران دو امر کتاب الله
واولاد طاهرین من میکنید **تشریح** مقام مقتضی بیان چند امر است **اول** اهل بیتی عطف بیان عترة
میباشد یعنی عترة من اهل بیت من اند غرض ازین تخصیص ذریة باهلبیت میباشد تا باین طمع دیگران
از اقارب و ازواج بریده شود **ثانی** فانظروا الخ این اماده ساختن مخاطبین بر حفاظت
وحمایت کتاب الله وعترة هدی است چنانچه موصی باوصیاء خود بعد توصیه بغرض تاکید وآماده
ساختن انها میگوید که شما بنگرید وبسیار تامل کنید در وصیة من که بعد من چگونه سرانجام ان
خواهید داد **تنبیه** این دلالة دارد برانکه آنحضرت علم این داشت که صحابه وامت بعد
من عمل وتمسک بکتاب وعترة نخواهند کرد وعترة مرا معزول ومقتول خواهند ساخت لهذا
در صحاح دیگر بسیار تاکید زیاد سه بار فرموده اذکرکم الله فی اهلبیتی یعنی شما را یاد میدهیم
خدا در حفاظة اهل بیتم **تبصره** این اقوی برهانی ومعجزه سید انبیا بر نبوت آن حضرت میباشد
چه آنچه او میدانست ولبوی ان اخبار واشعار کرد وخبر مطابق مخبر به بوقوع آمد پس مخبر
آن صادق است پس محمد بن عبد الله نبی صادق میباشد **ثالث** بدانکه حدیث ثقلین
دلالة بر چند چیز دارد **اول** مرتبه قران واهل بیت متساوی است **لهذا** آنی قران وعترة
را در یک لفظ ثقلین قرار داد **ثانی** قران معجزه باقیه آن حضرت تا قیمة باشد پس با قران

عترة طاهره ثانی ثقلین مبین معجزه است و با معجزه نیز تا قیمة عترة باقی میاند **ثالث** ازینجا
ثابت شد که این زمان مهدی آخر الزمان با قران الی القیمة واجب لثبوت والوجود میباشد
رابع کل علوم قران تنزیلا و تاویلا و تفسیرا و ترتیلا و ناسخا و منسوخا خاصا و عاما و مطلقا و
مقیدا و مجملا و مفصلا نزد ایشان من اوله الی آخره ثابت باشد **خامس** قران بذاته حافظ
معصوم هادی خلق و صحابه و امت الی القیمة بالاتفاق است **پس** قرین و ثانی قران عترة
نیز حافظ شریعة معصوم هادی صحابه و امت الی القیمة میباشد **سادس** قران و عترة
واجب التمسک و الاتباع در کافه امور دین و دنیا اند پس بر کافه صحابه و امت الی القیمة اقتداء
و تمسک بهما واجب میباشد چه بوبیکم و فیکم ابتداء خطاب بصحابه و بعد انها انها باهل اعصار است

قال المصنف المودة الثالثة فی فضائل امیر المومنین علی علیه السلام والصلوة اجمالا

ترجمه مصنف فرمود که مودة سوم در فضائل حضرت امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام
بصورة خاص میباشد **بدانکه** فضائل جمع فضل و فضل بمعنی زیادتی و نقیضش نقص میباشد
و در عرف مناقب مراد از فضائل زیادتی محاسن و اوصاف و مناقب و مفاخر و محامد بان ممدوح
بالنسبت غیر میباشد تا بوجود ان شرف و امتیاز از اغیار حاصل و ثابت بصاحب فضل شود

قال المصنف عن عطا قال سئلت عائشة عن علی قالت سئلت النبی م عنه قالت قال ذلک
خیر البشر لا یشک فیه الا کافر **ترجمه** عطاء تابعی میگوید که من سوال کردم عائشه را از مرتبه
علی که نزد خدا و رسول چه مرتبه و شرف دارد عائشه فرمود که من خود سوال کردم از حال علی
پیغمبر را پیغمبر فرمود او یعنی علی بهترین جنس بشر است شک در بهتریت و افضلیت علی میکند
مگر کافر **قال المصنف** و عن علی ع قال قال رسول الله م لی انت خیر البشر ما شک فیک الا کافر
ترجمه حضرت امیر ع روایة کرد که حضرت رسول فرمود بمن ای علی تو بهترین جنس بشری شک
نمیکند در بهتریت و افضلیت تو مگر کافر **قال المصنف** و عن حذیفه انه قال قال خیر البشر
علی من ابی فقد کفر **ترجمه** حذیفه یمانی روایة کرد که حضرت رسول فرمود بهترین جنس بشر علی
است هر که اباء و انکار ان کند پس تحقیق او کافر است **تشریح** مقام مقتضی چند امر است
اول بالا ذکر شد که لفظ خیر بمعنی بهتر نقیضش شر بمعنی بد و زشت باشد و خیر بالاضافه بمعنی

افعل تفضیل میباشد چنانچه در اینجا علی خیر البشر باشد چنانچه میگویند که زید خیر منه ای افضل منه
جمهور امت باین معنی صحاح اخبار نقل کرده اند **اما اول** وغیره از ابن مسعود روایة کردند
ان رسول الله ص قال علی خیر البشر من ابی فقد کفر **و در فردوس** بلا تفاوة بهمین الفاظ روایة
کرده **و** حافظ ابو نعیم **و** امام احمد و ثعلبی و حسکانی و حاکم و مردویه و مناوی **و** جم غفیری باسناد
خود بلا تفاوة همین را روایة کردند **و اهل مغازی** و محدثین مورخین و مفسرین و اصحاب سیر درباره
ذی الثدیه روایة کردند و این خبر هم از اخبار متواتره از شواهد و براهین نبوة میباشد قال رسول الله ص یقتله
خیر البریه **و** در روایة دیگر یقتله خیر هذه الامة **و** ابن مردویه از ابی الیسر انصاری روایة کرده که عائشه
از من پرسید که کدام قتل خوارج کرد من گفتم علی پس عائشه گفت ما یمنعنی العداوة التی فی قلبی لعلی عن قول الحق
سمعت رسول الله ص یقول یقتلهم خیر هذه الامة بعدی و یقول علی مع الحق والحق مع علی یعنی گفت عائشه
چه عداوة قلبی من با علی مانع نمیشود مرا از گفتن حق درباره علی چه پیغمبر در قاتلین خوارج میفرمود
که قتل انها بهترین این امت میکند بعد من و میفرمود که علی با حق و حق با علی میباشد **و محتمل** است که
لفظ ما در ما یمنعنی العداوة التی فی قلبی لفظ ما موصوله باشد **پس** معنیش چنین میشود که انچه منع
میکند مرا او ذکر حق علی او عداوة قلبی من بعلی است مع ذالک من انوقت میگویم که از زبان پیغمبر
شنیدم که میفرمود قتل خوارج میکند بهترین این امت الخ **و** عداوة عائشه با علی مشهور عالم واد ماست
لهذا بجنگ علی برآمده بود **و ایضا** از مسروق روایة کردند که من قسم دادم عائشه را اگر در قاتلین
خوارج از پیغمبر چیزی شنیدی مرا بگو قالت سمعت رسول الله ص ان الخوارج شر الخلق والخلیقه یقتلهم
خیر الخلق والخلیقه واقربهم عند الله قربا و وسیلة **و** در روایة دیگر احمد حنبل است یقتلهم خیار امتی
یعنی حضرت رسول فرمود بتحقیق خوارج بدترین خلق اند میکشد انها را بهترین خلق و برگزیده امت
و او بزرگترین خلق نزد خدا از روی قرب و وسیلة میباشد **و ایضا** جمهور مفسرین و محدثین امت
روایة کرده که ایه اولئک هم خیر البریة نازل در علی و ذریه و شیعه ان حضرت است **و** اولئک هم
شر البریه در اعداء و مخالفین ان حضرت نازل شده خواه از بریه مراد خلقه بگیر از برء النسمة ای
خلق یا مراد از بریة زمین بگیر لان البر ضد البحر بمعنی زمین **پس** بنابراین مضاف در اینجا مقدر میباشد
ای اولئک هم خیر اهل الارض وهم شر اهل الارض یا از بریة ابرار خلق مراد بگیر چه بری بمعنی از
برء المریض والمجرم عن مرضه و جرمه پس بنابراین علی و ال و شیعه او بهترین همه ابرار مخلصان

روی زمین از اولین و آخرین اند و دشمنان آن حضرت بدترین و شریرترین اشرار و فجار اہل زمین
میباشند **ثالث** خیر البشر و خیر الخلق در این اخبار وارد است **و در آیه** خیر البریه یعنی در اینجا مضاف
بسوی بشر و خلق و بریه است و این ہر سه لفظ از اسماء اجناس اند در فن نحو و بیان و اصول فقه قانون
مقرر گردیده که ہر جنس اگر الف و لام داخل شود **پس** مفید استغراق و استجماع جمع انواع و افراد جنس میشود
تنبیه ہر گاه این واضح شد که علی و آل طاہرین علیہم السلام اکمل و خیار و افضل کل اجناس و انواع و افراد
خلایق ارضی اند چه اصل و اول خلق و بشر و بریه بالضرورة انبیا اند **پس** علی و عترة طاہره از سرور
افضل ہمه انبیا قطع نظر عن الصحابه میباشند و باعتبار خیر الخلق و خیر البریه این چہارده معصوم از کافه
مخلوقات علوی و سفلی برگزیده و اکمل و افضل خلق میباشند **و کافی** است این نص جلی بطرق ثابت
و موالف بر افضلیت اہل بیت نبوة و عصمة **تبصره** این دلالة دارد بر عصمة و طہارة عترة طاہره
چه افضل از معصوم غیر معصوم عاصی اصلا و ابدا نمیتواند شد و ابرار صلحاء اند و در کافه خلق یک طایفه
انبیاء و ملائکه معصوم اند پس خیر و خیار اینها نمیتواند شد تا وقتیکه از این دو طایفه باکمل درجه عصمة و
طہارة کمال نداشته باشند **پس** چہارده معصوم باین نص بر اطہر و اکمل ابرار و اطہار میباشند
توضیح بدانکه خیریت **یا** باعتبار ذات است **یا** باعتبار صفات **و** در آل محمد ہر دو جمع اند پس باین جہة
اکمل و افضل ہمه خلق اند **اما** افضل و خیر ذاتی این چہارده معصوم بحسب حقیقة اصلیه مادیه نور
خاص الہی است **لقوله** تعالی قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین که مراد ازین نور ختمی مرتبت **و** اولاد و اجزائش
میباشند **و لقوله** انا و علی من نور واحد **و لقوله** خلقت انا و علی من نور واحد پس نظرا الی
حقیقتهم الاصلیه نور خاص الہی اند و ہر نور افضل از ہمه عالم و آدم است و نور خاص ایشان افضل ہمه
انوار میباشد **اما باعتبار تناسل** انہم کانه معلوم است که انتساب ایشان تا ختمی مرتبت است
پس انتساب ہمه ایشان تا سید ہاشمی است و انتساب ہاشم الی خلیل الرحمن بتوسط اشرف اقوام
عرب است و انہا قریش باشند **و** انتساب خلیل الرحمن الی نوح نبی الله و انتہاء نوح الی آدم صفی الله
و ہمه سلسله آبائی و امہاتی اینہا من البدایة الی النہایة از اصلاب اشراف طاہره **و** ارحام طیبه
بانکحه صحیحه مشروعه در ازمنه خود باتفاق نسابه میباشند و بثبوت این فخر اعظم ذاتی اینها ثابت شد
و شرف ذاتی اعظم اقدم بر صفاتی ہست **و اما افضل صفاتی** چہارده معصوم پس این صفات ہم
یا سلبی باشند **یا** ثبوتی و اینها علمی اند **یا** عملی **یا** ادبی و ہر یکی از اینها عقلی است **یا** سمعی **یا** تکلیفی

یا کسبی یا موہبی و ہر یکی از اینہا باعتبارات و تعلقات منشعب با نواعی و اقسامی کثیر میشود جمع ہمہ انواع اینہا در این رساله ممتنع ہست و احدی از کافر و مسلم و از موالف و مخالف حتی از طائفه خوارج ہم منکر کمالات ذاتیه و صفاتیه چہارده معصوم نمیباشند پس ثابت شد انچه سید الانبیاء در شان و بیان حال حضرت امیر ع فرمود که علی خیر البشر من ابی فقد کفر یعنی علی افضل جنس بشر است ہر که انکار ان کند او کافر است چه بوجود این اوصاف کامله بدرجه اتم و کمال چون آفتاب درخشنده عیان اند معہذا تفضیل و تقدیم اغیار بر آن حضرت کانه تقدیم مخلوق و اصنام جمادی بر خالق متعال میباشد و زیاده بر این گنجائش تفصیل درینجا نمیباشد و انشاء الله در ذیل تفسیر آیه خیر البریه بیان کل و جزء این خیریت کرده میشود بنحویکه گوشی نه شنیده و چشمی ندیده و دلی بان نرسیده و دستی اثر اثبت و ضبط نکرده باشد **قال المصنف** رحمه الله و عن امیر المومنین علی ع قال قال رسول الله ص بغض علی کفر و بغض بنی هاشم نفاق **ترجمه** یعنی حضرت امیر روایة کرد که حضرت رسول فرمود دشمنی و کینه و عداوة علی کفر بالله است و بغض بنی ہاشم نفاق است **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** بغض در لغت دشمنی و عناد و دشمنی در حقیقت منافره قلبی بسببی میباشد بحصول ثبوت ان در ظاہر خصومت قولی یا فعلی صادر میشود **ثانی** کفر بضم اول و بفتح نیز در اصل انکار شیء و پوشیدن آن و تاریکی شب میباشد و کافر را بجهة انکار حق غیر مصدق ضد مومن را میگویند و کافر مقابل مومن پوشنده حق منکر او غیر مصدق را میگویند از مشرک عام است چه مشرک معتقد و مقر ثانی در ذات و صفات و عبادة الهی را میگویند **پس** کفر اسم فعل کافر اعم از مشرک میباشد یعنی کفر انکار ہر امر حق ثابت است **ثالث** نفاق بکسر اول اسم حال و فعل منافق که سخن دو زبانی است و در حقیقة کتمان نفاق شیء و اظہار خلاف آن باشد و در اصطلاح علم بر شخصی باشد که خلاف عقیده خود بگوید چونکه منافق اخفاء کفر در دل باعتقاد و اظہار اسلام بلسان میکند لہذا برا و علم گردید **رابعاً** فسق او عمل قبیح فاسق باشد و فسق در حقیقة برآمدن از جای باشد و از اینجا موش را فویسقه میگویند چه بار بار از غاره خود بر میاید و میرود و در اصطلاح شریعة فاسق آنکس را گویند که مع بقاء الایمان از جاده و حلقه شریعة مقرره بسوی عمل قبیح و فعل شنیع بر آید با وجودیکه آن قبیح را قبیح و گناه میداند **تنبیه** ہر گاه این مقرر شد پس سید الانبیا مقرر کرد که دشمنی علی و کینه و عداوة او کفر یعنی انکار بدین اسلام و خدا باشد چون قوم خوارج ہر چند مقر بایمان و توحید و دین اسلام و عامل بفروعات دین بودند اما ہیچ چیزی از ین سلب کفر اینہا نکرده چه علی حجة الله و محبة و اطاعة و تعظیم او بر خلق من الخالق مقرر گردیده و از ضروریات دین اسلام است و انکار امر ضروری دین و اظہار خلاف آن با تفاق کفر است پس بغض و عناد و عداوة

وکینه علی بغض رسول خدا کفر میباشد و مظهر او واجب القتل است و مباشرت و معاشرة و تمکین او در مساجد و
معابد و مس مصاحف و ذبیحه و حرام و مرده مطلق و نجس میباشد اما بغض بنی هاشم را لفاق قرار
داده بجهة انکه تعظیم آنها هم واجب است اما محبة الله مهر بنی هاشم نمیباشد قال المصنف ح۵ وعنه
عن النبی لا یحب علیا الا مومن ولا یبغضه الا کافر ترجمه حضرت امیر از نبی روایة میکند که دوست
نمیگذارد علی را مگر مومن و دشمنی نمیکند با علی مگر کافر تشریح تصدیق علی و تمسک ولایة علی موجب کمال
دین و اتمام نعمة از ضروریات دین است و انکار و بغض او کفر حقیقی است لهذا البغض را کفر شمرده
قال المصنف ح۶ وعنه علیه السلام ایضا قال قال رسول الله من سب علیا فقد سبنی و من سبنی فقد سب الله
حضرت رسول فرمود که دشنام دهد و بد علی بگوید پس بتحقیق دشنام داد مرا و هر که دشنام من داد پس بتحقیق
دشنام داد بخدا تشریح مقام مقتضی دو امر است اول سب یسب سبا فهو ساب بمعنی دشنام
و فحش است و اصل باب قطع بمعنی بریدن و دریدن باشد و لفظ سب عام است در ان داخل جمیع
انواع ناسزا گوئی هست ثانی قوله من سب علیا الخ بلا خلاف هر نوع سب حرام عموما بر حجج الله
معصومین خصوصا کفر بالاتفاق و ساب واجب القتل فی الدنیا و فی الاخرة ناری ابدی وجوبا میباشد
اما علی بایة الفنا و احادیث متواتره نبوی نفسک نفسی و انت منی و انا منک۔ بمنزله جزء خاص روح
و بدن نبی میباشد لهذا پیغمبر مخاطب بعلی فرمود سب تو سب من است و سب من سب خدا
و ساب خدا و نبی کافر و واجب القتل ناری بالاجماع میباشد تنبیه این حدیث از اعاظم براهین
نبوة و شواهد رسالة میباشد چه قبل از وقوع و حصول اینخبر از پیغمبر صادر و خبر مطابق بخبر واقع شده
پس از اعاظم معجزات قاطعه آن حضرت است پس آن حضرت نبی صادق و واجب التصدیق میباشد
اما اثبات وقوع این خبر کالشمس معلوم و از آفتاب واضح تر است که ساب علی بلعن و وضع
معائب و علانی بنی امیه تا انقضا سلطنت خود تا هشتاد و چهار سال بعد هر نماز بر منبر در مسجد خطیبی
وظیفه خوار مقرر بر این افعال شنیعه بودند و اول واضع این قبیح و کفر خود معاویه بن سفیان بود و بر
تتبعه علم سیر و تواریخ و مغازی این سوء احوال و شنیع اقوال او روشن و ببسط مبرهن میباشد۔
و مجلد ثانی صحیح مسلم و نسائی شاهد ناطق موجود است قال امر معاویة بن ابی سفیان

سعدا ای باللعن والسب فقال ما منعک ان تسب ابا تراب فقال السعد ما ذکرت ثلث
قالهن له رسول الله فلن اسبه لئن یکون لی واحدة منهن احب الی من حمر النعم الخ حاصل انکه ساوی

میگوید معاویه بن سفیان امر و حکم کرد بسب و لعن کردن بر علی سعد وقاص را پس سعد انکار و ابا کرد از سب

و لعن کردن بر علی پس معاویه گفت چه چیز ترا منع میکند و باز میدارد از لعن و سب کردن بر علی و ابو تراب

تو بهمین اسم ذکر کردی تا در نظر مردم و قر علی نماید پس سعد گفت تا وقتیکه یاد دارم آن سه چیز که حضرت

رسول آنها را در شان علی فرمود پس با و هرگز من سب نخواهم کرد و هرگاه از انها یکی بمن میبود دوست

بمن بود از شترهای موی سرخ اول انکه پیغمبر علی را در مدینه خلیفه خود نمود و علی عرض کرد یا رسول الله

مرا خلیفه خود بر زنان و طفلان گذاشتی پیغمبر فرمود اما ترضی ان تکون منی بمنزلة هارون من موسی

الا انه لا نبی بعدی ثانی انکه پیغمبر در روز خیبر با و فرمود لاعطین الرایة غدا رجلا یحب الله و رسوله و

یحبه الله و رسوله پس ما همه صحابه برای این منزله گردنهای خود را دراز و بلند کردیم پس صبح انشب

فرمود بطلبید علی را و علی درد چشم داشت پس پیغمبر درد چشم علی با دهن مبارک خود کرد دفعه چشمهایش

صحیح و درد بالکل زائل شد پس خدا بر دست علی قلعه خیبر را فتح ساخت سوم وقتیکه ایه مباهله

ندع ابنائنا و ابنائکم الخ نازل شد پس حضرت رسول علی و فاطمه و حسنین را طلبیده با خود برد و زیر

عبا خود گرفته فرمود پروردگارا همین چهار تن اهل من اند اقول وقتیکه سعد بمعاویه این ادله بر رفعة

منازل علی نقل کرده غرضش این بود کسی چنین مناصب علیا داشته باشد برا و چگونه لعن و سب و شتم

دادن جائز باشد معاذ الله عنه میگویند هرگاه نقل سعد خلاف مقصود خود معاویه دانست

معاویه و عمر عاص گفتند که سعد به پیری ضعیف العقل و القوی شده یعنی مجنون گردیده تا قولش را خلق

اعتبار نکنند و از لعن علی بر نگردند اشکال لفظ ما منعک گمان میکند که معاویه استفهاما از سعد

پرسیده باشد پس باستفهام معاویه مطعون و مذموم نخواهد شد جواب اول ابتداء این حدیث

اگر بلفظ امر معاویه نمیبود البته احتمال تطرق استفهام میشد و مامور گردانیدن سعد را لسب علی

این احتمال را زائل بالاصالة ساخت پس امر معاویه سعد را مقتضی تقدیر است باینکه فامتنع سعد

عن سب علی فقال معاویه ما منعک ان تسب ابا تراب جواب ثانی سیر مزبوره معاویه اقطع برهانی

است که معاویه امر بلعن علی و واضع آن و خود فاعل این اقبح القبایح بود معاویه بری این جرم عظیم

اصلا و ابدا نخواهد شد قال المصنف و عنه علیه السلام قال قال رسول الله ان الله تعالی اشرف

علی الدنیا فاختارنی علی رجال العالمین ثم اطلع الثانیة فاخترک علی رجال العالمین ثم اطلع الثالثة فاختار

الائمة من ولدک علی رجال العالمین ثم اطلع الرابعة فاختار فاطمة علی نساء العالمین ترجمه حضرت

امیر روایة کرد که حضرت رسول فرمود تحقیق او تعالی از علو الهیة خود نگریست بر دنیا پس اختیار کرد مرا بر
مردان همه عالمیان پس از ان نگریست مرتبه ثانیه پس برگزید و اختیار نمود ترا ای علی بر کافه عالمیان
پس مرتبه ثالثه نگریست پس اختیار نمود و برگزید از همه عالمیان اماماان یا مرده گانه خلق را از اولاد
تو پس مرتبه چهارم نگریست و برگزید و اختیار از همه زنان عالمیان کرد فاطمه زهراء علیهم السلام
را **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** عالمین جمع عالم بفتح لام و آن اسم بر معلوم تعالی میباشد
و عالمین بفتح لام جمع عالم بخلاف قیاس عبارة از کل ماسوی الله تعالی میباشد و هرگاه بر جمع یا بر اسم
جنس الف و لام استغراقی داخل شود متفق علیه اهل نحو وضع و اصول فقه میباشد که با دخال آن
حاوی جمیع انواع و افرادان میشود **اشکال** عالم از اسماء غیر ذوی العقول میباشد و هرگاه
اسم غیر ذوی العقول را جمع میکنند بغیر واو و نون و بغیر یاء و نون میکنند این چگونه صحیح میشود.
جواب هرگاه اسمی متضمن ذوی العقول و غیر ذوی العقول باشد پس ائمه عربیت جمع ان با واو
و نون و یا و نون کرده اند **و** اینجا بشمولیت ذوی العقول جمعش بواو و بیا و نون بتغلیب ذوی
العقول اختیار کردند **ثانی** اشراف **در صراح** گفته بمعنی اطلاع یافتن بر چیزی و از بالا بزیر
نگریستن باشد **و در صحاح** گفته واشرفت علیه ای اطلعت علیه من فوق و ذلک الموضع
مشرف **و** مشارف الارض اعالیها **تنبیه** هرگاه این واضح شد پس اشرف الله علی الدنیا بمعنی
از علو بسوی سفل بصورة مجاز باشد نه بحقیقة چه حمل ان بر حقیقه بالنسبة تعالی ممتنع میباشد **پس** گویا
مرادش چنین شد که علم تعالی در ازل وقتیکه تعلق بمعلومات و مبصرات سفلی گرفت پس از کافه عالمیان برگزید
اول محمد بعد ان علی بعد ان ائمه اطهار را از اولاد انها بعد ان فاطمه زهراء را از کافه زنان عالمیان
جواب ثانی هرگاه اراده تعالی تعلق بعالم دنیا گرفت از کل دنیا اولاً محمد را و بعد آن علی را و بعد ان
ائمه احد عشر را **و** بعد آن فاطمه زهراء را علیهم السلام چید و برگزید بر کافه عالم و ادم **و غرض** در
این اظهار و تقریر چیدن چهارده معصوم از کل دنیا است **ثالث** قوله علی رجال العالمین **و** نساء العالمین
نص صریحی میباشد که هر یکی از محمد و علی و ائمه اطهار یازده گانه از همه مردان دنیا و اخرة و فاطمه زهراء
از همه زنان دنیا و اخرة اکمل و افضل میباشند چه برگزیده همه انها میباشند و انتخاب و برگزیدگی صحیح نمیشود
بغیر اکملیت و افضلیت بجمیع وجوه **پس** از اینجا ایضاً ثابت شد که خاتم الرسل **و** حضرت امیر و حضرات
ائمه اطهار اکمل و افضل کل انبیاء و رسل **و** جناب فاطمه افضل از مریم و اسیه و خدیجه کبری بنص جلی

میگوید معاویه بن سفیان امر و حکم کرد بسب و لعن کردن بر علی سعد وقاص را پس سعد انکار و ابا کرد از سب
و لعن کردن بر علی پس معاویه گفت چه چیز ترا منع میکند و باز میدارد از لعن و سب کردن بر علی و ابو تراب
تو بهمین اسم ذکر کرد تا در نظر مردم وقر علی نماید پس سعد گفت تا وقتیکه یاد دارم آن سه چیز که حضرت
رسول آنها را در شان علی فرمود پس با و هرگز من سب نخواهم کرد و هرگاه از آنها یکی بمن میبود دوست تر
بمن بود از شترهای موی سرخ اول آنکه پیغمبر علی را در مدینه خلیفه خود نمود و علی عرض کرد یا رسول الله
مرا خلیفه خود بر زنان و طفلان گذاشتی پیغمبر فرمود اما ترضی ان تکون منی بمنزلة هارون من موسی
الا انه لا نبی بعدی ثانی آنکه پیغمبر در روز خیبر با و فرمود لاعطین الرایة غدا رجلا یحب الله و رسوله و
یحبه الله و رسوله پس ما همه صحابه برای این منزله گردنهای خود را دراز و بلند کردیم پس صبح انشب
فرمود بطلبید علی را و علی درد چشم داشت پس پیغمبر در دو چشم علی لب دهن مبارک خود گذارد دفعة چشمهایش
صحیح و درد بالکل زایل شد پس خدا بر دست علی قلعه خیبر را فتح ساخت سوم وقتیکه آیه مباهله
ندع ابناءنا و ابناءکم الخ نازل شد پس حضرت رسول علی و فاطمه و حسنین را طلبیده با خود بر دو زیر
عبا خود گرفته فرمود پروردگارا همین چهار تن اهل من اند اقول وقتیکه سعد بمعاویه این ادله بر رفعت
منازل علی نقل کرده غرضش این بود کسی چنین مناصب علیا داشته باشد برا و چگونه لعن و سب و دشنام
دادن جائز باشد معاذ الله عنه میگویند هرگاه نقل سعد خلاف مقصود خود معاویه دانست
معاویه و عمر عاص گفتند که سعد به پیری ضعیف العقل و القوی شده یعنی مجنون گردیده تا قولش را خلق
اعتبار نکنند و از لعن علی برنگردند اشکال لفظ ما منعک گمان میکند که معاویه استفهاما از سعد
پرسیده باشد پس باستفهام معاویه مطعون و مذموم نخواهد شد جواب اول ابتداء این حدیث
اگر بلفظ امر معاویه نمیبود البته احتمال تطرق استفهام میشد و مامور گردانیدن سعد را لسب علی
این احتمال را زایل بالاصالة ساخت پس امر معاویه سعد را مقتضی تقدیر است باینکه فامتنع سعد
عن سب علی فقال معاویه ما منعک ان تسب ابا تراب جواب ثانی سیر مزبوره معاویه اقطع برهانی
است که معاویه امر بلعن علی و واضع آن و خود فاعل این اقبح القبایح بود و معاویه بری این جرم عظیم
اصلا و ابدا نخواهد شد قال المصنف رحمه و عنه علیه السلام قال قال رسول الله ان الله تعالی اشرف
علی الدنیا فاختارنی علی رجال العالمین ثم اطلع الثانیة فاختارک علی رجال العالمین ثم اطلع الثالثة فاختار
الائمة من ولدک علی رجال العالمین ثم اطلع الرابعة فاختار فاطمة علی نساء العالمین ترجمه حضرت

امیر روایة کرد که حضرت رسول فرمود تحقیق او تع از علو الهیة خود نگریست بر دنیا پس اختیار کرد مرا بر
مردان همه عالمیان **پس** از ان نگریست مرتبه ثانیه پس برگزید واختیار نمود ترا ای علی بر کافه عالمیان
پس مرتبه ثالثه نگریست پس اختیار نمود و برگزید از همه عالمیان امامان یا مرده کانه خلق را از اولاد
تو **پس** مرتبه چهارم نگریست و برگزید و اختیار از همه زنان عالمیان کرد فاطمه زهراء علیهم السلام
را **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** عالمین جمع عالم بفتح لام و آن اسم بر معلوم تع میباشد
و عالمین بفتح لام جمع عالم بخلاف قیاس عبارة از کل ماسوی الله تع میباشد و هرگاه بر جمع یا بر اسم
جنس الف ولام استغراقی داخل شود متفق علیه اهل نحو وصرف و اصول فقه میباشد که با دخال آن
حاوی جمیع انواع و افراد ان میشود **اشکال** عالم از اسماء غیر ذوی العقول میباشد و هرگاه
اسم غیر ذوی العقول را جمع میکنند بغیر واو و نون و بغیر یاء و نون میکنند این چگونه صحیح میشود.
جواب هرگاه اسمی متضمن ذوی العقول و غیر ذوی العقول باشد پس ائمه عربیت جمع ان بواو
و نون و یا و نون کرده اند **و** اینجا بشمولیت ذوی العقول جمعش بواو و بیا و نون بتغلیب ذوی
العقول اختیار کردند **ثانی** اشراف **در صراح** گفته بمعنی اطلاع یافتن بر چیزی و از بالا بزیر
نگریستن باشد **و در صحاح** گفته واشرفت علیه ای اطلعت علیه من فوق و ذلك الموضع
مشرف **و** مشارف الارض اعالیها **تنبیه** هرگاه این واضح شد پس اشرف الله علی الدنیا بمعنی
از علو بسوی سفل بصورة مجاز باشد نه بحقیقة چه حمل ان بر حقیقه بالنسبة تع ممتنع میباشد **پس** گویا
مرادش چنین شد که علم تع در ازل وقتیکه تعلق بمعلومات و مبصرات سفلی گرفت پس از کافه عالمیان برگزید
اول محمد بعد ان علی بعد ان ائمه اطهار را از اولاد انها بعد ان فاطمه زهراء را از کافه زنان عالمیان
جواب ثانی هرگاه اراده تع تعلق بعالم دنیا گرفت از کل دنیا اولاً محمد را و بعد آن علی را و بعد ان
ائمه احد عشر را **و** بعد آن فاطمه زهراء را علیهم السلام چید و برگزید بر کافه عالم و ادم **و غرض** در
این اظهار و تقریر چیدن چهارده معصوم از کل دنیا است **ثالث** قوله علی رجال العالمین و نساء العالمین
نص صریحی میباشد که هر یکی از محمد و علی و ائمه اطهار یازده گانه از همه مردان دنیا و اخرة و فاطمه زهراء
از همه زنان دنیا و اخرة اکمل و افضل میباشند چه برگزیده همه انها میباشند و انتخاب و برگزیدگی صحیح نمیشود
بغیر اکملیت و افضلیت بجمیع وجوه **پس** از اینجا ایضاً ثابت شد که خاتم الرسل **و** حضرت امیر و حضرات
ائمه اطهار اکمل و افضل کل انبیا و رسل **و** جناب فاطمه افضل از مریم و اسیه و خدیجه کبری بنص جلی

فضلا عن الازواج والاقارب و الاصحاب میباشند **وایا** ائمه اطهار در بین خود تفاضل دارند یا همه متساوی در امامت و حجیة میباشند **اول** مشهور است و حضرت امیر افضل و اکمل همه اطهار است **و** بعضی گمان برده اند که صاحب العصر مهدی آخر الزمان بعد حضرت امیر افضل همه ابا ائمه طاهرین میباشد و احقر در این نظر و تامل دارم **سوال** فاطمه زهرا ایا بعد از علی افضل اولاد خود از آئمه اطهار هست یا ائمه اطهار افضل از حضرت صدیقه کبری اند **جواب** ائمه اطهار افضل از صدیقه زهرا بچند وجه اند **اول** بعموم الرجال قوامون علی النساء **ثانی** اگر صدیقه در عصر ائمه اطهار زنده میبود البته بیعة هر امام از فرزندان خود براو واجب بود و پس صدیقه ببیعة تابع بود و متبوع افضل از تابع میباشد **ثالث** هر امام در حالة امامت خود حجة الله بر کافه رجال و همه زنان دنیا معاً میباشد و جناب سیدة النساء حجة بر نفس خود خاصة بود و **پس** حجة علی الکل افضل از آنکس باشد که حجة بر نفس خود یا بر یک نوع باشد ثم الله اعلم **سوال** مراد از حجة بالنسبة حضرت زهراء چگونه میباشد **جواب** حجة حجیة نبوة **و** حجیة خلافة و حجیة ولایة است **پس** حجیة فاطمه بمعنی دلیة الله و حبیبة و محبوبة تعم میباشد **قال المصنف** وعن جابر قال قال رسول الله صلعم علی خیر البشر من شك فیه فقد کفر **ترجمه** جابر انصاری **و ایضاً** ابن مسعود روایة کردند که حضرت رسول فرمود علی بهترین بشر است هر که شک در او کند پس بتحقیق او کفر کرده **تشریح** این خبر خیر البشر را جمعی از صحابه چون ام المومنین ام سلمه و عائشه و اسماء **و** ابو سالم **و** ابن عباس **و** ام هانی **و** ابن مسعود و حضرت امیر **و** حذیفه یمانی **و** جابر انصاری **و** ابن عمر و غیرهم روایة کردند **پس** این حدیث از اخبار متواتره میباشد **پس** خیر البشر بودن علی متیقن الثبوت هست لهذا پیغمبر در اینجا فرمود هر کس در خیریت علی شک کند او کافر ازلی بلا ریب میشود **اقول** چونکه این روایة باسناد دیگر است لهذا بعد از روایات سابقه ثبت یافته **دیگر** آنکه روایات سابقه متضمن انکار از خیریت علی بودند و این روایة متضمن شک میباشد پس شک مفهومی دیگر میباشد لهذا در آخر ضبط کرده باشد **قال المصنف** وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلعم علی باب حطة من دخل منه کان مومنا و من خرج عنه کان کافراً **ترجمه** ابن عباس روایة کرد که حضرت رسول صلعم فرمود علی در این امت باب حطه بنی اسرائیل است هر که در آن داخل شد او مومن شد و هر که از آن خارج شد او کافر شد **تشریح** مقام مقتضی یک امر است بدانکه در فردوس **و** صواعق روایة

دیگر نیز آورده‌اند قال رسول الله ص انما مثل اهل بیتی فیکم مثل باب حطة فی بنی اسرائیل من دخله غفر له
و فی روایة اخری غفر له الذنوب یعنی حضرت رسول ص فرمود که جز این نیست مثال اهل بیت من
در شما مثال باب الحطة در بنی اسرائیل میباشد هر که داخل بان شد مغفور گردید و در روایة دیگر
است که او مغفور الذنوب جمیعاً میباشد **توضیح** بدانکه بنی اسرائیل وقتیکه از جنگ اعداء فراغة
یافته بکمال رسیدند پس او سبحانه بغرض امتحان انها را برای اظهار موافق از منافق انها الزام
نمود مامور گردانید بقول مجاهد که به بیت المقدس داخل شوند بحالة سجده کنندگان و در سجود خود
ذکر حطة عینا بخوانند لقوله تعالی ادخلوا الباب سجدا و قولوا حطة و جمعی میگویند که متصل بیت المقدس
خانه بود و دروازه او خورد بود و در انخانه ازین در داخل شوند سجده کنان و حطة گویان و
انخانه غالبا مقام هارون بود و او سبحانه بمقابل ان وعده نغفر لکم خطایاکم داد پس انانکه
سجده کنان و حطة گویان در سجده داخل انخانه شدند انها ممتحن بالایمان گردیدند و انانکه داخل
نشدند انها کفار گردیدند **تنبیه** پس او سبحانه بوعده لترکبن طبقا عن طبق در این امت هم خانه
اهل بیت نبوة و عصمة را بغرض امتحان برای اظهار و امتیاز موافق از منافق تا قیمة مقرر فرمود
پس هر کس که داخل انخانه نبوة اعتقاداً شد و تمسک ال اطهر معصومین نمود مومن کامل الایمان ناجی
در دنیا و آخرة گردید و هر که تخلف ازین در و خانه نمود او منافق هالک ثابت شد و **در حدیث
قدسی** هست لولا علی لم یعرف اولیائی من اعدائی یعنی اگر علی در عرصه وجود موجود نمیبود
هر آئینه اولیاء الله و احزاب الله از احزاب شیطان اعداء رحمان شناخته نمیشدند پس
ثابت شد که خانه نبوة خصوصاً علی باب حطه بنی اسرائیل در این امت برای امتیاز موافق از
منافق مقرر میباشد پس هر که در او داخل شد مومن مغفور است و هر که تخلف از ان کرد کافر
ناری است تدبر تبصر **قال المصنف** جزاه و عن الامام الباقر محمد بن علی عن ابائه علیهم السلام

انه سئل رسول الله عن الناس فقال خیرها و انقاها و افضلها و اقربها منی علی و
لا فیکم اتقی و لا اقرب من علی ابن ابی طالب ع **ترجمه** حضرت باقر باسناد اباء
خود روایة کرده که از حضرت رسول ص پرسیده شده از احوال مردم پس آن حضرت
فرمود بهترین انها و متقی ترین انها و فاضل ترین انها و قریب ترین انها
نزد من علی است و نیست در شما احدے متقی تر و نه قریب تر بمن از علی بن

ای طالب **تشریح** مقتضی دو امر است **اول** بدانکه ناس اسم جنس و بدخول الف و
ولام افاده استغراق جمیع انواع و افراد مردم میکند دران داخل صحابی و قرابی پیغمبر کلا میباشند
ثانی مع ذلک بولا فیکم ولا اقرب ثابت شد که مخاطب اصحاب و اقارب و امت پیغمبر همه میباشند
ونفی صریح کرد که احدی از شما قرابه من و صحابه من و از کل مردم هیچ کس اتقی و افضل و اقرب نزد من
نمیباشد سوای علی ابن ابی طالب **تنبیه** اینجا نص جلی و صریح بر اتقی و افضل و اقرب بودن علی
از کل کرد پس باین ثابت و لازم شد که علی اتقی افضل صحابه و قرابه و از کل مردم تا قیمة و اقرب همه قربی
بپیغمبر است و هر کس اتقی و اقرب بنبی باشد پس و اقدم و اقرب و اولی در کافه امور نبی
است پس علی باین سبب اقدم و اولی بخلافة نبوی هست **قال المصنف** ح۱۱ وعن جمیع
بن عمیر قال قلنا لعائشه کیف کان منزلة علی من رسول الله قالت کان اکرم رجالنا علی رسول الله
ترجمه جمیع پسر عمیر گفت که ما جماعتی بعائشه گفتیم که چگونه منزلة و مرتبه علی نزد رسول الله بود
عائشه گفت که علی گرامترین ما مردان عرب بر حضرت رسول بود **قال المصنف** ح۱۲ وعن ابن
عمر قال قال رسول الله ۔ خیر رجالکم علی بن ابی طالب و خیر شبابکم الحسن و الحسین و خیر نسائکم فاطمه
بنت محمد علیهم الصلوة والسلام **ترجمه** عبد الله بن عمر روایة کرد که حضرت رسول فرمود
بهترین مردان شما همه مهاجر و انصار علی ابن ابی طالب است و بهترین جوانان شما حسن و
حسین است و بهترین زنان شما فاطمه دختر محمد خاتم الرسل است **تشریح** درین و حدیث
هم افضلیت و اکملیت آل عبا از کل صحابه مهاجرین و انصار و امت الی القیمة مشرو حا ثابت شد
قال المصنف ح۱۳ وعن عروه عن عائشه قالت قال رسول الله ۱۲ ان الله قد عهد الی ان من خرج
علی علی فهو کافر فی النار و اجدیر بالنار قالت فانسیت هذا الحدیث یوم الجمل حتی ذکرته وفی اخری
حتی ذکرته بالبصرة وانا استغفر الله وما عسی ان اکون منهم **ترجمه** عروه روایة کرد که عائشه گفت
که حضرت رسول فرمود بدرستیکه خدا عهد بست با من بتحقیق هر که خروج کرد و بجنگ علی بر آید
پس او کافر در دوزخ و سزاوار نار است عائشه گفت فراموش ساختم یا ترک کردم این حدیث
را در جنگ جمل تا انکه در بصره یادم آمد یا ان حدیث را علی یادم داد و من توبه میکنم و امید
ندارم که من کائنه نار هی میبرم سزاوار نار باشم **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول**
عهد در لغة بمعنی پیمان و میثاق و امان و سوگند باشد و اینجا مراد پیمان بستن است زیرا که صله

اوالی ودراینجا میباشد لقوله عهدالی پس در عهد ومیثاق وقسم صورة تبدل وتاخر اصلاً وابداً جایز
نمیباشد **ثانی** آنچه عهد نسبت او این است که هرکس بر علی برآید وخروج بر او نماید او خارج از دین
کافر ناری سزاوار نار ابداً میباشد چه علی خلیفه رسول است و هرکه خروج بر خلیفه منصوص کرد او بالفرق
خروج بر پیغمبر کرد و هرکه بر پیغمبر خروج کرد او خارج از دین کافر یعنی سزاوار نار ابداً لاباد میباشد
بالاتفاق **خروسیت** وقتیکه آیه وقرن فی بیوتکن مخاطب با ازواج نبی نازل شد **پس**
درخانه حضرت ام سلمه زوجات مجتمع بودند این آیه بر آنها خونده شد و پیغمبر فرمود کدامی از شما بعد من
بر علی خروج خواهد کرد عایشه را تعجب بادة تر شد از خروج زنی عرض کرد آیا از ما زوجات شما کسی
خروج خواهد کرد او کیست و پیغمبر فرمود یا حمیرا مبادا تو خروج کنی و در خانه قرار نگیری و بعد این
ان الله عهد الی الخ پیغمبر بر آنها خوند **وام سلمه** ام المومنین وقت خروج بعایشه نهی و نصیحت
کرد و فرمود که قران وقرن فی بیوتکن در ما خاص نازل و درخانه من پیغمبر تو خاصة فرموده یا
حمیرا تو خروج نکنی چه خدا با من عهد بسته که خارج بر علی کافر ناری است و عایشه باغواء زبیر وعبدالله
زبیر پند کسی من هیچ التفاتی نکرد ناپر ملاء برآمد و کرد آنچه کرد در کتب مغازی این معرکه اظهر از شمس
است **وخبر متواتر** یا علی ستقتل الناکثین والمارقین والقاسطین بعدی از شواهد نبوة وانه
اعاظم براهین ودلائل بر ثبوت رسالة میباشد و مراد از فرقه ناکثین طایفه عایشه که نقض بیعة کرده
بر امام زمان خود خروج کردند و این مشهور بجنگ جمل است چه عایشه بر شتر بسیار بلندی سرخ بجنگ
علی ببصره برآمده بود و مراد از مارقین فرقه خوارج اند و این مشهور بجنگ نهروان و جنگ خوارج
میباشد و مراد از فرقه قاسطین جنگ بغاة وظالمین وانها معاویه وقوم وطایفه او اصحاب ومتبعان
ومشهور بجنگ صفین میباشد و بعد پیغمبر این سه طایفه منافقین جنگ با علی کردند و همه مے
دانستند که این علی خلیفه رسول وامام خلق است وآیه یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین
شاهد ناطق وما خذ این است پس بنیابة نبی خلیفه حقه او علی با این سه طایفه کفره جهاد کرد **ثالث**
جدید بکنا ای خلیق به بمعنی سزاوار بان باشد و از اینجا بخدا در اجابة دعا انک بالاجابة جدیر
میگویند یعنی ای خالق نوع خاص ما اجابة دعا سزاوار و قابل **رابع** فانسیت از باب افعال امر
ساختن چیزی باشد ماخوذ از نسی نسیان بمعنی فراموشی نقیض او یاد بودن باشد **در صراح**
گفته نسیان بکسر اول فراموش و بمعنی ترک کردن و از اینجا است آیه نسوا الله فنسیهم یعنی

انهارا ترک کردند خدارا و خدا هم انهارا ترک کرد و ما انسانیه الا الشیطان بمعنی وما اترکیته **سؤال** ذا انسیت فعل متعدی الی الغیر است این دلالة دارد که کسی دیگر عائشه را فراموش ساخت و حال آنکه حدیث و خطاب آیه خاص بعائشه و قرن فی بیوتکن و یلحمها الا تکونی هذی و لا تخرجی است **جواب اول** بعضی میگویند که انسیت و نسیت بیک معنی چون افطرت و فطرت میباشد یعنی خود فراموش ساختم **جواب ثانی** انسیت و نسیت هر دو بمعنی ترک دانسته کردم **جواب ثالث** مریدان ام المسلمین عائشه میگویند که خواهرزاده او عبدالله زبیر و خود زبیر و طلحه عائشه را اغواء کرده ترک قران و حجره نبوی کنانیدند **واهل مغازی و سیر** روایة کردند وقت گرفتار شدن عائشه حضرت امیر او را امر کرد بمراجعت بمدینه طیبه و عائشه هرگز راضی نشد **پس** حضرت امیر امام حسن را و بروایتی محمد بن ابی بکر را بعائشه فرستاد تا اینحدیث و مفاد آیه و قرن فی بیوتکن را یادش بدهند تا برود و آرام نشیند و الا یاد کند که آنچه پیغمبر بحضور او مرا فرموده که هر زنی که فرمانبردار من نکند او را طلاقش داده از حباله زوجیة او را برآرم عائشه بسماع این دفعة راضی بحرکة الی المدینه شد **رابع** قوله وانا استغفر الله الخ درانوقت عائشه استغفار از خروج خود کرده و امید کرده که بعد توبه از کفار در نار نشود **تنبیه** این قضیه دلالة دارد بر چند چیز **اول** آنکه خطاب قرن هرچند بصیغه جمع مخاطب بان همه ازواج نبوی اند ولکن مراد ازین عموم خاص عائشه میباشد زیرا که در معلوم نبی بود که بغیر او دیگری از زوجات آن حضرت خروج نخواهد کرد **ثانی** ازواج نبوی غیر معصوم اند و ادخال و شمولیت انها در آیه تطهیر خلاف قران و سنت و عقل لازم میآید زیرا که خروج عائشه بر خلیفه زمان و بر قتل اصحاب از اعاظم معاصی قطعی بلاریب میباشد لهذا توبه و استغفار از ان مینمود و امید بعد توبه از کفار ناری بودن خود میگذاشت مع ذالک بعصیان انها را مطهر و معصوم شمردن خلاف بدیهیات و ضروریات و مقعات سفسطه و احب البطلان میباشد **خصام** میگویند که توبه در خون ناحق بغیر عفو اصحاب خون قبول بالاتفاق نمیباشد و عائشه قطع نظر از خروج بر امام زمان خود هزارها آدم را بقتل میرسانید این توبه چگونه صحیح میشود **حکایة مناظره** شیخ مفید با ابو عیسی رمانی خلاصه آنکه شیخ مفید در بدایة سن بدرس رمانی حاضر شد شخصی درآمد در مجلس بر رمانی گفت که در حدیث غدیر پیغمبر با **رمانی** گفت صحیح است **سایل** گفت پس اختلاف این در امت چرا

باشد رمانی گفت که حدیث غدیر روایه است وخلاف ثلثه درایه عاقل ترک درایه
واخذ روایه نمیکند سائل بر آمد **وصفید** بعد فراغ از درس مردم گفت شیخنا در قضیه جنگ جمل
چه میگوئی **رمانی** گفت صحیح ثابت واقعی است **صفید** گفت پس در عائشه چه میگوئی **رمانی**
گفت روایه است که او توبه کرده **صفید** گفت که قضیه جمل درایه **و** توبه عائشه روایه است
و عاقل چگونه ترک درایه واخذ روایه نمید **رمانی** منقطع شده مفید گفت آیا سوال و جواب
حدیث غدیر را شنیده بود **صفید** گفت اری **رمانی** گفت انت المفید حقا انت المفید
حقا نعلا بالنعل جواب دادی چه نام داری نزد که خوندی **صفید** گفت محمد بن نعمان دارم
نزد قاضی عبد الجبار میخوانم **پس** رمانی اورا جای خود جای داده وکمال توقیر او نمود **و** برای
قاضی عبد الجبار سوال وجواب مزبور نوشته سفارش مفید کرده که متوجه این باش کمال قابلیت
دارد **قال المصنف** وعن ابی سالم ابن ابی الجعدہ قال قلت لجابر حدثنی عن علی علیه السلام قال
کان من خیر البشر قال قلت فما تقول فیمن یبغض علیا قال ما یبغضه الا کافر **ترجمه** ابو سالم
پسر جعده میگوید که من جابر انصاری را گفتم که حدیث کن بمن از حال علی ع جابر گفت که علی از
بهترین بشر میباشد ابو سالم گفت چه میگوئی درآنکس که علی را دشمن دارد جابر گفت دشمن علی
نمیباشد مگر کافر بحد او مینی **بلکه** محدثین ومفسر فریقین در تفسیر ایه خیر البریه تنزیلش خاص
در علی وذریه او روایه کردند قال صلعم انت خیر البریه **پس** جمعی از مخلصین صحابه وقتیکه علی را
میدیدند بسلام علیك یا خیر البریه سلام براو بخیر البریه میکردند **پس** در صحابه بخیر البریه گویا
مشهور ومنشور ومعلوم بود **قال المصنف** عن هاشم بن البرید قال قال عبد الله
ابن مسعود قرئت سبعین سورة من فی رسول الله ص وقرئت البقیة علی خیر هذه الامة
بعد نبینا علی ابن ابی طالب **ترجمه** هاشم بن برید روایه کرد که عبد الله بن مسعود گفت
که من خوندم هفتاد سورة قرانی از دهان وزبان مبارک رسولخدا یعنی این هفتاد سوره
را نزد رسول الله خوندم واز زبان او تعلیم اینها یافتم وباقی سورهای قرانی کلا بر بهترین
این امت بعد پیغمبر علی ابن ابی طالب خوندم یعنی باقی سورها قرانی از علی اموختم **فتنبه**
مقام آنکه بالاتفاق عالم بعلوم قران از کل صحابه دو نفر بودند **احدهما** عبد الله ابن
عباس **ثانیهما** عبد الله ابن مسعود واین هردو شاگرد حضرت امیر علیه السلام بودند

وبمباهات ومفاخرات میگویند که ما الکتاب قران وعلوم ان از حضرت امیر گرد یم پس استاذ
الاساتذه ومصدر کل علوم ومظهر کل فنون ومرجع همه فرقات اسلام حضرت امیرؑ میباشد.
تنبیه علما سیر ثبت وضبط کرده منهم ابن الجوزی وابن طلحه وابن افورک وابن ابی
الحدید وغیرهم که حضرت امیر استاذ الاساتذه ومرکز کل ومنبع علوم ومرجع صحابه وهمه طوائف
وفرقات اسلام میباشد بالاتفاق وکل کمالات ومذاهب منتهی بآن حضرت میشوند **اما علم کلام**
کالافضل واشرف علوم میباشد وهمه منتهی بعلی میشود **اما امامیه** پس انتهاء انها در همه علوم تا بان حضرت ظاهر
است **واما معتزله** پس از انها این علم ناشی شده چه اول اساتذه این طائفه واصل بن
عطاء است وواصل شاگرد ابو هاشم عبد الله بن محمد حنیفه باشد وهاشم از پدر خود محمد ومحمد حنیفه
از پدر خود امیر المومنین گرفته **واما اشعریه** مبدء این طائفه ابو الحسن اشعری واو شاگرد
ابو علی جبائی وابو علی جبائی شیخ المشایخ طوائف معتزله میباشد ورجوع اینها هم بواسطه معتزله بحضرت
امیرؑ رسید **واما علم فقه** پس فقهاء دنیا کلا عیال وتلامذه علی نیز هستند **اما ابو حنیفه**
پس او مجتهد طائفه حنفیه است واو شاگرد جعفر بن محمد الصادق میباشد وعلم امام جعفر صادق
هم منتهی بتوسط اباء خود بجدش حضرت امیرؑ میرسد بلا نکیر **واما حنفیان** ابو حنیفه چون ابو یوسف
ومحمد وغیرهما همه اینها شاگرد ابو حنیفه اند **واما شافعی** پس او شاگرد محمد بن الحسین میباشد
ورجوع محمد بن الحسین با بو حنیفه میباشد **واما اس حنابله** احمد بن حنبل او شاگرد شافعی است
واما مالک بن انس راس طایفه مالکیه است او شاگرد ربیعة الرای میباشد وربیعه شاگرد
عکرمه وعکرمه شاگرد ابن عباس وعبد الله عباس شاگرد علی میباشد **واما از مفسرین
صحابه** در ابتداء مرجع علوم قران ابن مسعود وابن عباس میباشد واین هردو در علوم قران
شاگرد علی اند وبمفاخرة تلمذی ان حضرت در مشاهد همیشه بیان میفرمودند **واما مرجع علم سنت**
در انهم حضرت امیرؑ مرجع کل صحابه بود زیرا که الا علم بالسنن علی ابن ابی طالب لشهادة نبوی
وعایشه ورجوع صحابه بسوی او در قضایا بحدیث اظهر من الشمس وابین من الامس میباشد
واما مرجع فقها صحابه هم علی است زیرا که کلهم در معضلات ومشکلات مسایل فقه
بسوی او رجوع همیشه میکردند خصوصا خلفاء ثلثه منهم عمر بن الخطاب در قضایای خود واکثر
غلطیهای او بر ملا ورد ولولا علی لهلک عمر اکثر از و منطق آمده در دفاتر ثبت وضبط میباشد

پس علی استاد کل و معلم جبرئیل و کل خلق میباشد و خود عمر ابن عباس روایت کردند که کل علم من الله ده عشر میباشد و یک عشر از ان بکل اهل دنیا از بدایة الی النهایة رسیده و منقسم شده و علی در این عشر هم شریک کل بدرجه اکمل میباشد و اما عشار نه کانه دیگر مختص علی بعد پیغمبر میباشد و احدی شریک او نمیباشد **هذا** بر منابر و مشاهد اعلام مخالف و موالف مکرر میفرمود سلونی قبل ان تفقدونی

وسلونی عن طرق العرش لانی اعرف بها من طرق الفرش **و** علمنی رسول الله بغیر هذه العلوم

الف باب یفتح من کل باب الف باب **وان** فی جنبی علما جما **سیوطی** از سعید بن مسیب روایت کرده

کان عمر بن الخطاب یتعوذ بالله من معضلة لیس لها ابو الحسن **قال المصنف** وعن محمد بن

سالم البزاز قال کنت مع سعید بن المسیب فی الروضة یوم الجمعة فجاء خطیب من بنی امیة علیهم اللعنة

فصعد المنبر فذکر امیر المومنین وقال ان رسول الله لم یدنه من محبته وانما ادناه لیکف شره

قال کان ابن المسیب لعن به فاتیه منوعا مرعوبا فقال کذبت کفرت بالذی خلقک من تراب

ثم من نطفة ثم سویک رجلا ثم اخذ ثوبه علی فیه فقالوا مالک یا ابا محمد رد الامام من بنی

امیه فقال والله ما ادری ما قال الا انی سمعت رسول الله یقول من الفم هذا القول فقلته

کما قال **ترجمه** محمد بن بزاز گفت که من با سعید بن المسیب در روضة مطهره حضرت رسول بروز جمعه بودم که خطیبی از بنی امیه علیهم ما علیهم آمده بمنبر بالا رفت پس امیر المومنین را ناسزا گفت و گفت بتحقیق حضرت رسول علی را اقریب خود از محبت قلبی خود و علو مرتبه او نساخت بلکه او را نزدیک خود کردانید تا باز دارد شر علی را از جان خود **راوی** گفت ابن المسیب این کلمه را از خطیب شنیده لعنت بر خطیب میکرد **پس** ابن المسیب نزد خطیب رفت بحالتیکه زجار او مرعوب ترسان از هذیان بود **یا** بحالتیکه بسیار مانع از چنین هذیان گوئی ترسان از امویه بود **پس** ابن المسیب با او گفت که در این مقال خود دروغ گفتی کفر کردی بخدائیکه افریدترا از خاک پس از ان از نطفه مهین منی پس از ان برابر کرانید ترا مردی ثابت **پس** از ین قول ابن مسیب بجامه او گرفت دهان خطیب را یعنی بگریبانی دهان خطیب را بست تا دهان او از هذیان گوئی بسته شود و نخواند **پس** از صحابه رسول جمعی ابن المسیب را گفتند ای ابو محمد این چه میکنی و حال انکه میدانی که امام اینها از بنی امیه معاویه و مروان هست و او باین شنایع مروج و ناشر است **پس** ابن المسیب گفت قسم بخدا نمیدانم که او چه گفت مگر انکه شنیدم از صاحب این قبر

یعلی از پیغمبر این قول را که من گفتم او را چنانچه پیغمبر در جواب ملعونی در قبر خود همین آیة تلاوة فرمود ۔

تشریح مقام مقتضی دو امر است **اول** منوع و مناع مبالغه از مانع بمعنی بسیار باز دارنده **اما** **مرعوب** از رعب بمعنی ترس و خوف است **تنبیه** و در معنی فانیه دو وجه است **اولها** ابن المسیب آمد خطیب را بجالیکه بسیار مانع از هذیان و بدگوئی و از شنیدن این مقال واهی نهایة ترسان بر نفس خود از حکام امویه بود **ثانی** وقت هذیان گوئی خطیب کذبت الکفرت الی قوله رجلا دو وجه اند **احدهما** در اینجا مضاف مقدر باشد اگر کاتب ترک نکرده چون سمعت عن صاحب القبر هذا یعنی تلاوة این آیه از صاحب قبر از زبان پیغمبر در حال حیوة دگوش خود شنیدم **وجه دیگر** آنکه ابن المسیب میگوید که از این قبر بگوش خود شنیدم که حضرت پیغمبر در عالم برزخ علانی تلاوة این آیة در تکفیر و تکذیب کذابان و بدگویان علی را کرد و این وجه نیز **مروی** بطرق امامیه است در زجر ظالم **ثانیهما** او از تلاوة این آیه از قبر پیغمبر بلند شد **پس** این از اعاظم معجزات سرور انبیا است که در قبر مطهر خود در برزخ علانی تکذیب کذابان و تکفیر چنین بدگویان علی کرد **پس** تو چه گمان داری در حق معاویه و احزاب و اقوام و تبعه او که بعد هر نماز در هر مسجد دنیا پنج وقت خطیبان وظیفه خوار مقرر بر لعن و براءة گوئی بر علی کرده بودند مع ذالک الحال معاویه باغی و ملعون نباشد عجب است **قال المصنف** رحمه الله وعن امهانی بنت ابی طالب قالت قال رسول الله صلعم

افضل البریة عند الله تعالی من نام فی قبره ولم یشک فی علی و ذریته انهم خیر البریة **ترجمه** امهانی دختر حضرت ابو طالب روایة کرده که حضرت رسول فرمود بهترین اهل زمین نزد خدا کسی هست که بخوابد در قبر خود و حال آنکه شک نداشته باشد در آنکه علی و ذریة او بتحقیق افضل و برگزیده از اهل زمین اند **تشریح** مقام بدانکه در این خبر با علی ذریة آنحضرت روایة شده **و** در روایات دیگر زاید شیعه علی هم است **و آیا** مراد از ذریه عموم ذریه از نسل آنحضرت تا قیامة است یا خاص ذریه معصوم آن حضرت از ائمه اطهار **ظاهر الخبر** و عموم آیه اولئک هم خیر البریه **و** عموم سوره فاطر مقتضی عموم ذریه آن حضرت است و همین اصل مقصود میباشد بشرطیکه ذریه آن حضرت صحیح النسب و العقیده و العمل تابع و الد خود علی در عقاید و احکام شرع باشد **اشکال** عموم ذریه غیر معصوم چگونه افضل از کل اهل زمین باشد چه در کل اهل ارض معصومین هم داخل اند **جواب اجمالی** آنکه ایمان و ولایة و متابعة اهل بیت عصمة بکفر معاصی شیعه ایشان رکنا

ہیں۔ اجزاء شان در آخرة اکثر از دیگران میباشد ثم اللہ اعلم **قال المصنف** حـ۸ وعن جابر

قال ما شک فیه الا کافر یعنی علیا وقال واللہ ما کنا نعرف منافقینا فی عہد رسول اللہ الا

ببغضہم علیا **ترجمہ** جابر انصاری میگوید کہ شک در علی و در امامۃ و افضلیت علی نمیکند مگر

کافر قسم بخدا ما قوم انصار نمیشناختیم منافقین عصر خود را در عہد رسول اللہ مگر بدشمنی و کینہ علی ع

تشریح مقام **بدانکہ** مثل این خبر در **ترمذی** از سعید خدری مرویست نحن معاشر الانصار

لنعرف المنافقین ببغضہم علی ابن ابی طالب ومثل این **در خصایص** نسائی مرویست یعنی

ما گروه و قوم انصار میشناختیم منافقین اعصار خود را بدشمنی و عداوة علی ابن ابی طالب **تنبیہ**

کینہ و دشمنی علی خاص علامۃ شناختن منافقین عصر نبوی و بعد او در اصحاب انصار بفرموده نبوی

مقرر بود و عجب است کہ معاویہ با علی جنگہا کرده معہذا سب و لعن بر علی تا شصت و چہار سال بر منبر

و مجالس جاری کرده بود و **معاویہ** را خلیفہ چہارم واجب الاطاعۃ میدانند و اورا کسی منافق مع ذلک

الحال نمیشمارد بل در لعن علی معاویہ را مجتہد مثاب و خلیفہ میدانند **قال المصنف** حـ۹ وعن سعید

بن جبیر قال کنت اقود ابن عباس بعد ما ذهب بصره من المسجد فمر بقوم یسبون علیا فقال

ردنی الیہ فرددتہ الیہم فقال ایکم ساب للہ فقالوا سبحان اللہ من سب للہ فقد کفر

فقال ایکم سب علیا قالوا اما هذا فقد کان فقال اشہد باللہ واللہ لقد سمعت رسول اللہ

یقول من سب علیا فقد سبنی ومن سبنی فقد سب اللہ ومن سب للہ ورسولہ یوشک ان

یاخذه ثم انصرف یعنی ابن عباس **ترجمہ** سعید بن جبیر میگوید کہ من ابن عباس را دست گرفتہ

میکشیدم وقتیکہ بصارة او رفتہ بود از مسجد پس بقومی بگذشت کہ انہا سب و دشنام بعلی میدادند۔

پس ابن عباس بمن گفت کہ مرا بان قوم ساب ببر پس من او را بسوی انقوم رسانیدم پس

ابن عباس گفت کدام کس است دشنام دہنده خدا پس قوم ساب گفت سبحان اللہ کیست کہ دشنام

خدا را مید ہد او کافر میشود **پس** ابن عباس گفت کہ کیست دشنام میدہد علی را قوم ساب گفت

این چیز امر واقعی است پس ابن عباس گفت کہ من شہادة بخدا میدہم و میگویم قسم بخدا بتحقیق شنیدم

کہ حضرت رسول فرمود ہر کس علی را سب کند و بد گوید بتحقیق او مرا سب کرده و بد گفتہ و ہر کہ مرا

بد بگوید بتحقیق او سب و بد بخدا و برسول او گفتہ قریب است کہ خدا او را مواخذه کند و بگیرد **پس**

از یں قول ابن عباس از نزد انہا برگردید **تشریح** مقام این سب و بدگوئی علی بکینہ و عداوة

منافقین میباشد و منافقین بمحض موت رسول این امر را یعنی ابراز آن کینه بوضع لعن و سب آنحضرت کردند و تا اینوقت این امر مشتبه بر عوام ساختند و اجراء و اظهار این امر لعن بر علی بنا نهاده معاویه میباشد

قال المصنف الموده الرابعة فی ان علیا امیر المومنین علیه السلام و سید الاوصیاء و حجة الله عز و جل

ترجمه موده چهارم در این است که بتحقیق علی امیر و پادشاه اهل ایمان و سید اوصیاء انبیا و حجة خدای عز و جل بر کافه عالمیان است **قال المصنف** عن محمد بن الحسن ابن علی عن ابیه عن جده عن النبی قال ان فی اللوح المحفوظ تحت العرش مکتوب علی ابن ابی طالب امیر المومنین

ترجمه محمد بن حسن پسر علی از پدر خود از جد خود از پیغمبر روایة کرده که پیغمبر فرمود بتحقیق در لوح محفوظ زیر عرش اعظم نعه نوشته شده است که علی ابن ابی طالب امیر مومنان و پادشاه اهل ایمان است **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اول** لوح محفوظ در شریعة عبارة است از صفحه و قطعه از جرام جواهر علویه منوره و او سبحانه اول قلمی و لوحی از جوهر تابنده و درخشنده آفریده و بر او همه معلومات ماکان و مایکون ثبت و ضبط فرمود محفوظ از زوال و تغیر و تبدل و تا آخر میباشد و آنچه بر او ثبت شد در عالم مطابق آن ناشی و جاری میشود و لوح بفتح اول از تخته پهن چه از چوب باشد چه از سنگ چه از آهن و مس و غیر اینها **ثانی** امیر بفتح اول و کسر ثانی بمعنی پادشاه و حاکم و رئیس نافذ الحکم لفظ امیر ماخوذ از امارة بکسر اول بمعنی حکومة و ریاسة و ولایة ملک و خلق میباشد **تنبیه** هرگاه این مقرر شد پس لقب و منصب علی ابن ابی طالب من الله امیر المومنین ع قبل از پیدائش عرش و فرش و عالم و آدم دو هزار سال بود **و در روایة** دیگر چهارده هزار سال بید قدرة بر لوح محفوظ الهی بنور نوشته شده بود **و در روایة** دیگر وارد شده که در جواب سائل فرمود که من محمد نبی و علی امیر المومنین بودیم و حال آنکه آدم هنوز در آب و گل بود چنانچه در متن هذا هم میاید این لقب امیر المومنین بر احدی از اولین و آخرین دنیا من الله نیامده باین مختص علی ابن ابی طالب از کل خلایق گردیده لهذا بر غیر او از باطل و حق از ائمه اطهار ع از عترة آن حضرت هم اطلاق آن غیر جائز و حرام میباشد چنانچه احادیث باین مضمون ابراهیم حموینی و ابن مغازلی و ابو عیسی اربلی و غیرهم از سنی و شیعه ایراد کرده اند **بلی** آنچه بر اغیار آنحضرت اطلاق امیر و خلیفه کرده شده او از جانب خلق باشد نه از خالق زیرا که اینها مجعول

خلق اند بر این منصب **پس** لقب امیر بلا اذن بلا نص اعتباری ندارد **لقوله** تع سمیتموها انتم وآباؤکم ما انزل الله بها یعنی تسمیه کرده بر اصنام لات و عزی و غیره خود شما و آباء شما کرده اند و تنزیل این اسماء نازل از خدا نشده **تنبیه** در یوم الغدیر بعد ابلاغ امامت و خلافه علی پس کل حاضرین مامور من الرسول گردیدند بلفظ سلموا علی علی بامرة المؤمنین یعنی ای قرابه و صحابه از انصار و مهاجرین سلام و بیعت کنید بر علی باسم امیر المؤمنین **پس** این لفظ جلی بر خطاب و منصب آن حضرت میباشد کما رواه الخطیب و ابن المغازلی و الحافظ ابو نعیم و احمد بن حنبل **قال المصنف** رح عن انس

قال کنت مع النبی فاقبل علی فقال النبی هذا حجة الله علی امتی یوم القیمة عند الله **ترجمه** انس ابن مالک روایة کرده که من با حضرت رسول بودم پس پیش کرده پیش روی پیغمبر آمد علی پس پیغمبر فرمود این علی ابن ابی طالب حجة خدا بر امت من بروز قیمة نزد خدا میباشد **تشریح** مقتضی دو امر است **اول** برهان بضم اول و حجة بضم اول بیک معنی نام آنچه بآن اثبات حق و مطلب کرده میشود و برهان بان غالب شود چه برهان از برهن علیه ای اقام الحجة علیه و حجة غلبه کردن ببیان و دلیل است چنانچه عرب میگوید حاجه فحجه ای علیه بالحجة **در نهایه** گفته حجة و برهان و دلیل بیک معانی آمده **بلی** برهان غالبا استعمال بر دلائل قاطعه عقلیه میشود **لهذا** خاص میباشد اما حجة بر اعجاز و بر دلائل عقلی و سمعی معا اطلاق و استعمال میشود **سوال** بر نبی الله و خلیفة الله و بر امام هذا حجة الله فی الخلق اطلاق میشود مقصود از آن چیست **جواب** آنکه حجة الله یا قولی است یا فعلی اما قولی پس او بیانی بالدلیل الغالب علی مقصوده میباشد لهذا قرآن را حجة الله میگویند **اما فعلی** پس او هم بدو قسم میباشد **اولهما** ایجاد شئ دفعةً باشد یا اعدام شئ موجود **یا** سلب توانائی از کاری یا عطاء توانائی بر انجام آن بطور خارق عادة بنحویکه معارضه و مقابله آن ابدا محال باشد و این نوع اعجاز است **پس** اعجاز هم حجة الله مقصود دال بر وجود خدا موصل الی المطلوب میباشد **ثانیهما** پس او شخص معصومی للایصال الی الله تعالی قایم من الله غالب باعجاز بر خلق در زمین میباشد چه ظاهر مشهور باشد چه مستور **پس** این خاص یا نبی میباشد یا نائب نبی از جانب خدا لاغیر **ثانیهما تنبیه** هرگاه این واضح شد پس در حدیث هذا حجة الله علی امتی یوم القیمة عند الله اینست که علی امام معصوم علامة الله غالب در حجیة خلافة خود بر امت بروز قیمة نزد خدا میباشد که علی خلیفه خدا در زمین مقصود خدا بود چرا غصب خلافة و عزل او از منصب کردید **پس** در این دلالة بر اخبار

از علم الغیب است که پیغمبر خبر داده که مغصوب الخلافة علی خواهد شد ثم الله اعلم **قال المصنف**

وعن عباس نظر النبی وفی نسخة ابن نظر النبی الی علی فقال انت سید فی الدنیا وسید فی الآخرة

من احبك فقد احبنی حبیبك حبیبی وحبیبی حبیب الله وعدوك عدوی وعدوی عدو الله

والویل لمن ابغضك من بعدی **ترجمه** عباس حضرت رسول روایة کرده که من نگاه بنگاه نبی میکردم و نبی نگاه بعلی میفرمود پس پیغمبر فرمود ای علی تو سردار مطاع خلق در دنیا و سردار مطاع اهل آخرتی هرکه دوست دارد ترا پس بتحقیق دوست میدارد مرا دوست تو ای علی دوست من است و دوست من دوست خدا است و دشمن تو دشمن من است و دشمن من دشمن خدا است و **ویل** برای کسی باد که بغض و کینه و حسد و دشمنی تو کند بعد من **تشریح** مقام بدانکه ویل کلمه زشتی است که بجای نفرین در مخاصمه باهم ذکر میکنند **پس** در لغت بمعنی وای تو باد **واو** نام وادی از اودیه جهنم نهایة بد و سخت میباشد واهل جهنم همیشه ازان استعاذه و نجاة میخواهند **تنبیه** ایجاد دو وجه ثابت اند **احدهما** قوله انت سید فی الدنیا وسید فی الآخرة هرکس را که سیادة در دنیا عند الله ومن الله ثابت و واضح شد چونکه بمصداق الدنیا مزرع الآخرة سیادة خلق الله مر او را در آخرة لازم و ثابت گردید **ثانیهما** نبی نائب خدا از جانب خدا در خلق و علی خلیفه و وصی نبی مصطفی بامر خدا سردار مطاع خلق الله میباشد **لهذا** دوستی و عداوة علی دوستی و عداوة نبی میباشد و دوستی و عداوة نبی بلاشک دوستی و عداوة خدا است چنانچه در صحیح بخاری در تفسیر آیه واولو الامر منکم پیغمبر فرمود من اطاعنی فقد اطاع الله ومن عصانی فقد عصی الله ومن اطاع امیری فقد اطاعنی ومن عصی امیری فقد عصانی ومن عصانی فقد عصی الله حدیث میباشد **قال المصنف** وعن ابن عباس قال دعانی رسول الله فقال لی ابشرك ان الله ایدنی بسید الاولین والآخرین والوصیین علی فجعله کفوی فان اردت ان تتورع وتنتفع فاتبعه ابن عباس روایة کرد شاید خود عباس باشد و کاتب باین عباس گمان کرده که حضرت رسول مرا خواست پس فرمود بتو بشارة باد بدرستیکه خدا تائید کرد مرا بسردار مطاع اولین و آخرین و بسید وصیین اولین و آخرین او علی ابن ابی طالب است پس گردانید علی را کفو و انباز و مثل من خود پس اگر بخواهی پرهیزکار شوی و نفع برداری پس پیروی علی کن ای ابن عباس **تشریح** مقام کفو بضمتین و نیز بسکون مصدر کفاء یکفا کفوًا بمعنی مانند و انباز و همتا و شق ثانی از معنی واحد باشد **تنبیه** این نص جلی است برآنکه علی سید همه اولیا

واخر یان وسید همه اوصیاء اولین واخرین میباشد و برا ولین واخرین ووصیین که همه صیغ جموع اند بر اینها الف ولام داخل شده حاوی وجامع کل افراد خلایق اولین واخرین ووصیین میباشد پس ازین ثابت شد که در این صیغ جموع جمیع انبیا هم داخل اند پس علی سید مطاع صحابه وقرابه بالاولی باشد

تبصره قوله فجعله کفوی این لفظ وبیان تعلیل ودلیل بر سیادة آن حضرت وافضلیت وبرکافه اولین واخرین از انبیا واصفیا واوصیاء میباشد زیرا که نبی علی را کفو یعنی همتا وانباز وشریک قرار داد در ذات وصفات خود و هر که شق ثانی است مثل و همتا وفضل موجود باشد پس معلوم شد که علی اکمل وافضل واشرف همه انبیا وخلایق است الا ما اخرجه الدلیل و آن نیست که اطلاق اسم نبی و اسم رسول بر علی در ختم نبوة نمیشود وبغیر این در کل امور و اوصاف مساوی وشریک وی میباشد **قال المصنف** وعن بریدة

قال قال رسول الله لکل نبی وصی ووارث ان علیا وصیی ووارثی **ترجمه** بریده روایة کرد که حضرت رسول فرمود برای هر پیغمبری وصیی ووارثی من الله معین ومقرر است بتحقیق علی وصی من ووارث من است **تشریح** مقام بدانکه این حدیث باسانید متعدده ومثل آن بسیار اخبار در کتاب خطب **واستیعاب** عبد البر وغیر او میباشد **ابن ابی الحدید** بعد نقل این چنین احادیث میگوید که فرقه معتزله را از وجود چنین صحاح روایات چاره نمانده مگر جمهور این فرقه طوعاً وکرهاً بولایت علی از مروی توصیه وتوریث اقرار کردند چه این لفظ جلی بر ولی ووصی بودن علی در کار امور نبوة وامت میباشد **وانا** این مفری وصورة تاویلی برای این طائفه را نمیباشد **هذا** پیغمبر نزدیک موت خود بعد توصیه وتوریث امور وراثه مالی وملکی خود باتفاق است بعلی سپرد **منجمله** مهر نبوة والبسه خاصه **وان** فرشته **وخود** وزره وسپر وعمامها **وکلاه** **واسلحه وکل** مراکب خود از افراس وبغال والاغ وناقهای خود وامانات وودایع مالی وعلمی وخلقی وخالقی در محضر صحابه بعلی داد وسپرد وبقبضه او در معاینه عیون اعیان صحابه وقرابه در آورد **العجب** مع ذلک خلائق بنا بر ظهور نابینایان رفتار وگفتار در حکومت او مینمایند اعاذنا الله والمحققین من عمیان القلب والتعصب **چه** این امت علاوه خلاف عقل ونقل وسنت **و** طریقه کل انبیا از بدایة دنیا الی نهایة النشأة بر باسه اهل بیت نبوة خود گفتار وکردار وفتار ردیه ووانسته مینماید **قال المصنف**

وعن حذیفة قال قال رسول الله لو علم الناس متی سمی علی امیر المؤمنین ما انکروا فضله سمی امیر المؤمنین وادم بین الروح والجسد **ترجمه** حذیفه یمانی روایة کرد که حضرت رسول فرمود

اگر بدانند مردم که از کدام وقت نام نهاده شد ولقب از جانب خدا داده شد علی ابن ابی طالب
را بامیر المومنین البته جهال امت انکار فضائل علی میکردند و نام نهاده شد علی باسم ولقب امیر المومنین
وحال آنکه آدم ابو البشر هنوز خمیر میان روح وبدن بود **تشریح** مقام مقتضی سه امر است **اول**
فضلاً مصدر فضل یفضل فضلا بمعنی افزونی و زیادتی متضمن حیثیت بیان شد و در اصطلاح متکلمین بیت
متضمن مناقب و محاسن و محامد ذاتی وصفاتی نسبی وحسبی سببی و بعد از خمسیت آن اختصاص
این علم بفضائل اهل بیت عصمت و طهارت چنانچه این فن بالانفراد در شان واوصاف ایشان
علم گردیده **و** اهالی ملل اسلامیه قدیما و حدیثا عالم را بدفاتر و کتب مناقب و فضائل ایشان مملو
ومشحون ساخته اند **و** محض آنکه گفته میشود که این کتاب فضائل و مناقب است سامع دفعة
میفهمد که در مناقب آل محمد است **منجمله** مناقب امام نسائی معروف بخصائص نسائی **و** منقبة
المطهرین امام حافظ ابو نعیم **و** مناقب احمد حنبل **و** مناقب اخطب **و** ذخیرة العقبی **و** اسنی المطالب
و نزل الابرار **و** مناقب نطنزی **و** مناقب بزاز **و** مناقب ابن طلحه **و** مناقب ابن مردویه جوزی
و فرائد السمطین ابراهیم حموینی **و** نفحات العنبریه فی آل خیر البریه **و** فصول المهمه مالکی **و** غیر اینها از ائمه
ائمه و اعلام اهل سنت اند **و** هر که فهرست اسماء کتب مناقب نماید بحار الانوار مجلسی
یک جمع را ملاحظه نماید **ثانی** امیر فعیل بمعنی فاعل والی خلق از امارة بکسره همزه بمعنی ریاست خلق
وملک **و** امیر بمعنی رئیس و والی متولی امور مملکت وخلقت است **پس** حاصل معنی آنکه علی پادشاه
مومنان متصرف ومتولی امور انها میباشد **تنبیه** هرگاه موسوم ملقب باسم امیر المومنین قبل
از تخلیق آدم ابو البشر گردیده پس اطلاق واجرا این اسم مبارک بظاهر شرع از یوم هیجدهم ذی الحجه
الوداع بمقام غدیر خم شده و کل صحابه وامت مامور گردیدند که از هر وقت علی را باسم امیر المومنین
سلام کرده ونام گرفته باشند بقول صلعم مخاطبا للصحابه سلموا علی علی بامرة المومنین **اشکال**
هرگاه محمد نبی وعلی والی خلق قبل از ایجاد آدم گردیده باشند عبث لازم میاید زیرا که هنوز نه خود
علی ونه امت ونه خلقت پیدا بود **جواب** عبثیت باطل میباشد چه تقدیم وتقریر اسم منصب
ولقب ثابت شد که قبل ایجاد نبی وولی وخلقت خاص اینها استحقاق این مناصب لائقه داشتند
تا بعد ظهور اولی واحق بان میباشند وغرض باین اظهار عظم منصب نبوة وولایة **و** اثبات
استحقاق وعلو منزلت اهل این دو منصب انظار نوری وناری میباشد **ثالث** و مراد از آدم

بین الروح والجسد چنین خواهد شد که هنوز آدم در خمیر بود چنانچه در حدیث دیگر آمده و آدم منجدل

بالطین **قال المصنف** وعن ابی هریرة قال قال یا رسول الله متی وجبت لک النبوة قال

قبل ان خلق الله آدم ونفخ الروح فیه وقال واذ اخذ ربک من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم و

اشهدهم علی انفسهم الست بربکم قالت الملائکة بلی فقال انا ربکم ومحمد نبیکم وعلی امیرکم.

ترجمه ابو هریره روایة کرد که حضرت رسول را گفته شد کدام وقت واجب شد نبوة مر شما را آنحضرت

فرمود پیش از آنکه خالق پیدا نماید آدم روح او را در او بدمد و خدا فرمود یاد کن ای محمد وقتیکه گرفت

پروردگار تو میثاق را از اولاد آدم از ظهور ایشان ذریه ایشان را و شاهد گذاشت خود ایشان را بر جانهای

خود ایشان و ابتداء میثاق از اینجا است که خدا مخاطب بایشان فرمود آیا نیستم من پروردگار شما ملائکه

دفعه بکلمه واحده آری گفتند پس خدا متصل باقرار ملائکه تکلم نمود که من پروردگار شما ام و محمد پیغمبر

شما و علی امیر علی شما میباشد قرین ربوبیت نبوة محمد و قرین نبوة خلافه و امارة علی را مقرر و معین بی

فاصله جنت بغیر فصل **تبشیرچه** مقام مقتضی دو امر است **اول** آنحضرت فرمود که من نبوة واجب

ولازم گردید قبل از ایجاد آدم و قبل از نفخ روح او لهذا در شان آنحضرت وصف شده انه کان قبل

الانبیاء نبیا و کان آخرهم مجیئا و همین طور علی قبل الاوصیاء الاصفیاء وصی صفی گردید و آخر

همه اوصیاء منصوصه بامارة آمد **ثانی** آنکه خالق در عالم ذر علی المشهور بین المفسرین و المحدثین

ملائکه و جن و بنی آدم را نزد پیدایش اشباح ذریه بنی آدم میثاق گرفت بر ربوبیت خود و نبوة محمد بن

عبد الله و امارة و امامة علی ابن ابی طالب و ملائکه کلهم تبنی کردند در قبولیت ایشان و من بعد

هیچ احدی از ملائکه نقض میثاق خود نکرد اما جن و بنی آدم پس از قبول میثاق دو فرقه گردیدند بعضی

بر توحید ربوبیت و الهیت و بر نبوة و ولایة محمد و علی علیهما السلم باقی ماندند و باقی خواهند بود تا ابد

بعضی از فرقه دیگر نقض عهد کردند و منکر از الهیة و از نبوة محمد و از خلافة و ولایة علی شدند **تنبیه**

از اینجا از حدیث لو اجتمع الناس علی حب علی لما خلق الله النار راز ش مبرهن گردید که اگر کل خلق بر

محبة علی جمیع میشدند و بر این میثاق عالم ذر در دنیا کلهم باقی میماندند البته خالق جهنم را ابا البراس

نیافریدی بموجب الیوم اکملت لکم دینکم الخ ولایة علی و لقاء بر تصدیق او موجب کمال دین و

اتمام نعمة آئین و رضوان رب العالمین بود یا بمعنیکه تصدیق علی مستلزم تصدیق الهیت و ربوبیت و نبوة

و سایر دستاویز احکام دین کل میباشد و اگر این کل مردم متفقین در حب انس باقی میماندند البته ایجاد

جمعند در انحال عبث بود لهذا نارا اصلا آفریده نیشده زیرا که منافی میثاق باهمه انحرافی باقی نمانده بود

توضیح در اینجا ثابت گردید که ملائکه نوری قدسی کلهم بر میثاق مزبور در عالم ذر معتقد بقر بر ولایة و امارة و امامة و خلافة علی باقی ماند پس حیف است از عاقل که بر امامة علی بفصل فته او معتقد و متمسک بلا فصل نباشد و ترک میثاق عالم ذر و میثاق غدیر بر هر دو علی کرده باشد عکس ملائکه آسمانها و اشکال این آیه را از تفسیر لوامع التنزیل در باب

تنبیه از این آیه و حدیث ثابت شد که از همه ملائکه و انبیاء در عالم ذر میثاق الهیت و نبوة محمد و امامت علی بالسویه یکدفعه گرفته شد و **در آیه** فاسئل من ارسلنا من قبلک من رسلنا در لیلة المعراج با مر اله از ارواح جمیع انبیاء مرسلین را سوال کرد علی ما تعبثم و بکلمه واحده همه گفتند علی ان الله اله واحد و انت نبی الخاتم و علی امام الامم **در غایة المرام** احادیث کثیره طرفین را نقل کرده **قال المصنف حش** و عن عقبه بن عامر الجهنی قال بایعنا رسول الله ان الله وحده لا شریک له و ان محمدا نبیه و علیا وصیه فان لثلثة ترکنا کفرنا و قال صلعم لنا احبوا هذا یعنی علیا فان الله یحبه و استحیوا منه فان الله یستحیی منه **ترجمه** عقبه بن عامر جهنی روایة کرد که ما کل صحابه از مهاجرین و انصار و اقارب رسول بیعة حضرت رسول کردیم که بتحقیق خدا واحد است شریک ندارد و بتحقیق محمد پیغمبر خدا است و بعد او پیغمبری نباشد و علی وصی آن حضرت بلا فصل است پس بتحقیق ما صحابه ترک این هر سه امر معهود نموده کافر شدیم و پیغمبر با صحابه و قرابه خود کل را امر فرمود که همه شما دوست دارید این علی را چه بتحقیق خدا دوست میدارد او را و حیا کنید از علی چه بتحقیق خدا از علی حیا میکند **تشریح** مقام بدانکه انهم نص جلی است که کل صحابه و قرابه بیعة بر وحدانیة حق و نبوة سید انبیاء و ولایة و وصایة علی بن ابی طالب را ترک کرده کافر شدند **اشکال** عقل باور و قبول نمیکند که کل صحابه بعد نبی دفعة کافر و مرتد ترک دین و میثاق و لایة علی شده باشند و این خبر واحد نادر محل قطع نیست و باین لازم میاید که تعلیم آن حضرت ناقص بوده **جواب اول** در تعلیم آن حضرت نقص عاید بآنحضرت نمیشود و الا لازم میاید که تعلیم خدا ابلیس در توحید ناقص بوده **جواب ثانی** اخبار متواتره بود در کفر صحابه و ارتداد در **صحیح بخاری** در مجلد خامس در باب عمرة الحدیبیة در ذیل آیه رضوان لقد رضی الله عن المومنین اذ یبایعونک تحت الشجرة روایة کرده که علاء بن المسیب روایة کرد از پدر خود که پدرم میگوید لقیت البراء بن عازب فقلت طوبی لک صحبت رسول الله صلعم و بایعته تحت الشجرة فقال یا ابن اخی انک لا تدری ما احدثنا بعده یعنی پدرم ملاقی براء بن عازب شد

و گفت گواه باد مرترا که صحبت رسول الله کردی و بیعت او نمودی زیر شجره و در غزوه بدر و تو هم از
اصحاب بیعت رضوانی پس برادر جوابم گفت ای پسر برادرم تحقیق تو نمیدانی که ما اصحاب بدر
بعد از آن چه بدعات احداث و ایجاد کردیم بخاری در کتاب الانبیا در باب ما ذکر عن بنی اسرائیل
از سعید خدری روایت کرده ان النبی قال لتتبعن سنن من کان قبلکم شبرا بشبر وذراعا
بذراع حتی لو سلکوا جحر ضب لسلکتموه قلنا یا رسول الله الیهود والنصاری فقال النبی فمن
یعنی پیغمبر فرمود ای صحابه هر آینه متابعت و پیروی عنقریب خواهید کرد در راههای پیشینیان خود را بالشت
بالشت و ذراع بذراع حتی اگر ایشان بغاره سوسمار رفته اند هر آینه شما صحابه و امت من هم بآن غار
خواهید رفت و رسید پس ما صحابه عرض کردیم آیا مراد از پیشینیان یهود و نصاری اند آنحضرت بعتاب
تمام فرمود پس کدام مراد اند در بخاری در کتاب الفتنه چند حدیث و در ترمذی در مجلد ثانی
در باب لا ترجعوا بعدی کفارا مخاطب بصحابه فرمود عن ابن عباس قال قال رسول الله لا ترجعوا بعدی
کفارا یضرب بعضکم رقاب بعض ابن عباس روایت کرد که حضرت رسول مخاطب باصحاب خود
فرموده ای اصحاب من بر مگردید بعد من بسوی کفر اصلی و اولی خود تا بزنید بعض شما گردنهای
بعض دیگر را در بخاری در آخر کتاب الرقاق در باب الحوض بسیار احادیث در ارتداد صحابه
روایت کرده سعید بن المسیب روایت کرده ان رسول الله قال یرد علی یوم القیمة رهط من اصحابی
فیحلئون عن الحوض فاقول یا رب اصحابی فیقال انک لا علم لک بما احدثوا بعدک انهم ارتدوا علی
ادبارهم القهقری و در روایت خدری است انک لا تدری ما احدثوا بعدک فاقول سحقا سحقا
لمن غیر بعدی و قال ابن عباس سحقا ای بعدا یقال سحیق بعید سحقه ای ابعده یعنی حاصل ترجمه
آنکه حضرت رسول فرمود که روز قیمت بر حوض کوثر یک گروهی از صحابه من از پیش روی من گرفتار
شده بسوی جهنم ایشان را ملائکه غلاظ میبرند و من ایشان را میشناسم و میگویم پروردگارا اینها اصحاب
من اند و ندا میشود که ای محمد تو نمیدانی که ایشان بعد تو چه بدعات و کفریات احداث در
خلق و دین کردند پس این را شنیده میگویم دور کنید از نزد من آنانی که تغییر و تبدیل کردند بعد
من دین مرا و بعض شارحین میگویند سحقا سحقا یعنی سائیدن و سرکوبیدن اینها بگرزهای آتشی
در جهنم باشد در بخاری در آخر کتاب الانبیا از ابن عباس اینطور روایت کرده ثم
یؤخذ برجال من اصحابی ذات الیمین وذات الشمال فاقول اصحابی اصحابی فیقال انهم لم یزالوا

مرتدین علی اعقابهم منذ فارقتهم خلاصه آنکه گرفته میشوند مردانی از اصحاب من بطرف راست وچپ من و من میگویم که اینها اصحاب من اند پس در جوابم گفته میشود یا محمد تحقیق اینها بلا زوال بعد تو مرتد شدند یعنی بسوی کفر اصلی برگردیدند از محض مفارقه تو از اینها تا آخر حدیث **جواب ثالث** گناه و ارتداد و کفر از اهل عصمت و طهارة ممتنع و محال است زیرا که این لازم میاید خلاف قول باری و رسول و قرآن و آن محال میباشد و صحابه بالاتفاق و الاجماع معصوم بالانفراد هر فردی و بالاجماع معصوم نبودند پس کفر وارند از اینها بصحاح این احادیث و بخروج عایشه و اهل نهروان بجنگ علی که متفق علیه امت واقعی و ثابت و خاص میباشد پس استنباط در آن باطل میباشد و از علم سیر و تواریخ دریافت حال اینها مفصل خواهد شد **قال المصنف** و عن علی قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله ان الله

جعل لکل نبی وصیا شیث وصی آدم و یوشع وصی موسی و شمعون وصی عیسی و علی وصیی و وصیی خیر الاوصیاء فی البدایة و انا الداعی و هو الوصی **ترجمه** از حضرت امیر روایت کرده که حضرت رسول فرمود بتحقیق خدا گردانید و مقرر ساخت برای هر پیغمبری وصیی را و شیث را وصی آدم صفی الله و یوشع را وصی موسی کلیم الله و شمعون الصفا را وصی عیسی روح الله و علی را وصی من و وصیی من بهترین اوصیاء در ازل مقرر شده و من خواننده خلق الی الله ام و علی وصی من برای دعوت الی الله میباشد **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** این حدیث هم از اجله نصوص جلیه است لهذا عمر جاحظ و ابن ابی الحدید گفتند که احادیث وصایة علی حد شیاع رسیده و همه اینها نصوص جلیه بر وصی بودن علی میباشد لهذا طایفه معتزله را صورة انکار و صورة تاویل و تضعیف اینها میسر نشد پس برای همینها جمهور محققین طوعاً او کرهاً تصدیق و اقرار بوصی بودن علی دارند که درین حدیث وصیی خیر الاوصیاء نص کرده که علی بهترین همه اوصیاء انبیا از ابتداء آدم الی الخاتم میباشد **ثانیه** درینجا قطعا دانسته شد که اوصیاء انبیاء مزبور همه انبیا و صیه بودند و علی بهترین همه اینهاست پس اینجا ثابت شد قطعا که علی از این انبیا که اوصیاء بودند افضل بود **ثالث** وصیی خیر الاوصیاء فی البدایة خیر یعنی افضل و معنیش چنین میشود که وصی من افضل اوصیاء از ابتداء و اول دنیا بود **رابع** و انا الداعی از خاصه اسماء و القاب نبی ما در توریة است و هو الوصی نیز از اسماء و القاب حضرت مرتضویه خاصه میباشد ثم الله اعلم **قال المصنف** و عنه علیه السلام عن رسول الله انت تقوم و منی و انک خلیفتی علی امتی **ترجمه** حضرت امیر از حضرت رسول روایت کرده ای علی تو بری

میسازی ذمه مرا یعنی بقیه امور رسالتم را تو بنیابة من ادا بخلق خواهی کرد و تو خلیفه و جانشین
منی ای علی در امت من **تشریح** مقام بدانکه این حدیث انت خلیفتی نیز نص جلی بر خلافت علی میباشد پس
باطل شد قول آنانکه میگویند بر خلافة احدی نص اصلا نیست این حدیث انت خلیفتی را بعلی جم غفیری از
محدثین اهل سنت روایة کرده اند **منهم** امام نسائی و نطنزی در هر دو خصائص حاکم و ابن مغازلی و حافظ
مناوی و ابو نعیم و اخطب خطباء و دیلمی و غیرهم و شارحین تجرید چون اصفهانی و قوشجی و روزبهان و غیرهم بلا
اعتراض و لا اعراض این نقل و ثبت کرده اند و لکن روزبهان گفته که این نفی نمیکند تقدم خلافه ثلثه
را و اهلسنت اقرار دارند که علی خلیفه چهارم است **جواب اول** کلام در خلیفه غیر منصوصه است و بر علی نصوص
جلیه خلافة و ولایة و وصایة وارد فائز مخالف و موافق ثبت و ضبط است و **رواة** همه اخبار اجمع
نمود بلا دغدغه و لا ریب از قطعا حاصل میشود و تواتر لفظی و معنوی بالضروره موجب علم الیقین
است پس علی خلیفة الله و خلیفة الرسول بلا فصل بنص خدا و رسول میباشد و اما خلفاء غیر علی
مجعول جماعتی از مریدان و هواخواهان ایشان بغیر نص خدا و لا نص رسول باجماع جمعی خلیفه شده اند پس
بغلبه جمعی تقدیم ایشان بر خلافه منصوصه معصوم کردند و مجعول خلق بغیر نص خالق و رسول معصوم اعتبار
ندارد پس دعواء روزبهان و صاحب مقاصد و مواقف واجب البطلان میباشد **جواب ثانی** اعلام فقهاء
مسلمانان منهم ثوری و اسحاق و ابن المبارک و ابو حنیفه و ابو یوسف و شافعی و غیرهم متفق علیه اند
که قول موصی انت وصیی و ولیی بقاعده مقرره در اصول فقه مقتضی لزوم ثبوت وصایة وصی مخاطب
بلا فصل بمحض موت موصی بلا فصل میباشد پس بنا بر این واضح گردید که قول پیغمبر ص علی وصیی و قوله انت
خلیفتی فی امتی پس علی وصی و ولی و خلیفه پیغمبر ص بنص جلی بلا فصل ثابت شد پس بنص و برهان حجة
قطعیه بر خلافة علی بلا فصل و تقدم اغیار بجبر و غلبه و بغیر نص ضروری البطلان میباشد **تنبیه** از
انت تبرء ذمتی ثابت شد که فعل خلیفه و نائب بحق بنص او فعل پیغمبر ص عینا میباشد و الا برائة ذمه نبی حاصل نمی
شود حالا لازم میاید که در آیه یا ایها النبی جاهد الکفار و المنافقین پیغمبر ص ترک امر واجب الهی از جهاد منافقین عیاذا
بالله کرده باشد چه پیغمبر ص بذات خود در زندگی خود اصلا مقاتله و جهاد منافقین نکرده الا بکونی که فی الواقع جهاد
ثلثه منافقین و ناکثین و قاسطین و مارقین بنیابة پیغمبر ص علی جهاد کرده پس ثابت شد که نصا علی نائب نبی در
اداء بقیه امور رسالة و خلیفه بلا فصل آنحضرت قطعا میباشد **قال المصنف** جلاله و عن انس قال قال رسول الله
یا انس انطلق فادع لی سید العرب یعنی علیا فقالت عائشه السید العرب فقال انا سید ولد آدم و لا فخر و علی سید العرب

فلما جاء ارسل رسول الله الی الانصار فاتوه فقال لهم یا معشر الانصار الا ادلکم علی ما ان تمسکتم به لن

تضلوا بعدی قالوا بلی یا رسول الله قال هذا علی فاحبوه لحبی و اکرموه لکرامتی فان جبرئیل امرنی

بالذی قلت لکم عن الله تع **ترجمه** انس روایة کرد که حضرت رسول مرا فرمود ای انس برو و طلب کن ای من سید عرب را و مراد ازو بان علی بود پس عائشه عرض کرد یا رسول الله آیا تو سید عرب نیستی پس پیغمبر بعائشه فرمود که من سید مطاع کل اولاد نبی ادمم و بفخر و مباهات و بتعریف نفس خود نمیگویم بل از مراوفعی تو خبر میدهم و علی سید مطاع عرب است پس وقتیکه انس با علی آمد پیغمبر انس را بسوی انصار فرستاد پس آمد قوم انصار و پیغمبر بانها فرمود آیا خبر بدهم شمارا بانچه اگر تمسک و اخذ آن کردید هر آینه الی الابد گمراه بعد من نخواهید شد اصلا همه قوم انصار گفتند آری یا رسول الله پس پیغمبر فرمود این است علی پس دوست دارید او را برای خصوصیت محبت من و گرامی دارید او را بجهة گرامی داشتن من پس بتحقیق جبرئیل امر کرد مرا بانچه گفتم شمارا از جانب خالق تع **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** سابق دانستی که مراد از سید رئیس مطاع واجب الاطاعة قوم میباشد غرض در این نص کردن بسیادة علی در نظر عائشه و قوم انصار انست که تا فردا شاهد حامی علی بر منکران سیادة او باشند و غرض در تکرار سیادة علی تاکید و اتمام حجة و قطع معذرة بر منکران و حاسدان و مخالفان علی است **ثانی** عائشه همیشه کینه علی از ایام متهم کردیدن عائشه بافک داشت چه علی رای داده بود که هر چند برائة او من الله نازل است لکن برای قطع لسن منافقین اگر ترک عائشه میفرمودی البته منافقین را اعتراض در باطن و حیله در غلانیدن ضعفاء خلایق منقطع میشد و انها تنفیر از نبوة شما کرده نمیتوانستند چنانچه عمر جاحظ و ابن ابی الحدید و ابن قتیبه و کلبی از خود عائشه یک سبب اصل کینه و بغض او بعلی همین نقل کرده اند **لهذا** به پیغمبر عرض کرد که آیا تو خود سید عرب نیستی آن حضرت فرمود من سید کل بنی ادمم و علی سید عرب است **اشکال** پیغمبر سید کل خلایق است و علی اگر بموجب آیه انفسنا بمنزله جان محمد مع ذلک خلیفه او بجای او میباشد پس باید که علی هم کل خلایق باشد و خصوصیت علی بسید العرب چه سبب دارد **جواب** چونکه پیغمبر فرموده بود که عرب سادات عجم اند و شرافة و سیادة عرب باین جهت در قلوب و انظار عرب و قریش مقرر و جلوه گر شده بود لهذا انحضرت برای افحام و اسکات عرب و عائشه خاص نص فرمود که علی سید العرب بالذات یعنی علی راس و رئیس مطاع عرب میباشد

پس بحصول سیادة عرب سیادة عجم خود واضح میگردد پس علی عموما سید العرب والعجم وسید کل
بنی آدم بلزوم آن میشود **ثالث** الا ولکم الخ این چنین کلمات برای اماده ومهیا ساختن
مخاطبین حکما سلاطین وانبیا وعلماء میگویند تا آماده شده برغبة تمام وبگوش وهوش ودل وجان
قبول نمایند **رابع** لفظ لن نزد اکثر اهل وضع ونحاة بمعنی نفی ابدی وعند البعض برای نفی
تاکید میباشد **تنبیه** وقوله صلعم مخاطب بانصار علی ما ان تمسکتم به لن تضلوا بعدی یعنی
بتمسک علی اصلا وابدا گمراه نخواهید شد ودر ضلالة ابدا نمیافتید بعد من **و** این وعده قطعی در بقاء
بر ایمان وهدایة ونفی ضلالة وکفر از متمسکین بود **و** اینچنین وعده بر تمسک احدی از قرابه و
صحابه وارد نشده بغیر علی وعترة طاهره او **خامس** بر تمسک تمسکتم به اماده ساخت وحکم کرد
صحابه را وا دخاص علی درینجا وعترة طاهره او در حدیث ثقلین میباشد **تنبیه** این خطاب ان
تمسکتم را مخاطب صحابه میباشند پس ازین چهار امر ثابت شدند **احدها** صحابه مخاطبین باین
تمسکتم جائز وصادر الضلالة والکفر میباشند والا حاجة بحافظ نداشتند بل در الوقت تحصیل
حاصل این خطاب باطل بود **ثانیها** ثابت شد که صحابه محکوم تبعیة علی گردیدند پس علی حاکم متبوع
وآنها محکوم تابع اند **ثالثها** علی معصوم ومطهر متبوع وصحابه باجماع غیر معصوم تبعه جائز الضلالة
میباشند **رابعها** تمسک علی صحابه را وعده قطعی است بعدم ضلالة انها پس ثابت شد
که صاحب العصمة ممتنع الضلالة والاضلال ابدا واصحاب جائز الضلالة میباشد **خامسها** هذا علی ابن حسن علیه
است در اصول فقه این قاعده مقرر گردیده **سادس** فاحیوه لحبی الخ این الزام محبة علی
بصورة فرض وایجاب مع التمسک او میباشد چه بسا احیان رعایا امیر وحاکم خود را
انقیاد واطاعة باکراه ونفرة بغیر رضا قلبی اظهار مینمایند گویا مامور گردانید انها را که شما بعد تمسک
علی بکمال محبة قلبی ونهایة گرامی واعتقاد با او رفتار کرده باشید نه بطور بغض واکراه ثم الله اعلم

قال المصنف الموة الخامسة في ان عليا كان مومن رسول الله صلى الله عليه واله مولاه

ترجمه مودة پنجم است در اینکه بتحقیق علی ولی وصاحب تصرف آنکس است که حضرت رسول
ولی ومتصرف آنکس باشد **قال المصنف** عن ابی الحمراء خادم رسول الله قال عبد کتبته
الواحد من رفقائه لاحد بعدک ما سمعتا اذنای ورائت عینای اقبل رسول الله حتی دخل علی

عائشه فقال لها ادعی لی سید العرب فبعثت الی ابی بکر فدعته فجاء حتی کان ترای العین علم
ان غیره دعی فخرج من عندها حتی دخل علی حفصه فقال لها ادعی سید العرب فبعثت
الی عمر فدعته حتی اذا صار کذا رای العین علم ان غیره دعی فخرج من عندها حتی دخل
علی ام سلمة وکانت خیرهن وقال لها ادعی لی سید العرب فبعثت الی علی فدعته ثم
قال لی یا ابا الحمراء رح ائتنی بمائة من قریش وثمانین من العرب وستین من الموالی وثلثین
من اولاد الحبشة فلما اجتمع الناس قال لی ائتنی بصحیفة من ادیم فاتیته بها ثم اقامهم مثل
صف الصلوة فقال معاشر الناس الیس الله اولی بی من نفسی یامرنی وینهانی مالی علی الله امر
ولا نهی قالوا بلی یا رسول الله فقال الست اولی بکم من انفسکم امرکم وانهاکم ما لکم علی امر ولا
نهی قالوا بلی یا رسول الله قال من کان الله مولاه وانا مولاه فهذا علی مولاه یامرکم وینهیکم
مالکم علیه امر ولا نهی اللهم وال من والاه وعاد من عاداه وانصر من نصره واخذل من خذله
اللهم انت شهیدی علیهم انی قد بلغت ونصحت ثم امر فقرئت الصحیفة علینا ثلثا ثم
قال من شاء ان یقیله ثلثا قلنا نعوذ بالله وبرسوله ان نستقیله ثلثا ثم ادرج الصحیفة
وختمها بخواتیمهم ثم قال یا علی خذ الصحیفة الیک فمن نکث لک فاته بالصحیفه و
فی اخری فاقتل بالصحیفة وفی اخری فاملی بالصحیفة فاکون انا خصیمه ثم قرء هذه الایة و
لا تنقضوا الایمان بعد توکیدها وقد جعلتم الله علیکم کفیلا فتکونوا کبنی اسرائیل اذ اشددوا
علی انفسهم فشدد الله علیهم ثم تلی فمن نکث فانما ینکث علی نفسه الایة ترجمه

ابو الحمراء خادم حضرت رسول صلعم بعد از کبر سن خود بیکی از رفیقان خود میگوید هر آئینه تو حدیث
میکنیم انچه شنیدند دو گوشهای من و دیدند دو چشمهای من که پیش آمد حضرت پیغمبر تا انکه داخل
شد بر عائشه پس فرمود بعائشه بطلبت ای من سید عرب را پس عائشه آدم فرستاد بابو بکر پس چون
برای العین دانسته شد که از غیر مطلوب آنحضرت طلبیده شد پس پیغمبر بدون کلام بحض ان
ازنزد عائشه بیرون برآمد تا انکه داخل شد پیغمبر بر حفصه پس بفرمود حفصه را بطلب برای
من سید عرب را پس حفصه پدر خود عمر را طلبیده برای العین یعنی بمعاینه معلوم شد که غیر مطلوب
پیغمبر طلبیده شد پس برآمد پیغمبر از نزد حفصه تا آنکه داخل شد بر حضرت ام سلمه و او بهترین
همه زنان پیغمبر با اهل بیت بود و فرمود ای سلمه بطلب برای من سید مخدوم مطاع عرب را

پس ام سلمه آدم فرستاد و علی را طلبید پس پیغمبر بمن فرمود یعنی ای ابو الحمراء برو بیار نزد من یکصد نفر از قریش و هشتاد نفر از عرب و شصت نفر از موالی یعنی از غلامان اهل مدینه یا از آزاد کردگان یا از آقایان غلامان یا از دوستداران اهل بیت نبوة و چهل آدم از اولاد حبشه پس وقتیکه همه اینها جمع شدند پیغمبر فرمود بمن یعنی با بو الحمراء بیار صحیفه را از ادیم یعنی بیار قطعه پوستی و چرمی را پس من آوردم از خانه او ورقه چرمی را که بر ان نوشته بود پس پیغمبر ایستاده کرد همه انها را چون صف جماعة نماز پس پیغمبر فرمود ای گروهای مردم ایا نیست خدا صاحب اختیار تر بمن از جان من امر و نهی میکند مرا و نیست مرا بر خدا امری و نه نهیی همه حاضرین قالوا بلی یعنی همه گفتند آری ای رسول خدا پس پیغمبر فرمود ۲ ایا نیستم من مالک و صاحب اختیار تر بشما اصحاب و امت از جانهای شما لهذا بشما امر و نهی میکنم نیست مر شمارا بر من امری و نه نهیی قالوا بلی یعنی همه گفتند آری یا رسول الله پس پیغمبر فرمود هر کس را که خدا مالک و ولی و صاحب اختیار جان و مال او هست و من آقا و ولی و صاحب اختیار او هستم پس این علی آقا و ولی و صاحب اختیار جان و مال او میباشد امر و نهی میکند بشما و باز میدارد شما را از منهیات نیست مر شما را بر علی نه امری و نه نهیی بار خدایا دوست دار هر کس را که دوست میدارد علی را و دشمن دار هر کس را که دشمن میدارد علی را و یاری کن آنکس را که یاری کند علی را و رسوا کن آنکس را که رسوا کند علی را ای بار خدایا تو شاهد منی بر اصحاب و امت که تحقیق من ابلاغ حکم تو با نها و ولایت و امامت علی رسانیدم و نصیحت با نها کردم در تمسک بعلی علیه السلام پس پیغمبر امر کرد و با مر آن حضرت آن صحیفه ادیم که من آنحضرت را آورده داده بودم بر با همه صحابه خوانده شد سه مرتبه پس از ان سه مرتبه پیغمبر فرمود هر کس بخواهد اقاله کند یعنی رد نماید و ایضا سه بار فرمود هر کس بخواهد قبول عهد الله نماید و ما همه صحابه سه بار نیز در ان وقت عرض کردیم که پناه میبریم بسوی خدا و بسوی رسول او از اینکه اقاله کنیم و رد عهد الله نمائیم پس از تلاوة الصحیفه را درج نمود و پیچید و بمهرهای همه حاضرین ختم آن نمود پس فرمود ای علی بگیر این صحیفه را و نزد خود نگهدار پس هر کس نکث عهد بیعة تو نماید پس من دشمن مخاصم او میباشم و در نسخه دیگر است که پس قتل ناکث ا نعهد و المیثاق را بحسب این صحیفه نما و من خصم و دشمن او میباشم و در نسخه دیگر است که آن حضرت املاء کرد در صحیفه یعنی آنچه صحابه اقرار کردند و در ان درج نمود

پس از این پیغمبر تلاوة این آیه کرد که مشکنید حلفها و مواثیق و عهود خود را بعد تاکید انها فرموده
بتحقیق کردانیدم خدا را بر شما کفیل امر خود پس شما ناقضان عهد و ناکثان بیعة و میثاق مشوید
چون یهود بنی اسرائیل و قتیکه انها سختی کردند بر جانهای خود پس شده و سخت کرد خدا بر انها **پس**
از این مقال رسول متعال این آیه فمن نکث فانما ینکث علی نفسه الخ بر انها تلاوة کرد یعنی هر کس
نکث بیعة و نقض عهد الله کرد پس اینست جز این نیست وبال و عقاب و عذاب شدید نکث ان بر نفس
خود واجب گردانید **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** بدانکه ازواج سرور عالم باتفاق اهل
سیر منهم ابن ابی الحدید و عمر جاحظ و ابن قتیبه دو قسم گردیده بودند **احدیهما** طایفه بود که سرگروه انها
عائشه بود و حفصه و سوده و امثال انها یک سخن و یک رای و رفتار در اعراض از اهل بیت نبوة بودند
لهذا اینجا هم مخالف مقصود نبوی موافق خواهش نفسانی هر دو زوجه عایشه و حفصه طلبیدند و
دیگر انهای خود سیادة والدین خود هر دو میخواستند که اثبات ان نمایند **ثانیهما** سرگروه آن
طائفه ام سلمه و زینب و صفیه و غیرها همرای موافق بسیار با اهل بیت بودند لهذا با کثر اسرار اهل
بیت نبوة ام سلمه واقف و تا مدة العمر با اهل بیت موافق بود و با این جهت خواهان اهل بیت
بود و برای همین سید عرب موافق رای نبوی دانسته علی را طلبید **اشکال** آیه ان تتوبا الی الله
فقد صغت قلوبکما و ان تظاهرا علیه فان الله هو مولاه و جبرئیل و صالح المومنین هر گاه باتفاق
مفسرین در عائشه و حفصه خاصة نازل و اعوجاج و کجی در قلوب ان دو زوجه ثابت بود چنانچه کل اهل
تفسیر و سیر تفصیل کجی رفتار و انحراف دلهای ایشان از حضرت رسول و اهل البیت بتفصیل
ثبت و ضبط کرده اند و دران مجال انکار نیست پس چرا انحضرت انها را در حباله زوجیة خود
باقی گذاشت **جواب** چونکه درباره از تکالیف الهیه و امور ربانیه امتحان مکلفین است
تا از ناقص کامل و از ضعیف قوی و از مذبذب راسخ ثابت و از منافق موافق ظاهر و ممتاز شود
و بکد و جد و اجتهاد و استدلال اخذ دین خود انید کان نمایند نه بتقلید و قران ازین مملو است
منجمله آن آیه ما کان الله لیذر المومنین علی ما انتم علیه حتی یمیز الخبیث من الطیب الخ حاصل
انکه خدا باقی نمیگذارد مومنین را برانچه شما بران هستید تا ممتاز سازد خبیث را از پاک و نیک
بلی اهل سنت خود عیوب و قبایح ازواج و اصحاب را درج نموده اند مع ذالک بکمال محبة خود
اعراض از تعرض انها مینمایند ملام نمیباشند چه معشوق هر چند قبیح و کریه منظر باشد بنظر

عاشق قبیح وعیب وبدی او نمینماید **ثانی** قوله ائتنی بصحیفة من ادیم **بدانکه** صحیفه نامه و
کتاب مختصر در حقیقة میباشد وجمعش صحف بالتحریک وصحائف میآید ومصحف در اصل بضمه اول
بمعنی دفتر وکتاب میباشد ولکن فراء نقل منه در اول از عرب نقل کرده لهذا بمیم کسره داده شد
وتصحیف تبدیل وخطا در تحریر میباشد **تنبیه** پس بدانکه این صحیفه نامه الهیه جبرئیل نزد پیغمبر
درباره ولایة وخلافة امیر المؤمنین علی آورده بود در ان نبی حکم اله ثبت بود من کان الله
مولاه وانا مولاه فهذا علی مولاه بعد تقریر وابلاغ ان لسانا پیغمبر امر کرد تا عبارة الصحیفة الهیه بر
حاضرین خوانده شد تا منافقین را لسان عذر قطع شود ونگویند که این تولیة من الله نبود **ثالث**
قوله ثم ادرج الصحیفة وختمها بخواتیمهم این دو احتمال دارد **احدهما** پس از تلاوة صحیفه را
بپیچید وبر لفافه ان مهرهای حاضرین ثبت کرد **ثانیهما** پس از تلاوة صحیفه اقرار صحابه ومیثاق انها
را در صحیفه درج کرده وبر خاتمه صحیفه را ختم بمواهیر انها کرد تا عند الاحتجاج الکار از اقرار و
عدم اطلاع از ان کرده نتوانند واین انسب لوجهین است **رابع** در سه نسخه بسه طور است **یکی**
رانکه فاملی بالصحیفة املاء در اصل بیاد گفتن چیزی وانرا در کتاب درج ساختن باشد **واز** اینجا است
که سلطان املاء عبارة کرد ومنشی مثبت ان نمود **و** بنابراین باء در بالصحیفة زاید باشد یعنی خوند صحیفه
را یا باء غیر زاید یعنی عمل بصحیفه کن **یا** بمعنی املی فی الصحیفة اقرارهم تا عذر انها قطع کرد د
دیگر قاتل بالصحیفة یعنی هرگاه باین عهد ومیثاق الفاء نکردند **پس** اگر یاران برای یاوری
تو میسر شدند قتال انها کن چنانچه قتال ئه کرده منافقین از ناکثین **و** مارقین وقاسطین کرد
و اگر یاری کنندگان پیدا نشدند صبر کن چنانچه در ابتداء غصب خلافة برای فقد یاران
صبر کرد **خامس** فاقتل بالصحیفة یعنی ای علی اگر انکار از خلافة وازین عهد کردند پس این صحیفه
را برانها تلاوة کن تا الزام بانها عاید شود **تنبیه** حضرت امیر ؑ وقت اخذ خلافة استشهاد
از صحابه ازاین حدیث ولایة در خم غدیر ودر غیر آن در متعدد مقامات کرد که هرکس حدیث غدیر
از زبان رسول ؐ شنیده او شهادة بدهد در بعضی جا چهارده نفر ودر بعضی جا سی نفر **و** در
بعضی جا متجاوز از سی تا چهل نفر صحابی شهادة دادند چنانچه ابن مغازلی وسیوطی در تاریخ الخلفا
و صاحب صواعق **و** بنیره جوزی در خواص الامة **و** ابن ابی الحدید **و** غیرهم بسیاری از ارکین
اهل سنت درج وثبت کرده اند **و** بزید ارقم وبانس بن مالک حضرت امیر ؑ برای استشهاد ندادن

دعای بد کرد پس زید در آن نابینا و انس مبروص گردید و همیشه اینها بیان میکردند که ما
شهادة حدیث غدیر بعلی ندادیم ازان وقت باین امر مبتلا گردیدیم و در خصایص
امام نسائی که سوم صحاح است تا هجده آدم صحابی نقل کرده که شهادة در یک مجلس بعلی
دادند **اشکال** خیلی تعجب است که صحابه کلاً چگونه این میثاق و عهد امامة علی را ترک کرده
برگردیدند و خلافة ثلثه برپا نمودند و عقل در حیرة است **جواب اول** چونکه هر یکی از صحابه باتفاق
غیر معصوم بودند پس هر غیر معصوم جائز الخطا میباشد آیا نمی بینی امة موسیٰ با وجود موسیٰ ع
بر طور رفت اصحابش دفعةً ترک هارون نبی کرده کلاً گوساله پرستی علانی کردند و او سبحانه بوعده
ایه لترکبن طبقا عن طبق نقل حال این صحابه و امت کرده که نعلا بالنعل موافقه امم سلف از
یهود و نصاری خواهند کرد و از بخاری و مسلم و ترمذی صحاح اخبار متفق علیه امت هم درباره
صحابه قبل ازین دانستی پس چه استبعاد است از خطاء صحابه غیر معصومه **جواب ثانی**
بموجب قران و اجماع امت در صحابه جماعتی منافقین و جماعتی مذبذبین بضعف عقل و قلة
فهم و علم و جماعتی اکمل مومنین بودند پس منافقین نزد موت پیغمبر صلعم غنیمة دانسته امر را برای
ضعفاء مغشوش ساخته در ثقیفه بنی ساعده آمده انعقاد خلافة نمودند و اهل بیت مصروف
تدفین و مصیبت نبی تا چهل روز بودند اما اکابر صحابه چون سلمان و ابوذر و عمار و مقداد و
حذیفه و جابر و ابن مسعود و عباس و ابن عباس و ابو الحمراء و امثال اینها از عقیده و از میثاق
ماخوذ در باطن برنگردیدند اگرچه ظاهراً اهل جبروت مجبور گردانیدند الا طلحه و زبیر مجبوراً ابتداءً برگردیدند
جواب ثالث بحرص دنیا و بطمع ریاست خلافة بغیر نص گرفتند چنانچه حجة الاسلام غزالی در
کتاب سر العالمین در مقاله چهارم در تحقیق امر خلافة گفته و انرا جمعی منهم سبط ابن
جوزی نیز در خواص الامة آورده لکن اسفرت الحجة وجهها و اجمعت الجماهیر علی متن الحدیث
فی یوم خم الغدیر باتفاق الجمیع وهو قال رسول الله لعلی یوم غدیر خم من کنت مولاه فعلی مولاه
فقال عمر بن الخطاب بخ بخ یا ابا الحسن اصبحت مولای او مولی کل مومن و مومنة ثم
قال الغزالی و هذا تسلیم و رضیً و تحکیم ثم بعد هذا غلب الهوی حبا للریاسة و عقد
البنود و خفقان الرایات و ازدحام الخیول فی فتح الامصار و امر الخلافة و نهیها فحملهم
علی الخلاف فنبذوه وراء ظهورهم و اشتروا به ثمنا قلیلا فبئس ما یشترون و نحو کلام

الغزالی عینا یعنی غزالی گفت لکن روشن و واضح شد وجه حجة و دلیل و اجماع کرد جمهور امت بر
متن حدیث روز غدیر خم که آن حضرت من کنت مولاه فعلی مولاه فرمود پس اول کسی که دست
بیعة پیش کرد عمر خطاب بود و گفت مبارک باد تو ای ابو الحسن یعنی یا علی گردیدی تو امروز
ولی من و ولی هر مرد مومن و هر مومنه تا قیامت پس ازین غزالی گفت واین قول عمر مع همه صحابه
در غدیر خم بحدیث غدیر است که ایشان تسلیم امر ولایة علی و رضاء بولایة او و گردن نهادن ایشان
بحکم الهی باشد پس ازین تسلیم و رضا و انقیاد غالب شد بر صحابه هوا و خواهش نفسانی از جهت
دوست داشتن ریاست دنیاوی و بزرگی آن و برای برداشتن ستون خلافة و برچمهای
علمها و پیچیدن باد بانها و مضطرب شدن انها بحالة رفتن علمها و نشانها از پیش و پس و مشبک
بنظر آمدن هیئتة حاصله در وضع و رفع دستها و پایهای اسپان لشکر در حال رفتن و
استادن انها و فتح شدن شهرها و دوستی این امور الجماعة صحابه را جام هوای نفس شراب داد
پس ایشانرا برین برداشت که خلافة را از علی بعد از تسلیم و رضا گرفتند و برگشتند و عود
کردند بسوی حالتی که پیش از اسلام بران بودند و عهد و میثاق روز غدیر را که بسته بودند پس پشت
خود انداختند و خریدند باخذ این خلافة از علی چیز اندک بی اعتبار دنیائی را پس بد چیزیست
که خریدند آخذان خلافة آنرا بسبب غفلت از اینجا گفته ایا تبلا کشته و بر دام حرص شده مست لا یعقل انجام
قال المصنف وعن ابی عبد الله الشیبانی قال بینما انا جالس عند زید بن ارقم فی مجلس اذهم
اذجاء رجل فقال ایکم زید بن ارقم فقال القوم هذا زید فقال انشدك بالذی لا اله الا هو سمعت
رسول الله یقول من کنت مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه قال نعم
ترجمه ابو عبد الله شیبانی میگوید که وقتی من نشسته بودم نزد زید بن ارقم در مجلس ناگهانی آمد مرد
پس گفت که کدام زید بن ارقم است پس قوم گفت اینست زید پس آمد و گفت که قسم میدهم
ترا بخدای واحد آیا شنیدی تو که حضرت رسول میفرمود درباره علی حدیث من کنت مولاه فعلی
مولاه تا آخر زید ارقم گفت آری بگوشهای خود شنیدم قال المصنف وعن ابی هریرة قال
من صیام یوم الثامن عشر من ذی الحجة کان له کصیام ستین شهرا وهو الیوم الذی اخذ فیه
رسول الله بید علی فی غدیر خم فقال علیه الصلوة والسلام من کنت مولاه فعلی مولاه
اللهم وال من والاه وعاد من عاداه واخذل من خذله ترجمه از ابو هریره روایة کرد

که او گفت هر کس روزه بگیرد هجدهم ذی الحجه[18] را برای او ثواب روزه شصت ماه میباشد و
ان روز هجدهم ذی الحجه سال حجة الوداع هست که رسول خدا در ان روز دست علی را در مقام
غدیر خم گرفته فرمود هر که را من ولی و صاحب اختیار او هستم پس از من این علی ولی و صاحب اختیار
او میباشد بار خدایا دوست دار دوست علی را و دشمن دار دشمن علی را و رسوا و ذلیل و خوار
کن رسوا کننده علی را **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** یوم منصب علی بر خلافه در
مقام غدیر خم تاریخ هجدهم ذی الحجه از حجة الوداع پیغمبر بود بالاتفاق **ثانی** این هجدهم ذی
الحجه از اعاظم اعیاد اسلام است و هیچ عیدی منصوص قرآنی عینا چون الیوم اکملت لکم دینکم
و فضایل ماثوره منقوله از نبوی و ائمه اهل بیت نبوی برای ان مثل این روز نمیباشد و در این
روز دو آیه مبارکه نازل شدند چنانچه در مسانید کتب ائمه اسلامیه نزول اینها ثبت و ضبط بتواتر
است و در ابتداء روز آیه یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک وان لم تفعل فما بلغت
رسالته والله یعصمک من الناس در ابلاغ امر خلافه و ولایة امیر المومنین ع و در آخر روز
آیه الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام دینا بعد ابلاغ امامة
حضرت امیر ع نازل شدند پس بر الیوم الف و لام عهدی است و معهود یوم هجدهم ذی الحجه الوداع
است که او سبحانه در ان روز کامل ساخت دین اسلام را باثبات و انزال امامة علی ولی خود و با تمام
رسانید بر امت کل نعمة دین و دنیای خود از بقاء امامت اهل بیت عصمة و طهارة تا قیمة که بتمسک
آن اصلا و ابدا خللی و زللی و خلافی در هیچ وقت در دین و امت ناشی نشود و با حصول و تمسک
آن خوشنودی خالق باهل اسلام تا یوم القیام حاصل میشود و آیا کدام عیدی مثل این عید بوده
باشد و این امور از خالق بخلق رسیده در بخاری و غیر ان بالاتفاق مرویست که جمعی از اعلام
یهود نزد احد خلیفتین آمده گفتند که اگر مثل این آیه الیوم اکملت لکم دینکم در دین ما نازل میشد
لاتخذناه عیدا یعنی هر آینه آن روز را ما عید میگرفتیم فقال عمر قد عرفنا ذلک الیوم واتخذناه
عیدا یعنی عمر در جواب یهود گفت بتحقیق ما دانستیم و شناختیم ان یوم را و انرا ما مسلمانان
عید گرفتیم پس در منصوصیت و کمال شرف این عید کافیست همین قدر **ثالث** هر گاه افضل
الاعیاد این هجدهم ذی الحجه ثابت شد پس ثواب روزه این یوم از ابوهریره دانستی
که برابر صیام شصت ماه میباشد و در خبر دیگر ثواب صوم عید غدیر برابر ثواب صیام

عمر و نیا میباشد **و در خبر است** که یکدرهم در راه خدا در این روز مساوی صد
هزار درهم میباشد **و در خبر دیگر** برابر دویست هزار درهم میباشد **و ثواب** افطار دهند
صایم را در این روز ثواب اطعام ده فیام و هر فیامی صد هزار آدم جمع ده لک آدم از
انبیا و اصفیا در ایام قحط میباشد **و هر که** دیدنی کند در این روز مومنی را خدا در قبر
او هفتاد نور داخل سازد و قبر ش کشاده سازد و هفتاد هزار ملک در قبر او را زیارت میکنند
و بشارت بجنت مید هند **و** کسانیکه معانقه و مصافحه از مومنین درین روز مینمایند گناهان
ایشان چون اوراق بخزان از درخت میریزند **و** هر که احسان بفقراء و مساکین نمایند چون ثواب
احسان با نبیا و صدیقان میباشد **و** توسعه بنفقه و لباس هر کس بعیال خود بدهد لباس جدید و
خوش پوشیدن در این یوم مبارک اولی حساب میباشد و سه یوم از هجدهم ذی الحجة در
عمر مومن محسوب نمیباشد **و یوم** صلوات فرستادن **و یوم** تهنیة **و یوم** مبارکبادی باهم
و یوم خوشی **و یوم** الزینة **و یوم** السرور **و یوم** الاطعام **و یوم** الاحسان **و یوم** المغفرة
و یوم العبادة برای مومنین است **و باقی تفصیل این** از مجلد امامة امیر المومنین از
بحار و غیر آن در باب **قال المصنف** رحمه الله وعن الباقر عن آبائه علیهم السلم مثل ذلک بل یروی
عن کثیر الصحابة فی اماکن مختلفة هذا الخبر **ترجمه** حضرت باقر از آباء طاهرین خود مثل حدیث
سابق روایة کرده بلکه بسیاری صحابه در مکانهای مختلفه هم غیر از غدیر خم اینحدیث من کنت
مولاه فعلی مولاه را روایة کرده اند **تشریح مقام** بدانکه اینحدیث غدیر اکثر صحابه روایت
کرده اند بلکه عند الاستشهاد در متعدد مقامات از هجده صحابی بل متجاوز از سی ادای شهادة
کرده اند **و تواتر رواة** اینحدیث ثابت است قطع نظر از امامیه مذهبی بطریق سنیان
اینجا ثبت میشود پس تواتر **یا** از رواة منتهیه باشد یا از علماء اسلامیه **و ما اول** تواتر
رواة **صحابه** از کتب معتمده اهل سنت بالاختصار نقل میکنیم بعده تواتر دایره آن در علماء
مستنده اهل سنت **بدانکه در رساله غدیر فی امامة امیر علی** قاضی ابو القاسم
تنوخی یکی از مشاهیر اعلام سنیان است بعد جمع احادیث غدیر باسم هر راوی بعد آن همه
رواة را جمع کرده و فرموده این متواتر است و آنچه ما باسانید صحاح و حسان رسیده او
از بیست و نه نفر از صحابه اینحدیث بما رسیده **مجمله ایشان** عمر بن الخطاب و امیر المومنین

و سعد بن ابی وقاص و عبد الله بن عباس و جابر بن عبد الله و ابی هریره و ابی سعید خدری و جابر بن سمره و مالک بن حویرث و براء بن عازب و زید بن ارقم و ابی رافع مولی رسول و عبد الله بن ابی اوفی و ابی شریحه و حذیفه ابن اسید و انس بن مالک و ابی بردة اسلمی و ابو ایوب انصاری و ابو الحمراء خادم رسول الله و عقیل ابن ابی طالب و حبشی بن جناده و معویه بن ابی سفیان و ام سلمه زوجه رسول الله و اسماء بنت عمیس و سعید ابن مسیب و امام محمد بن علی بن الحسین و حبیب بن ثابت و فاطمه بنت علی و شرجیل ابن سعد **و در اسنی المطالب** شیخ جزری که از اساطین اعلام اهل سنت میباشد میگوید که این حدیث متواتر بالاسانید الصحیحه والحسنه ثابت میباشد و انکار بعضے از تواتر آن یا بجهل از علم حدیث میباشد یا بعناد و تعصب پس سخن اینچنین ادمی اعتمادی و اعتباری نیست **و نزد ما** رسیده از ابو بکر صدیق و عمر فاروق و طلحه و زبیر و سعد بن ابی وقاص و عبد الرحمن بن عوف و عباس بن عبد المطلب و زید بن ارقم و براء بن عازب و بریده بن الخصیب و ابی هریره و ابو سعید خدری و جابر انصاری و عبد الله بن عباس و حبشی بن جناده و عبد الله بن مسعود و عمران بن حصین و عبد الله بن عمر و عمار بن یاسر و ابو ذر غفاری و سلمان فارسی و سعد بن زراره و سمرة بن جندب و زید بن ثابت و انس بن مالک و غیر ایشان دیگر بسیاری از صحابه **در کتاب الولایة** ابن عقده ابو العباس گفته که بصد و پنج طریق بمن رسیده **منجمله** آنها از امیر المومنین علی و ابو بکر و عمر و عثمان و طلحه و زبیر و عبد الرحمن بن عوف و سعد بن مالک و عباس بن عبد المطلب و امام حسن و امام حسین و عبد الله بن عباس و عبد الله بن جعفر بن ابی طالب و عبد الله ابن مسعود و عمار یاسر و ابو ذر غفاری و سلمان فارسی و سعد بن زراره انصاری و حبشی بن جناده و خزیمه بن ثابت انصاری و حذیفه یمانی و عبد الله بن عمر و براء بن عازب و سمرة بن جندب و سلمه بن اکوع اسلمی و عمر ابن ابی سلمه و سهل بن سعد انصاری و ثابت بن یزید و عمران بن حصین خزاعی و بریده بن الخصیب و حبله بن عمرو انصاری و زید بن حارثه انصاری و انس بن مالک انصاری و عبد الله بن ثابت و ابو امامه باهلی انصاری و عامر بن ابی لیلے انصاری و حسان بن ثابت انصاری و قیس بن ثابت انصاری و مالک بن حویرث انصاری و حذیفه ابن اسید غفاری و ثابت بن ودیعه انصاری و ابو هریره و هاشم بن عتبه بن ابی وقاص و مقداد بن عمرو کندی و عبد الله بن عبد الله

وابولیلی انصاری و ابورافع غلام رسول الله و ابوزینب انصاری و عبدالله بن بشر مازنی و سعید بن سعد بن عباده انصاری و نعمان بن عجلان انصاری و جندب بن سفیان و حبیب بن بدیل و رقاء خزاعی و فاطمه بنت رسول الله و ام سلمه زوجه پیغمبر و ام هانی دختر ابوطالب و عائشه و جریر بن عبدالله بجلی و ابوسعید خدری و عدی بن حاتم و زید بن ارقم و جابر بن سمره و اسامة بن زید و وحشی بن حرب و ابوالحمراء خادم نبی و عامر بن واثله و عبدالله ابن ابی اوفی و عطیة بن بشر مازنی و غیر ایشان بسیار اند و در **کتاب الولایه ثعلبی** امام حافظ ابونعیم بالانفراد نوشته و در آن همه اسماء رواة حدیث غدیر را از صحابه جمع کرده **و محمد بن جریر الطبری** از هفتاد و پنج طریق نقل کرده **نبیره جوزی** آورده هرگاه علی بر منصب امامة منصوب گردید شعراء صحابه قصاید ساختند منهم **حسان بن ثابت** شاعر نبی بعد شنیدن آن از نبی چند شعر در این باب ساخته **اشعار حسان**

یناديهم يوم الغدير نبيهم	بخم فاسمع بالرسول مناديا
حاصل ترجمه ندا و فریاد کرد پیغمبر بصحابه	وقال فمن مولاكم ووليكم فقالوا ولم يبدوا هناك التعاديا
بمقام خم غدیر پس شنیدند ندای رسول را و آنحضرت	الهك مولينا وانت ولينا ولن تجدن منا لك اليوم عاديا
فرمود که کیست آقا و ولی شما پس صحابه بدون اظهار	فقال له قم يا علي فانني رضيتك من بعدي اماما وهاديا
عصیان خود گفتند اله تو آقا و مالک ما و تو مالک مائی	فخص بها دون البرية كلها عليا وسماه الامير اخائيا
و هرگز نیابی این روز عاصی و دشمنی را پس فرمود پیغمبر	فمن كنت مولاه فهذا وليه فكونوا اتباع صدق مواليا
استاده شو ای علی تحقیق من راضی شدم بتو بعد	هناك دعى اللهم وال وليه وكن للذي عادى عليا معاديا

خود بآنکه امام و هادی کل خلق تو باشی پس خاص **قال ابن الجوزی** بعد ان النبی لما سمع بیتین هذه الابیات گردانید بولایة و امامة کل خلق علی را بغیر مشارکه **قال النبی** له یا حسان لا تزال مؤیدا بروح القدس دیگری **پس گفت نبی** هر کس را که من ولی ام انما نحت عنا بلسانک **ترجمه** اینست علی ولی او پس باشید شما همه صحابه مر علی تا بعین راستی از روی موالاة و اتحاد و دعا کرد نبی بار خدایا دوست دار دوست علی را و دشمن دار دشمن علی را **ابن جوزی** بعد این گفته که مروی است که تحقیق پیغمبر بعد سمع این ابیات بحسان فرمود همیشه موید بروح القدس هستی تا وقتیکه یاری اهل بیت میکنی یا وقتیکه مدح از ما بزبان خود یعنی بزبان مدح ما میکنی **شعر عمرو ابن عاص** وقت بیعة حضرت امیر المومنین علیه السلام گفته

اشعار عمرو بن عاص

بآل محمد عرف الصواب وفی ابیاتهم نزل الکتاب وهم حجج الاله علی البرایا بهم وبجدهم لا یستراب

ولا سیما ابو حسن علی له فی الحرب مرتبة تهاب طعام سیوفه مهج الاعادی وفیض دم الرقاب لها شراب

وضربته کبیعته بخم معاقدها من القوم الرقاب علی الدر والذهب المصفا وباقی الناس کلهم تراب

هو البکاء فی المحراب لیلا هو الضحاک اذا اشتد الضراب هو النبأ العظیم وفلک نوح وباب الله وانقطع الخطاب

اشعار قیس بن سعد بن عبادة الانصاری

قلت لما بغی العدو علینا حسبنا ربنا ونعم الوکیل وعلی امامنا وامام لسوانا اتی به التنزیل

یوم قال النبی من کنت مولاه فهذا مولاه خطب جلیل وان ما قاله النبی علی الامة حتم ما فیه قال وقیل

اشعار کمیت

لدی الرحمن یشفع بالمثانی فکان له ابو حسن شفیعا ویوم الدوح دوح غدیر خم ابان له الولایة لو اطیعا

ولکن الرجال تبایعوها فلم ار مثلها خطرا مبیعا فلم ار مثل ذاک الیوم یوما ولم ار مثله حقا اضیعا

بنیره بن جوزی باسناد خود از عمر بن صافی موصلی نقل کرده که **کمیت** گفته که حضرت امیر را در خواب دیدم بمن فرمود که اعاده کن اشعار خود را و من در حین انشاء برای شعر این اشعار بسیار بشدت متفکر بخواب رفتم پس این شعر آخر را حضرت امیر در رؤیا انشاء کرد و کمیت گفت بفرحان و شادان آنرا در قصیده درج کردم **اما تواتر و شهرت** این حدیث در همه اعلام و ائمه هفتاد و سه فرقه اسلام ضبط میباشد پس از تواتر گذشته و بشیاع رسیده و ضبط اسماء همه رواة خصوصا نقله اعلام و حمله این حدیث خیر الانام در این رساله اصلا ممکن و گنجایش نیست چنانچه **ابن کثیر شافعی** در احوال طبری گفته که من دیدم از طبری کتابی را در آن جمع نموده بود از رواة صحابه احادیث غدیر را و کان مجلدا کبیرا وکتابا آخر جمع فیه طرق حدیث الطیر **و نقل** عن ابی المعالی الجوینی انه کان یتعجب و یقول رایت فی بغداد فی دکان صحاف کتابا فیه روایة هذا الخبر مکتوب علیه المجلد الثامن والعشرون من طرق من کنت مولاه فعلی مولاه و یتلوه المجلد التاسع والعشرون انتهی یعنی آن کتاب طبری را دیدم او مجلد کبیر بود و کتابی دیگر ملاحظه کردم در آن طرق و اسانید حدیث طیر ضبط بود **و ابن کثیر** نیز از ابو المعالی جوینی آورده که او نهایت تعجب میکرد و میگفت در شهر بغداد در دکان صحافی مجلد کتابی کبیر را دیدم که در آن کل رواة این حدیث

غدیر را جمع کرده بود و بران کتاب نوشته بود این مجلد بیست و هشتم طرق حدیث من کنت مولاه فعلی مولاه میباشد و عقب این جلد بیست و نهم این حدیث غدیر میباشد تن کرده ما در اینجا از روی تبرک و تیمن ثبت میکنیم بصورة اختصار اسماء جمعی از ائمه اعلام تفسیر و کلام و حدیث را از فرقات اسلامیه بغیر امامیه که ایشان حدیث غدیر را تصحیح و روایة کرده اند منجمله امام احمد بن شعیب نسائی در کتاب خصائص که این شخص ثالث بخاری و مسلم میباشد و صاحب ترمذی شاگرد بخاری و امام احمد بن حنبل با سانید بسیار در مناقب و مسند و ابن ماجه در سنن و امام حافظ ابونعیم در حلیه و منقبة المطهرین و ما نزل فی علی با سانید مختلفه و ابن اثیر جزری در نهایة و صاحب جامع الاصول از احادیث متفق علیه اصول و صاحب مشکوة و صاحب صواعق و صاحب مواهب لدنیه و جلال الدین سیوطی در تاریخ الخلفا و جمع الجوامع و در منثور و شریک بن عبد الله النخعی ذکره ابن کثیر فی تاریخه و محمد بن جعفر المدنی معروف بغندر ذکره احمد بن حنبل و عبد الله بن نمیر ذکره احمد فی مسنده و محمد بن عبد الله الزبیری الکوفی الحبال ذکره احمد فی مسنده و یحیی بن ادم بن سلیمان ذکره فی المسند و ابو عبد الله محمد بن ادریس الشافعی الامام ذکره الشیخ عز الدین ابو الحسن علی بن محمد بن عبد الکریم الجزری معروف بابن اثیر در نهایة اللغة و شمس الدین محمد بن مظفر الخلخال در مفاتیح فی شرح المصابیح و ابو عبد الله فضل الله بن تاج الدین بن الحسن بن یوسف التوربشتی در کتاب المعتمد فی المعتقد و اسود بن عامر ذکره احمد فی مسنده و عبد الرزاق بن همام ذکره احمد فی کتاب المناقب لعلی و حسین بن بهرام ذکره احمد فی مسنده و ابونعیم فضل بن رکین الشیخ و استاد بخاری ذکره احمد فی مسنده و عثمان بن مسلم ذکره احمد فی مسنده و عفان ذکره احمد فی کتاب المناقب و سعید بن منصور ذکره فی کنز العمال بطرق متعدده و ابراهیم بن الحجاج ذکره ابن الکثیر الشامی فی تاریخه و علی ابن حکیم الاودی ذکره احمد فی المسند و علی ابن محمد الطنافسی ذکره ابن ماجه فی سننه و هدبه بن خالد ذکره ابن کثیر الشامی و عبد الله محمد بن ابی شیبه ذکره فی کنز العمال و عبید الله بن عمر القواریری ذکره ابن کثیر فی تاریخه و ابن راهویه اسحاق بن ابراهیم المروزی ذکره المتقی فی کنز العمال و عثمان بن محمد ابو الحسن بن ابی شیبه ذکره عبد الله ابو صابی الیمنی فی کتاب الاکتفا فی فضل الاربعة الخلفا و قتیبه بن سعید ذکره النسائی فی خصائصه و هارون بن عبد الله البغدادی ذکره نسائی فی خصائصه و محمد بن بشار ذکره ترمذی فی جامعه و محمد بن المثنی ذکره

النسائی وابو علی الحسن بن عرفه بن یزید العبدی ذکره ابن کثیر فی تاریخه و محمد بن یحیی بن عبد الله ذکره
النسائی و حجاج بن یوسف ذکره عبد الله بن احمد بن حنبل فی مسند والده واسماعیل بن عبد الله
العبدی ملقب بسمویه ذکره میرزا محمد خان بن معتمد خان فی کتاب مفتاح النجا فی مناقب آل العبا
و حسن بن علی بن عفان ذکره ابن کثیر الشامی و علی ابن ثابت ذکره ابن ماجة القزوینی و عبد الله
بن مسلم بن قتیبه رویه فی کتاب الامامة والسیاسة و احمد بن عمرو بن ابی عاصم الشیبانی فی کتاب
السنة و زکریا بن یحیی السجزی ذکره النسائی و منهم عبد الله بن احمد بن محمد بن حنبل الشیبانی ذکره
ملا علی المتقی فی کنز العمال وابن کثیر الشامی فی تاریخه و ذکره ایضا عبد الله ابن احمد من تصنیف
والده فی کتاب المناقب و علی بن محمد المصیصی ذکره النسائی و ابراهیم بن یونس الملقب بالحرمی
ذکره النسائی و احمد بن عمر بن عبد الخالق البزاز ذکره الملا علی المتقی فی کنز العمال و ابو عمر یوسف
بن عبد الله المعروف بابن عبد البر النمری القرطبی فی کتاب الاستیعاب فی معرفة الاصحاب بعدة
اسانید و ابو العباس حسن بن سفیان بن عامر ذکره الملا علی فی کنز العمال و ابن کثیر و ابو القاسم
عبد الله بن محمد البغوی ذکره فی ریاض النضره فی مناقب العشره و محمد بن الحسین المعروف بالحکیم
الترمذی ذکره میرزا محمد خان فی مفتاح النجا و احمد بن محمد بن السلامة الطحاوی فی شرح مشکلات
الآثار و ابو عمر احمد بن محمد عبد ربه فی کتاب العقد و حسین بن اسماعیل المحاملی فی الامالی روی
عنه السیوطی فی الجامع الصغیر و المتقی و فی المرقاة شرح المشکوة و ابو العباس احمد بن محمد بن سعید
بن عبد الرحمن الکوفی المعروف بابن عقده وابن در کتاب الولایه خود جم غفیر را از افاخم و اعاظم
اعلام ائمه جمع کرده که انها این حدیث را با سانید خود روایت کرده اند **منهم** حلیمی احمد بن
عبد الحکیم المعروف بابن تیمیه در منهاج السنة و شیخ احمد بن علی المعروف بابن حجر العسقلانی فی
فتح الباری شرح البخاری و مواهب لدنی و محمود بن علی الشیخانی القادری فی کتاب الصراط
السوی و سید نور الدین ابو الحسن علی بن عبد الله السمهودی فی جواهر العقدین و عبد الرؤف
فی فیض القدیر فی شرح جامع الصغیر و میرزا محمد بن معتمد خان البدخشی فی مفتاح النجا و
ابو زکریا یحیی بن عبد الله الفیروزآبادی ذکره الحاکم فی مستدرکه و صالح بن احمد السجزی
ذکره الحاکم فی المستدرک و ابو بکر الشافعی ذکره ابن کثیر و ابو حاتم محمد بن حبان البستی ذکره الطبری
محب الدین احمد بن عبد الله بن محمد الطبری فی ریاض النضرة و فی مفتاح النجا و ابو القاسم

سلیمان ابن احمد الطبرانی ذکرہ فی کنز العمال و احمد القطیعی ذکرہ فی المستدرک وابن بطہ عبید اللہ
بن محمد ذکرہ ابن شہر آشوب و ابوالحسن علی ابن عمر الدارقطنی ذکرہ فی کنز العمال و ذہبی ابوطاہر
محمد بن عبد الرحمان و المحب الطبری احمد بن عبد اللہ فی ریاض النضرہ و الحاکم محمد بن عبد اللہ
فی مستدرکہ بطرق کثیرہ و عبد الملک بن محمد المعروف بجرکوشی فی تفسیرہ نقل عنہ ابن شہر آشوب
والمجلسی و احمد بن موسیٰ بن مردویہ الاصفہانی ذکرہ فی مصباح النجا و احمد بن محمد یعقوب ابو علی المسکویہ
فی کتاب ندیم الفرید وامام احمد بن محمد الثعلبی فی تفسیرہ کشف البیان و اسماعیل بن علی بن الحسین
بن زنجویہ الرازی المعروف با بن سمان ذکرہ فی ریاض النضرہ و ابوبکر احمد بن الحسین بن علی البیہقی
ذکرہ نورالدین علی بن محمد المعروف بابن صباغ المالکی فی فصول المہمہ و احمد بن علی الخطیب البغدادی
ذکرہ فی کنز العمال و ابوالحسن علی ابن احمد الواحدی فی تفاسیرہ منہا اسباب النزول و ابوسعید
مسعود بن الناصر السجستانی کتاب الدرایہ فی حدیث الولایہ اورد فیہ من جمیع الطرق و ابوالحسن
علی بن محمد الجلابی المعروف بابن المغازلی فی کتاب مناقب علی و عبید اللہ بن عبد اللہ
الحسکانی فی کتاب مفرد الموسوم بدعاۃ الھداۃ الی اداء حق الموالاۃ جمع فیہ جمیع طرقہ
و علی بن حسن بن حسین الخلعی ذکرہ فی کنز العمال و ابوحامد محمد بن محمد الغزالی فی کتاب سر العالمین
وکشف ما فی الدارین و رزین بن معویۃ العبدی ذکرہ فی کتاب الجمع بین الصحاح الستۃ و منہم
احمد بن محمد بن العاصمی رویہ فی کتاب زین الفتی فی مشابہتہ علی بالانبیاء و محمود بن عمر الزمخشری
فی کتاب ربیع الابرار و نصوص الاخیار و ابوالفتح محمد بن علی ابن النطنزی فی کتابہ خصائص العلوی
و عبد الکریم بن محمد المروزی السمعانی فی کتابہ فضائل الصحابہ ذکرہ السید ہاشم البحرینی و موفق بن احمد
المعروف باخطب الخوارزم فی کتابہ مناقب علی و ابن عساکر علی ابن الحسن ابن ہبۃ اللہ الدمشقی ذکرہ
ابن الکثیر و ابوموسیٰ المدائنی محمد بن ابی بکر عمرو بن ابی عیسیٰ الاصفہانی ذکرہ فی جواہر العقدین
و علی ابن محمد المعروف بابن الاثیر الجزری فی اسد الغابۃ فی معرفۃ الصحابۃ و ابوالفتوح اسعد
بن محمود بن خلف العجلی الاصفہانی الشافعی ذکرہ ابن الصباغ فی فصول المہمۃ و نورالدین
السمہودی و الامام فخرالدین محمد بن عمر الرازی ذکرہ فی کتابہ الاربعین و قال بعد نقلہ
الاجماع علی ھذا الحدیث الشریف ولکن لا یفید القطع بل یفید الظن و فی تفسیرہ
قال یا ایھا الرسول بلغ ما انزل الیک نزلت فی الغدیر قالہ ابن العباس و البراء والباقر ع

و ابو السعادات مبارک ابن محمد المعروف بابن الاثیر الجزری ذکرہ فی جامع الاصول فی احادیث
الرسول وضیاء الدین محمد بن عبد الواحد المقدسی الحنبلی فی کتابہ الموسوم بالمختار وابن
الشیخ ابو الحجاج یوسف بن محمد البلوی فی کتابہ المسمی بالف با و ابو سالم محمد بن طلحۃ القرشی -
النصیبی فی کتاب مطالب السئول وسبط ابن الجوزی یوسف بن فرغلی فی کتاب تذکرہ خواص
الامۃ فی معرفۃ الائمہ الطاہرہ وابو عبد اللہ محمد بن یوسف ابن محمد الکنجی الشافعی فی کفایۃ الطالب
وعبد الرزاق ابن رزق اللہ الرسعنی ذکرہ فی مفتاح النجا ویحیی بن شرف النووی فی کتابہ تہذیب
الاسماء واللغات ومحب الدین احمد بن عبد اللہ الطبری فی کتاب ریاض النضرہ فی فضائل العشرہ
وابراہیم بن عبد اللہ الوصابی الیمنی الشافعی فی کتاب الاکتفا فی فضل الاربعۃ الخلفا وسعید الدین
بن احمد الفرغانی فی شرح القصیدۃ التائیہ لابن الفارض وابراہیم بن محمد المؤید بن
عبد اللہ بن علی بن محمد بن حمویہ فی کتابہ المسمی بفرائد السمطین فی فضائل المرتضی والبتول
والسبطین وجمال الدین یوسف بن عبد الرحمن المزی فی کتابہ تحفۃ الاشراف فی معرفۃ الاطراف
وشمس الدین محمد بن احمد الذہبی فی کتابہ تذکرۃ الحفاظ وحسن بن محمد بن حسین النیشاپوری
وولی الدین محمد بن عبد اللہ الخطیب فی مشکوۃ المصابیح وعمر مظفر المعروف بابن الوردی
فی کتابہ تتمۃ المختصر فی اخبار خیر البشر وتاج الدین احمد بن عبد القادر بن مکتوم القیسی
ذکرہ السیوطی فی الازہار فیما عقدہ الشعراء من الآثار وجمال الدین محمد بن یوسف الزرندی
کتاب نظم درر السمطین فی فضائل السبطین وعبد اللہ بن اسعد بن الیمنی الیافعی فی مرآۃ الجنان
وسعید الدین محمد بن مسعود الکازرانی فی کتاب المنتقی فی سیر المصطفی واسماعیل بن عمر المعروف
بابن الکثیر الدمشقی الشافعی فی تاریخہ وابو حفص عمر بن الحسن المراغی ذکرہ شمس الدین محمد
الجزری فی کتاب المطالب وصاحب ہذا الکتاب علی بن شہاب الدین الہمدانی ومحمد بن
عبد اللہ بن احمد المقدسی ذکرہ الجزری فی اسنی المطالب ومحمد بن محمد الحافظی المشہور
بخواجہ پارسا فی کتاب فصل الخطاب واحمد بن علی ابن عبد القادر المقریزی فی کتاب المواعظ
والاعتبار بذکر الخطط والآثار وشہاب الدین بن شمس الدین الدولۃ آبادی فی ہدایۃ
السعداء واحمد بن علی ابن محمد بن محمد بن علی المعروف بابن الحجر المکی فی کتاب تہذیب التہذیب
وکتاب المنح المکیہ فی شرح قصیدۃ الہمزیہ وحسین المیبذی فی کتاب الفواتح فی شرح

دیوان امیرالمومنین ع و محمود بن احمد العینی فی شرح البخاری و عبداللہ بن عبداللہ بن عبدالرحمن
الحسینی المشتہر باصیل الدین الواعظ فی کتاب درج الدرر و درر الغرر فی میلاد سادات البشر
و فضل اللہ بن روزبہان بن فضل اللہ الخنجی الشیرازی فی ابطال الباطل و عطاء اللہ بن فضل اللہ
المعروف بجمال الدین فی کتاب الاربعین و محمد طاہر الفتنی الگجراتی فی کتاب مجمع البحار و علی بن
سلطان بن محمد الہروی المعروف بملا علی قاری فی کتاب المرقاة فی شرح المشکوة و شمس الدین
محمد المدعو بعبدالرؤف المناوی الشافعی فی کنوز الحقائق فی حدیث خیر الخلائق و شیخ بن عبداللہ
العیدروسی و محمد بن علی الشیخانی القادری المدنی کتاب الصراط السوی فی مناقب ال النبی و
نور الدین علی ابن ابراہیم بن علی الحلبی الشافعی فی کتاب انسان العیون فی سیرة الامین المامون
و شیخ احمد بن الفضل بن محمد ابن الکثیر المکی الشافعی فی کتاب وسیلة المآل فی مناقب الال
و عبدالحق بن سیف الدین الدہلوی البخاری فی رجال المشکوة و المدارج و محمد بن محمد بن
محمد المصری فی کتاب الدرر العوال و محمد بن محبوب العالم ابن مہدی المقبلی فی الاحادیث
المتواترہ و محمد بن عبدالرسول البرزنجی فی کتاب النواقض فی جواب حدیث الغدیر للروافض
آوردہ بطرق کثیرة فصحیحہ و حسام الدین بن محمد بایزید السہارنپوری فی کتاب المرافض و محمد صدر
عالم فی کتاب معارج العلی فی مناقب المرتضی و ولی اللہ احمد بن عبدالرحیم فی قرة العینین و
محمد ابن اسماعیل بن صلاح الامیر الیمانی الصنعانی فی روضة الندیہ فی شرح التحفة العلویة و محمد
بن علی ابن الصبان فی کتاب اسعاف الراغبین فی فضائل اہل بیت الطاہرین و ابراہیم
بن مرعی بن عطیة الشبرخیتی المالکی فی کتاب الفتوحات الوہبیة فی شرح الاربعین النوویة و احمد
بن عبدالقادر بن بکر العجیلی فی ذخیرة الاعمال فی شرح عقد جواہر اللال و رشید الدین خان فی
کتاب فتح المبین فی فضایل اہل بیت سید المرسلین و المولوی محمد مبین لکھنوی فی کتاب الموسوم
وسیلة النجاة و المولوی محمد سالم الدہلوی البخاری فی رسالة اصول الایمان و المولوی ولی اللہ
اللکھنوی فی مرات المومنین فی مناقب اہل بیت سید المرسلین و شیخ ابو الفرج یحیی بن سعید الثقفی
الاصفہانی در کتاب مرج البحرین و کتاب نفحات العنبریہ و غیرہم لا شمار اند بضبط ہمہ انہا مجلد
کبیری علی الانفراد میشود و تنبیہ این اسماء بصورت اختصار و انتخاب خاص از اسماء اعلام
کبار اہل سنت بغیر اعلام امامیہ بطور نمونہ چون یک حبہ از انبار در اینجا ضبط شد ہر چند

باین هم مطلب کتاب بطول کشید تا هید صاحب کتاب بدارا اثبات قول و یروی عن کثیر الصحابه جهال ومتعصب ضال دروغ وغلط گوئی بدانند اما شبه تعدد معانی مولی نیز در اخر حدیث غدیر این کتاب بالاجمال ذکر خواهد شد انشاء الله تعالی **قال المصنف** وعن عمر بن الخطاب قال نصب رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم

علیا علما فقال من کنت مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه واخذل من

خذله وانصر من نصره اللهم انت شهیدی علیهم **ترجمه** عمر بن خطاب روایة کرد که نشاند ونصب کرد حضرت رسول صلعم علی را علم یعنی بر منصب خلافة خود پس پیغمبر فرمود هر کس را که من ولی ومالک متولی تصرف او هستم پس این علی ولی وصاحب تصرف او میباشد بار خدایا دوست دار دوست علی را ودشمن دار دشمن علی را ورسوا وخوار ساز رسوا وخوار وذلیل سازنده حضرت علی را ویاری ده یاری دهنده علی را بار خدایا تو گواه منی بر اصحاب وامت من که اداء ابلاغ کردم با مر تو ولایة وخلافة علی را با نها **تشریح مقام** بدانکه نصب بفتح یعنی بر پای ومقرر شدن بر منصبی وکاری عینا باشد **وعلم** بفتحتین بچیزی واسمی وکاری شخصی را مقرر گردانیده باین منصب مشهور ومعروف گردد **تنبیه** عمر بن خطاب خود روایة کرد که حضرت رسول صلعم علی را بر منصب خلافة در مقام غدیر خم نصب ومقرر ساخته وباسم آن منصب یعنی بامیر المؤمنین او را مشهور ومعروف ومعین گردانید **لهذا** اول انکس که از صحابه بیعة علی بامیر المؤمنین کرده خود حضرت عمر خطاب بود

وبعد سلام دادن دست بیعة ومبارکبادی بعلی داد بقول بخ بخ یا ابا الحسن اصبحت مولای

ومولا کل مؤمن ومؤمنة **تبصره** قول پیغمبر بعد ابلاغ ایحدیث اللهم انت شهیدی علیهم اقطع حجتی است که این امری اعظم الامور بوده وان امر اعظم غیر خلافة علی چیزی دیگر نمیباشد۔

قال المصنف ثم قال یعنی عمر وکان فی جنبی شاب حسن الوجه طیب الریح فقال لی یا عمر

لقد عقد رسول الله صلعم لابن عمه عقدا لا یحله الا منافق فاحذر ان تحله قال عمر فقلت یا

رسول الله انک حیث قلت فی علی کان فی جنبی شاب حسن الوجه طیب الریح قال کذا وکذا

قال النبی نعم یا عمر انه لیس من ولد آدم لکنه جبرئیل اراد ان یؤکد علیکم ما قلته فی علی ع

ترجمه عمر خطاب گفت که در حالة بیعة علی بمقام غدیر خم در ازدحام عام خلق در طرف وجانب من جوانی حسین الوجه با بوی خوش استاده بود پس گفت بمن ای عمر بتحقیق عقدی وگرهی بست امروز حضرت رسول برای پسر عم خود نمیگشاید ان عقد وگره را مگر منافق پس بترس تو

پرحذر باش ای عمر از اینکه تو از او بکنی و بکشائی عمر گفت که پس من بعرض حضرت رسولؐ
این واقعه و مقاله او رسانیدم پیغمبر فرمود آری یا عمر آن شخص خوش روی و خوش بوی ناصح بتو از
اولاد آدم بود ولکن او جبرئیلؑ امین بود اراده داشت که تا تاکید کند بر شما صحابه آنچه را من گفته بودم
در ولایة و خلافة امیر المومنین علیؑ **تشریح** مقام بدانکه مثل این روایة شیخ ابو الحسن طبرسی و ابو
مسعود دیلمی در ارشاد و غیرهم نقل کردند پس خطاب جبرئیل یا عمر لا یحله الا منافق فاحذر ان تحل
مع هذا این عقده را الخ شود مکرر عمر خطاب بملاحظه علم سیر و تواریخ و حدیث بالتفصیل انجا بع
ثابت و واضح میشود و لهذا مشافهة بعمر خطاب بخطاب جبرئیل بود و کشاینده این عقده را منافق
هم نام نهاد **اشکال** چگونه باور شود که حضرت رسول بنزول ایات در این مقام غدیر خم غفیر
صحابه چنین ولایة و خلافة را برساند و جبرئیل هم شفاها بعمر خطاب یا عمر لا یحلها الا منافق فاحذر ان
تحلها باید و خود عمر بیعة هم در انوقت نماید پس بانقضاء یومی چند کل صحابه خصوصاً عمر خطاب این
واقعه عظیمه را نسیا منسیا ساخته بیتانند و برخلاف ان رفتار و گفتار نمایند و اعجب از عمر خطاب است
جواب اول در این امر جواب غزالی که بالا شنیدی که بطمع ریاست دنیاوی کافی و وافی است
جواب ثانی بالاتفاق صحابه من حیث الاجتماع غیر معصوم و لا محفوظ بودند پس بحیثیت اجتماع
هم معصوم نمیباشند پس غیر معصوم صادر الخطایا عمداً و سهواً و طمعاً میباشد پس انحراف اکثر صحابه
باین حیثیت جائز میباشد و بمرتدیت بالا از بخاری و غیران وقوع انها باحداث در دین و تنقیص
و تزید و انحراف انها نیز دانستی پس عجب و بعد نمیباشد **جواب ثالث** خطاب و قرن فی
بیوتکن و لا تبرجن تبرج الجاهلیة الاولی بظاهر عاید بکل ازواج آنحضرت است و جمهور اتفاق
دارند که در حقیقة این خطابات خاص بام المومنین عائشه میباشد که قرار بخانه خود نگیرد و بزینة
جاهلیه اولی برون نکند چه بغیر او احدی از امهات مومنین خروج نکرد پس خصوصیت آن
باو حاصل گردید و نزد نزول این ایات ام المومنین زیاده تر تعجب میکرد تا در جواب پیغمبر
الا تکونی یا حمیراء فرمود که تو نباشی خروج کننده و ام سلمه نزد خروج عائشه این ایات و این حدیث
نبوی را بر عائشه خواند لکن هیچ التفات بان نکرد پس کرد آنچه کرد پس در خلاف عائشه از آیه و
قرن فی بیوتکن الخ هرگاه عجب و بعد تو طاری نشود پس در خلاف صحابه جائز الخطایا خصوصاً
در خلاف عمر از حدیث غدیر و نصیحة جبرئیل چه استعجاب و استبعاد بتو لاحق میشود و ماده

هردو امر متحد میباشد ثم الله اعلم **جواب رابع** قران ناطق است که در اصحاب یک طایفه
منافق بموت پیغمبر منتظر بودند اتفاق وعهد در عهد انحضرت کرده بودند که خلافة را در خانه محمد
نمیگذاریم پس انها در سقیفه بنی ساعده جمع شده ترک لشکر اسامة وترک تدفین پیغمبر نموده ریاست
خود در عوام قایم کرده خلایق را حال مغشوش ساخته خواص را مقهور ومغلوب گردانیده
خلافة خود را قایم کردند وکتب علم حدیث وسیر بران ناطق اند من شاء فلیرجع الیها **جواب**
خامس بمصداق ایه لترکبن طبقا عن طبق وباخبار مفسره مرویه بخاری ومسلم وترمذی
است از تمردی اکثر صحابه بموت پیغمبر چه استبعاد میباشد آیا نمی بینی بغیاب موسی بطور است
یهود هارون را ترک کرده گاو ساله پرستی کردند بحضور هارون وهرگاه از انها بوقوع آمده پس
در وقوع این بعد موت نبی چه استبعاد میباشد مع ذلک وعده این امت است که مثل یهود
ونصاری بعد من رفتار خواهید کرد نعلا بالنعل ذراع بذراع **قال المصنف** وعن البراء
بن عازب قال اقبلت مع رسول الله فی حجة الوداع فلما کان بغدیر خم نودی الصلوة جامعة
فجلس رسول الله تحت شجرة واخذ بید علی وقال لست اولی بالمومنین من انفسهم قالوا
بلی یا رسول الله فقال الا من انا مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه فلقیه
عمر فقال هنیئا لك یا علی ابن ابی طالب اصبحت مولای ومولی کل مومن ومومنة وفیه نزلت
یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیك من ربك الایة **ترجمه** براء بن عازب روایه کرد که من
می آمدم با حضرت رسول در حجة الوداع یعنی در آخر حج پیغمبر پس وقتیکه بمقام غدیر خم رسیدیم
منادی نداء کرد که نماز بجماعت میباشد پس پیغمبر نشست زیر درختی وبگرفت دست علی را و
وفرمود آیا نیستم من صاحب اختیار تر بمومنین از جانهای انها قالوا بلی همه گفتند یعنی گفتند آری ای
رسول خدا پس پیغمبر فرمود آگاه باشید هر کسی که انا این است من ولی ذی اختیار وصاحب تصرف او میباشم
پس علی صاحب تصرف وولی متصرف او میباشد بار خدایا دوست دار دوست علی را ودشمن
دار دشمن علی را پس ملاقی شد او را عمر پس گفت عمر گوارا باد بتو این منصب امارة وامامة ای علی صبح کردی
بحالیکه مالک متصرف من شدی ومالک متصرف هر مرد مومن وهر زن مومنه را و براء میگوید
در همین منصب علی ایه یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیك نازل شد یعنی ای پیغمبر ابلاغ کن انچه فرو
فرستاده شد بسوی تو از پروردگار تو یعنی در امامة علی واگر یعنی ابلاغ این رسالة الهی نکردم

نکنی پس از تبدا تر سانیدی رسالت الهی را و خدا محفوظ میدارد ترا از وصول ضرر مردم دو
سنن ابن ماجه از براء بن عازب این روایت را چنین کرده قال اقبلنا مع رسول الله فی حجة
التی حج اخرا فنزل فی بعض الطریق فامر الصلوة جامعة فاخذ بید علی فقال الست اولی بالمومنین
من انفسهم قالوا بلی قال الست اولی بکل مومن من نفسه قالوا بلی قال فهذا ولی من انا مولاه
اللهم وال من والاه وعاد من عاداه یعنی با پیغمبر با صحابه میامدیم در حج اخر پس در بین
راه فرود آمد امر بندای الصلوه جامعة کرد پس نزد اجتماع کل مردم دست علی را گرفته فرمود
آیا نیستم من اولی در تصرف بمومنین از جانهای انها همه گفتند آری پس نبی فرمود آیا نیستم من
اولی تصرف بهر مومنی از جان او صحابه گفتند آری پس پیغمبر فرمود پس این علی ولی متصرف
همه امور اوست که من متصرف همه امور او بودم بار خدایا دوست دار دوست علی را و دشمن
دار دشمن علی را تشریح مقام مقتضی یک امر است بیان آنکه لفظ مولی در لغت بچند معانی
آمده ا منعم بکسر عین ب منعم علیه بفتح عین ج غلام د آزاد کننده غلام و کنیزه معتق
بکسر تاء و معتق بفتح تا ز صاحب و رفیق ح شریک ط نزیل ی حلیف یا عاریب تزیب
چون ابن عم و ابن اخت یب عم یج ابن عم ید صهر یه ناصر یو تابع یز محب بکسر حاء یح
سید مطاع یط متولی ضمان جریره ک وارث کا ولی امر و عهد و ملک و صاحب تصرف کج
اولی بشیء و عهد تبصره برای هر یکی ازین معانی شاهدی از قرآن و حدیث و اشعار وارد
میباشد در اینجا گنجایش ایراد امثله ان نمیباشد و از تذکره سبط جوزی و مطالب السئول ابن
طلحه شافعی اکثر اینها دریافت اشکال هرگاه لفظ مولی باین معانی کثیره من جهة الموضوع آمده
باشد پس استعمال لفظ واحد بهمه معانی موضوعه بمحل واحد در یکحال ممتنع میباشد و اگر حمل
بر یک معنی کرده شود تخصیص بلا مخصص و ترجیح بلا مرجح لازم میاید اینهم باطل میباشد پس قطعیت
آن بمعنی واحد بلا معارض و لا نکیر کدام است جواب اول از راس الفحول ابن طلحه شافعی
درکتاب مطالب السئول حمل بر عموم قابلیت لفظ مولی را در اینجا کرده زیراکه عمومیت اعتبار
در اینجا حاصل است پس بهر اعتباری هر معنی مولی که برای نبوی بالنسبة هر کس هر جا ثابت
است همان معنی بالنسبة علی و بهر انجا اثبات کرده منجمله آن مثلا هر کس را که نبی ابن عم است
علی ابن عم اوست و هر کس را که نبی مالک و اقا است علی مالک و اقای اوهست و هر کس را

که نبی معتق ازاد کننده باشد علی معتق اوست و هرکس را که نبی منعم است علی منعم اوست و هرکس را که نبی صاحب و شریک و وارث و نزیل و حلیف و جار و ناصر و محب و اولی و متولی و سید و مطاع است پس علی همان معنی بالنسبت اوست و اما هر معنی که بالنسبة بنبی صحیح و اطلاق نمیشود همان معنی بالنسبة علی هم اطلاق نمیشود و منجمله ان پیغمبر متولی کافه امور دین و دنیای خلق و صاحب تصرف بملک و رقبه و اولی بجان و مال و آل و ایمان کل امت میباشد پس علی هم بجای و عوض نبی مالک و متولی و اولی تصرف در جمیع امور دین و دنیا و کافه خلق و بجان و مال و آل و عیال و ایمان کل صحابه و قرابه و امت تا قیمت بلا فصل میباشد و بدو وجه این ثابتست اول ثبوت عمومیت معانی ولایة نبوی من جهة النبوة بامت بالاجماع ثابتست پس عمومیت معانی ولایة علی نیز درانجا ثابتست زیرا که بالاتفاق در ایه مباهله بلفظ انفسنا مراد حضرت امیر ع است و خالق علی را بجای نفس رسول شمرده و مقصود از نفس کمال و بغایة مماثلت و مساواة نفسین در کل امور میباشد و همین مضمون احادیث هم بسیار از پیغمبر جملة اخبار هم ثبت کرده اند چون نفسك نفسی اه و احمد در فضایل روایة از انس کرده قال صلعم لینتهن بنو وکیعة او لابعثن الیهم رجلا کنفسی یمضی فیهم امری و یقتل المقاتلة ویسبی الذریة یعنی باز مانند بنی وکیعه والا بفرستم بسوی انها مردی را چون جان و نفس من باشد امضا کند در انها امر مرا و قتل کند مقاتلین انها را و اسیر برد ذریه انها را و نیز جوزی در روایة دیگر و احمد و نسائی بعد ذکر الفاظ مزبوره این کلمات را هم آورده قال ابوذر فما راعنی الا برد کف عمر من خلفی فقال من تراه یعنی قال فقلت ما یعنیك ولا صاحبك وانما یعنی خاصف النعل علی ابن ابی طالب فقال عمر والله ما تمنیت الامارة الا یومئذ جعلت انصب له صدری رجاء ان یقول هذا فالتفت الی علی فاخذ بیده یعنی ابوذر گفت که سردی کف دست خود عمر از عقب بمن زد دیدم که عمر مرا میگوید ای ابوذر تو چه می بینی که معنی و مقصود پیغمبر ازین قول کیست ابوذر بعمر گفت مراد آنحضرت بان خودت و صاحبت ابوبکر نیست و جز این نیست که مراد ازین دوزنده و پینه کننده نعلین آنحضرت علی ابن ابی طالبست پس عمر گفت قسم بخدا من تمنا و ارزوی امارة و ریاست نکردم مگر این روز و من سینه خود را پیش میکردم بامید انکه بگوید که روح من و جان امیر من ابن عمر خطاب میباشد پس عمر گفت

پیش آمد و پیغمبر گفت ایها الناس الشخص بن علی بن ابی طالب است **و در ترمذی** هم مثل این مروی است **ایضاً** بخلیبے از جماعتی منهم از اخطب و ابن مغازلی و احمد وغیرہم از مطلب بن عبداللہ روایت کردہ ان رسول اللہ خاطب قوم ثقیف لما اتوه وقال لتسلمنّ او لارسلن الیکم رجلا منی او مثل نفسی فیضرب رقابکم و یاسر ذراریکم و یاخذ اموالکم قال عمر واللہ ما تمنیت الامارة غیر ذالک و کنت اقدم صدری لعلہ یقول هو هذا فاقبل علی وقال هو هذا حاصل آنکه پیغمبر قوم ثقیف را فرمود هر آئینه اسلام بیارید یا بفرستم بسوی شما مردی را از خودم یا مثل روحم باشد پس بزند گردنهای شما را و اسیر سازد ذریه شما را و بگیرد اموال شما را **عمر** گفت قسم بخدا من تمنا و آرزوی امیری غیر آن روز اینقدر نکردم و من سینه خود پیش میبردم شاید بگوید که امرد این عمر است پس علی آمد و فرمود که آن شخص این علی است **در خصایص** امام نسائی روایت کردہ قال النبی یا معشر قریش واللہ لیبعثن اللہ علیکم رجلا منکم قد امتحن اللہ قلبہ بالایمان فلیضربنکم علی الدین او یضرب بعضکم قال ابوبکر انا هو یا رسول اللہ قال لا وقال عمر انا هو یا رسول اللہ قال لا ولکن هو الذی یخصف النعل وکان اعطی علیا نعلہ یخصفها **و در مناقب ترمذی** همین را عیناً روایت کردہ حاصل آنکه پیغمبر خطاب بقریش فرمود باز مانید از حال و مقال خود قسم بخدا هر آئینه بر می انگیزد خدا بر شما قریش مردی را که از شما قریش و خدا دل او را امتحان کردہ باشد بایمان میزند گردنهای شما را **و ابوبکر** گفت این ممتحن بایمان منم یا نبی آن حضرت فرمود **پس عمر** گفت آن ممتحن بایمان منم پیغمبر فرمود نه بلکه آن ممتحن بایمان آنکه وزنده نعلین من علی است و باو دادہ بود و صریحاً اینجا بخلیفتین انکار کرد از ممتحن بایمان بودن هر دو و بعد آن تصریح کرد که آن ممتحن بالایمان علی است **تنبیه** جمیع انچه از مراتب من اللہ و جمیع تصرفاتیکه آنحضرت را نسبت بامت و قرابه و صحابه ثابتست **پس** باین آیه مباهله و احادیث مذکورہ برای علی همه آن مراتب پیغمبر را اثبات کرد عموماً مگر انچه بدلیل بر آید و انچه بدلیل بر آمد او خاص همین قدر است که بر علی در زمان ختم نبوة اسم نبی و رسول اطلاق نشود مگر امام و امیر و خلیفه و وصی و ولی آنحضرت در همه امور شریعة و امت و همه این آیات و احادیث و دلائل ناصر بهمین مطلب اند خصوصاً حدیث متواتر متفق علیه فریقین دوم ملت

ثانی بحدیث منزلة عمومیت تسویه مراتب علی یا نبی انت منی وانا منک وانت منی بمنزلة هارون من موسی الا انه لا نبی بعدی ای اسم النبی والرسول لا یطلق علی احد من بعدی

الی القیمة ثابت میباشد **جواب ثانی در خصائص نسائی و ترمذی** مرویست تعاقد اربعة

من اصحاب رسول الله فقالوا اذا لقينا رسول الله اخبرناه بما صنع علي فلما قدمت السرية سلموا

على النبي فقام احد الاربعة فقال يا رسول الله الم تر الى علي صنع كذا وكذا فاعرض عنه ثم

قام الثاني فقال مثل مقالته فاعرض عنه ثم قام الثالث فقال مثل مقالته فقام الرابع فقال ما

قالوا فاقبل اليهم رسول الله والغضب يعرف من وجهه فقال ما تريدون من علي ثلاثا

ان عليا مني وانا منه وهو ولي كل مؤمن من بعدي حاصل آنکه یک قطعه فوجی از اصحاب پیغمبر بجنگی رفته بودند پس از انها چهار نفر میان خود عهد بستند که وقت ملاقات نبی پیغمبر را عرض حال نمایند که علی چنین وچنین کرده وانها یکی بعد دیگری بعرض رسانیدند و پیغمبر از هر یکی اعراض میکرد تا چهارم هم گفت مثل مقال ثلثه پس پیغمبر بغضب بر انها آمده وغضب آنحضرت معاینه میشد گمرة روی آنحضرت پس پیغمبر سه بار مخاطب بانها وبحاضرین لشکر وصحابه فرمود شما چه اراده دارید از علی شما چه اراده دارید از علی شما چه اراده دارید از علی بتحقیق علی از من یعنی پاره است از من ومن از علی ام وعلی ولیعهد نبوة من وعلی متصرف هر مومن است بعد من پس باین حدیث چند چیز ثابت شد اول آنکه جماعة از صحابه معاند علی بودند لهذا نمامی کردند و هر که نمامی علی میکند او منافق است بحدیث مرویه مزبوره ترمذی ب پیغمبر بر مخالفان ومنافیان علی غضب ناک شد ج عادة متکلمین است که مقصود و مدلول را مقدم ذکر میکنند وبعد ان برا و دلیل میارند الا نزد ضرورة وکمال اهتمام در اثبات مدلول ومقصود دلیل را بتقدیم ومقصود را موخر از دلیل میارند تا در انظار وعیون وقلوب مخاطبین اعیان جلوه گر ومعتبر ودر قلوب عظیم ثبت گردد واینجا ان عليا مني وانا منه دلیل است وتقدیم گردانید او غرض از تقدیم آن اثبات کمال اتحاد واشتراک علی در کل امور با نبوی عموما الا ما خصه الدلیل میباشد د وهو ولي كل مؤمن من بعدي مدلول علیه ومقصود است پس علی ولی متولی امور ومتصرف همه میباشد زیرا که نمامان شکایة کرده بودند که علی چنین وچنان تصرف در غنیمة کرده وآنحضرت در جواب انها فرمود علی متولی هر مومن ومتصرف همه امور انها وولی عهد من بعد من ومتولی همه امور است هر چه بخواهد میکند او ممنوع نمیباشد نمامان ساکت شدند ودانستند که تصرف علی عین تصرف نبی بر حال است ه در من بعدي لفظ من در اینجا تبعیضیه نیست پس من یا بیانیه است یا برای ابتداء غایة پس در انوقت معنیش چنین خواهد شد که علی متولی همه امور کل مومنین از ابتدا

غیاب و فقدان و موت من بلا فصل میباشد و بمعنی دوست و ناصر در اینجا اصلا نمیباشد چه انجا شکوه
تصرف علی کرده بودند و جواب انها اگر چه بودند ناصر و محب میفرمود البته شکایة و سوال را جواب
مطابق نمیشد پس باین نص جلی قطعی گردید که مراد از مولی و ولی در اینجا متولی و متصرف عامه امور
است علی خاص بلا فصل است **جواب ثالث** در اصول فقه قاعده ثابت گردیده که اگر لفظ در
موضوعیة معانی عدیده داشته باشد **پس اگر** حمل و استعمال ان لفظ بر همه ان معانی موضوعه
باعتبارات مختلفه در موضوع واحد ممکن باشد پس این اقدم و اولی و اوجه میباشد لهذا این طلحه
شافعی مولی را در باره علی بر اکثر معانی حمل کرده **والا** بر معنی واحد بالاتفاق استعمال و حمل کرده
میشود **لهذا** محققین از جمهور متکلمین و لی مولی را در اینجا بمعنی ولی متصرف و اولی بالتصرف
میدانند **اما** قول سائل که تخصیص مولی باحد معانی بلا وجود مخصص باطل میباشد **جواب** انکه
تخصیص بلفظ **یا** بقراین داخله باشد **یا** بقراین خارجه **اما قراین داخله** در اینجا چند چیز میباشد
اول پیغمبر با اصحاب در رفتار من نفسه بنصف النهار در کمال تمازت افتاب در دشت خار دار بی
سایه بلا اختیار فرود آمد و لاحقین و سابقین اصحاب خود را در ان دشت جمع کرد و از ان
دشت دفعة همه اصحاب خارها را بریده منبری از پالان شتران برای انحضرت تیار کردند **ثانی**
پیغمبر بالای ان منبر در کمال تمازت هواء و افتاب رفته خطبه متضمن ارتحال خود و القاء خلیفه خود خوند
و ان خطبه را محدثین سنی قطع نظر از امامیه ثبت کرده اند **ثالث** انحضرت بعد اداء خطبه مکرر الست
اولی بکم من انفسکم فرمود و صحابه هم مکرر قالوا بلی گفتند پس متصل بان من کنت مولاه فعلی مولاه
باتفاق اکثر امت فرمود **تنبیه** پس این قوی القراین و اقطع انها است که مراد ازین من کنت
اولی به من نفسه فعلی اولی به من نفسه میباشد و همین مختار جمهور محققین اعلام اهل سنت منهم
محی الدین عربی و غزالی و نبیره جوزی و ابو الفرج اصفهانی در کتاب مرج البحرین و غیرهم است
چنانچه در **تذکره خواص الامة** فرمود و معناه من کنت اولی به من نفسه فعلی اولی
به وقد صرح هذا المعنی الحافظ ابو الفرج یحیی بن سعید الثقفی الاصبهانی فی کتابه المسمی
بمرج البحرین فانه روی هذا الحدیث باسناده الی مشایخه وقال فیه فاخذ رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بید
علی فقال من کنت ولیه و اولی من نفسه فعلی ولیه فعلم ان جمیع المعانی راجعة الی الوجه الثانی
ودل علیه قوله الست اولی بالمومنین من انفسهم وهو نص صریح فی اثبات امامته وقبول

طاعتہ انتھی عین کلامہ حاصل مطلب آنکہ معنی حدیث غدیر من کنت اولیٰ بہ من نفسہ فعلی اولیٰ بہ من نفسہ باشد
وبھمین معنی تصریح کردہ شیخ ابوالفرج اصفہانی در مرج البحرین چہ او اینحدیث را باسناد شیوخ خود
روایۃ کردہ کہ پیغمبرؐ بعد قول الست اولی بکم دست علی را گرفتہ فرمود ہر کس را کہ من ولی متصرف
واولی بتصرف او از جان او باشم پس علی ولی بتصرف او میباشد پس دانستہ شد کہ جمیع معانی در اینجا
راجع بمعنی دھم اولی میباشد و دلیل بران نیز قول پیغمبرؐ است کہ قبل از ابلاغ الست اولی بالمومنین
من انفسہم فرمود پس این نص صریح است در اثبات امامۃ علی و قبول طاعۃ او در کتاب
وجدان ابن طرحان روایۃ کردہ از وہب بن حمزہ انہ قال صحبت علیا الی مکۃ فرایت منہ
بعض ما اکرہ فقلت لئن رجعت الی النبیؐ لاشکونک فلما رجعت لقیت النبی فقلت انی رائیت
من علی کذا و کذا فقال النبیؐ لا تقل ھذا لعلی و ھو اولی الناس بکم بعدی یعنے وہب بن
حمزہ در بین راہ مکہ از علی ناراض شدہ وقت مراجعۃ بنبی عرض نمود کہ من در راہ چنین و چنان
کرد پیغمبرؐ بوہب نہی فرمود کہ این مگو دربارہ علی چہ علی احق و اولی الناس بشما صحابہ و امت
بعد من میباشد امام نسائی در خصائص از زید ارقم روایۃ کردہ کہ انحضرت در حجۃ الوداع
بعد تودیع کتاب اللہ و عترۃ طاہرہ خود فرمود ان اللہ مولائی و انا ولی کل مومن ثم اخذ
بید علی فقال من کنت ولیہ فھذا ولیہ یعنے بتحقیق خدا ولی و متصرف من است و من متصرف
ہر مومن ام پس دست علی را گرفتہ فرمود ہر کس را کہ من متصرف ام پس این علی ولی و متصرف او میباشد
نسائی دیگر روایۃ کردہ قال النبیؐ فی غدیر خم اللہ ولیی و انا ولی المومنین و من کنت ولیہ
فھذا ولیہ یعنے در غدیر خم نبی فرمودہ کہ خدا مالک من و من مالک مومنین ام و ولی ہر کس کہ منم این
علی ولی اوست ابن ماجہ روایۃ کردہ قال الست اولی بکل مومن من نفسہ قالوا بلی قال
فھذا اولی من انا مولاہ تنبیہ از این احادیث ثابت شد کہ اولی بیان لفظ مولی و ولی
در ہمہ جا است رابع ابن مردویہ و حموینی و غیرہم در این حدیث غدیر زیادتی از زید بن حارث
و حذیفہ یمان و سلمان روایۃ کردہ اند علی امیر البررۃ و قاتل الفجرۃ منصور من نصرہ مخذول من
خذلہ الا وان الحق معہ و انہ خلیفتی و وصیی و وزیری و خیر من اخلفہ بعدی یودی عنی دینی
و ینجز موعدی فلیبلغ الشاہد الغائب یعنے علی بادشاہ نیکان و کشندہ فاجران است منصور
است ہر کہ او را یاری کند و رسوا میگردد ہر کہ او را رسوا کند آگاہ باشید کہ بتحقیق حق با علی در ہر

حال است وتحقیق علی خلیفه من بر امت من و وصی من و وزیر من و بهترین همه آنکس است که بعد
خود انفاذ امیگذارم ادا میکند بامت از نیابت من احکام دین و انفاذ وعده من مینماید پس بر شاهدے
ابن مقال الغایت برساند **خامس امام نسائی** از ابن عباس روایة کرده که پیغمبر مخاطب
بعلی فرمود یا علی انت خلیفتی یعنی فی کل مومن بعدی یعنی ای علی تو خلیفه منی در هر مومن بعد من
سادس ایضا او روایة کرده که پیغمبر بعلی فرمود انت ولیی یعنی تو ولی عهد منی در امت من **سابع**
در نهایة ابن اثیر آورده که **شافعی** حدیث غدیر را حمل بر ولایة اعلام کرده که علی والی اسلام و
متولی دین است **سابع** اگر این مولی بمعنی خلافة نبود البته پیغمبر بعد انحدیث امر عموماً بصحابه نمے
فرمود که علی را الحال سلام باسم امیر المومنین بکنید یعنے بعد ابلاغ انحدیث من کنت مولاه پیغمبر
امر فرمود بهمه اقارب و اصحاب خود عموما بلفظ سلموا علی علی بامرة المومنین **ابن مردویه** و
اخطب و ابن مغازلی و حموینی وغیرهم از بریده و ابو ذر وغیرهما روایة کردند امرنا رسول الله
ان نسلم علی علی بیا امیر المومنین یعنی پس از ابلاغ حدیث من کنت مولاه پیغمبر ما اصحاب را امر کرد
بسلام کردن بر علی باسم یا امیر المومنین و جمهور متکلمین امت منهم قاضی عبد الجبار و رمانی و
ابن ابی الحدید و شارحین تجرید منهم اصفهانی و قوشجی و صاحب مقاصد و مواقف و شارحین انها
حتی روزبهان و رازی انکار ازین حدیث نکردند **پس** این نص صریح بر خلافة و امارة علی بلا
ریب میباشد **ثامن** صحابه تسلیم خلافة علی کرده مبارکبادی دادند و اول صحابه عمر بن خطاب
بود که بعلی گفت بخ بخ و در اکثر روایات هنیئا لک یا ابن ابی طالب اصبحت مولای و مولی کل
کل مومن و مومنة یعنے گوارا و مبارکباد تو ای پسر ابو طالب صبح کردی بحالتیکه ولی متصرف
من و متصرف هر مرد مومن و زن هر مومنه شدی **اما قراین حارجه** وا و لا تعد و لا تحصے اند
اول اگر مراد ولایة و خلافة علی در آیه و ان لم تفعل فما بلغت رسالته نمیبود البته ابن خطاب
ذی عتاب شدید در تاخیر ابلاغ ان بسرور انبیا معصوم از خداوند متعال جائز نبود چه اظهار
دوستی و یاوری نبی و علی بامت و ابلاغ ان بانها واجب عینی در آن نبود زیرا که این امر
تکلیفے خاص عینی [در شان علے] بضرورة بود پس مولی بمعنی ناصر و محب در اینجا باطل بوجود این مخصص [ورعین]
باشد **ثانی** محبة و نصرة اهل دین هر چند از لوازم طبائع همه اهل ادیان میباشد و انچه موجب
اکمال دین و اتمام نعمة و رضوان رب العالمین هست پس او لا محاله از اعاظم ارکان دین و

وازاکابر عمایدِ اسلام و ایمان واشین است و رکنیت و عینیت خلافت و نیابت نبی در دین معلوم
است چه بجای نبی حافظ کتاب الله ولی شرع وامت الی القیمة خلیفه میباشد و برای تاخران
عتاب شده آمد بین ای ابلاغ و نظر برین امر عظیم در جناب اکمال دین واتمام نعمت در ضوان رب العالمین
حاصل و نازل گردیده نه برای بیان آنکه علی محب و ناصر شما باشد چه محبت و نصرت بجهت دین باهم اهل دین
وازلوازم طبعی میباشد حاجت اهتمام آن انقدر در ابلاغ نمیباشد پس اینجا مولی بمعنی محب و ناصر بلا
وجود قرینه و نا مخصص ضروری البطلان است **ثالث** بالاتفاق انحضرت و سیر او قاضی
مقتضی است که خلیفه او از جانب و در امت منصوص عینی در هر زمان موجود و منصوب جو باشد تا اختلاف
وجنگ و ضلالة و قتال و اضلال امت غیر معصوم الی القیمة ناشی نشود و انحضرت از ادنی امور مستحباتی چون
مسائل خضاب و کحل و سرمه و ناخن تراشی وامثال اینها بغیر بیان نگذاشت پس چگونه ترک فرکرامر
اعظم خلافت که از اعاظم عمایدوارکین دین اسلام بنیابة نبوة باشد بغیر ذکر و بلا نصب و لا نص عینیانه از
جانب خود از جانب الله برود و چگونه جائز باشد که این عتاب شدید فما بلغت رسالته در تاخیر بیان محب و نام
بودن علی برسد و حال آنکه ضرورتی ببیان آن نبود و خلافة و خلیفه عینی خود نرساند و بر آن عتاب شدید
نیاید **رابع** صحاح احادیث مسانید معتمده آئمه تفسیر و حدیث شواهد قاطعه و براهین ناطقه متواتراند
که نزول آیه یا ایها الرسول بلغ الخ ابتداء یوم در خم غدیر **و آیه** الیوم اکملت لکم دینکم الخ در آخر در همان
مقام بعد ابلاغ خلافت علی نازل گردید **پس** ترک آیات کتاب الله و اسباب نزول از صحاح احادیث رسول در
نص خلافت علی اختراع معنی محب و ناصر بیجا از خواهش نفسانی بعض متعصبین مقلدین جهول چگونه جائز باشد
والله یهدینا الی سواء السبیل **اشکال** لفظ مولی چگونه بمعنی اولی باشد و مفعل بمعنی افعل در لغة
اصلا نیامده پس تاویل آن باولی باطل است **جواب** مولی بمعنی اولی در لغة و قران و
در دواوین اعرب عربا وارد و انکار ازین یا بقلة معرفة و جهل و نادانی از لغة عرب باشد
یا تعصب و عناد باشد **اما قران** پس منجمله ان قوله تعالی ماویکم النار هی مولکم جمهور مفسرین
اینجا مولی را تفسیر اولیکم النار و احق بها کرده اند منهم ثعلبی و واحدی و حسکانی و شوکانی
و کواشی و خرکوشی و نیشاپوری و سیوطی و بغوی و کلبی و حلبی و شعبی و ابن سیرین و ابن عیینه معجم
غفیر دیگر که ذکر گنجائش اسماء اینها درین مختصر نیست **در نهایة العقول** و در تفسیر خود گفته اما ابا عبیده
قال فی ایة ماویکم النار هی مولکم معناه هی اولی بکم و ذکر هذا ایضا الاخفش

الرجا

والزجاج و علی ابن عیسے والفراء واستشهد وا ببیت لبید و اما از ائمه لغة و تفسیر و حدیث
اسماء قلیلے را در اینجا بالاجمال ضبط میکنم تا جهل و عناد منکر ظاهر شود و حق واضح شود مقاتل
بن سلیمان و مقاتل خراسانی و شعبی و ابن عینیه و ابن سیرین و عبد الجبار و کلبی و ابو زید
سعید بن اوس انصاری لغوی و ابو عبیده لغوی بصری و اخفش و ثعلب و مبرد بصری و
زجاج و ابن الانباری و محمد بن عزیز السجستانی و ابو داؤد و عیسے رمانی و ابو نصر فارابی و ثعلبی و
نیشاپوری و واحدی و ابو الحجاج یوسف بن سلیمان و قاضی عبد الله بن احمد زوزنی و یحیی بن
علی تبریزی و ابن مسعود فراء بغوی و عمر زمخشری و ابو الفرج ابن الجوزی و احمد زاهد درواجکی و نظام
نیشاپوری ابن طلحه نصیبی و سبط جوزی و عمر بیضاوی و ابو علی فارسی و احمد بن یوسف حلبی
و محمد بن ابی بکر بن عبد القادر الرازی و جلال الدین احمد الخجندی و عبد الله و احمد النسفے و
عمر بن عبد الرحمن القزوینی و ابن اثیر جزری و ابن الصباغ المالکے و جلال الدین سیوطی و
جلال الدین دوانی و جلال الدین محمد بن احمد المحلے و حسین بن علی کاشفے و ابو السعود بن محمد العمادی
و سعید بن چلپی و احمد بن محمد بن عمر خفاجی و سلیمان جمل و جار الله اله آبادی و محب الدین و محی الدین
اعرابی و محمد غزالی و محمد بن اسماعیل ابن صلاح الامیر الیمانی و عبد الرحیم بن عبد الکریم و
رشید النبی بن حبیب النبی و یحیی بن زکریا الخطیب تبریزی و ابو بکر مردویه و مومن شیرازی و
کواشی و حزکوشی و شوکانی و صاحب تفسیر المنیر و ابن کثیر شامی و ابن الجماعة و غیرهم ائمه لغة
و تفسیر و حدیث اند که همه اینها مولی را بمعنی اولی در قران نوشته اند **تبریزی** در شرح دیوان
حماسه در ذیل شعر الهمی بقری "سجل احلت علینا الولایا والعد والمباس" گفته و المولی علی
وجوه هو العبد والسید وابن العم والصهر والجار والحلیف والولی والاولی بالشی و
در شرح سبع معلقه عبد الرحیم در ذیل **شعر** "فغدت کلا الفرجین تحسب انه مولی المخافة
خلفها وامامها" گفته و اراد بالمولی الاولی **و رشید النبی** در شرح این سبع معلقه گفته فرج
جای ترسناک و مولی بمعنی اولی است **در تفسیر مشکل القران** انبازی گفته در ذکر
معانی مولی ان المولی الولی والمولی الاولی بالشی باشد زیاده بر این این رساله گنجایش ندارد
قال المصنف و عن عمر بن الخطاب قال قال رسول الله صلعم لو کان البحر مدادا والریاض
اقلاما و الانس کتابا و الجن حسابا ما احصوا فضایلک یا ابا الحسن **ترجمه** عمر خطاب روایة

کرده که حضرت رسولؐ فرمود برای علی بتحقیق اگر دریای محیط سیاهی گردد و درختهای باغات دنیا
یعنی درختهای کل دنیا قلم کردند و همه آدمیان نویسنده کان و همه جنیان حساب کنندکان بشوند از
ازبدایه پیدایش دنیا تا فناء دنیا بشمار و احصا نمیرسانند فضایل ترا ای ابو الحسن یعنی علی **تشریح** مقام
مقتضی چند امر است **اول** اگر بر بحر الف ولام عهدی مراد بگیری پس مراد از بحر دریای محیط
دنیا میشود و اگر استغراقی مراد بگیری پس کل انهار و بحار دنیا از بدایه الی النهایه مراد میشوند یعنی
کل آب دنیا از بدایه الی النهایه مرکب و سیاهی شود **ثانی** ریاض بکسر اول جمع روضه بمعنی باغات
و انس و جن دو اسم جنس بر دو جنس خلق میباشند و بر همه اینها الف ولام داخل شده **در**
علم نحو و اصول فقه قاعده مقرر گردیده که اگر بر اسم جنس یا بر جمع الف ولام استغراقی
داخل شد او مفید احاطه کل افراد آن جنس و جمع میشود **تنبیه** هرگاه این واضح شد **پس** مراد
این چنین خواهد شد که اگر تمام اب دریاها و بحرهای دنیا سیاهی کردند و کل درختهای دنیا از
بدایه دنیا الی نهایه دنیا قلم شوند برای تحریر و جمیع افراد آدمیان نویسندکان و جمیع افراد جنیان
شمار کنندکان فضایل علی ابن ابی طالب شب و روز از پیدائش دنیا تا فناء دنیا شوند هر
آئینه فضائل و مناقب و مدایح حضرت امیر علیه السلم را شمار کرده نمیتوانند و همین روایه از ابن
عباس کرده اند در تفسیر آیه قل لو کان البحر مدادا لکلمات ربی لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات
ربی ولو جئنا بمثله مددا حاصل آنکه بگو یا محمد که اگر بحر محیط سیاهی کردد برای تحریر کلمات
پروردگار من هر آئینه بنهایه و باتمام میرسد آب بحر قبل از انکه باتمام رسند کلمات پروردگارم
اگرچه بیاریم ما مثل ان بحر بحار دیگر را برای تحریر کلمات پروردگار بطور امداد **وایضاً** در
تفسیر این از اهل بیت نبوت هم روایه کردند که قالوا انا نحن الکلمات التی لا یحصی فضائلها یعنی
ما الکلمات الهی هستیم که بشمار آمده نمیتوانند فضایل و مناقب ما **وایضاً** در تفسیر آیه و بما
لو ان ما فی الارض من شجرة اقلام و البحر یمده من بعده سبعة ابحر ما نفدت کلمات الله ان الله
عزیز حکیم یعنی جمیع انچه در زمین از درختان است قلم کردند و جمیع اب بحر محیط مرکب و سیاهی
شود و بعد اختتام ان بحر هفت بحر دیگر مثل آن بامداد او سیاهی شوند کلمات الهی بتحریر
باتمام و اختتام نمیرسند گفتند که از جمله کلمات الله و اعاظم انها اهل بیت عصمة و طهارة
اند چنانچه **در خبر دیگر** از عبد الله مسعود یا از عبد الله عباس روایه کردند قال النبی

لو کانت البحار مداداً و الاشجار اقلاماً و السموات صحائف و الانس و الجن کتاباً لنفذ المداد و

قلت الصحف و کلت الاقلام و لم یکتبوا عشر معاشر فضائل علی ابن ابی طالب پیغمبر فرمود که

اگر کل آب دریاها سیاهی و کل درختان دنیا قلم و همه طبقات آسمانها صحائف و اوراق و همه افراد

آدمیان و جنیان کاتبان و نویسندگان شوند از ابتدای پیدایش دنیا تا فنای دنیا سرآئینه با نتها

و اختتام میرسد سیاهی و قلیل شوند اوراق آسمانها و کند شوند قلمها و ضعیف شوند حسابان

و دال آنکه ده یک فضائل علی نوشته و شمرده نمیشوند **و ایضاً** در خبر معراج آمده که سرور انبیا

زیر عرش قطارے از شتران نوری باهم بسته و پیوسته دید بر هر یکے دو صندوق مقفل بود

دید از جبرئیل پرسید که این شتران از کدام مدة از کجا میایند و کجا میروند و در این صندوقها

چیست جبرئیل گفت نمیدانم لکن **قبل** از وجود من چند هزار سال این قطار همیشه همین طور میرود

پیغمبر پرسید که عمر تو چقدر است عرض کرد نمیدانم مگر همین قدر که ستاره بعد سی هزار سال یکمرتبه

طلوع میکند و آن ستاره را سی هزار بار دیدم پس پیغمبر ما ذون من الله گردیده و چند صندوق را

کشوده در هر صندوقے کتبی دید و هر کتابی را ملاحظه فرمود در هر یکی فضائل آنحضرت صلعم و

حضرت امیر ثبت و ضبط بودند در اینجا گویا پیغمبر فرمود یا علی لا یعرف الله الا انا و انت

و لا یعرفنی الا الله و انت و لا یعرفک الا الله و انا **و شعرا** هم از اینجا درج کرده اند

شعر کتاب فضل ترا آب بحر کافی نیست — که تر کنند سر انگشت و صحائف ترا شمارند

رباعے

قلم باید که از اشجار باشد — مداد باید بحر ذخار باشد

حیوة خلق کرد و صرف مدحش — رقم آنکه شود یک حرف مدحش

قال المصنف و عن سلمان الفارسی قال قال رسول الله اعلم امتی من بعدی علی بن ابی

طالب **ترجمه** از سلمان فارسی مرویست که حضرت رسول فرمود که عالم ترین امت من بعد

من علی ابن ابی طالب است **تشریح** بدانکه عقلا و حکما و جمهور اصحاب اجماع کردند که

بعد خاتم الانبیا اعلم خلائق علی ابن ابی طالب است و کافیست در اعلمیت او از کل صحابه رجوع

صحابه بسوی آنحضرت در معضلات و مشکلات علوم و از و تلمذ و حل میکردند حتی عمر خطاب

در هفتاد و یک جا **لو لا علی لهلک عمر** گفته و تفصیل همه علوم عقلی و سمعی دنیا منتهی

بسوی علی میشود و همه خلق عیال او در علوم اند سابق بیان شده در ترمذی و مشکوٰة و تاریخ الخلفاء
روایة کرده کان عمر بن الخطاب یتعوذ بالله من معضلة لیس لها ابو الحسن یعنی عمر پناه
بخدا میبرد از پیشے معضلہ که ابو الحسن علیه برای حل او موجود نباشد ایضاً از عائشه روایة کرده
فقالت اما انه اعلم من بقی بالسنة یعنی عائشه گفت اما علی بتحقیق دانا تر بعلم سنت از همه آنان است
که باقی مانده اند ایضاً روایة از عمر کرده قال علی اقضانا یعنی علی قاضی ترین ما صحابه است
ایضاً او از ابن مسعود روایة کرده قال کنا نتحدث ان اقضی اهل المدینة علی یعنی ما صحابه
میان خود ذکر میکردیم که بتحقیق عالم ترین خلق بعلم قضایا علی است در ترمذی و مشکوٰة
و سیوطی و نسائی روایة کردند قال علی کنت اذا سألت رسول الله اعطانی واذا سکت ابتدانی
حضرت امیر فرمود وقتیکه من پیغمبر را سوال میکردم بمن میداد و در روایتی ابتدانی است یعنی
بمن چیز میداد و وقتیکه من سکوت میکردم خود پیغمبر در بیان ابتداء میکرد در ترمذی
وغیره مرویست انا دار الحکمة وعلی بابها و در دیگر است انا دار العلم وعلی بابها
یعنی من خانه حکمة وعلم ام و علی در او ست سیوطی و ابن طلحه و حاکم روایة
کردند لم یکن احد من الصحابة یقول سلونی الا علی یعنی از صحابه احدی جرأة نمیکرد
بگفتن سلونی قبل ان تفقدونی مگر علیه بر بالای منابر مکرر بلند میفرمود که مرا بپرسید از هر چه
بخواهید پیش از آنکه مرا نیابید چه من واقف ترم براههای عرش از راههای فرش و روایة
کردند که مکرر بر بالای منابر میفرمود لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا یعنی علی بالای منابر بلند
میفرمود که اگر برداشته شوند حجابها میان من و خالق در معرفة و یقین من نیافزاید یعنی
علم و معرفتی که مرا در بدایة عمر حاصل شده اگر کشف غطا و حجاب هم شود من بعد مرا در علم الیقین
نیافزاید چه علوم انبیا و ائمه لدنی میباشند و کل معارف بعلی بلعاب نبوی عند التولد ذوقه
داده شده بود در تاریخ الخلفاء مرویست از ابن سعد که حضرت امیر فرمود والله ما نزلت
آیة الا وقد علمت فیما نزلت واین نزلت وعلی من نزلت ان ربی وهب لی قلبا عقولا ولسانا
ناطقا یعنی حضرت امیر فرمود بخدا نازل نشد آیتی مگر آنکه میدانم در چه نازل شد و کدام وقت
نازل شد و بر کدام شخص نازل شد چه بتحقیق مرا خدا بخشیده دل یادگیرنده و یاد کننده و زبان
گوینده در تاریخ روایة کرده قال علی سلونی عن کتاب الله فانه لیس من آیة الا وقد

عرفت بلیل نزلت ام بنهار ام فی سهل ام فی جبل یعنی سوال کنید مرا از کتاب الله نیست آیتی در قرآن نیست مگر آنکه میشناسم من که شب نازل شده یا بروز آیا در زمین هموار نازل شده یا در کوه **ایضاً** همه روایة کردند قال علی علمنی رسول الله الف باب و یفتح من کل باب الف باب یعنی علی فرمود که پیغمبر صلعم مرا تعلیم هزار باب از علوم دیگر غیر این علوم کرد از هر بابی از آنها هزار باب مفتوح میشود **ایضاً** روایة کردند قال علیؑ انا عالم المنایا و البلایا و انا صاحب العصا و المیسم الخ یعنی حضرت امیر در خطبه فرمود من عالم مرگها و بلاهای خلائق تا قیامتم و من صاحب عصای موسی و صاحب نشان ام هر مومن و کافر را نزدیک یوم القیمة ظاهر میشوم یعنی صاحب انگشتر سلیمان و عصای موسی ام که بان بر پیشانی هر مومن و کافر نزدیک بقیمة نشان و علامة میکنم **ایضاً** از ائمه اطهار مرویست که آنها میفرمودند اوتینا علم الکتاب و فصل الخطاب و علم الانساب الخ یعنی داده شد ما را علم کتب الله تفسیراً و تاویلاً و تنزیلاً و داده شد ما را علم حکم فیصل بحق و علم انساب و کل خلائق تا قیمة که کدام از نطفه کدام است **و** صورة بسط و تفصیل درین مختصر نمیباشد

قال المصنف رحمه الله علیه وعن جابر قال سمعت رسول الله یوم الحدیبیة وهو اخذ بید علی

علی امام البررة و قاتل الکفرة منصور من نصره مخذول من خذله یمد بها صوته **ترجمه** از جابر مرویست که شنیدم که حضرت رسول بروز حدیبیه دست علی را گرفته میفرمود که علی امام نیکان و پاکان و کشنده کافران است یاری داده شده من الله انکس است که علی را یاری کند رسوا و ذلیل انکس است که او را رسوا کند و این را و از مد داده بلند تر میفرمود **قال المصنف** رحمه الله

و ان ابن العباس قال قال رسول الله لن تضلوا و لن تهلکوا و انتم تحت کف علی و اذا خالفتموه

فقد ضلت بکم الطرق و الاهواء فی الغی و فی العمی فاتقوا الله فی ذمة الله فان ذمة الله

علی ابن ابیطالب **ترجمه** از ابن عباس مرویست که حضرت رسول مخاطب بصحابه فرمود ای صحابه شما هرگز گمراه نخواهید شد و هرگز هلاک نخواهید شد بحالیکه شما زیر دست علی بمانید و وقتیکه مخالفة و نافرمانی علی کردید پس بتحقیق گم میشوند شما را راههای دین و خواهشهای شما شما را میرسانند در غوایة و تاریکی ضلالة پس بترسید خدا را باشید در ذمه و عهد خدا چه تحقیق ذمة الله علی ابن ابی طالب است **تشریح** مقتضی چند امر است **اول** امام البررة در حدیث سابق اخبار و اعلام من الله بصحابه و امت است که علی مقتداء مقصود خلق از نیکان است

عموماً **اشکال** امام البررة دلالة دارد که علی پیشوای مقصود و مطاع نیکان و پاکان خاص است و حال آنکه نبی و امام مقصود و مرسل بمجموعه خلائق میباشد و این تخصیص چه معنی دارد **جواب الزامی** ذلک الکتاب لا ریب فیه هدی للمتقین پس اگر کتاب الله خاص هادی متقیان فرموده باید که قرآن هادی عامه بکفار و فجار باشد چه اینها احوج الی الهدایة از اتقیاء میباشند پس جواب ما جواب **جواب ثانی** چونکه اتقیاء بخدا ترسی تتبع و توجه بکتاب الله مینمایند و هوش و گوش باو میدهند لهذا منتفع میشوند بخلاف اشقیا چه اینها اصلا التفاتی و توجهی بسوی کلمات خدا نمیکنند لهذا تخصیص در آیة کتاب الله هم بمتقیان مذکور شده **و شکلی** امام البررة با ضافت وصف مدح و امام الفجرة وصف ذم میباشد هر چند هدایة امام بری عام باشد **جواب ثالث** چونکه ابرار تمسک و توجه الی الامام البری الهادی مینمایند مهتدی و بری میشوند لهذا التخصیص با امام البررة یافته بخلاف فسقه و فجره چه اینها اعتنائی با امام و فرامین و احکام او ندارند **جواب رابع** اضافة امام الفجرة وصف ذم و دلالة میکند که مقتدا و پیشوا فجره الفجر و افسق شیطان باید باشد لهذا ترک اضافة مذموم و اختیار اضافه ممدوح کرده شد **ثانی** در این حدیث لن تضلوا و لن تهلکوا است ضلالة گرا هیت کفر و فسق میباشد و اما هلاکة و موت متقارب اند و لکن مجاز در لغة و اصطلاحات بر عدم نجاة از عقاب و عذاب ابدی اطلاق شده **تنبیه** پس بدانکه بالاتفاق ابتداءً مخاطب باین کل صحابه و قرابه رسول و بعد انها امت میباشند و اجماع امة و سیر صحابه و قرابه شواهد قاطعه و براهین ناطقه اند که جمیع اینها من حیث الانفراد و الاجتماع نیز غیر معصوم جائز الخطا یا بل صادر المنازعه و الاختلاف و الماثم اند لهذا اینها محتاج بسوی امام هادی حافظ محفوظ و جوبا میباشند **پس** باین جهت بصحابه خطاب لن تضلوا و لن تهلکوا و انتم تحت کف علی فرمود و انتم تحت کف علی نص قطعی باشد که علی امام مطاع معصوم خاص هادی صحابه و قرابه است و اطاعة و اتباع علی بر صحابه و قرابه و امت جمعاً و فراداً واجب و فرض عین است چنانچه مخاطب بصحابه در مشکوة از احمد روایة کرده و ان تومروا علیاً و لا اراکم فاعلین تجدوه هادیا مهدیا یاخذ بکم الطریق المستقیم یعنی امارة و خلافة بدهید علی را و نمی بینم که شما علی را امام و امیر خود بگردانید اگر او را امام خود میساختند هر آئینه مییافتید علی را هادی بشما و مهدی بذات خود و میگرفت شما را

راہ استوار محکم بلا زلل **ثالث** واذا خالفتموه فقد ضلت بکم الطرق الخ این تصریح بعد تصریح بصحابہ وامت میباشد کہ بمخالفۃ علی گمراہ ودر ضلالۃ وغوایۃ وتاریکی میا فتید صدق اللہ وصدق رسولہ بمحض موت نبی اکثر صحابہ وقرابہ واکثر امت در ضلالۃ وغوایۃ ودر تاریکی کفر بمخالفۃ وترک علی افتادند چنانچہ سیر وحالات ومنازعات صحابہ از شمس نصف النہار روشن تر ودر علم سیر وتواریخ مدونہ مریدان صحابہ ثبت وضبط بتفصیل است **لہذا** اعاظم ان از جمہور مریدان صحابہ چون غزالی وابن سعد وعبد البر ومحمد شہرستانی وسیوطی وحلبی وغیرہم بتصریح کردہ اند کہ سیر صحابہ ومشاجرۃ ومخالفۃ الخلفاء باہم ملاحظہ کردہ نشود وغرض با نہا گرفتہ نشود والا گذارہ مذہبی بر ملاحظہ کنندہ تنگ میشود بر میگردد وتدبر تبصر لیا **رابع**

فاتقوا اللہ فی ذمۃ اللہ الخ ذمہ بکسر اول در لغۃ آمان وعہد اللہ میباشد پس این فاتقوا اللہ نیز خطاب فی ترہیب وترغیب بصحابہ وقرابہ وبامت میباشد کہ ترس خدا کنید در اخذ وتمسک عہد اللہ وامان وامانۃ لعم وان امان وعہد اللہ در اہل زمین خصوصاً در شما صحابہ وقرابہ خاص علی ابن ابی طالب ست وباین نص قطعی قطعی گردید کہ حضرت امیر وامام انحضرت عہد اللہ وامان اللہ وحجۃ اللہ وہدایۃ اللہ ووجہ اللہ وید اللہ ولسان اللہ در صحابہ وقرابہ وامت میباشد چنانچہ خود علی در خطبہ بحضر صحابہ انا عبد اللہ وانا امان اللہ وانا حجۃ اللہ وانا عین اللہ وانا ہدایۃ اللہ وانا وجہ اللہ وانا دلیل اللہ وانا لسان اللہ وانا ید اللہ وانا باب اللہ الخ مکرر خوند واحدیرا مجال سوال کیف ومتی واین نشد ہمہ شنیدہ سر نگون میشدند **قال المصنف** حـ۱۲ وعن ابی امامۃ الباہلی قال قال رسول اللہ یاتی الناس یوم القیمۃ بالاعمال فلا ینفعہم الا من قبلت انا وعلی بن ابیطالب عملہ بعد قبولہ الا ما **ترجمہ** از ابو امامہ باہلی مرویست کہ پیغمبر فرمود میایند مردم بروز قیمۃ با عملہای خود پس نفع نمیرساند بمردم عملہای انہا مگر انکس کہ من وعلی قبول بکنیم عمل او را بعد از انکہ امامۃ وخلافۃ بلا فصل علی قبول کردہ باشد **تشریح** بدانکہ این نص صریح است کہ ایمان وعمل صالح از ہیچ عاملی مقبول ومجزاو ثواب بران اصلا مرتب نیست مگر بعد اعتقاد صحیح العقائد انست کہ امامت ال محمد بلا فصل قبول کردہ مع ذلک قبولیت اعمال وایمان ہم محول بنبی ووصی او علی در آخرۃ است زہی سعادت ابدی آنکس است کہ امامۃ وولایۃ علی را بلا فصل قابل ومعتقد

باشد **اشکال** امامة علی مسلّم ولکن بلا فصل از کجا ثابت شد **جواب** بدو دلیل **دلیل**
اول خلافة اغیار با جماع مریدان ایشان بغیر نص باجتماع جمعی از مریدان و غلامان و حبیبان میباشد
پس خلافة علی من الله والرسول بنص ثابت است وآنکس که بغیر نص خلیفه خلق گردیده او را تجلی
در خلافة منصوصه خالق نمیباشد وانها خلیفه الله والرسول معدود و محسوب بالضروره و باقرار
وفعل مریدان خود ایشان نمیشوند پس علی خلیفه حق خدا بلا فصل در اینجا فی الواقع ثابت شد **دلیل**
ثانی باین احادیث مزبوره غدیر وحدیث منزله وغیره واحادیث ایته بلا فصل ثابت شده

قال المصنف وعن فاطمه ع قالت رسول الله من کنت ولیه فعلی ولیه ومن کنت امامه فعلی امامه

ترجمه حضرت زهرا ع میفرماید که حضرت ختمی مرتبت فرمود هر کس را که من والی و متصرف جان و
مال وایمان او هستم پس علی بلا فصل بعد من ولی و والی و متصرف جان و مال و آل وایمان
وجمیع امور دین ودنیا او میباشد **و** هر کس را که من امام یعنی مقتدای مقصود او ام پس علی امام
یعنی مقتدای عام مقصود او در همه امور دین ودنیای او میباشد **تشریح** مقام مقتضی دو
امر است **اول** آنکه آیه ولایة را احادیث مجمل ومبهم را ایة وحدیث مبین ومفسر میباشد پس این حدیث
قالع جمیع شبهات متشککین ومتشبهین بالاصالة وموضح امامة وریاسة عامه الهیه برای علی بحمد الله
بمرویات خود ایشان ثابت میباشد پس باطل شد همه شبهات واهیات ناشیه شیطانیه وعصبیة **ثانی**
امام از ام یوم اماما اذا قصد باشد همزه ثانیه برای تخفیف انداخته در آخرش عوضش تاء مصدر آورند
امامة چون اقامة گردید **در علم اشتقاق** بمعنی مقصود **و در علم لغة** بمعنی مقتدا
مقصود مقتدی میباشد **اما امیر** فعیل از امر امرة بکسر همزه مصدر بمعنی صاحب الامر والحکم و
الولایة استیلا باشد **در صحاح** گفته والمصدر الامرة بالکسر **و** الامارة یقال فلان
امر **و** الامیر ذو الامر ویقال قد امر فلان بمعنی حکم باشد **بیان** ولایة وخلافة وامامة وامارة
سابق گذشت که همه اینها اسماء منصب ریاسة عامه من الله در کافه امور دین ودنیا برای شخصی
یعنی بنیابة نبی بالنص الجلی میباشند وحاجة اعاده انها نیست **و اما** امیر وخلیفه وامام ووصی
وولی اینها هم از اسما خاص این شیء متقارب المعنی در اصطلاح اند وبا انواع تعریفات این الفاظ
میباشند ما بریک یک وجه اکتفا میکنیم **اما امام** پس انسانی یعنی بذات کامل قابل محفوظ او
متصرف کافه امور دینی ودنیاوی حاجی امت بنیابت نبی خاص بنص الهی و نبی مقرر شده مقتدا

ومقصود ومطاع عموما وواجب الاتباع خلق باشد امامت اليه پس بود انسانی یعنی محفوظ کامل قابل تامیر وبامر وحکومت وتصرف در عامه امور جانی و دینی و دنوی بنیابت نبوی من جانب الله والرسول
از روی نص منصوب باشد اما نبی پس وهم همچو انسانی معصوم کامل وقابل عقلی وتصرف عامه امور
مکلفین از اتباع نبی من الله والرسول منصوص ومنصوب باشد لهذا او واجب الاتباع والاطاعت
عموما میگردد اما خلیفه پس وهم همچو انسانی معصوم کامل وقابل خلافت وجانشینی رسول بصورت اتباع
من الله والرسول منصوص ومنصوب باشد تا سرانجام عامه امور رسول را بعوض او بدهد پس فعل
وقول او فعل وقول رسول معدود ومحسوب شود چنانچه فعل وقول رسول لعمومات آیه من اطاع
الرسول فقد اطاع الله وعموم آیه ما آتیکم الرسول فخذوه وما نهیکم عنه فانتهوا بلا غدغه
فعل وقول خدا باشد **تنبیه** هرگاه اینقدر رشد پس انحدیث من کنت ولیه فعلی ولیه ومن کنت
امامه فعلی امامه **ودر خبر دیگر** است قال من کنت نبیه فعلی امیره نص جلی بر ولی و واجب
الاقتدا و مقتدا و مقصود بودن علی من الله والرسول بر کافه قرابه وصحابه و امت الی القیمة
بعد نبی بلا فصل ثابت ومجعول خالق از مجعول مخلوق واضح گردید و بامضمون صحاح احادیث
لا تحصی در مسانید ائمه حدیث اهل اسلام ثبت وضبط اند چنانچه **در خصایص** نسائی و مسند
احمد از عائشه بنت سعد روایة کردند قالت خطب رسول الله بید علی فخطب فحمد الله واثنی ثم
قال الستم تعلمون انی اولی بکم من انفسکم قالوا نعم قد صدقت یا رسول الله ثم اخذ بید علی
فرفعها وقال من کنت ولیه فهذا ولیه ان الله یوالی من والاه ویعادی من عاداه و
سنن ابن ماجه نیز همین است حاصل آنکه پیغمبر در غدیر خم بعد خطبه فرمود آیا میدانید شما
که من حق بجانهای شما از شما ام همه صحابه گفتند راست فرمودی ای رسول پس بلا فصل دست علی
را گرفته بلند کرد و فرمود هر کس را که من ولی و متصرف همه امور اوام این علی ولی و متصرف همه
امور انها عموما میباشد و خدا دوست دارد دوست علی را و دشمن میدارد دشمن علی را -
در خصایص نیز ارقم روایه کرده در حجة الوداع در غدیر خم بعد ادای حدیث ثقلین پیغمبر
فرمود ان الله مولای وانا ولی کل مومن ثم اخذ بید علی فقال من کنت ولیه فهذا ولیه
یعنی بتحقیق خدا ولی من است و من ولی هر مومن ام پس دست علی را گرفته فرمود هر کس را که من ولی
همه امور ام پس این علی ولی امور اوست **در خصایص** بریده مرویست که مارا پیغمبر با لشکری

بجنت ماره علی فرستاد و بعد مراجعه من شکوه علی نزد پیغمبر کردم و من مردی بودم که سر بگوش همنشین
بودم ناگاه دیدم روی مبارک پیغمبر سرخ شده مخاطب بمن فرمود من کنت ولیه فعلی ولیه و
مثل این در مسند احمد مرویست **ایضا در خصایص** عایشه دختر سعد از سعد روایة کرده
که پیغمبر در غدیر خم جمع کرد سابق و لاحق صحاب را آخرش اینست که پیغمبر فرمود من ولیکم قالوا
الله و رسوله اعلم ثلثا ثم اخذ بید علی فقال من کان الله ولیه فهذا ولیه الخ یعنی
کیست متصرف شما صحابه سه بار گفتند خدا و رسول دانا تر است پس پیغمبر دست علی گرفته فرمود
هر کس را که خدا ولی اوست پس این علی ولی اوست **در خصایص** از سعید بن وهب
مرویست که حضرت امیر در رحبه استشهاد از صحابه کرد و قسم بخدا داد که هر کس بگوش خود از پیغمبر
در غدیر خم شنیده باشد ان الله ولیی و انا ولی المومنین و من کنت ولیه فهذا ولیه الخ پس
از جانب سعد شش آدم برخواسته شهادة دادند که ما هم خود بگوش خود آنحدیث را شنیدیم **و در روایة دیگر**
است که از جانب سعد شش نفر و از جانب حارثة بن مضرب شش نفر دیگر ادای شهادة اینحدیث
کردند **در روایة دیگر** نسائی هجده آدم صحابه برپای شده شهادة دادند که ما بگوش های
خود اینحدیث را شنیدیم **احمد حنبل و سیوطی** در تاریخ از ابو الطفیل روایة کردند که
فقام الیه ثلثون نفرا فشهدوا انهم سمعوا من النبی حدیث من کنت مولاه فعلی مولاه
یعنی سی نفر شهادة دادند **در سنن ابن ماجه قزوینی** از براء بن عازب روایة کرده که در
حجة الوداع در غدیر خم پیغمبر بعد قول الست اولی بکل مومن من نفسه فرمود فهذا اولی
من انا مولاه الخ **در کنز العمال** ملا علی بعد حدیث ثقلین از عامر بن واثله حدیث غدیر را
بتفصیل آورده ثم قال ان الله مولای و انا ولی کل مومن ثم اخذ بید علی فقال من کنت ولیه
فعلی ولیه **اخطب خوارزم** در مناقب باسناد خود از حدیث غدیر روایة کرد ثم اخذ بید علی
فقال من کنت ولیه فهذا علی ولیه الخ **اخطب ایضا** در خم غدیر روایة کرده بعد قالوا بلی
پیغمبر فرمود هذا علی ولی من انا ولیه الخ یعنی این علی والی و مالک آنکس است که من والی و
مالک آنکس ام **دیگر اخطب** از عبد الرحمن بن ابی لیلی روایة کرده که پیغمبر در غدیر بعد الا
من کنت نبیه فعلی ولیه مخاطب بعلی فرمود یا علی انت امام کل مومن و مومنة و ولی کل
مومن و مومنة بعدی **ایضا** از ابن عباس روایة کرده که بعلی در غدیر فرمود یا علی

انت ولی کل مومن و مومنة بعدی **ابن مغازلی و بزار و نطنزی و نسائی** در خصائص
باسانید حدیث غدیر را بتفصیل روایة کردند ثم اخذ النبی بید علی بن ابی طالب فرفعها و قال من
کنت مولاه و ولیه فهذا علی ولیه الخ تلثا هرکس را من والی ام این علی والی اوست -
در مسند و خصائص و غیرهما مرویست آخرش اینست قال لا تقعن یا بریدة فی
علی فان علیا منی و انا منه و هو ولیکم بعدی پیغمبر زجر کرد ببریده که ای بریده لتعرض مکن علی
را چه تحقیق علی از من است و من از علی و این دلیل سابق برای مطلب لاحق میباشد یعنی
من و علی یکی هستیم در ذات و حکم و مرتبه و هرگاه یگانگی و قرابة من و علی بشما واضح شد پس
اشتراک در بین ثابت شد پس باین جهة علی والی و مالک جان و مال و همه امور شما صحابه و امت
بعد من بجای من میباشد چنانچه در حضور من متصرف امور شما میباشد و باین معنی متعدد احادیث
روایة کرده اند یعنی هرگاه یگانگی و قرابة من و علی بشما ثابت شد پس بوجود همین قرابة و یگانگی
و اشتراکة ولی عهد من بودن او در همه امور نبوة و مملکت و حکومت لازم و ثابت میباشد
و بحث ابلاغ سوره برائة بانواع روایة کردند **قال النبی** ان لا یؤدی عنی الا انا او رجل
منی فارسل علیا و اداه اینخبر متواتر است ای ابوبکر اداء رسالة از من نمیکند مگر خاص خودم یا
مردی از خودم پس علی را او فرستاد و اداء رسالة کرد و ابوبکر را باز گردانید و این بالفرقات
اسلامیه و سیر و تواریخ روایة کرده اند **و قدسیه** هم در این باب نقل کردند لا یبلغن
رسالتک الا انت او رجل منک پس باین صحاح احادیث متفق علیه امت بتواتر قطعی ثابت
شد که قابل ولایة عهد و خلافة رسول علی علیه و آله وسلم بوجوب عینی منصوص و منصوب امامة
من الله باشد و در اعتبار اهل البیت باجماع امت نص نیست بل باتفاق جمعی خلیفه کردیدند
و فعل و جعل خلق فعل و قول خدا و رسول اصلا نمیشود کفاک هذا انشاء الله تعالی **و عجب** از اهل
قیاس و تقلید و تعصب نیست چه انها تغیر ظاهر قران و سنت بقیاس و تاویل مینمایند
عادة قدیمه دارند **اما عجب** از اهل اخبار و حدیث است که انها در امور شرایع
رفتار و عمل بظاهر ادعاء میکنند در این جا انها هم ادعاء خود فراموش نمود کردار و گفتار
بتقلید و تاویل و تعصب و قیاس مینمایند **اشکال** حدیث غدیر اگر متواتر است اختلاف
الفاظ او گاهی بلفظ مولی و گاهی باولی و گاهی بولی و گاهی بامیر و گاهی بخلیفه وارد است این خلاف

در تواتر چرا باشد **جواب اول** چونکه مولی بمعنی اولی و بمعنی ولی و بمعنی امیر و بمعنی خلیفه و امام
است لهذا پیغمبر صلعم همه این الفاظ در مقام غدیر و غیره بغرض اتمام حجة و قطع معذرة و تاکید اکید
انها ذکر فرموده پس برای همین باین الفاظ متحد المعنی رواة نقل کردند **جواب ثانی** چونکه مولی
بمعنی همه این الفاظ میباشد جائز است که بعض رواة حدیث بالمعنی و بعضی باصل لفظ ذکر کرده
باشند بحمد الله لفظ حدیث غدیر علی التقدیر متباین المعانی نمیباشد و معنی همه واحد و الی غلق باشد
جواب ثالث چونکه نبوی صلعم مکرر در متعدد مقامات نص بر علی کرد پس بهمین الفاظ متعدده
مفسره رواة هم نقل کردند **قال المصنف** حـ ۱۴ وعن ام سلمه قالت قال رسول الله صلعم لولم یخلق
علی لما کان لفاطمه کفو **ترجمه** حضرت ام سلمه زوجه مطهره حضرت رسول روایة کرده که پیغمبر صلعم فرمود
که اگر خدا ایمیا فرید علی را هر آئینه برای فاطمه زهرا شوهر کفوی پیدا نمیشد **تشریح** مقام دو امر است
اول ام سلمه کنیت زوجه رسول **نامش سلمه** بنت بن المغیره **و بقولی** اسم او هند
مخزومیه بغایة امینه و عادله و جمیله غایة مخلصه اهل بیت بود لهذا اکثر در اسرار پیغمبر و آل واو را اطلاع
میباشد **ثانی** کفو بضمتین و نیز بسکون وسط بمعنی همتا و مانند واحد شقین شی باشد **و** اکفاء جمع
و کفاء بفتح اول مصدر کفی و بکسر اول یکشق یا دو شق تنخیج احد یهما بالاخری **و** قولهم لا کفاء
له بمعنی لا نظر له باشد **و در شریعت** کفو نیز هم ذات و هم دین را میگویند **تنبیه** علی شق
ثانی سلطان انبیا اکمل کل انبیا و خلائق بکمال ذات و صفات معصوم و مطهر بودند بالاتفاق و
حقیقة اصلیه انها نور خاص خالص الهی بود لمقوله انا و علی نور من واحد **و** اول ما خلق الله نوری لا
ان نور واحد را دو شق کرده **یکی** را لباس نبوة **و دیگر** را لباس امامت پوشانید چون فانوس سرخ
و سبز بر شمع روشن **و اما زوجه** مطهره آن حضرت صدیقه کبری خدیجه بنت خویلد از اشرف شرفای
قریش و یکی از چهار کاملات سادات زنان عالمیان بود **و ولد** نطفه و نطفه جزء اصلی روح و بدن
و ماده انها باشد پس هر ولد لب لباب روح و بدن والدین است **و فاطمه زهرا** ع از
نطفه صدیقه طاهره کبری که از احد سیده زنان دنیا و اخرة است **و از نطفه** سید انبیا اکمل
کل خلق الله و افضل و اطهر همه انها بالفرد رتبه هست پس او بضعه از لب لباب اکمل و اشرف زنان
دنیا و اخرت و هم از اکمل انبیا و افضل و اطهر کل خلق باشند پس او قطعا نور و اطیب و اطهر و اشرف
و افضل و اکمل از همه خلائق میباشد پس باین جهة فاطمه زهرا ع افضل و اکمل همه فاضلات و کاملات از زنان

دنیا و آخرة واطهر مطهرات میباشد **تبصره** هرگاه اینواضح شد پس از اقارب از کل روزی مین از عصر نبوی تا قیمة ابناز و همتا و کفو ذاتی و صفاتی فاطمه زهرا ابدا و اصلا ممکن نبود و کدام کس از اقارب وامت مساوی بضعه رسول در ذات و صفات و طهارة بود که همتاء و کفواو در نکاح میشد بغیر شقه ثانیه نور رسول سبحانی ولی یزدانی علی ابن ابی طالب **لهذا** سرور عالم خواستگاری اقارب واصحاب در باره فاطمه رد فرموده و منتظر امر و اراده الهی بود تا ملک محمود و جبرئیل بعد عقد او با علی در تحت عرش از جانب خالق مالک جلیل نازل آن مبارک ببشارة و اعلام شدند که خالق نور تزویج نور با نور کرد **تذکره** عقد معصومه مطهره ایا با غیر معصوم و با غیر مطهر جائز و صحیح هست یا نه **اصح** انست که عقد معصومه با غیر معصوم غیر صحیح و لاجائز است زیرا که غیر معصوم جائز العصیان و جائز الاطلاق بر او فاجر و فاسق و ظالم و عدو الله ناری بخلاف معصومه و مطهره **و** زوجه تابع و مغلوب زوج میباشد **و** معصومه کفو جائز الخطایا و المأثم والظلم والفسق والفجور گردیده نمیتواند بل ضد یکدیگر اند لهذا عقد در بین اینها شرعا و عقلا غیر جائز است **واما** شرعا از اینحدیث هم واضح است **و** حدیث رد خطبه و اعراض نبوی از تزویج فاطمه بغیر علی **و** امثال اینها صحاح دیگر اخبار دال بر انیمرام میباشند ثم الله اعلم **قال المصنف** [ج ١٥] **و** عن علقمة بن قیس **و** الاسود بن

یزید قالا اتینا ابا ایوب الانصاری فقلنا یا ابا ایوب ان الله تعالى اکرمك بنبیك اذ اوحى الى راحلته

فبرکت الى بابك فكان رسول الله صلعم ضیفا لك فضیلة فضلك بها اخبرنا بمخرجك مع علی تقاتل

اهل لا اله الا الله فقال ابو ایوب فانی اقسم لکما بالله تعالى لقد کان رسول الله صلعم معی فی هذا [البیت]

الذی انتما فیه معی و ما فی البیت غیر رسول الله و علی جالس عن یمینه و انا جالس عن یساره

و انس قایم بین یدیه اذ حرك الباب فقال رسول الله صلعم انظر الى الباب من بالباب فخرج انس

فقال یا رسول الله هذا عمار فقال رسول الله صلعم افتح لعمار الطیب المطیب ففتح انس الباب فدخل

عمار على رسول الله قال یا عمار سیکون فی امتی من بعدی هنات حتى یختلف السیف فیما بینهم

حتى یقتل بعضهم بعضا فاذا رایت ذلك فعلیك بهذا الاصلع عن یمینی یعنی علی ابن ابی

طالب ان سلك الناس کلهم وادیا و سلك علی وادیا فاسلك وادی علی و خل عن الناس

یا عمار علی لا یردك عن الهدى و لا یدلك على الردى یا عمار طاعة علی طاعتی و طاعتی طاعة الله

ترجمه علقمه بن قیس **و** اسود بن یزید روایة کردند که ما هردو ابو ایوب انصاری را گفتیم ای

ابوایوب بتحقیق خدا اکرام کرد تو ا پیغمبر ص تو وقتیکه الهام کرد راحلة او را یعنی مرکب آنحضرت را که از مکه وقت
هجرة در مدینه طیبه بسر دروازه خانه تو پیغمبر ص رسیده خود بخود شتر آنحضرت نشست و راحله خود بخانه تو
فرود آمد و شتر آنحضرت بر در تو بنشست و بست و این فضیلتی است برای تو که پیغمبر ص تو داده و کرده
خبر داده ما را از بر آمدن خودت با علی تا آنکه قتال اهل توحید و معتقدان لا اله الا الله با علی کردی
چیزی از پیغمبر ص درین باب قتال شنیده بودی پس ابوایوب فرمود بدرستی و بتحقیق من قسم میخورم
بخدا نزد شما که بتحقیق پیغمبر ص بود با من درون اینخانه که شما الآن در آن با من هستید و درین خانه کسی
بغیر پیغمبر ص نبود و علی نشسته بود بطرف راست نبی و من نشسته بودم بجنب پیغمبر ص و انس بن مالک پیش
روی آنحضرت بود ناگاه حرکه تدر من کسی داد پیغمبر ص فرمود انس را که ببین کیست بسر در پس انس بر آمد
عرض نمود که این عمار بن یاسر است پس پیغمبر ص فرمود بگشا در را بعمار پاک و پاکیزه شده را پس انس
در را گشاده عمار داخل شد بر نبی و فرمود بعمار ای عمار زود ابتلائی پیش میشود تو را امت من بسبب
اختلاف که در ایشان حاصل شده باشد و هنی تا آنکه بر آید شمشیر در میان ایشان میکشد بعض ایشان بعض
دیگر را پس وقتیکه ببینی تو ای عمار این احوال را بر تو باد یعنی بر تو واجب است تمسک و پیروی این
مرد اصلع که بر پیش سر او موی نروئیده که بجانب راست من نشسته است یعنی علی ابن ابی طالب
ای عمار اگر کل مردم بیک وادی سلوک کنند و بروند و علی تو او بوادی دیگر غیر آن برود پس تو رفتار کن
بوادی و بطرف علی و ترک کل مردم دیگر بکن چه ای عمار علی بر نمیگرداند ترا از هدایة و حق و دلالة
نمیکند بر ردی باطل ای عمار طاعة علی طاعة من است و طاعة من طاعة خدا است **تشریح**
مقتضی چند امر است **اول** جمعی از اهل سیر نقل کرده اند که حضرت رسول وقت ورود هجرة در شهر
مدینه زمام اختیار خود بمرکب خود وا نمود زیرا که اهل مدینه هر یکی در بردن پیغمبر ص بخانه خود پیشی میکرد
پس آنحضرت برای رفع نزاع از میان ایشان فرمود منازعه مکنید و هر جا که ناقه من بنشیند من در آنجا
منزل میکنم **پس** مرکب آنحضرت بهیچ جائی توقف نکرد مگر بدر ابوایوب انصاری رسیده ناگاه
استاده و فلت بنشست و پا انتهای خود را جمع نمود و بخفت پس آنحضرت و مردم دانستند که مرکب
ملهم گردیده ابتداء از کل انصار خانه ابوایوب انصاری اختیار نمود و این نهایة تشریف با بو
ایوب از کل انصار حاصل شد فبركت الی بابک اشاره بان نیست و برک در لغة بمعنی خفتن
خوابیدن و فرو نشستن شتر میباشد ثم الله اعلم **ثانی** سیکون فی امتی موهنات جمع موهنة

بکسر ها و از وهن یهن وهنا اذا ضعف بمعنی ضعیف و سست باشد و از اینجا است آیه ان اوهن
البیوت لبیت العنکبوت یعنی ضعیفترین خانها خانه عنکبوت میباشد **پس** این کنایه از سستی
اسلام بسبب خلافی است که ناشی شده بمحض موت پیغمبر در صحابه چه از فوج و لشکر اسامة بن زید
برگردیدند بمقام بنی سقیف و اول کسیکه برگردید از ان لشکر ابوبکر و عمر و ابوعبیده جراح بود و حال
آنکه پیغمبر مکرر فرموده بود با نها لعن الله من تخلف عن جیش اسامه کما نقله عبد البر و ابن
ابی الحدید و محمد شهرستانی و غیرهم من ائمه السیر میان انصار و مهاجر در بین خود نزاع کردند مهاجر
میگفتند امیر منا و انصار میگفتند امیر منا چنانچه بخاری نقل کرده **و اما** برآمدن شمشیر ابتداء
و ان اشارة بسوی جنگ عائشه و جنگ صفین یعنی جنگ معاویه و جنگ خوارج میباشد چنانچه بر
این **حدیث** متفق علیه امت وارد است قال النبی لعلی ستقتل الناکثین والقاسطین والمارقین
یعنی ای علی زود تو خواهی کشت طائفه بیعه شکنندگان خود را یعنی طلحه و زبیر و قوم عائشه را و فرقه
ظالمان را او فرقه معاویه باغیه است **و فرقه** برامدگان از دین اسلام و او طائفه خوارج
مشهور بجنگ نهروان است و نهروان بلدی معروف در عراق بعید از بغداد چهار فرسخ میباشد
تنبیه اینخبر از اجله شواهد و براهین نبوة است چه قبل از وقوع ازین سوء احوال و جنگها مکرر
باصحاب خود خبر داده بود و بلفظ سیکون فی امتی فرموده بود این دلالة دارد بر قرب زمان و
همان واقع شد **پس** خبر که مطابق مخبر به حاصل و واقع شود **پس** خبر دهنده بوقوع ان مخبر صادق
مصدوق میباشد **پس** محمد بن عبد الله پیغمبر صادق و مصدوق بر حق باشد **پس** باطل شد زعم
آنکس که میگوید که انحضرت معجزه نداشت **ثالث** سایلان را شبهه بود که قتل کلمه گویان چگونه حلال
باشد **ابوایوب** که از اکابر صحابه عظام ممدوح الامة غیر مطعون باشد بانها تسلی داد بانچه خاتم
انبیا در حلیه ایقتال از پیغمبر شنیده بود که بحضور او بعمار یاسر فرموده بوده که اطاعة علی اطاعت
من است و حق با علی همیشه دور میکند و از حق ابداً جدا نشود و لهذا ابوایوب و عمار یاسر در این
جنگها از جانب علی در اقامه حق جان فشانی کردند تا آنکه حضرت عمار الفاء حق خود نمود و
در جنگ صفین بایدی فئه باغیه معاویه شهید کردید صلوات الله علیه **و شهادة خود**
عمار را خبر هم مشافهة داده بود قال ویحك یا عمار ستقتلك الفئة الباغیة تدعوهم الی الجنة و
یدعونك الی النار کلمه ترحم ویح و کلمه عذاب ویل است یعنی مرحومی ای عمار که زود ترا خواهند کشت

ترا کرده ستمکار وظالم تو دعوة میکنی ومیخواهی ومیطلبی ان گروه باغی را بسوی جنة واو درانیجا علی میباشد وبیعة او **و** ایشان میخواهند ومیطلبند ترا بسوی نار جهنم **و** او معاویه وتبعه او میباشد چنانچه در همه اهل صحاح این حدیث متفق علیه است حتی بخاری هم در دو جایی در باب معاونة المسجد **و** مسلم **و** نسائی در خصائص هم ایراد کرده اند **و** در کتب مغازی وسیر وتواریخ مثبت است که عمار بدست قوم معاویه وقتیکه شهید شد غلغله در دو لشکر بلند شد **و** اینحدیث را یاد کردند جمعی منهم ابن عمر خطاب شمشیر خود درانوقت در غلاف کردند معاویه پرسید چرا عمرو خاص وابن عمر وغیرهما گفتند یاد ما اینحدیث آمد که ما خود از زبان پیغمبر صلعم شنیده بودیم **تنبیه** اینخبر متواتر متفق علیه هم از علایم وشواهد نبوة است چه شهادة عمار بدست‌های قوم ستمگار معاویه شهید شد **رابع** در علم اصول فقه قاعده مقرر شده از خطابا تی که مفهوم فرض وواجب مقصود میباشد منجمله انها صیغهای امر **و** علیك هذا بالاتفاق از عالی بصورة استعلاء برای الزام فعل بلا ترک ولا انحراف میباشد هر که دریافت ان بتفصیل بخواهد بان علم رجوع کند **پس** معنی فعلیك بهذا یعنی بعلی **و** لفظ فاسلك وادّ علی **و** حل الناس باین هر سه کلمه حکم فرض وواجب است بعمار وبدیگر حاضران ایجاب نضمامی میباشد **تنبیه** لهذا حضرت عمار وابو ایوب ودیگر صحابه که جانفشانیها خود درین جنگهای منافقین ناکثین ومارقین وقاسطین بمعیت حضرت امیر تا زندگیهای خود نمودند **و** همین بجواب قیس **و** اسود داد شکر الله مساعیهم الجمیلة فی الاخرة منهما **صبر**

قوله یا عمار طاعته علی طاعتی وطاعتی طاعة الله تفسیر وبیان آیه من اطاع الرسول فقد اطاع الله است زیرا که علی خلیفه وامیر وامام کافه صحابه وامت من الله ومن الرسول میباشد پس طاعة علی قرین بل عین طاعة رسول وطاعة خدا فرض عین وعین فرض است **بخاری** در ذیل آیه **و** اولی الامر منکم آورده قال من اطاعنی فقد اطاع الله ومن عصانی فقد عصی الله ومن اطاع امیری فقد اطاعنی ومن عصا امیری فقد عصانی درانیجا اثبات کرد که از جانب خدا ورسول امیری خاص وعامه امور هست پس باطل شد ادعا ناکه میگویند که از خدا ورسول امیر وخلیفه معینا نمیباشد **و** ایضا ثابت شد که این امیر واجب ومفترض الطاعة بر صحابه وامت علی امیر المومنین بلا فصل است پس معصیة وانحراف از علی معصیة وانحراف خدا ورسول است وطاعة او وطاعة رسول عینا وطاعة خدا است زیرا که خلیفه وامیر منصوب از جانب ایشان است ودر آیه وحدیث اطاعة هر سه مساوی اند **و** انکه ماثور ومنصوب از پیغمبر صلعم نباشد او خلیفه

و امام و امیر من اللہ مینباشد و اطاعة او حرام غیر واجب است لقوله علیه السلام امیر پس بو اتو
این دلیل بسائلان پیش کرد **تنبیه** بدانکہ اینحدیث متن را بسیاری روایة کرده اند و
خوارزم در مناقب و **در فردوس الاخبار** دیلمی روایة کردند از ابو ایوب انصاری
قال النبی یا عمار اذا رایت علیا سلک وادیا وسلک الناس وادیا اخر فاسلک مع علی ودع الناس
فانہ لن یدلک فی ضلالة ولن یخرجک من الهدی یعنی ای عمار وقتیکه ببینی علی را ابتحتی
رفتار میکند اگرچه تنها باشد و کل مردم وصحابه بوادی دیگر میروند پس تو برو با علی وترک کن همه
مردم مرا چه بتحقیق علی اصلا و ابدا ترا بگمراهی داخل نمیسازد و از هدایة وحق ترا بر نمیارد **قول**
زیرا که خلیفه منصوب من اللہ و من الرسول معصوم و مطهر از خلل و زلل و جهل و ضلالة و
اضلال است **خوارزم** از ابی لیلے روایة کرده ان رسول اللہ قال یکون بعدی فتنة فاذا
ظهرت تلک الفتنة فعلیکم بعلی ابن ابی طالب فانہ الفارق بین الخلق وبین الحق والباطل
پیغمبر بتحقیق فرمود بعد من فتنه وفسادی برپا میشود وقتیکه ان فتنه ظاهر شد پس بر شما همه صحابه باد
تمسک و پیروی بعلی وجوباً چه او بسیار فرق کننده میان خلق و میان حق و باطل است **ایضاً**
خوارزم و دیلمی از ابن عمر روایة کردند ان رسول اللہ قال من فارق علیا فقد فارقنی ومن فارقنی فقد فارق
اللہ بتحقیق حضرت رسول فرمود هر کس جدائی و مفارقة کند از علی چه صحابی باشد چه قرابتی من
باشد پس بتحقیق او در دنیا و اخرة جدا شد از من و جدا شد از خدا **قال النبی** علی مع الحق
والحق مع علی یدور حیثما دار یعنی عایشه وام سلمه وغیرهما صحابه دیگر همه روایة کردند که علی با حق
وحق با علی میباشد همیشه حق دور گردش میکند با علی هر طرف که علی دور میکند **ایضاً** همه انها
روایة کردند از عائشه وام سلمه وغیرهما قال علی مع القرآن والقرآن مع علی ولن یتفرقا حتی
یردا علی الحوض یعنی علی با قرآن وقرآن با علی همیشه میباشد این هر دو از هم جدا نمیشوند
تا وقتیکه نزد من بر حوض کوثر وارد میشوند **در ترمذی ومشکوة** روایة کردند که
حضرت رسول دعا کرد برای علی اللهم ادر الحق مع علی **و** در کتب دیگر زیاد است حیث ما دار
یعنی بار خدایا همیشه بگردان حق را با علی هر طرف که علی بگردد **تبصره** پس چه شک و شبهه باقی
ماند بر مفترض الطاعة وهادی بودن علی **و** کدام شبهه باقی ماند در حقیقة تبعه علی **و** کدام کس
از صحابه و قرابة است که در شان او گاهی پیغمبر خدا تاکید اینقدر در فرض اطاعة و متابعة او

مگر زیادة النعم خود دعوا بکل صحابه کرده باشد سوای علی بهر عاقل کافی همین است ۱۲ منه

قال المصنف ح ١٦ وعن ابی جعفر الباقر علیه السلم فی قوله تعالی یا ایها الذین امنوا ادخلوا فی السلم کافة الخ یعنی ولایة علی و الاوصیاء من بعده **ترجمه** حضرت ابوجعفر امام محمد باقر علیه السلم فرموده در تفسیر ایه یا ایها الذین امنوا الخ یعنی ای گروه اهل ایمان داخل شوید در سلامتی همه شما و پیروی مکنید قدمهای شیطان را چه او دشمن گمراه کننده شما بنی آدم است باشکارا و سلم بکسر سین ولایة یعنی امامة علی و امامة یازده گانه از اولاد و اوصیاء او بعد او میباشد **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** السلم بکسر اول و بفتح ان دو لغة بمعنی صلح داشتن ماخوذ از سلم یسلم بسلامة و سلامة بمعنی مامون و محفوظ از مواخذه و آفات و بلیات دنیا و اخرة باشد و سلام علیک از همین جا باشد **ثانی** در اینجا از سلم مراد امنیت و حفاظت باشد لهذا سلامتی را تفسیر بولایة کرده زیرا که ولایة و امامة در حقیقة هدایة عامه اللهیه در اهل ارض میباشد چه امر تمسک ال محمد مع الاعتقاد و دخول در امامة و ولایة ال محمد عین هدایة موجب سلامتی دارین از مواخذه و عقاب و عذاب الیمی خدا میباشد و نهی بالفاظ و لا تتبعوا خطوات الشیطان الخ از تمسک باغیار علی و رفتار باتباع غیر علی میباشد چنانچه در احادیث مفسره میآید **ثالث** خطاب یا ایها الذین امنوا بمومنین بعد تحصیل ایمان است و مخاطب بان بالاتفاق ابتداء کافه صحابه و قرابه پیغمبر ص و بعد انها عصر بعصر امت تا قیمة است **اشکال** امامة تالی نبوة است چرا آخر همه بان تکلیف شده **جواب** هرچند امامة قرین نبوة میباشد ولکن مکمل دین و متمم نعمة است لهذا در آخر عهد پیغمبر ص در مراجعة حجة الوداع بمصداق الیوم اکملت لکم دینکم الخ نازل شده و بعد این هیچ امری از امور دین و هیچ ایتی از آیات کتاب الله باتفاق جمهور امت من الله نیامده لهذا بعد تحصیل ایمان و تکمیل دین خطاب تمسک بان بانها شده **اشکال** هرگاه آخر تکلیف منزل بمکلفین امامة ال محمد ثابت شده پس امامیه چرا بعد نبوة ثالث اصول دین قرار دادند لازم بود که در آخر دین قرار میدادند **جواب** هرچند امامت در آخر دین و در آخر عهد نبی نازل شده ولکن امامة در حقیقة تالی نبوة و جزء آن میباشد لهذا در تعدید و تحریر بعد نبوة ثالث اصول دین قرار دادند اگرچه مکمل دین و متمم ان باشد عیب ندارد **رابع** لفظ کافه بمعنی

کل بر جمیع افراد و اجزاء اطلاق میشود چنانچه در **صراح** است کفاف الشی فراز گرفتن هر
چیز باشد و کافه بتشدید فاء و مد بمعنی همه باشد **جوهری** گفته والکافة الجمیع من الناس یقال
لقیتهم کافة ای کلهم **خامس** ادخلوا فی السلم کافة این خطاب و ادخلوا از صیغهای
امر است **در اصول فقه و علم موضوع** قاعده مقرر گردیده که از خطاب در
هر صیغه امر متکلم بفرض و واجب میباشد چنانچه از هر خطاب نهی مراد حرام میباشد **تنبیه**
هرگاه اینها واضح شد پس از بدایه مخاطب و مامور بدخول در سلم کل و جمیع معاصرین نبوی از صحابه
و قرابه و زوجات نبوی شدند و بعد از آنها عصر بعصر هر امت الی القیمة بوجوب عینی میباشد و سلم را ظرف
قرار داده یعنی همه مکلفین مومنین از کافه صحابه و امت تا قیمة در سلامتی دین فوراً داخل شوید تا سلامتی
دین و دنیا شما حاصل شود و محفوظ از نقصان دین و از مواخذه رب العالمین در دارین نمایند
و آن سلامتی در حقیقة امامة و خلافة و ولایة اهل بیت نبوة و عصمه میباشد و از لا تتبعوا خطوات
الشیطان نهی از مخالفة علی و از متابعة غیر او نیز کافه صحابه و امت را میباشد **در ینابیع المودة**
شیخ سلیمان قندوزی از **صحیح حاکم** از امام سجاد و از امام باقر و از امام صادق علیهم السلام در
تفسیر این آیه ادخلوا فی السلم کافة روایة کرده انهم قالوا السلم ولایتنا یعنی مراد از سلم در این
ولایة ما اهل بیت نبوة میباشد **ایضاً در ینابیع** در تفسیر السلم نقل کرده مراد از سلم عترة طاهره
خاتم الانبیاء است فاین تذهبون و انهم فیکم کاصحاب الکهف و مثلهم باب حطة و هم باب السلم
پس شما کجا میروید و بکدام اتباع و تمسک میکنید و آن عترة نبی در شما چون اصحاب کهف اند و باب
حطه در این امت و انها باب سلامتی خدا اند **ایضاً** از مفسرین در تفسیر این آیه سلم **و ایه** و ان
هذا صراطی مستقیما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیله یعنی این راه محکم و استوار است
پس پیروی و رفتار بان کنید و اتباع راهها کثیره مکنید پس متفرق میشوید شما از راه حق
استوار و باسناد مشایخ از صادق ال محمد و امام باقر آورده قالا الصراط المستقیم الامام
ولا تتبعوا السبل یعنی غیر الامام فتفرق بکم عن سبیله و نحن سبیله یعنی این صراط المستقیم
امام حق میباشد از ائمه ال محمد و پیروی مکنید غیر امام را پس متفرق میسازد شما را از راه حق
و ما ال محمد راه حق و دین میباشیم پس سلم و صراط خاص ائمه ال محمد اند **قال المصنف رح**

المودة السادسة فی ان علیاً اخ رسول الله و وزیره و طاعته طاعة الله

ترجمہ یعنی مصنف فرمود مودۃ ششم است درانیکہ علی ابن ابی طالب برادر پیغمبرؐ است
ووزیر او وطاعۃ علی طاعۃ خدا است **اشکال** اگر علی برادر نبی است پس فاطمہ دختر آنحضرت
چگونہ حلال در نکاح بعلی باشد چہ باین سبب علی عم فاطمہ میشود **جواب الزامی** خدا فرمودہ
انما المومنون اخوۃ و کلمہ انما کلمہ حصر ہم است پس چگونہ کل اہل اسلام در بین خود نکاح میکنند
چہ بر برادر خواہر و دختر برادر در نکاح خود باجماع حلال نمیباشد جواب کم جوابنا **جواب بیانی**
بدانکہ اخوین کانہ شقیقین از اصل واحد ناشی شدہ باشند پس ہردو شخصیکہ از نطفہ یک والدین
متولد شدہ باشند انہا اخوین علی الحقیقۃ میباشند **پس** از حصول و ثبوت این در بین انہا
لوازمی لازم است **تنبیہ** در علم بدیع و اصول فقہ مبرہن گردیدہ کہ اگر اطلاق و استعمال
لفظ بر حقیقۃ موضوعنہ ممتنع میباشد **پس** حمل ان بر مجاز واجب است و مہما امکن اقرب مجاز مقدم
بر مجازات میباشد **تبصرہ** پس در آیہ انما المومنون اخوۃ و در احادیث علی اخو رسول اللہ
و انت اخی فی الدنیا و الاخرۃ حمل اخوۃ بر حقیقۃ ممتنع است زیراکہ ہمہ مومنین عالم و نبی و علی از یک
والدین اقرب متولد بالضرورۃ بل بالبداہۃ نیستند **لہذا** حمل این اخوۃ بر مجاز میشود زیراکہ
متحد الوالدین بالضرورۃ کل مومنین علی الحقیقۃ نباشند پس لا محالہ مراد از اخوۃ مومنین درانجا آنکہ
الوین مومنین نبی و علی بحدیث نبوی انا و علی ابوا ہذہ الامۃ پس حکماً ثابت در کل مومنین اخوۃ دینی
میباشد نہ نسبی **اما** از لوازم اخوۃ معاونۃ و مناصرۃ و ہمدردی و محاباۃ و مخابرۃ یکدیگر مراد و محمول الیہا
میشود **اما** بالنسبۃ اخوۃ نبی و علی سہ وجہ اند **اولہا** نبی و علی در بین خود پسر عم اند و بر پسر عم باعتبار
تعلق و تناسب قرب صلبی بعرف اخ اطلاق میشود و بادنیٰ تر پسر عم پسر عم دیگر را القرآن و سنت
و اجماع نکاح حلال بل اولی و اقدم بر ہمہ است **ثانیہا** حکمی ہم میباشد چہ او سبحانہ حکم کردہ
و بر طبقہ سموات و عرش قبل ایجاد آدم نوشتہ کہ علی برادر نبی است **پس** باین جہۃ در بین این
دو شخص اخوۃ حکمی منعقد و ثابت گردید **ثالثہا** در این دو شخص لوازم اخوۃ بدرجہ قصوی از ابتدا
تا انتہا ثابت بود پس ثبوت لوازم ملزوم ہم ثابت شد و لوازم اخوۃ میان اینہا بر کہ دمہ ثابت
و در علم و سیرہ بیدا و ثابتست چنانکہ تا آخر **قال المصنف** عن جابر قال قال رسول
رایت علی باب الجنۃ مکتوبا لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ و علی اخو رسول اللہ **ترجمہ**
از جابر مرویست کہ حضرت رسولؐ فرمود دیدم بر در جنۃ بید قدرۃ نوشتہ کلمہ طیبہ ناجیہ

لا اله الا الله محمد رسول الله و علی برادر رسول الله خدا است **و در دو ایات** دیگر آمده که بر
قوایم عرش هم همین نوشته بود **شرح** هرگاه مواخاة میان نبی و علی ثابت من جانب الله باشد
پس نتیجه آنست که علی ولی نبی در قیام بمقام او ثابت شد و غیر را چه دخل در منصب ایشان باشد در مسند
مسند احمد و دیلمی **در فردوس** از جابر است قال النبی مکتوب علی باب الجنة محمد رسول الله علی ابن
ابی طالب اخو رسول الله قبل ان یخلق السموات بالفی عام یعنی نوشته است بر در جنت بدست قدرت
که محمد رسول خدا و علی برادر رسول الله است پیش از پیدایش آسمانها و زمین دو هزار سال **در**
فردوس ویست قال النبی لما اسری بی رایت علی باب الجنة مکتوبا بالذهب بماء الذهب
لا اله الا الله محمد حبیب الله علیه و آله السلم علی ولی الله فاطمة امة الله الحسن و الحسین صفوة
الله پیغمبر فرمود که دیدم بر در جنت باصل طلا نوشته بود نه باب طلا بعد لا اله الا الله **محمد** حبیب
خدا **علی** ولی خدا **فاطمه** کنیز خدا **و حسنین** برگزیدگان خدا اند **اقول** شاید بالذهب لا
بماء الذهب مراد باشد که عینا این الفاظ بطلا آفریده باشد چنانچه در اینجا بسر و ممبر و نقره حروف حک
میشوند **قال المصنف** و عن انس قال قال رسول الله ان الله اصطفانی علی الانبیاء و اختار لی وصیا
اخترت ابن عمی وصیی و شدد به عضدی کما شد عضد موسی باخیه هارون و هو خلیفتی و وزیری
و لو کان بعدی نبیا لکان له النبوة **ترجمه** انس بن مالک روایت کرد که حضرت رسول فرمود که بتحقیق
خدا برگزیده مرا بر انبیا همه و اختیار کرد و برگزید برای من وصیی از منهم اختیار کردم پسر عم خودم را
یعنی علی ابن ابیطالب علیه السلم را بوصایة و خلافة و ببست بخلافه و وصایتها و بازویم را چنانچه ببست و
تقویت داد بازوی موسی را بخلافة برادرش هارون و ان علی خلیفه من و وزیر من است در اقامت
و اصحاب امت من باقیه و اگر بعد من تجویز و مجی نبی ممکن میبود هر آئینه برای علی نبوة میامد و نبی میشد
تشریح مقام مقتضی چند امر است **اول** اصطفانی و اختار لی وصیا نص صریح است که مدخلیه بخلافة
و نبوة متحد و تعیین آن خاص بخالق است نه بخلق لقوله تعالی انی جاعل فی الارض خلیفة **و** لقوله تعالی مخاطبا به داود
انا جعلناک خلیفة فی الارض فاحکم بین الناس بالحق و لقوله تعالی مخاطبا بابراهیم انی جاعلک
للناس اماما **و ابراهیم** برای ذریه عامه خود درخواست امامة داد **و جوابش** خدا فرمود
و لا ینال عهدی الظالمین یعنی نمیرسد عهد امامة من بذریه ظالمان تو و بدرخواست تو و نه
بحسب اراده تو چه امامة عهد معهود من برای اشخاص مخصوص در ازل مقرر شده **بتصره** لا ینال

صیغهٔ استقبال بدایتش زمان حال و نهایتش زمان آینده لاتنباهی است **و** الظالمین جمع ظالم اسم
فاعل است **و** جمع مقتضی افراد و اسم فاعل مستلزم زمان استقبال نهایة بدایة آن حال است زیرا که
بدادن اعراب خود مضارع زمانه آینده بالاتفاق از وگرفته **و** قانون در نحو و صرف و اصول فقه
مقرر گردیده که الف و لام اگر بر جمع داخل میشود حاوی و مفید استغراق کل افراد میشود **و** اما
ظلم پس هم اقسام دارد صغیره و کبیره و اکبر **پس** هر ظلم گناه میباشد چه صغیره باشد چه کبیره چه اکبر
کبائر **پس تنبیه** نما بر این ای ابراهیم هر کس که از انواع اهل ظلمه از ذریة تو باشد هر چند در
بدایة ظلم کرده پس او مستحق عهد الله امامة الله در همه ازمنه مستقبله الی القیمة اصلا و ابدا نمیشود لهذا
جمعی از جمهور محققین مفسرین و متکلمین چون بیضاوی **و** امام رازی و نیشاپوری **و** ابوبکر الرازی
و غیرهم تصریح کرده اند که انبیا قبل از نبوة هم باید که وجوبا محروس و محفوظ از صغایر هم باشند
پس باین قطعی گردید که احدی قابل خلافة عهد الله نیست زیرا که غیر معصوم آنست که غیر معصوم صادر الخطایا
میباشد **و** بغیر نبی و علی احدی نبود از امة مگر آنکه همه مشرک بودند و آنکس که مشرک بوده هر چند او من بعد ظلم
تایب شده لیکن از وقت صدور خطیه در ازمنه آینده هم بنص این آیه برگزیده خلایق و مستحق
عهد الله که امامة اعظم منصب الهی باشد اصلا نمیشوند **پس** باین جهة بغیر علی احدی بعد نبی خلیفة الله
و رسول نمیشود و نمیباشد **ثانی** آنحضرت ابن عمی وصیا این تصریح مبهم اختار لی وصیًا میباشد یعنی
وصیکه جناب الهی برای من اختیار کرده بود و او ابن عمم علی بود منهم او را وصی خود قرار دادم پس اینجا نص
خدا و نص رسول در وصایة علی ثابت شد **ثالث** قوله **و** هو خلیفتی اینهم نص بعد نص صریح بر تخلیف
علی است و سابق معنی خلیفه دانستی که من یخلف غیره بمقامه کامتثال امره و انفاذ مراده و مقصوده
باشد **و جمعی** از متکلمین رمانی و امام رازی گفته الخلافة ولایة عامة من جهة القول علی
سبیل النیابة از جمع تعریفات همان تعریف است که قبل ازین نزدیک ذکر شده **پس** به نص نبوی
مطابق کتاب الهی اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم قطعًا ثابت شد دو چیز اولهما
والی و امیر من الله و الرسول معًا میباشد **ثانیهما** آن امیر و خلیفه منصوص بخاص علی است غیر او
رابع و وزیری اینجا نص دیگر بوزارة بر خلافة در حال حیوة و ممات پیغمبر بعلی میباشد یعنی در حال
حیوة وزیر نبی و بعد ممات آنحضرت خلیفه او بود و سلطنت محتاج است بوزارت و تدبیر و تنظیم خلفا
و مملکت و آنچه در مملکت جاری میشود بمشاورة وزرای وزارت میشود پس معلوم شد که در زندگی

نبوی علی وزیر نبی بود و بامداد و تنظیم مملکت نبوة امت شد و آنکس که در زندگی سلطان انبیا وزیرش

باشد پس چگونه ان وزیر علیم مدیر نبوة بمحض موت سلطان رعیة رعایای مجهول میشود **خامس**

در اشتقاق وزیر سه وجه اند **اولها** ماخوذ از وزر بکسر واو و سکون ثانی بمعنی ثقل چونکه وزیر متحمل

اثقال سلطنت بغرض تخفیف سلطان و مدیر سلطنت او میباشد لهذا متحمل مدیر و مدبر را بوزیر

نامیدند **پس** بنابراین علی وزیر بمعنی مدیر و متحمل اثقال نبوة در زمانه انحضرت بغیر نکیر بوده پس

بعد موت انحضرت هم همان علی وزیرش بایدباشد **ثانیها** ماخوذ از وزر بفتحتین بمعنی مرجع و ملجا میباشد

و از اینجا است ایه کلا لا وزر چونکه وزیر مرجع سلطان در رای و تدبیر و تنظیم مملکت خود میباشد

و برای همین صاحب رای و تدبیر را بوزیر نامیدند **پس** علی بنابراین صاحب رای نبوی و مشیر و مدبر

و منتظم نبوة در عهد انحضرت بوده **ثالثها** ماخوذ از ازر بفتح اول و سکون زای معجمه بمعنی ظهر و امداد و اعانت

و تقویت پشت و بازوی او باشد و از اینجا است حکایة موسی در قول تعالی و اجعل لی وزیرا من

اهلی هارون اخی اشدد به ازری واشرکه فی امری و او تعالی باجابة او فرمود اوتیت سولک

یا موسی یعنی ای پروردگار بگردان برای من وزیری را از اهل بیت من آن وزیر برادرم

هارون باشد سخت ببند بوزارة برادرم هارون پشت مرا و شریک ساز برادرم هارون را

در امر نبوة من خالق اجابة فرمود که داده شد تو مسئله تو ای موسی چونکه بوزیر تقویة پشت و بازوی

سلطان میشود باعانة و امداد و حمیت و تدبیر مملکت لهذا او را بوزیر و المنصب را بوزارة نامیدند

پس بنابراین علی معین و قوة پشت و بازوی نبی و شریک انحضرت بود در همه امور نبوة از بدایة

نبوة تا نهایة لهذا علی را بوزیر نامید پس این وزیر عهد خود را بمحض موت خود در حیوة خود خلیفه

و جانشین بر منصب خود گردانید تا بانجام و باختتام برساند مابقی همه امور نبوة او را و این خلاصه

تقریر ابن طلحه شافعی در مطالب السئول است **پس** علی ابن ابی طالب فی الدنیا و الآخرة وزیر و خلیفه

انحضرت میباشد **احمد و دیلمی و خوارزمی و ابن مغازلی و مناوی** از سلمان و غیره

روایة کردند قال خلقت انا و علی من نور واحد قبل ان یخلق آدم باربعة الف عام فلما خلق الله

آدم رکب ذلک النور فی صلبه فلم یزل فی شیء واحد حتی افترقنا فی صلب عبد المطلب ففی النبوة

وفی علی الخلافة یعنی پیغمبر فرمود که من و علی از یک نور آفریده شدیم پیش از آدم چهارده هزار سال

و هرگاه خدا آدم را آفرید مرکب ساخت ان نور را در پشت آدم پس آن نور ما همیشه در همه اصلاب

بیک حال بود زیرا در صلب عبد المطلب بیده لیس در من نبوة ودر علی خلافة نبوة مقرر من الله کردید

پس بلا فصل علی خلیفه رسول بنص خدا ورسول میباشد **شاید** قوله لو کان نبی بعدی نبیا لکان

لنال النبوة این خبار ولعلام است که علی قابل نبوة بعد ختم الانبیاء میباشد چونکه بنص قرآن ختم نبوة

بر محمد بن عبد الله کردید وبعد او نبوة واسم نبی اصلا تا قیمة نمیباشد لقوله تع وما محمد ابا احد من

رجالکم ولکن رسول الله وخاتم النبیین واکر امدن نبی جائز میبود البته علی نبی میبود و میشد

پس این اشارة است که هر که قابلیت نبوة داشت پس او چگونه رعیة مجعول خلق کردیده تواند

وایضا در این دلالة است بانکه جمیع انچه شرائط ولوازم نبوة است همه آن در علی موجود و

ثابت ولکن بسبب ختم نبوه اطلاق اسم نبی ورسول خاص برا و نمیشود مگر برا و اسم خلیفه ووصی

وامیر وولی وامام ورئیس ونائب ووزیر نبی اطلاق میشود وباین اسماء اسم او جاری وساری

میباشد چنانچه بر خلفاء اوصیاء انبیا سلف بختم نبوة نبودن این اسماء بالا ونبی ورسول هم

اطلاق میشد چنانچه در انبیا بنی اسرائیل فرمود ایمة یهدون بامرنا وبموسی فرمود من قبله

کتاب موسی اماما ورحمة وانا جعلناک خلیفة فی الارض بداود نبی فرمود وبادم انی جاعل فی الارض

خلیفة **و** بابراهیم فرمود انی جاعلک للناس اماما **پس** در ختم نبوة ممنوع است خاص اطلاق

اسم نبی ورسول بغیر اسماء بالا چه مرتبه وصی وخلیفه مرتبه موصی ومخلف موجود اینجا بلا تفاوت میباشد

قال المصنف حسن عن ابی موسی الاشعری قال کنت مع رسول الله فی صفة العرفة او

نصف العرفة ومعه ابی بکر وعمر وعثمان ونفر من اصحابه وعلی فالتفت الی ابی بکر فقال

یا ابا بکر هذا الذی تراه وزیری فی السماء ووزیری فی الارض یعنی علی ابن ابی طالب

فان احببت ان تلقی الله تع وهو عنک راض فارض علیا فان رضاه رضا الله و

غضبه غضب الله **ترجمه** ابو موسی اشعری روایة کرده که من با حضرت رسول بودم در

صفه عرفه در دیگر نسخه است در نصف یوم عرفه وبا او ابو بکر وعمر وعثمان مع نفری از اصحاب و

وعلی بودند پس پیغمبر التفات کرد بسوی ابو بکر پس فرمود ای ابو بکر این شخص را تو می بینی وزیر

من در اسمان ووزیر من در زمین است یعنی انشخص ابن علی است پس اگر تو دوست داشته

باشی ومیخواهی که ملاقات خدا کنی واو سبحانه از تو راضی باشد پس علی را راضی از خود ساز چه

بتحقیق رضاء او رضاء خدا وغضب خدا است **تشریح** مقام مقتضی سه امر است **اول** این وقتیکه

امام حافظ ابونعیم و ابراهیم حموینی و دیلمی و غیرهم نقل نیز کرده اند **ثانی** تخصیص خطاب با بوبکر
بحضور عمر و عثمان و صحابه دیگر که با انحضرت در ان وقت بودند بطور پیش خبری از شواهد نبوة است برای
آن بود که اول کسیکه دست اندازی در وزارة و خلافة علی کرد او ابوبکر بود و بعد او عمر و بعد او عثمان هر
چند خطاب ابوبکر را خاص کرده لکن مرادش همه انها بودند که رضاء علی در نجات عموما و ابوبکر را خصوصا
بکار است چه او اول انان است که بجای خلافة علی نشست چه رضاء او رضا خدا و غضب او غضب خدا
باشد **ثالث** قوله هذا وزیری فی السماء و وزیری فی الارض بلفظ وزیری برای آن فرمود
چه آنکس که وزیر یعنی مشیر و مدیر و مدبر و معین و منتظم و متحمل اثقال نبوة در زندگی من باشد پس همان
وزیر بعد من خلیفه من میباشد بلا فصل و آنکس که سرانجام امر نبوة من در زندگی من بدهد او ولی
بخلافة من بلا فصل بعد من میباشد و تاخیر وزیر کامل و قابل از امور سلطنت بعد موت سلطان
تقدم غیر وزیر جائز نمیباشد و غرض در تذکره این نص بر وزارة علی و قطع معذرة غیر و اتمام حجة
بر همه اینها میباشد **رابع** قوله وزیری فی الارض و وزیری فی السماء غرض اظهار آنست که این علی وزارة
من مخصوص در زمین و در اسمانها مشهورتر در ملائکه میباشد و وزارة این شخص در زمین من الله
من جهة السماء نازل شد پس آنکس که بوزارة در آسمان و زمین مختص و بان مشهور گردیده
باشد تقدم بر او بلا اذن سماوی از الهی و بلا اذن سلطان ارضی نبی حرام و غیر جائز ابدا میباشد
ثم الله اعلم **تنبیه** این خبر هم از شواهد نبوة است زیرا که خبر مطابق مخبر به واقع شد چه اول کسی
که اقدام و ارتکاف بر خلافة علی کرد ابوبکر بود و آن تصریح و تعریض نبو برا پس پشت انداختند-
چنانچه از غزالی سابق دانستی **قال المصنف** و عن عمر ان رسول الله عقد الاخوة بین صحابه
فقال هذا علی اخی فی الدنیا و الاخرة و خلیفتی فی اهلی و وصیی فی امتی و وارث علمی و قاضی
دینی له منی مالی نفعه نفعی و ضره ضری من احبه فقد احبنی و من ابغضه فقد ابغضنی
ترجمه از عمر خطاب مرویست که بتحقیق حضرت رسول اخوة بست میان اصحاب کفو را با کفو پس
بحضور صحابه فرمود ای قرابة و صحابه این علی برادر من است در دنیا و آخره و خلیفه من
در اهل من و وصی من در امت من و وارث علم من و رساننده و حکم کننده بدین من مراد
راست از مال من و جمیع انچه برای من است همه آن برای اوست و نفع او نفع من و
ضرر او ضرر من است هر که او را دوست دارد پس بتحقیق او دوست دارد مرا و هر که دشمن

میدارد او را بتحقیق او دشمن میدارد مرا **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اوّل** این خبر اخوة از اجلهٔ اخبار متواتره مشهوره است واحدی را مجال انکار نیست از علم سیر و تواریخ و علم حدیث تواتر این ثابت است که پیغمبرؐ در بدایهٔ هجرة در مدینه میان اصحاب خود کفو بکفو و مثل بمثل چون سلمان را با ابوذر و عمر را با ابوعبیده جراح و ابوبکر را با عمر و عثمان را با عبدالرحمن و طلحه را با زبیر عقد برادری بست تا از میان قوم مهاجر و انصار مباینت و مباعدت زایل و بعوض آن در بین ایشان مودت و محبة و حمیت و معاونت و موافقت و معاضدت و اتحاد ناشی و ثابت شود و بحصول این اسلام در عرب ایشان قوی و دشمن کفار ضعیف شود چونکه متفق علیه کل مسلمانان است حاجة اثبات آن نیست **ترمذی واحمد وصاحب مشکوة** و حاکم و طحاوی و بیهقی و صاحب جامع الاصول و دیلمی و صاحب صواعق و صاحب مشکوة و خوارزم و ابن مغازلی و امام حافظ ابونعیم وغیرهم روایة کردند آخی رسول الله بین اصحابه فجاء علی وتدمع عیناه فقال آخیت بین اصحابک ولم تواخ بینی وبین احد فقال رسول الله انت اخی فی الدنیا والآخرة

وزاد احمد وابونعیم وغیرهما ما اخرتک الا لنفسی وانت اخی فی الدنیا والآخرة یعنی حضرت رسولؐ میان صحابه اخوة بست پس علی گریان آمد و عرض کرد که یا رسول الله میان اصحاب خود اخوة بستی و مرا با کسی اخوة نبستی پیغمبرؐ فرمود که تو برادر منی در دنیا و آخرة و ترا موخر نگذاشتم بلکه برای خود چه در صحابه هرکی را اخوة با کفوا و بسته شد و کفو تو در صحابه و قرابه من احدی نیست سوای من لهذا ترا موخر گذاشته و با تو اخوة بستم تو برادر منی و من برادر توام در دنیا و آخرة **تنبیه** بدانکه عقد اخوة میان نبی و علی بهایة مرتبه علی اعلی است چه اخوة با او سلطان انبیا بست او را کفوی بحسب ذات و کمال صفات در صحابه و قرابه نبی نبود بسبب وجه **اوّلها** نبی و علی نور خاص الهی بلباس بشری اند و نور را کفو ظلمت نمیباشد بدلیل نور و ظلمة باهم ضدین اند **ثانیها** نبی و علی هردو معصوم و مطهر اند پس غیر معصوم عاصی و امثال او کفو ثانی معصوم و مطهر نمیتوانند شد **ثالثها** محمد نبی الله و علی خلیفة الله خلیفة رسوله هردو حجة الله بر کافه صحابه و امت میباشند پس چگونه حجة کفو محجوج علیه و حاکم کفو محکوم و نور کفو ظلمة شده توانند تدبر بتبصر **اشکال** بعضی مفسرین و محدثین مدعی اند که این مواخاة بآیه واولوا الارحام بعضهم اولی بالبعض منسوخ گردید و این منسوخ قابل حجة و رفعة نمیباشد **جواد** بدانکه در بدایهٔ اسلام با نیم مواخاة و لی بیدیگر

میشدند و میراث یکدیگر در بدایه هجرت میگرفتند بنزول این آیه اولوا الارحام خاص قوارث از این اخوة حکمی منسوخ و ارث باولوا الارحام مسلمانان باجماع عاید گردید نه نسخ اخوة چه مواخاة بین المومنین باقی الی القیمة است لقوله تعا انما المومنون اخوة **و** مراد از این مواخاة اتحاد و محاباة و معاونة و محاماة و مناصرة باهم میباشد و ان ثابت و تا قیمة باقیست چه این اخوة از لوازم اتحاد دین اسلامی اجنب است **اما مواخاة** در بین نبوی و علوی علیهما السلم در دنیا و اخرة نیز باقی است **بخبر متواتر** در امت قال صلعم کل نسب و سبب و حسب ینقطع یوم القیمة غیر نسبی و سببی و حسبی یعنی هر نسب و سبب و حسب بمحض موت و بقیامة منقطع میشود سوای نسب و سبب و حسب من **و** نسب و سبب و حسب نبوی با علی معلوم بهر کس است **پس** قطع علی از نبی در دنیا و اخرة محال است لهذا فرمود انت اخی فی الدنیا و الاخرة **و** این تفصیل از کتاب سیادة السادة در باب **ثانی قوله** وخلیفتی فی اهلی این عطف بر خبر هذا علی اخی **و** وصیی فی امتی **و** وارث علمی **و** قاضی دینی بکسر دال عطف بعد عطف بر اخی اند این هر چهار جمله بذاته نصوص جلیه بر امارة و ولایة و امامة علی که ریاسة عامة الهیة برای علی در کافه امور جان و دین و دنیای صحابه و امت بنیابة نبی من الله و الرسول ثابت میباشد **پس** وخلیفتی فی اهلی تصریح بخصائص علی است که وارث و نایب مناب آنحضرت **و** خلیفه او در اهل و عیال و متعلقین او **و** وصی در امة و مملکت او **و** وارث علوم و مال او **و** حاکم دین او میباشد چه قدر موی تسکافی در خلافة علی فرموده **ثالث** قوله منی خبر مقدم مالی مبتدا موخر برای حصر میباشد **رابع** لفظ نفی نیز مبتدا و خبر معاً باشد **و** فقره ضری عطف بران **و** ما بعدش جمله مستانفه است **بدانکه** این همه جملات متضمن بیان لوازم تولیه و خلافة بنهایة و مشتمل بر ترغیب و ترهیب در تمسک علی و منع از تاخر از ان بغایة میباشد **قال المصنف** حفه وعن ابی لیلی الغفاری قال قال رسول الله سیکون من بعدی فتنة فاذا کان ذلک فالزموا علیا فانه الفاروق بین الحق و الباطل کذا فی الفردوس **ترجمه** از ابو لیلی غفاری مرویست که حضرت رسول فرمود زود بر پا میشود بعد از من فتنه و فسادی پس وقتیکه آن فساد و فتنه بر پا شد پس در آن وقت لازم شوید و بگیرید علی را چه بتحقیق او بسیار بسیار فرق کننده میان حق و باطل است **و** همچو در **فردوس الاخبار** دیلمی و غیر آن مرویست چنانچه مسطور کردید **تشریح** مقام مقتضی بیان چند امر است **اول** آن فتنه که باعث اختلاف اسلام و فساد کردید چنانچه اعلام **ملل** بالاتفاق ثبت کرده اند و از ان پیغمبر خبر داده ابتداء آن دو سبب است **اولهما** همین دست اندازی در خلافة علی

ومهاجر وانصار در مقام بنی سقیفه جمع شده باهم تنازع کردند ومیگفتند امیر منا وامیر منکم **توضیح**
بدانکه مشایخ ثلثه مع همه مهاجر وانصار در لشکر اسامه علینا مامور وداخل بودند وپیغمبر مکرر در تاخر
از عقب وتبعیت لشکر اسامه تاکید اکید بلعن الله من تخلف عن جیش اسامة فرموده با اسامه ایشان
خارج مدینه دو سه فرسخ وقفه نموده پس بهمان شب پیغمبر از دنیا رحلت نموده بمحض سماع این
خبر اول از لشکر اسامه مشایخ با رفیقان خود برآمده بمقام بنی سقیفه مع احبه خود اجتماع کرده خلافه
صدیق را مقرر کردند وتدفین وجنازه سرور انبیا ترک کرده خلافه صدیق را قایم کرده بعد
چندروز بمدینه امدند واز علم سیر وتواریخ وعلم حدیث بتفصیل دریافت خواهد شد وما خلاصه کلام
غزالی وفاضل شهرستانی که از اجله مریدان مشایخ اند نقل کردیم **ثانیها** بعد ان فتنه جنگ
سه طایفه منافقین جمل وصفین ونهروان قائم شده پس بموجب حسبنا کتاب الله در اخر
اختلاف دین اسلام هفتاد دو سه ملت یکی از انها ناجی وباقی هفتاد و دو ناری بارشاد ختمی مآب
میباشند واین بوقوع آمد **لقوله** ستفترق امتی علی ثلث وسبعین فرقة کلها فی النار الا واحد
منها ناجیه **پس** سلمان عرض کرد من الناجیه فقال النبی علی وشیعته یعنی فرقه ناجیه از ان
هفتاد وسه ملت کدام است پیغمبر فرمود که ان طائفه ناجیه علی وشیعه اوست **پس** خطاب لزموا
علیا بصیغه امر واجب در جمیع حالات قبل وبعد این فتنه وفساد با صحاب وامت تا قیمة باقی میباشد
ثانی فاروق صیغه مبالغه از فارق بمعنی جدا کننده حق را از باطل واین اسم خاص از القاب مخصوصه حضرت امیر
علیه السلام مروست در ابن ماجه است وبر غیر او واحدی را اطلاق آن جایز نیست چه تفریق مطابق
واقع غیر ممکن است **قال المصنف** وعن ابن عباس قال قال رسول الله ان الله تعالی افترض طاعتی
وطاعة اهل بیتی علی الناس خاصة وعلی الخلق کافة قیل یا رسول الله فما الناس وما الخلق قال الناس
اهل مکة والخلق خلق الله من ذوی الارواح **ترجمه** از ابن عباس مرویست که حضرت رسول
فرمود بدرستی وتحقیق خدا فرض ساخت طاعة مرا وطاعة اهل بیت مرا بر مردم خاصته وبر خلق
کلهم پس پرسیده شد ای رسول الله مراد از ناس و مراد از خلق کیست پیغمبر فرمود ناس اهل مکه
وخلق همه خلق الله دنیا از ذوی الارواح میباشند **تشریح** بدانکه این تصریح بعد تصریح در
فرض طاعة والقیاد خلفاء الله از اهل بیت طاهرین علیهم السلم بر خلق صحابه تاکید اکید میباشد
تا عذری بصحابه وامت تا قیمة باقی نماند چه باید حجة خدا اتمام وتکمیل بخلق باید برسد مبادا افراد

عذر نمایند که مراد در حدیث من کنت مولاه فعلی مولاه تسلی و شبهه در لفظ مولاه باقی مانده بود
لقوله تع لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل **تذکره** باجماع این احادیث کثیره بطرق
ومرویه ائمه اهل سنت فرض طاعة ائمه اهل البیت بر کافه صحابه وامت ثابت است وکدام حدیثی متفق
علیه بر فرض طاعة خلفاء ثلثه وصحابه عموما بر خلق است **اشکال** چرا از لفظ الناس خاص اهل مکه
واز الخلق کل مخلوقات ذوی الارواح مراد گرفت **جواب** چونکه مراد از خلق قوم مهاجر از اهل
مکه بودند ودر حقیقة قوم مهاجر دست اندازی در خلافه ودر تفرقه این ملة واحده اسلام کردند و
جمعی از انها بمعاندة باطنی بصورة نفاق رفتار در اسلام میکردند **واما** اقوام دیگر پس انها بتبعیة
مهاجرین کردند انچه کردند لهذا در فرض طاعة اهل البیت بر اهل مکه خصوصا وبر کل خلائق عموما علیحده
ذکر فرمود تا حجة قاطعه بر اهل مکه خصوصا تمام شود **اشکال** وکل خلائق ذوی الارواح را ذکر
کرد وحال آنکه در ذوی الارواح بعد ملائکه وجن وانس همه حیوانات بری وبحری داخل میشوند و
حیوانات بری وبحری کلا غیر ذوی العقول اند وغیر ذوی العقول غیر مکلف عقلا وشرعا میباشند و
بطاعة نبی وطاعة ائمه اهل البیت علیهم السلم چگونه انها مکلف میباشند **جواب** بدانکه حکما وعلما
متکلمین اثبات کرده اند که هر قسم مخلوق را از حیوانات وغیر انها او سبحانه شعوری وحالتی آفریده و
بالضرورة بحسب آن حرکات وسکنات ونشو ونما دارند **واما** نفوس زکیه اصفیا از انبیا وائمه هدی
علیهم السلام که اکمل درجه عالم امکانی وافضل واشرف واصفی از همه انها خلق گردیده پس انها را نائب
مناب خود در خلق زمین هم مقرر نموده لهذا در نفوس مقدسه انها اثر عظیمی عطا فرموده تا بمحض
وصول اثر نفس زکیه نبی در نفس حیوانی دفعة متاثر گردیده مسخر ومنقاد وممتثل او میگردد چون نفخ
دقیقی بر ذغال آتش مشتعل میشود **تنبیه** بر کاه این مقرر گردید پس بدانکه در نفس هر نبی وهر امام هدی
نزد اراده او باموری اثر میباشد لهذا بحسب اراده انها هر شی وحیوانی ممتثل ومنقاد امر انها میشود
باذن الله چون مکلف عاقل **آیا** نمی بینی که بحضرت امیر شیر گرسنه عرض گرسنگی بلسان مقال خود
نمود آنحضرت دفعة با دگوشت وآب داد ودر مسجد کوفه اژدها در مشهد خلق داخل شده وبا
حضرت امیر بمقال خود کلام نموده آنحضرت هم بهمان مقال جواب داده اژدها اذعان نموده
مراجعت کرد وباب الثعبان الی حین در مسجد کوفه مشهور است وحضرت سجاد ضامن مراجعة آهو
شده پس نزد صیاد آهو مراجعة کرد وحضرت رضا در مقابل تکذیب زینب کذابه بحضور مامون الرشید و

امناء دولة او داخل برکة السباع شده وهمه درندگان و گزندگان از گرگها و شیرها و پلنگها و یوزها و سگها و
مارها و اژدرها گرسنه و تشنه دفعة چهار دور حضرت رضا در برکه جمع گردیده رویهای خود را بپای
مبارکش میمالیدند و حضرت عسکری بامر سلطان عباسی در اصطبل او اسپ قوی دیوانه را دست بگردنش
زده و بمحض رسیدن دست مبارک منخنی خود را ساخته عرق از بدنش میچکید و بدست خود زین براو بسته و
براو سوار شده که مدة العمرش هیچ انسانی مجال نزدیکی او نداشت **واما** غیر ذوی الارواح از جمادات ایشانها هم
منقاد اند **مجمل** آن بامر و حکم پیغمبر دو درخت از جای خود تا چهل قدم مسافة زمین دریده با بیخهای خود آمده برنبوة
شهادة بنبوة داده باز بامر آنحضرت بمقام خود بدو خود زمین دریده رفته قائم شدند و حضرت سید الساجدین بحضر جمعی مهم
محمد بن حنفیه از حجر الاسود استشهاد کرده و او شهادة بر امامة ائمه اثنا عشر داد **و حضرت رضا و حضرت نقی**
علیهم السلم دو صورة شیر منقوشه بر پرده و تکاء بامر این دو امام آن دو صورة شیر مجسم گردیده مرد شعبده باز
هندی دیگر از اقارب حاجب ماموني را دریده خوردند و بریدند باز بامر ایشان باز بصورة های اصلیه خود هر دو شیر
شده اثران دو مرد دریده نشد **و** امثال این امور از پیغمبر و از ائمه اثنا عشر لا تحصی اند **قال المصنف** رحمه الله وعن
علی المرتضیٰ ع قال قال رسول الله انی احب لك ما احب لنفسی واکره لك ما اکره لها **ترجمه** از حضرت مرتضیٰ ع
مرویست که حضرت رسول فرمود تحقیق من دوست میدارم برای تو ای علی جمیع انچه برای نفس خود دوست
دارم و ناخوش دارم برای تو جمیع انچه ناخوش دارم برای خود **تشریح** مقام **بدانکه** این
مقتضای اخوة **و** مقتضای انکه بعد انحضرت بجای او بر کافه خلق حجه خدا و هادی امت و حافظ کتاب الله
و ملة میباشد **و** این نهایة رفعة علی نزد جناب رب العزة و نزد حضرت ختمی مرتبت است چرا چنین نباشد
چه خدا علی را در آیه خیر البریه و در آیه انفسنا نفس خیر البشر و خود خیر البشر هم او را نفس و جان و بروح
خود همیشه یاد میفرمود **قال المصنف** رحمه الله وعنه علیه السلام قال قال رسول الله ص اسری بی الی السماء و تلقتنی الملائکة
بالبشارة فی کل سماء حتی تلقینی جبرئیل فی محفة من الملائکة فقال یا محمد لو اجتمع امتك علی حب علی بن ابی طالب
ما خلق الله النار **ترجمه** از حضرت امیر نیز مرویست که حضرت رسول ص فرمود شبی که مرا بسوی
اسمانها سیر داده شد جوق جوق فوج فوج انواع ملائکه سماویه ببشاره و مبارکبادی و بملاقات باستقبال من در
هر اسمان میامدند تا انکه ملاقات کرد مرا جبرئیل با جماعتی از ملائکه گرداگرد او از تبعه او ملائکه بودند و گفت جبرئیل
ای محمد ص اگر کل امت تو یا کل مردم از اوایل دنیا تا قیامة جمع میشدند بر حب علی ابن ابی طالب ع هر ائینه نمیافرید خدا
طبقه نار جهنم را **و در فردوس الاخبار** از ابن عباس ایضا مرویست قال ص لو اجتمع الناس علی حب علی

حت علی ابن ابی طالب لما خلق الله النار و همین را جمعی دیگر چون ابن مغازلی و اخطب خوارزم و ابراهیم شافعی
و غیرهم با سنا بند خود از ابن عمر و غیره نقل کرده اند **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** بحسب
تعدد این احادیث قدسیه و احادیث نبویه اینقدر حاصل شد که طبقه نار عصاة اهل اسلام آفریده نمیشد
اگر همه امت محمدی بر محبة و ولاء طاهره او با خلاص و کمال مجتمع میشدند **ثانی** از لو اجتمع الناس ثابت
شد که محبة عترة طاهرة خصوصا محبة علی اصل اصول و رکن اعظم دین چون توحید و نبوة علة غائی و نجات
اصلی یا نسبویه میباشد و اگر کل امت منهم الصحابه **یا** کل بنی آدم از بدایة الی النهایة جمیع بر محبة علی میشدند
البته نار جهنم آفریده اصلا نمیشد چه علی امام هادی معصوم بود و محبة مستلزم متابعة کل ارادات و فرمان
محبوب در کل الامور میباشد و محبین اگر متابعة در همه امور محبوب خود میکردند البته تکوین و تخلیق نار جهنم عبث
بود البته او آفریده نمیشد چه عاصی کسی نمیشد اصلا مردم چونکه کل بر محبة امام معصوم جمع نشدند کفر کردند **لهذا** بعدل
و حکمة خلق نار جهنم بجهة جزاء و سزاء متمردین واجب شد **و** اینجا سر محبة علی واضح شد چه محبة کسیکه این طور ثمره
لا متناهیه داشته باشد پس مرتبه خود محبوب خلائق که علی باشد عند الله چه قدر اعلی و اقصی درجه باشد.
اشکال بنا بر حدیث لو اجتمع الناس لفظ ناس اسم جنس بالاتفاق و بدخول الف و لام استغراقی افاده
احاطه کل افراد جنس ناس را از بدایة آدم بنی تا نهایة قیمه میکند **و نیز** بر النار هم الف و لام استغراقیه
محتمل باشد **پس** بنابران کل طبقات نار جهنم آفریده نمیشد و حال انکه محمد نبی و علی ولی در آخر الزمان بودند **و**
عصاة امم سابقه انبیا را سزا بجه چیز میداد **و** قبل از وجود محمد و علی تکلیف محبت اینها بغیر شناخت و معرفة
شخصیت و حقیقة اینها عبث محض غیر شایع بر حکیم تعالی میباشد **و اگر** بدلیلی خاص امت خود این نبی مراد
باشد چنانچه در خبر متن است باز هم اشکال دارد زیرا که لما خلق النار نفی تکوین حقیقة نار بالف و لام عهد بالراس
و الاصالة میکند **جواب اول** اگر مراد از الناس کل امم سلف و خلف **و** از النار کل طبقات نار جهنم بگیریم
چنانچه احد وجهین قوی همین بحسب ظاهر مینماید اشکال ندارد چه آیات میثاق و احادیث متکاثره
مفسره اینها که مجمع علیه امت اند دلالة بل صراحة کلیه دارند که از کل انبیا و امم و ملک در عالم میثاق
میثاق اللهیه بو احدانیة تعالی و نبوة خاتم الانبیا و امامة علی ولی و حجة الله گرفته شده **منجمله** ان آیه و اذا

اخذ ربك من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم و اشهدهم علی انفسهم الست بربکم قالوا بلی
پس خدا فرمود مخاطب با بنها انا ربکم و محمد نبیکم و علی امیرکم چنانچه **از هر و یدمتن** و از روایة
دیلمی پیش و انتهی که قالت الملائکة. بلی فقال انا ربکم و محمد نبیکم و علی امیرکم یعنی ملائکه و همه خلق گفتند آری

پس خدا فرمود که من پروردگار شما و محمد پیغمبر شما و علی امیر و پادشاه از جانب خالق شما میباشد و در ذیل آیه
واسئل من ارسلنا من قبلك من رسلنا علی ما بعثتم در لیلة المعراج بالای سماوات جمیع انبیا را برای سلام
نبی خود جمع کرده نبی خطاب کرد که بپرس این همه انبیا را که قبل از تو از فرستادگان بسوی امم بودند که شما
همه برچه مبعوث شدید همه گفتند بر نبوة تو و ولایة علیؑ خوارزمی از ابن مسعود روایة کرده که حضرت.
رسول فرمود که اتانی ملك فقال یا محمد واسئل من ارسلنا من قبلك من رسلنا علی ما بعثوا قالوا علی
ولایتك و ولایة علی ابن ابی طالب یعنی ملک وحی بمن فرمود که بپرس از هر کس از رسولان ما که پیش از
تو فرستاده شده بودند که برچه همه آن انبیا مبعوث شدند پس هر یکی از انها گفت که بر ولایة تو یا محمد و بر
ولایة علیؑ در حلیة الاولیا امام حافظ ابو نعیم از ابو هریره و عبد البر در استیعاب باسانید
خود روایة کردند که بشب معراج کل انبیاء یک لک و بیست و چهار هزار را خالق جمع کرد در اسمان.
فاوحی الله الی سلهم یا محمد بماذا بعثتم قلت لهم قالوا بعثنا علی شهادة ان لا اله الا الله و علی الاقرار
بنبوتك والولایة لعلی بن ابی طالب یعنی پس خدا وحی کرد بمن که بپرس این همه پیغمبران را ای محمد
که برچه چیز مبعوث شدید من از انها پرسیدم و همه انها فرمودند که ما همه مبعوث شدیم بر شهادة لا اله الا الله
و بر اقرار نبوة تو و بر امامة علی ابن ابی طالبؑ ازین مضمون باسانید در مسانید ائمه اهلسنت احادیث
کثیره اند تنبیه هرگاه این واضح پس معلوم شد که اگر کل امم سلف و خلف نیز این میثاق در دار دنیا
میکردند البته همه طبقات جهنم آفریده نمیشدند چه اگر عاصی از سلف و خلف نمیبود پس خلق طبقات جهنم
عبث میبود بلی تکلیف انبیا و امم سلف را در از منه خود در اینعالم عنصر باقرار نبوة و امامة و محبة محمد و
علی و ائمه اطهار قبل ایجاد ایشان جایز و آن شایع غیر عبث میباشد چه این اقرار و محبة ایشان من باب تصدیق
معارف از تصدیق حاضر و غائب و موجود و غیر موجود یکسان میباشد چون تصدیق بوجود و توحید او
و تصدیق احیاء حشر و نشر و تصدیق وجود جنت و جهنم و صراط و مع لوازم انها و ظهور قیامت و آثار و
لوازم ان قبل از قیام این و نزول عیسیؑ و دجال و ظهور مهدی آخر الزمان و ظهور دابة الارض در آخر و وجود
ملائکه و جن و وجود ابلیس و غیر این کز انبیا اند و حسب تکلیف تصدیق اینها هر مکلف الی الابد واجب است و مع
در آیه الذین یؤمنون بالغیب شاهد صریح و نص صحیح میباشد جواب ثانی بنا بر شق ثانی که خاص مراد اجتماع
امت محمد تا قیمة است پس با لف و لام عهدی بر النار هم مقصود عدم ایجاد همان طبقه نار جهنم خاص میباشد که آن
محل سزا عصات امت از اهل قبله باشد علی التقدیرین اشکال ندارد قال المصنف و عن الزهری قال

سمعت انس بن مالک یقول ان الله لا اله الا هو سمعت رسول الله یقول عنوان صحیفة المؤمن حب علی ابن ابی طالب علیه السلام

زہری از انس روایة کرده که شنیدم حضرت رسول پیغمبر موود قسم بذات خدا که وصف وی لا اله الا هو است هر آئینه سر نامه

و ابتداء دیباچه نامه اعمال هر مومن حب علی ابن ابی طالب است **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اول** مثل این

احمد و خوارزمی و حاکم و صاحب جامع الاصول و ابن مغازلی و دیلمی و حافظ ابو نعیم باسانید خود از متعدد صحابه روایة

کردند و در بعضی زیاده است هر که در صحیفه عمل او محبة علی ثبت بود او ناجی است و الا نار است **ثانی** عنوان الکتاب بضم

عین و سکون نون لغة فصیحه است بالنسبة کسر عین بمعنی اول و ابتداء هر شئی و ابتدا کتاب و دیباچه آن و سر نامه خط

از عنونت الکتاب و عننته و عننیته بمعنی ابتداء و شروع کتاب کردم **قال المصنف** جل و عن علی ابن ابی طالب قال

قال رسول الله ان الله امرنی بحب اربعة علی و سلمان و ابی ذر و المقداد **ترجمه** از حضرت امیر مروی است که حضرت رسول

فرمود تحقیق خدا امر کرد مرا بمحبة چهار آدم علی و سلمان و ابوذر و مقداد بن اسود **تشریح** مقام مقتضی دو امر است

اول مثل این خبر در **ترمذی** و ابن ماجه و مشکوة از پدر بریده مروی است قال قال رسول الله ان الله امرنی بحب اربعة و اخبرنی

انه یحبهم قیل یا رسول الله سمهم لنا قال علی منهم یقول ذلک ثلثا و ابوذر و المقداد و سلمان امرنی بحبهم و اخبرنی

انه یحبهم یعنی حضرت رسول فرمود تحقیق خدا امر کرد مرا بمحبة و دوستی چهار آدم و خبر داد مرا بآنکه او تعالی دوست

میدارد آن چهار نفر را جمعی از صحابه مضطرب گردیده عرض کردند یا رسول الله نامهای ایشان بگیر انحضرت سه مرتبه فرمود

اول ایشان علی است علی است علی است و ابوذر و مقداد و سلمان و باز مرا هم امر کرد بدوستی ایشان و خبر داد مرا که منهم

دوست میدارد انها را **البتنبیه** لفظ امر دلیل وجوب محبت انها بر انحضرت خصوصا و بر کافه صحابه عموما تاسی هو

لقوله تعالی و لکم فی رسول الله اسوة حسنة و بر جناب قدس الهی جل و سبحانه هم خبر داده که منهم این چهار نفر را دوست

دارم سبحان الله محبة انانکه بر سلطان انبیا لازم گرداند عینا و بر ذات مقدسه خود هم او تعالی خاص از

التزام کند البته مرتبه انها بقصوی درجه علو رسیده و باحدی از صحابه این مرتبه حاصل نشده **ثانی** هرگاه

محبوبیت انها نزد خدا و رسول او ثابت شد پس ثابت شد که گذاره انها در معاصی خدا از ابتداء محبوبیت تا موت

اصلا و ابدا اصلا در نشده و نمیشود چه هر عاصی عدو الله و مبغوض تعالی میباشد پس عصمت علی بآیه تطهیر و عدالة و تقیه

این اصحاب ثلثه نیز ثابت شد و از اینجا است که وقت حفر خندق مهاجر میگفتند السلمان منا و انصار میگفتند

السلمان منا حضرت رسول بامر خداوند جلیل فرمود لا منکم و لا منکم بل السلمان منا اهل البیت میباشد **تبصره**

هرگاه محبوبیت انها عند الله ثابت پس اهل نجاة و جنتی بودن انها شکی بغیر جبلی متفق علیه است نمیباشد

چنانچه در **ترمذی** و **مشکوة** و **جامع الاصول** از متفق علیه امت از انس بن مالک است قال قال

رسول الله ص ان الجنة تشتاق الى ثلثة علي و عمار و سلمان و در روایة ابو نعیم ابوذر هم با ایشان میباشند
حضرت رسول ص فرمود بتحقیق بهشت مشتاق است بسوی سه نفر یا بسوی چهار نفر و آنها علی و عمار و سلمان و
ابوذر میباشند پس مبشر بالجنة بحدیث متفق علیه الامة خاص همین چهار نفر بلا دغدغه ولا تهمة حجة میباشند
و نیز این صحابه اربعه بغیر خلاف و لا طعن ممدوح خدا و رسول و صحابه و علماء امة میباشند و از ابتدائیه اسلام تا نهایة
عمر و بعد موت نبوی از ایشان بالاجماع قبحی و قدحی و گناهی عقلی و نقلی اصلا صادر نشده و خبر مطابق مخبر به از شواهد نبوة
و از بودن ایشان اهل جنت بنص و اجماع امت ثابت میباشد پس مخبران نبی صادق واجب التصدیق و این اصحاب بودن
اربعه واجب التعظیم الی القیمة میباشند تدبر تبصر **اشکال** ازین اخبار متفق علیه ثابت شد که این اصحاب ثلثه مع امیر
المومنین محبوب ص و اهل جنت بالسویه اند حضرت امیر را فضیلتی بر ایشان نمیباشد **جواب** چونکه علی امام و مقتدا و مفترض
الطاعة نزد این اصحاب ثلثه بود و متابعت و بیعت ایشان بعلی از مقام غدیر خم تا موت و ثبوت آن از علم سیر و تواریخ
و رجال و از کتاب **اصابه** فی معرفة الصحابه مفصل واضح میشود پس ایشان بتبعیت او محبوب ص و واجب الجنة گردیدند
و حاکم و محکوم و مقتدا و مقتدی و متبوع و تابع و سابق و لاحق بیکدیگر عقلا و سمعا نمیباشند بل حاکم متبوع مقتداء
اعلی و اقدم در مدارج حب میباشد لهذا درین هر دو حدیث بر صحابه تقدم علی را مکرر ذکر فرمود و تقدیم ذکر دلیل بر علو
و تقدم و عظم منزلت او بر ایشان در دنیا و آخرة میباشد حسب هذا انشاء الله تعالی **قال المصنف** وعن
جابر قال قال رسول الله ص مکتوب علی باب الجنة لا اله الا الله محمد رسول الله علی اخو
رسول الله قبل ان یخلق السموات والارض بالفی عام **ترجمه** جابر انصاری روایة کرد که حضرت
رسول ص فرمود نوشته شده بود بر دروازه بهشت که کلمه توحید و بعد و محمد رسول الله و علی برادر
و دوست پیش از پیدایش آسمانها و زمین بیک هزار سال **اقول** بهشت زیر عرش فوق سماوات هفتگانه قبل
از ارض و آسمان آفریده شده و قبل ازین مثل این در رین تشریح ذکر شد **قال المصنف** وعن ابی رافع
عن ابیه لما کان یوم احد نادی مناد لا سیف الا ذو الفقار ولا فتی الا علی **ترجمه** ابو رافع
از پدر خود روایة کرده بروز جنگ احد منادی ندا میان ارض و اسماء میکرد بنحویکه هر کافر و مسلم این صدا
از جهة سماء شنیدند که نیست شمشیری برنده و درنده کفار و مشرکان و منافقان مگر ان شمشیر ذو الفقار است
و نیست جوانی لا مثل و لا نظیر در بهادری و ثبات و شجاعة در دنیا سوای علی ابن ابی طالب **تشریح** مقام
مقتضی یک امر است بدانکه در حدیث قدسی بودن این کلمات و ندا و صدا شدن باین کلمات
در میان ارض و سما بنحویکه هر دو طرف لشکریان کافر و مسلم بگوشهای خود این صدا را بالا

بار شنیدند شکی و خلافی در صحت آن نمیباشد و از علائم و شواهد نبوت **و** علو مرتبه این شمشیر **و** این علی نیز شکی و خلافی
مسلمانان بالجمله نیست چنانچه معتمدین اهل سیر **و** تواریخ **و** مغازی نبوی در دفاتر خود ثبت و ضبط کرده
اند بلی خلاف در چند جا است **یکی** آنکه ندا کننده این کیست **یا** خود خالق بوده یا جبرئیل یا رضوان
یا ملکی دیگر از ملائکه سماوی قول ثانی مشهورتر است **دوم** این صداها در کدام جنگ شد یا در جنگ
بدر صغری یا کبری یا در احد یا در خیبر یا در جنگ خندق یا در جنگ احزاب یا حنین بحسب اختلاف
روایات علماء مغازی و سیر اقوالی دارند **لکن نزد** محققین و محصلین بطور جمع در همه این جنگها
این اصوات ظاهر شدند لهذا روایات مختلف اند **پس** عند التحصیل حاصل گردید که در همه این مواقع و مواضع
این وقوع شده **و** جمع این اقوال و روایات ممکن پس این اولی و افضل بل انسب و اقوی از اختیار
بعض و ترک بعض مع فقد الرجحان میباشد **سوم** این شمشیر ذو الفقار را یا عطیه سماوی من الله پیغمبر
آمد و بعلی در احد داد **یا** از تحائف بلقیس بود که بسلیمان هفت عدد سیف فرستاده بود یکی **ذو الفقار** از آن
میباشد یا از مواهب و عطیه سلطان حبش نجاشی مع **دلدل** **و** **سیر** یا از صفایای خیبر یا این شمشیر منبه بن
حجاج سهمی بود و پسرش عاص بسته بجنگ بدر بر آمده و بدست علی کشته شده و آن سیف را نزد پیغمبر
آورد و آنحضرت بحضرت امیر داد **یا** شمشیری است که در زمان قوم جرهم مدفون در کعبه بود یافته شد
یا بدلالة جبرئیل پیغمبر علی را یمن فرستاده تا صنمیکه از خالص و صاف فولادی ساخته بود علی آن صنم
را کوفته و کوبیده نزد پیغمبر آورده و پیغمبر از آن آهن را دو شمشیر ساخته **احدهما** ذو الفقار **ثانیهما**
مخذم پس ذو الفقار بعلی داد **و** مخذم خود بدست مبارک ایمروی از علی در مجمع البحرین شیخ طریحی است **یا** سلطان سکندریه
مقوقس یا استری دلدل نام **و** حماری یعفور نام **و** این شمشیر ذو الفقار نام مع جاریه ماریه قبطیه فرستاده
یا این شمشیر از سلطان حمیر تحفه پیغمبر را فرستاده بود و نزد کسری دو حسام صمصام و قمقام بدست
علی در جنگ احد **پس** سنان پیغمبر پاره چوبی **یا** شاخ خرمای تری بعلی داد پس آن شمشیر دو زبان
گردید **و** این شمشیر ذی الاعجاز تا قیامت باقی و بدست مهدی خون کل مشرکین و کافرین و مخالفین و
منافقین را میخورد و **پس** از تطهیر زمینها آئمه اهل البیت در قیمه بهشت میرود در این خلاف است
و اول اشهر است **ثانی** مشهور میباشد و از صاحب کشف الغمه و اربلی و نیز مجلسی و از شیخ طریحی
همین مرویست که ذو الفقار را جبرئیل از آسمان آورده **اقول** این عجب نیست زیرا که او سبحانه
قادر مطلق است اگر از سمت سماوات این شمشیر را ایجاد کرده برای قتل مشرکین و ترویج دین مبین

بفر رسید هیچ عاقل شدنی انکار نمیتواند کرد مگر آنکه شقاوة او را غلبه کرده باشد **چهارم** این شمشیر یا دو دم و دو زبان یا یکدم و یک زبان بود **دیا** بطرف سرش دو زبان بود مشهور یکدم و دو زبان بود و اگر دو دم هم باشد عیب ندارد **پنجم** در وجه تسمیه شمشیر نبی و علی بذو الفقار اهل اشتقاق و لغة و حدیث گفته اند که ذو الفقار بکسر فاء عند العامة بفتح و لغة دراوانده ماخوذ از فقره بمعنی مهره پشت و فقار جمعش **و** بقول قیبتی فقر بالکسر جمع فقره میباشد **اما تسمیه** آن بفقار برای آنکه در اصل صنعة آن از مقام قبضه تا نوک آن از نقره صافیه حلقه دار چون مهرهای پشت بلند و دمش فولاد بود **لهذا** بذو الفقار موسوم گردید و انه کان سیف رسول الله نزل به جبرئیل من السماء و کانت حلقته فضة **همچو** مروی از حضرت رضا در مجلس مامون است **و** نزد اکثر این شمشیر از نوک تا قبضه فقره دار چون مهرهای پشت بلند داشت **در نهایه** قول ابن اثیر جزری است انه کان سیف رسول الله صلعم لانه کان فیه حفر صغار حسان **تنبیه** بعد نفی لفظ الا در هر جا که میآید حاصل از آن حصر میباشد پس باین ثابت شد که جوان مردی و شمشیرے در دنیا نبود و نیست غیر علی و غیر شمشیر او **و بقولے** دم این شمشیر دندان دار چون اره بود لهذا بذو الفقار موسوم گردید و این بثبوت نرسیده والله اعلم **قال المصنف** ح ۱۴۷ وعن ابن عباس قال قال رسول الله حب علی یاکل الذنوب کما تاکل النار الحطب **ترجمه** ابن عباس روایة کرد که حضرت رسول صلعم فرمود محبة علی علیه السلم گناهان محب را میخورد چنانچه میخورد آتش هیزم را **تشریح** مقام مقتضی دو امر است **اول** این روایة را جمعی از ائمه حدیث چون دیلمی **و** ابن مغازلی و خوارزمی و ابراهیم حموینی و احمد و حافظ ابونعیم و غیرهم هر یکی باسناد خود از ابن عمر و ابوهریره و انس بلا تفاوة نقل کرده اند **ثانی** اینجا خوردن گناهان را بسوزانیدن هیزم را تمثیل حسی و مشهودی پیش کرده تا مرکوز تر در قلب سامع بشود چه افهام و اعلام معقولات بتمثیل محسوسات اوقع و اثبت در قلوب خواص و عوام میباشد **لهذا** او سبحانه در کتب منزله خود و حکماء فیلسوف مطالب عقلی را بدلائل و تمثیلات حسی بضرب المثل کرده ثبت و ضبط کرده اند یعنے حب علی ع بمنزله نار سوزنده درخشنده میباشد و گناهان بمنزله چوب هیزم است بطوریکه هیزم در دشت آتش برسد و انداخته شود بالضرورة هیزم را دفعة سوزانیده فانی میسازد همچنین گناهان مخلصان علی بحب علی سوزانیده گناهش را فانی میسازد **تنبیه** حاصل از این خبر این شد که حب علی کفاره جمیع گناهان محب علی خالص الاعتقاد را میباشد و ثبوت حب آنحضرت علیه السلم در قلب مومن صاف خالص کامل الاعتقاد موجب کل گناهان کبیره و صغیره محت میشود

ومخلصان محبان او را مواخذه الهی بر مآثم و معاصی انها ثبوت این حب مع الاعتقاد اصلا نخواهد شد چه
تواترانه مجموع همه صحاح این اخبار تواتر لفظی و معنوی همین قطعی گردید که تبعه مخلصان علی کلهم بغیر تعریض
و مواخذه انها واجب النجاة اند اللهم اجعلنا منهم بلی جواب اشکال این در حدیث حب علی الحالی خواهد آمد
انشاء الله **تذکره** قبول ولایة علی و محبة او کفاره و نوعی از توبه میباشد **تبصره** همه این احادیث
خصوصا این خبر دلالة بر عصمة علی دارد چه هر غیر معصوم جائز الخطا است و بوقوع و صدور گناه عاصی
عدو الله ملعون و ظالم میگردد و دوستی با عدو الله و با ظالم و میلان بسوی اینها منهی عنه است لقوله تعالی
یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا عدوی و عدوکم اولیاء و لقوله تعالی و لا ترکنوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار یعنی
ای مومنین مگیرید دشمن مرا و دشمن خود را دوستهای خود و ای مومنین در نیل و خواهش مکنید بسوی انانکه ظلم کردند
پس بشما میل کننده را مس میکند نار سوزاننده جهنم لهذا واجب شد که علی معصوم میباشد **اشکال** در باره
مسلمان و عمار و ابوذر چه میگوئید آیا انها را خدا و رسول دوست میدارد و بحب انها آیا امر و اخبار کرده
عموما **پس** اگر اینها معصوم اند نص عصمة انها کجا است چه عصمة امری مخفی محتاج بسمع است و آن در اینجا
بالاتفاق معدوم است **پس** لا محاله غیر معصوم میباشند و هرگاه هر غیر معصوم جائز و صادر الخطا باشند
پس خدا و رسول او چگونه انها را دوست میدارد و چگونه بمحبة انها امر مینماید و چگونه باینها جنت مشتاق باشد
و انها از اهل جنت چگونه قطعا باشند **جواب اول** چونکه خالق عالم الغیوب و القلوب بلسان نبی صادق
واجب التصدیق ما را مامور بمحبة آن سه نفر عینا گردانیده و انها را از اهل جنت هم ساخته پس از این ثابت
شد که احوال این اصحاب ثلثه ما تحت عصمة و ما فوق العدالة و عاقبة بالخیر و خاتمه انها بالایمان میباشد معلوم
خدا مبدل نمیشود لهذا این ایراد باطل شد **جواب ثانی** بقبول و اینها غیر معصوم اند و لکن در معلوم تعالی
اصحاب العدالة و الایمان تارک معاصی بوده اند پس اگر خطائی صغیره از اهل عدالة هم سر زند باجتناب کبائر
صغائر انها مکفر و محو میشوند لقوله تعالی ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیاتکم و ندخلکم
مدخلا کریما یعنی هرگاه شما اجتناب از کبائر منهیه کردید ما آنرا کفاره شما از صغائر میسازیم پس باز هم اشکال
باطل شد **جواب ثالث** چونکه این سه اصحاب بالاتفاق از شیعه و تبعه خالصه خاصه علی کامل الایمان
صحیح الاعتقاد بامامة علی تا آخر اعمار بودند و بر آن مردند و محبان علی کافة موعود بعفو گناهان عموما
هم میباشند و اینها سرگروه احبه و شیعه علی داخل در مفاد این حدیث هم اند و اگر از اینها بالفرض گناهی
هم سرزده باشد پس گناهان اینها بالاولی محترق و محو و کفاره شده بمنزله اهل تطهیر و عصمة میشوند

باز هم اشکال باطل شد **قال المصنف** حـ وعن عمر قال قال رسول الله صلعم حب علی براءة من النار ترجمه

واز عمر مرویست که حضرت رسول الله صلعم فرمود حب علی براءة نجاة از نار جهنم است **تشریح** مقام بدانکه

براءة از برء بسر و براءة بمعنی بیزاری و جدائی و خلاصی را صل میباشد و در عرف استعمال میکنند بر رقعه

محرره که متضمن عطا بچیزی یا متضمن نجاة و خلاصی کسی میباشد **تنبیه** در اخبار بسیار خاصه و عامه

مرویست که از خدا بروز قیمة براة نجاة نوشته بدست محبان و شیعیان علی داده میشود و دران براة

نجاة او از نار و از مواخذه و از گرفتگی او و اجازة و اذن و حکم در دخول او بجنت میباشد زیرا که

علی قسیم النار والجنة و والی یوم القیمة است اللهم جعلنا من شیعته و نجنا من النار وادخلنا الجنة

بحرمة النبی و الولی **قال المصنف** حـ وعن علی قال رسول الله صلعم من احبک یا علی کان مع النبیین

فی درجتهم یوم القیمة ومن مات ویبغضک فلا یبالی مات یهودیا او نصرانیا **ترجمه** از حضرت

امیر مرویست که حضرت رسول صلعم فرمود هر کس دوست دارد ترا ای علی او میباشد با انبیا در مدارج

انها بروز قیمة و هر کس بمیرد و حال آنکه دشمنی کند با تو و دشمن دارد ترا پس بلا مبالاة و بی باک بمیرد

او بر ملة یهودی یا نصرانی خارج از دین اسلام **تشریح** مقام مقتضی سه امر است **اوّل** مثل

این روایة **در فردوس دیلمی** از معاویه بن حیده روایة کرده قال النبی صلعم یا علی ما کنت ابالی من مات

من امتی وهو یبغضک مات یهودیا او نصرانیا پیغمبر صلعم فرمود ای علی من بی باک میگویم هر کس از امت

من بمیرد و او معاند و مبغض تو باشد یهودی یا نصرانی خارج از اسلام میمیرد یعنی هیچ اورا دعواء اسلام

و عمل بکارش نیاید چنانچه ابلیس و طائفه خوارج را اعتقاد بتوحید و اعمال صالحه بکار انها نیامدند **دوم**

محب طبری و ابن حجر مکی نیز روایة کردند من ابغضنا اهل البیت حشره الله یوم القیمة

یهودیا وان شهد ان لا اله الا الله یعنی پیغمبر فرمود هر کس دشمن دارد ما اهل بیت نبوة و عصمة را حشر

میکند خدا آن مبغض را بروز قیمة یهودی اگرچه او بر شهادة توحید کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله

مرده باشد **دیلمی** در فردوس روایة کرده قال صلعم یا علی ان الله تعالی زوجک فاطمة وجعل صداقها الارض

فمن مشی علیها مبغضا لک مشی حراما یعنی ای علی خدا بنکاح تو آورد حضرت زهراء را و مهرش گردانید کل

زمین پس هر کس بر زمین رفتار کند و او مبغض تو باشد رفتار او حرام بر زمین میباشد و **دیگر**

تفسیر شواهد التنزیل حاکم ابو القاسم حسکانی از ابو امامه باهلی در تفسیر آیه مودة روایة

کرده ان رسول الله صلعم قال ما معناه ان الله تعالی خلق الانبیاء من اشجار شتی و خلقت انا و علی من شجرة

واحدة انا اصل تلك الشجرة وعلي فرعها والحسن والحسين ثمرتها وشيعتنا اوراقها من تعلق بغصن منها

يجوز ومن مال عنها سقط في النار ولو عبد الله بين الصفا والمروة الف سنة ثم الف سنة ثم الف

سنة حتى يصير كالشن البالي ولم يدرك حبنا لاكبه الله في النار ثم تلا هذه الاية حاصل آنکه پیغمبر

فرمود همه انبيا از درختهای متعدده متفرقه مخلوق گردیدند ومن وعلی از یک درخت آفریده شدیم ومن اصل

وبیخ آن درختم وعلی فرع وتنه آن درخت وحسنین میوه آن وشیعه ما اهل بیت ورقها وبرگهای آن درختیم پس

کسی از صحابه وامت تعلق گیرد وبدست آرد ورقی یا شاخی از آن درخت هر آئینه میگذرد از صراط وهر کس

که میل از آن درخت بسوی غیری کند ساقط میشود ومی افتد در نار جهنم واگر بنده عبادة خدا با همه شرائط

میان صفا ومروه در مکه هزار سال پس هزار سال کند تا آنکه مانند مشک کهنه خشک پوسیده گردد در عبادة

خدا ودرک محبة ما اهل بیت نبوة وعصمة نکرده باشد هر آئینه میاندازد خدا آن عابد غیر محب اهل بیت را بطرف

روی در نار جهنم وهیچ اعتقاد وعبادتش چون ابلیس بکارش نیاید **ثانی** در اینحدیث اثبات کرد که محبان

آل محمد را درجه انبیا در آخرة وبا انها میباشند سبحان الله مخلصان محبان علی وآل او را مساوی مدارج

انبیا وبا انها برابر میباشد **ثالث** در اینجا تصریح کرد که مبغض علی وآل او یهودی یا نصرانی بمیرد وهیچ چیز از

توحید وعبادة وتلاوة اصلا چون ابلیس بکارش نیاید **در عرائس ثعلبی** در قصه اصحاب کهف روایت

کرده که جمعی از علمای یهود از حضرت امیر ع از اسماء وعدد وحالة اصحاب کهف بالتفصیل پرسیدند پس از آن

پرسیدند ما یقول القسرة في صفيرة قال يقول اللهم لعن مبغضي محمد وال محمد یعنی قسره یعنی فاخته چه

میگوید حضرت امیر فرمود که لعنت میکند بر دشمنان محمد وآل محمد باینجا رسیده سه علمای یهود از آنها اسلام

آوردند **تبصره** وبغور ملاحظه کن که لفظ من در حدیث تنکیری عام است پس مبغض علی مخالف علی هست

چه قرابتی چه صحابی باشد این توعید عینی بآو آمده **پس** هی سعادة آنانکه بر ولایة آل محمد برقرار اند وبر آن

عمر بگذارند وبر آن بمیرند اللهم امتنا واحشرنا وذرياتنا والمؤمنين على ذلك جميعا **اشکال** چه سبب است که

اعتقاد توحید ودین وتصدیق نبی وکتاب وعمل وعبادتش هیچ بکارش نیاید ومبغض علی یهودی یا نصرانی

خارج از اسلام بمیرد اگرچه وقت موت بر شهادة لا اله الا الله مرده باشد **جواب** چونکه هر شیء ابتدائی و

انتهائی لازم دارد ودین اسلام مرکب است تصدیق واعتقاد کل آن دین ابتدایش توحید مع لوازم

او ونبوة مع لوازم او ومعاد مع لوازم او وغایته ونهایتش اعتقاد وتصدیق بنا حالها بامامة وولایة

ائمه اهل بیت نبوة وعصمة است **پس** امامة وولایة انها خاتمه مکمل دین ومتمم نعمة ایشان وخوشنودی

رب العالمین است بمصداق الیوم اکملت لکم دینکم الخ آخر همه تکالیف الهی نازل امامت شد پس تصدیق
امامة اینجا عام مستلزم تصدیق ماسبق از معاد و قران و دین و نبوة و توحید مع لوازم انها میباشد
پس تخلف و انکار و خلاف اینها موجب انکار همه انها است چون سجده آدم موجب تصدیق نبوة و بدین
و توحید و معاد بود بمحض تخلف و انکار از ان سجده نفاق و کفر باطنی ابلیس ظاهر و ثابت گردیده **هذا**
هیچ چیزی بکارش نیامده ملعون ابد گردیده هکذا ابلا تفاوت اینجا میباشد تدبر تبصر **قال المصنف** ح ۱۷

وعن جابر قال قال رسول الله ان الله تعالی جعل ذریة کل نبی فی صلبه وجعل ذریتی فی صلب علی ابن ابی
طالب **ترجمه** جابر روایة کرده که حضرت رسول ص فرمود تحقیق خدا گردانید و افرید ذریه هر نبی از بدایة
دنیا تا نهایه در پشت او و گردانید و افرید ذریه مرا در پشت علی پس فرزند او ذریه منست علینا و بهم انها
تا قیمه ورثه من اند **تشریح** مقام بدانکه مثل این بسیار اخبار مع التصحیح مستندین ائمه محدثین چون
ابو یعلی و طبرانی و حاکم مع التصحیح و دیلمی و ابن حجر مکی و طبری و دیلمی و غیرهم از اجله مفسرین در ذیل آیه مباهله
ابنائنا و ابنائکم روایات کردند قال النبی کل بنی انثی و فی اخری کل بنی ام ینتمون الی عصبته الا ولد فاطمه

فانا ولیهم و انا عصبتهم **در صواعق** روایة کرده قال النبی و کل ولد فان عصبتهم
لابیهم ما خلا ولد فاطمه فانی انا ابوهم حاصل معنی احادیث آنکه پیغمبر ص فرمود که اولاد هر دختر و پسر
منتهی در نسب میشوند بسوی قبیله پدری خود سوای اولاد فاطمه زهراء چه تحقیق من ولی انها و قبیله منتهیه
انها و پدر انها میباشم **تنبیه** این خاص از خصاص خاتم الانبیا میباشد که اولاد علی و فاطمه وارث
نبوی و نبی وارث انها الی القیمه بنص قران ابنائنا و ابنائکم **وحدیث** الحسن و الحسین ابنای
و امثال آن میباشد **وایضاً** بجهة فقد و عدم والد بالذات خاصه عیسی بن مریم هم است لهذا عیسی
را از جانب مادرش مریم از اولاد ابراهیم و نوح در قران شمرده شده فی قوله تعالی حکایة عن ابراهیم من

ذریته داود و سلیمان و ایوب و یوسف و موسی و هارون و کذلک نجزی المحسنین و زکریا و یحیی و عیسی
و الیاس کل من الصالحین پس در اینجا عیسی را از جانب مادر از ذریه ابراهیم و نوح و آدم شمرده پس اینهم
از خصائص علی و آل او میباشد **حکایت مناظره** شعبی تابعی با یوسف حجاج اموی مبغض آل
نبوی علماء سیر و مناقب منهم ابن طلحه شافعی در مطالب السئول ذکر کرده حاصل آنکه شعبی همه
در محافل و مشاهد ذکر میکرد که بنی فاطمه کلا اولاد رسول صلعم و از خصائص آنحضرت میباشد و بسیار
مردم خلیفه حجاج را این مذاکره شعبی رسانیدند چونکه اعلانی دشمن آل محمد بود لهذا بسیار

آمده پس با مر او شعبی را گرفتار کرده نزد حجاج حاضر ساختند و بکمال غضب و غیظ بدون جواب سلام و بلا تعظیم متوجه شعبی
شد که مرا مقوله تو در غیظ و غضب بر تو آورده که اولاد علی و فاطمه را اولاد رسول میدانی و اعتقاد داری این جهل
تو پیدا شده و در تعنیف بسیار تشدید در محفل قراء و علماء و امناء بر شعبی کرد و این گویا بطور لاجواب ساکت ماند تا انکه شعبی
گفت ای امیر چه کلامی تو مشابه کلام جهال از کتاب الله و سنت رسول الله پیدا شد حجاج گفت مثل من
اینچنین میگوئی شعبی گفت ای امیر ایست قراء و علماء بکتاب الله و سنت رسول الله همه میفهمند و میدانند
که آنچه من میگویم غیظ آن ملعون اکثر و اشد بر شعبی شد چطور و تو ندا و خطاب میکنند بندگان خود را یا بنی آدم و یا بنی اسرائیل
و ابنی ابراهیم و نوح شمرده عیسی را فی قوله ومن ذریته داود و سلیمان و ایوب الی قوله و زکریا و یحیی و عیسی
و الیاس کل من الصلحین یا حجاج اینجا عیسی را در انتساب با دم و نوح و اسرائیل و با براهیم شمرده بکدام
پدریته و عیسی را بالضرورة پدری نبود و او را بغیر انتساب دختری مریم آیا پدری هست و اولاد علی و فاطمه
را هم خدا در آیه مباهله ابنائنا و ابنائکم از اولاد رسول گردانیده آیا اولادی دیگر آنحضرت را غیر
اینها باقی بود و در این مباهله داخل غیر اینها را کرده و پیغمبر بحسن فرمودن ابنی هذا سید و الحسن
و الحسین ابنای و فرمودن ان الله جعل ذریة کل نبی فی صلبه و جعل ذریتی و ولدی فی نسل علی و فاطمة پس
حجاج ملعون باین منفعل و مبهوت در مجلس گردیده از قتل شعبی اراده خود را بر گردانید تذکره
پس در اینجا مباحث عالیه فقهیه مستنبط میشود پاره از انها در کتب شیاه الساده ضبط گردیده اند در
صواعق گفته قال جمع من محققی ائمتنا ان من خصائصه ان اولاد بناته ینسبون الیه فی الکفائة
و غیرها حتی لا یکافی بنت شریف ابن هاشمی غیر شریف و اولاد بنات غیره انما ینسبون لا بائهم لا الی
ابا ء امهاتهم انتهی تنبیه بنقل ابن حجر مکی که نزد محققین ائمه اهل سنت که اولاد دختر آنحضرت
اولاد خود آنحضرت و منسوب بسوی او در کفائیه اند و غیر آن از خصائص و لوازم آنحضرت پیدا شده
لهذا پسری هاشمی کفو بنات فاطمی و علوی غیر شریف علوی و فاطمی نمیباشد پس بنا بر این برای همین عدم
وجود کفائیه حضرت رسول م رد خطبه ابوبکر و عمر و غیرهم از اکابر صحابه و قرابه هاشمیه درباره سیدة النساء
فرموده تبصره هرگاه این ثابت شده پس بنا بر همین جمعی از اجله ائمه سنیه منهم همین ابن حجر در
صواعق آورده که علی رد خطبه عمر درباره دختر ام کلثوم فرموده و قال بل صح عن عمر انه خطب ام کلثوم
من علی فاعتل بصغرها و بانه اعدها لابن اخیه جعفر صحیح و ثابت شد از عمر خطاب که بتحقیق ا د
خواستگاری ام کلثوم از حضرت امیر کرد پس حضرت امیر اعتذار و تعلل بصغر او نمود و فرمود

که من دختران خود را برای عبدالله و محمد پسران برادر خودم جعفر آماده و منسوب کرده ام

و در حدیث متفق علیه نبوی است لا ینبغی الخطبة علی خطبة المسلم یعنی سزاوار نیست

که احدی بر خواستگاری برادر مسلم خود بماند **در صواعق** و بیهقی و دارقطنی با سانید رجال خود

از اکابر اهل البیت روایة کرده اند ان علیا عزل بناته لولد اخیه جعفر فلقیه عمر فقال له یا ابا الحسن

انکحنی ابنتک ام کلثوم بنت فاطمة بنت رسول الله فقال علی ع قد حبستهن لولد اخی جعفر یعنی

حضرت امیر جدا نهاده بود یعنی نسبت کرده بود دختران خود زینب و کلثوم را برای عبدالله و

محمد پسران برادر خود جعفر طیار پس از نسبت انها با نها غرض اصلی در عزلت و حبس انها رد خواستگاری

دیگران بوده مع ذلک **پس** عمر خطاب خواستگاری کرد و گفت ای ابو الحسن علی بنکاح من بیارد

دخترت ام کلثوم بنت فاطمه بنت پیغمبر را پس حضرت امیر ع فرمود ای عمر بتحقیق دختران خود را حبس

کرده ام بنسبت انها با پسران برادرم جعفر طیار و اصح و اثبت آنست که عقد عمر با دختر علی و فاطمه

ابدا و اصلا واقع نشده و انچه واقع شده او با دختر ابوبکر ام کلثوم واقع شده و بشبهه هم نامی بنا

بدختر علی گردیده و بران مسانید کتب سیر و تواریخ اهل سنت ناطق اند چنانچه **از ابن ماجه**

و ابو داود از محدثان اهل سنت مرویست اعلم ان المسماة بام کلثوم اثنتان احدیهما ام

کلثوم بنت الراهب و ثانیهما ام کلثوم بنت علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه فوقعت نکاح

ام کلثوم بنت علی مع محمد بن جعفر الطیار و وقعت نکاح ام کلثوم بنت الراهب مع عمر بن الخطاب

یعنی بدانکه بتحقیق زنی که نام او ام کلثوم بود انها متعدد بودند **احدیهما** ام کلثوم دختر راهب

ثانیهما ام کلثوم دختر علی پس نکاح ام کلثوم دختر علی با برادرزاده او محمد بن جعفر طیار واقع شده

بود و نکاح ام کلثوم دختر راهب با عمر بن خطاب **و** بغیر ام کلثوم علی ام کلثوم های متعدده بودند

هذا اعلام سنیان معلم کرده اند **پس** این نکاح عمر را با یکی از انها نقل کرده و اگر این واقعیتی هم داشت

البته علما سیر اختلاف کثیر در نکاح ام کلثوم زوجه عمر نمیکردند **و اگر** با کدامی از انها بوقوع

آمده باشد **پس** او غیر دختر علی میباشد و رواة و مدعیان علماء را اشتباه در این واقع

شده که با این ام کلثوم نکاح شده حاشا و کلا یا عمدا حمل کردند بر این قادحان عوام شیعه

ببندند **ثالثها** ام کلثوم دختر جرول خزاعی زوجه عمر دو پسری از و زید اصغر و عبیدالله

بالتصغیر نام بودند بیوم حدیبیه عمر او را طلاق داده **و** این زید و مادرش در عهد معاویه بیکوقت

مردند رابعها ام کلثوم دختر عقبه بن ابی معیط بود که عمر او را بعد طلاق او این ام کلثوم خزاعی را
در نکاح خود آورده و این تا مرگ با عمر بود خامسها ام کلثوم جمیله دختر عاصم بن ثابت زوجه
عمر بود و از او پسری نام عاصم بن عمر بود ذکره فی تاریخ الخمیس و شهاب الدین دولت
آبادی حنفی از علماء سیر بود ثبت کرده که در وقت خلافت عمر ام کلثوم دختر حضرت فاطمه صغیره
بعمر چهار ساله بود و عمر در شصت سالگی زیاده چگونه نکاح دختر صغیره نماید و چگونه مرد پیر را اقارب
دختر قبول کنند و کی گذاره مابین ایشان شود و مع ذلک از صحاح محدثین اسلام صریح واضح
است که زینب بعبد الله و ام کلثوم بمحمد بن جعفر در نکاح منسوب بودند و متفق علیه است حدیث
است چنانچه در بخاری و مسلم و غیر ایشان با اسانید منضبط و ثابت است قال النبی لا یخطب احدکم
علی خطبة اخیه یعنی نهی فرمود پیغمبر بصحابه و امت که احدی خواستگاری برای نکاح خود نکند بر
خواستگاری برادر مومن دیگر لهذا مشهور در فقها صحابه و تابعین و امت الی حین هذا این نهی
تحریم خواستگاری بر خواستگاری است ثم مع صغر سن ام کلثوم و انتساب و بمحمد بن جعفر چگونه در عموم بلکه
مرتکب چنین خواستگاری شده پس در فتح الباری شرح صحیح بخاری چنین تحریر نموده که ان علیا لما
ابی عن نکاح ابنته بعمر لصغرها لم یکن یقبل منه ذلك العذر حتی الجائه یعنی بتحقیق هرگاه علی
انکار از قبول نکاح دختر خود بعمر کرد بجهة عذر صغر و نسبت او و عمر از او هرگز قبول نکرد آن عذر
را تا آنکه او را ملجا و مضطر و لاچار گردانید نزد محققین این از معرض اعتبار معزل و ساقط
است و دعواء وقوع این نکاح محض خطا و غلطی رواة مدعیان است اصح و اثبت همان است
که ابن ماجه و ابو داؤد در رؤس المحدثین گفته اند ثالثها ام کلثوم دختر عمرو بن جرول خزاعی مادر
زید اصغر و عبید الله پسران عمر خطاب بودند و نکاح او با عمر در جاهلیت واقع شده بود و
بنزول آیه ولا تمسکوا بعصم الکوافر در مقام حدیبیه بوقت مصالحه این ام کلثوم را بجهة اختیار
کفر او طلاق داد و میگویند پس این دو پسر عمر زید اصغر و عبید الله مصغر نه در صحابه و نه در
تابعین معدود اند چه این ام کلثوم و پسرش زید در عهد معاویه یک وقت مردند عقبی
از ایشان باقی نمانده و این را در کتاب کامل ابن اثیر و در اصابه ابن حجر و در تاریخ طبری و امام فخر
رازی در ذیل آیه بالا و در اسماء الرجال مشکوة عبد الحق دهلوی و ازالة الخفاء شاه ولی الله
و غیرهم جم غفیری نقل کرده اند و در اصابه در نصف آخر آن در ذکر صحابیات آنچه گفته است

و ام کلثوم بنت عمرو بن جرول الخزاعی کانت زوج عبید اللہ بالتصغیر ابن عمر الخطاب و قد ذکرها
فی البخاری غیر مسماۃ و ان عمر طلقها لما نزلت آیۃ و لا تمسکوا بعصم الکوافر و سماها الطبری و قال تزوجها
بعد طلاق عمر ابو جہم بن حذافہ و در کامل و رج ۲ در ذکر اسماء اولاد عمر عبید اللہ را بتصغیر
نشمردہ کانت امہ ام زید الاصغر ام کلثوم بنت جرول الخزاعی و کان الاسلام فرق بینها و بین عمر
فطلقها یوم الحدیبیہ **رابعها** ام کلثوم بنت عقبہ بن ابی معیط را عمر خطاب بعد طلاق ام
ام کلثوم خزاعیہ با این ام کلثوم دختر عقبہ عمر نکاح کرده و زوجہ عمرو عاص بود و از و گریختہ
با دو برادر خود عمارہ و ولید بمدینہ نزد پیغمبر آمدند و اقربای این ام کلثوم بحسب شرط
صلحنامہ این ام کلثوم مع دو برادرش واپس خواستند پیغمبر عمارہ و ولید را سپرد ایشان کرد
اما **ام کلثوم** را بود را واپس ورد با ایشان نکرده در جواب ایشان فرمود کہ شرط رد در مردان
بود نہ در زنان **و بروایت ضحاک** و کلبی فرمود کہ شرط چنین بود کہ اگر بحالت کفر نزد ما کسی
بیاید چہ مرد باشد چہ زن او را واپس خواہیم کرد و اگر مسلمان شدہ آمدہ پس او را واپس نمیدہیم
لهٰذا ام کلثوم را رد نکرد **پس** این ام کلثوم بنت عقبہ را بعد صلح حدیبیہ در نکاح خود در آورد
تا وقت مرگ نزد عمر بود و این واقعہ را جمعی دیگر از ائمہ سیر و تفسیر و حدیث منہم **امام رازی**
در تفسیر آیہ و لا تمسکوا بعصم الکوافر **و در شرح بخاری** قسطلانی در ج ۳ مطبوعہ بمبئی
ص ۷۶ و مطبوعہ نولکشوری ج ۸ میباشد **خامسها** در تاریخ خمیس ج ۲ در تعداد اولاد و
زوجات عمر خطاب بالتفصیل آوردہ و عاصم کہ از اولاد صلبی عمر از ام کلثوم است و عبادتش و را خر است
و عاصم امہ ام کلثوم جمیلہ بنت عاصم بن ثابت **سادسها** ام کلثوم دختر ابو بکر و مادرش
حبیبہ بنت خارجہ و مادرش نصرانیہ بود و این بعد مردن ابو بکر پیدا شدہ و عائشہ او را ام کلثوم نام
نهادہ مذکور در اصابہ و تاریخ الخلفا و صحیح مسلم و موطا و کنز العمال و کامل ابن اثیر و در اسما
رجال المشکوۃ عبد الحق میگویند کہ عائشہ خواہر عبد الرحمن و اسماء خواہر عبد اللہ ابن ابو بکر بودند
و اسماء بزرگترین ہمہ دختران ابو بکر بود و خوردترین اولاد ابو بکر ام کلثوم و مادرش حبیبہ دختر
خارجہ نصرانیہ بودہ **و در کامل** گفتہ عمر خطاب خواستگاری او کردہ بود و ام کلثوم انکار کرد
از نکاح او و گفت کہ او مردی بدخوی و بدروی و تند مزاج است نہ گیرم و بال میشود پس عائشہ
عمرو عاص را طلبیدہ و گفت کہ بہر حیلہ بتوانی عمر خطاب را ازین **نکاح** سرگردان ۰

پس بحیله ابن عاص عمر از نکاح دختر ابوبکر گذشت **سوال** پس در تولد زید بن عمر از ام کلثوم
چه میگوئید **جواب** اگر امر نکاح ام کلثوم صحیح و اثبات شود پس آن زید نام پسر عمر از همان ام کلثوم
بنت راهب بوده باشد **و علما سیر** میگویند که آن زید و مادرش در زمانه معاویه یکوقت مردند
و حضرت ام کلثوم بنت علی با حضرت سید الشهداء در کربلاء بالاتفاق زنده بود **و بعد** از مردن شوهرش محمد بن جعفر
و بعد از مراجعة او از شام و بعد موت خواهرش حضرت زینب با شوهرش عبد الله جعفر نکاح
دیگر کرد بالکل او را اولادی نشده **اشکال** بنابر قول شیخ محجر چگونه زینب بنکاح عاص و ام کلثوم
و رقیه بنکاح عثمان آمدند چه این هردو کفو این بنات رسول الله نبودند زیرا که بالاتفاق اینها اموی
غیر هاشمی بودند **جواب اول** در انتساب این سه بنات الی النبی علما انسابیه را اختلاف است
امّا بنابر احد الاقوال اشکال بالاصالة ساقط شد که اینها دخترهای خدیجه کبری **یا** دختران هاله خواهر
خدیجه **یا** دختران لا وارث ربیبهای پیغمبر بودند و همین از احد دلائل اینطائفه بر عدم انتساب
اینها بالاصالة میباشد شاید نزد ابن حجر همین قول موثق باشد **جواب ثانی** بنابر ثانی القولین
که از اولاد صلبی انحضرت بودند **امّا** باجماع امت بمرتبه سیده نساء العالمین و در آیه تطهیر و در آیه
مباهله و در فضائل با حضرت زهراء مساوی نبودند و حضرت زهراء صدیقه محدثه معصومه مطهره
افضل کل زنان دنیا و اخرة بود و عقد معصومه و مطهره با غیر معصوم جائز الخطایا جایز نمیباشد۔
چنانچه دلیل آن ذکر شد و قریشی قوم شریفی در عرب میباشد لهذا ابا انها عقد اینها جایز بوده پس
واقع گردیده **جواب ثالث** جایز است که در بدایة اسلام که کفو را با غیر کفو ذاتی نکاح جایز
بوده باشد و مصرحش قول عمر خطاب است که زن عرب بغیر عرب عجم را و قرشیه بغیر قرشیه و اعلی با دنی
بنکاح نباید چه نزد این طائفه مراد از کفو اتحاد ذاتیه میباشد **قال المصنف** ح ۱۸ و عن علی المرتضیٰ
قال رسول الله کف علی کفی **ترجمه** از حضرت مرتضی علی روایة کرده که رسول کف دست علی کف دست
من است **قال المصنف** ح ۱۹ و عن ابی بکر قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم یا ابا بکر کفی و کف علی
فی العدل سواء **و** بروی فی العدل یعنی ابوبکر صدیق روایة کرده که حضرت رسول مخاطب
بمن فرمودای ابوبکر کف دست من و کف دست علی در عدل و نصفة مساوی بلا تفاوت و بغیر
فرق میباشد **و** در روایة دیگر دست من و علی مساوی انده **تشریح مقام** مقتضی دو امرا
اولها کف بکیف کفه بفتح اول و تشدید فاء مابین زند و بیخ انگشتان آنچه از پهنائی باشد

و بر کل دو شئ در مثل بر پنجه دست و بر پلهٔ ترازو هم اطلاق میشود **ثانیها** عدل از عدل بعدل عدلاً فهو عدل
او عادل بمعنی میان رفتار و گفتار و کردار نیک بغیر افراط و تفریط میانه حالة باشد **و** نقیضش جور رد
ظلم است و رجل عدل و قوم عدول میگویند یعنی مردمان با انصاف و عدالة پیشه میان رفتار و کردار
میباشند و رجل عدول بمعنی از حق و از راه برگشته میباشد **و** فرق میان اینها و عدل بصله عن میباشد
چنانچه عدل عن الطریق عدولاً میگویند **و** عدیل مثیل و نظیر بمعنی مساوی است **و** در اصل لغة و
اشتقاق عدل بمعنی وضع شئ در موضع خود دست بخلاف ظلم **اما در شریعة** عدالة اسم حالتی
میباشد که بملازمة شریعة شخص را ملکه نفسانی ناشی شده لهذا ترک اوامر و فعل مناهی و خلاف
احکام شریعة و دیانة و خلاف مروة و فعل کبائر و اصرار بر صغائر مهما امکن دانسته و عمداً نمیکند
علی الاصح **تنبیه** در اینجا آنحضرت مرتبه عدالة خود و علی بالسویه مثل خود با ابوبکر بیان کرد چه بر عدالة مماثلة و کسی که
بنی معصوم بشهادة بد هد بیان او عادلی واقعی در ظاهر و باطن است و عدالتیکه در ظاهر و باطن ثابت
در شخصی بگواهی بنی معصوم شد او معصوم میباشد و آنکس که عادل معصوم است او مطاع متبوع
اقدم در همه امور و احکام دین و دنیا است **پس** از و اصلاً و ابداً ظلم و جور و فسق و تعدی و بی انصافی
و ترک اوامر و فعل مناهی بوقوع نمیاید **بلی** در اظهاران با ابوبکر خاصة لم باطنی منع و قطع عذر ابوبکر
در تقدم او بر علی میباشد تدبر و تبصر یعنی هر کس که دست بیعة بعلی ندهد او دست بیعة خود از دست
بنی بر آورد **و در بعض** کتب مغازی آورده اند که دروازه خیبر از هفت جوش **یا** از فولاد خالص
بود و چهل نفر شجاع در گردانیدن و بندن او مقرر بودند پس از فراغ از جنگ خیبر و تقسیم غنیمت خیبر پیغمبر
امر بعلی فرمود که این در را میان صحابه نیز تقسیم کن بالسویه پس ید الله آن در فولاد را پنجه خود چون
موم بریده بهر یکی از صحابه یک یک گلوله داد **و** منافقان گمان کردند که بالسویه بلشکر این منقسم ابداً
نشده آخر یک جا همه انها را توزین باهم کردند یک سر موی در همه انها تفاوتی نیافته منافقین منخجل شده
تعجب بسیار میکردند از تسویه او زان سهام کلاً و از گداخته شدن فولاد در دست ید الله علی ابن ابی
طالب علیه و آله السلم **قال المصنف** و عن معاذ قال قال رسول الله صلعم حب علی حسنة لا یضر معها
سیئة و بغضه سیئة لا ینفع معها حسنة **ترجمه** معاذ بن جبل روایة کرده که حضرت رسول صلعم فرمود
حب علی نیکی هست که ضرر نمیرساند بوقوع با حصول آن هیچ نوع گناهی و بدیی محب را **و** بغض و عداوة
و دشمنی علی گناهی است که فائده نمی بخشد و نفع نمیرساند بحصول آن بغض هیچ نوعی نیکی و عمل صالحی

وعبادتی دشمن علی را **تشریح** مقام مقتضی یک امر است **اول** اینحدیث را ابن مغازلی و دیلمی در فردوس و خوارزمی در مناقب خود و ابراهیم شامی در فرائد و امام حافظ ابونعیم در منقبة المطهرین و حلیة و امام احمد بن حنبل در مناقب اہل البیت و مناوی در کنوز از حذیفه یمانی و سلمان فارسی و معاذ جبل و جابر انصاری و ابن عباس باسانید خود بلا تفاوت و بلا تبدل الفاظ بتواتر لفظی روایة کردند پس حجیة اینحدیث قطعی گردید **در صواعق** در نزول

ایه خیر البریه روایة کرده که وقت نزول آن پیغمبر فرمود بعلی خیر البریة انت وشیعتک تاتی انت وشیعتک یوم القیمة راضین مرضیین ویاتی عدوک غضابا مقمحین **در حدیث دیگر**

از ام سلمه روایة کرده قال النبی یا علی انت واصحابک فی الجنة انت وشیعتک فی الجنة یعنی پیغمبر فرمود ای علی بهترین اہل زمین تو ئی و شیعه تو اند و خواہی آمد روز قیمة تو و شیعه تو بحالیکه راضی و مرضی خدا میباشید و میایند دشمنان تو بحالیکه انها خشمناک و انها سرنگون میباشند

اشکال عقل اطمینان ندارد که ہیچ نوع گناہی ضرر بحب علی اصلا نمیرساند و بغض علی ہیچ قسم از انواع اعتقادات و عملیات صالح و عبادات و معارف ربانیه نفع نمیرساند و از عقاب خلاص نسازد و چگونه عقل باور نماید که شیعیان و محبان علی بمحض محبة علی مدة الاعمار خود ہمه اقسام کبایر و صغایر و ترک اوامر و اعمال و عبادات نموده بدرجات انبیا و علماء و شهدا بلا مواخذه برسند **جواب اول**

محبة ائمه مستلزم تصدیق امامة آل محمد از اصل اصول دین و اعظم امر است زیرا که امامة اینها خاص است **پس** ہر خاص مستلزم تحقق عام قانون عقلی در عقلاء مقرر است پس با ینجهت اعتقاد و تمسک بامامة انها بلا فصل مستلزم تحقق و تصدیق معاد مع لوازم آن و نبوة مع لوازم آن و عدل و توحید تعالی مع لوازم آن میباشد لهذا در قرآن آخر ہمه اصول و اوامر و احکام تعالی نازل شده **پس** این مکمل و متمم دین و نعمة اخروی ہمه است پس محبة ائمه اطہار از لوازم امامة اصلیه اصولیه میباشد لهذا مقر امامة و محب انها ہیچ قبحی قدح و ضرر نمیرساند **وایضا** مبغض انها ہیچ نیکی بکار نمیاید زیرا که اعظم اصول دین را تارک و کافر و منکر شده **و بغض** انها برای ہمین از اعظم کبایر و اکبر مناہی کفر کل میباشد تدبر تبصر **بلی** اقرار بخلافة ائمه اطہار که مکمل دین اسلام و متمم نعمة دین و دنیا معا ہست پس محبة انها موجب و مستلزم اعتقاد بحقیقة خلافة انها بلا فصل میباشد **تبصره** بعد اقرار بامامة انها بالاعتقاد و محبة انها چون بحر محیط دین و ایمان او میباشد **پس** قذر و خبث

وچرک پلید و منافی با بحر محیط میرسد مستهلک میشود و هیچ تغیر و ضرر بحر محیط ایمان و نمیرسد اما عناد و دشمنی انها مستلزم انکار امامة ایشان و انکار امامة انها انکار کل دین است چنانچه ابلیس را مع تصدیق توحید الٰه بترک یکسجده آدم تصدیق و عبادات و تبتیه آتش همه باطل شد و بکارش نامد همچنین دشمنی و انکار علی و ائمه چون کره آتش درخشان و شعله زنان میباشد پس هر قدر که آب نیکوئی اعمال باین کره آتش شعله زن پاشیده شود اورا نفع نمی بخشد و اطفاء نمیکند **جواب ثانی** چونکه تصدیق امامة و محبة علی و ائمه اهل البیت کمال دین و هر کس اکه ایمانش کامل و تمام بود او از اعاظم حسنات است **پس** حسنات کفاره سیاٰت او میشوند۔ لقوله تعالیٰ ان الحسنات یذهبن السیئات پس باین جهة محبان علی را معاصی ضرر نمیرساند چه محبة انها بعد تصدیق انها از اعظم حسنات میباشد **جواب ثالث نقلی** پس او از قران بایه کریمه مودة فی القربی تا و من یقترف حسنة نزدله فیها حسنا باجماع امت در مودة ال محمد نازل است **واما سنت** پس از ان دفاتر دنیا مملو و مشحون است منجملة ان الحدیث **و** حدیث حب علی برائة من نار است **قال المصنف** رحمه الله

وعن محمد بن الحنفیة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله تعالیٰ جعل علیا قاید المسلمین الی الجنة بیده یدخلون الجنة وبیده یدخلون النار وعدوه یعدون یوم القیمة قلنا کیف ذلك قال قال علیه السلم محبته یدخلون الجنة وببغضه یدخلون النار

ترجمه از محمد بن حنفیة مرویست که حضرت رسول فرمود بحقیق خدا گردانید علی را پیشرو مسلمانان و پیش برنده مسلمانانرا بسوی جنت در حضرة بدست علی مومنین داخل جنت میشوند و بدست انحضرت عصاة و کفار و مخالفان او ببغض و دشمنی او داخل نار جهنم میشوند **و** بنام او محسوب و معدود یا اماده بنجاة باشند بروز قیمة صحابه گفتند این اعداد چگونه خواهد بود پیغمبر فرمود که محبت علی اهل اسلام داخل جنت و بغض او داخل نار خواهند شد **تشریح** مقام مقتضی یک امر است **اول** قاید فاعل از قاد یقود قودا و قیادا بمعنی پیش برنده و پیش کشنده شتر چون امیر لشکر پیش رونده و چوپان پس رنده مواشی میباشد **و** از اینجا در این حدیث و در دیگر امده علی قاید الغر المحجلین الی الجنة یعنی علی پیشوای اهل جنت و پیش رونده و پیش برنده انانکه دست و پاهای انها نورانی بنور سفید از شیعه او میباشند **تنبیه** در اینجا اشاره بدو امر است **اول** اینکه اتباع و شیعه علی ناجی اند اگرچه عاصی باشند و مخالفان او ناری اند اگرچه قایم اللیل و صایم النهار باشند چنانچه **در صواعق** از اهل البیت روایة کرده ان اهل شیعة یخرجون من قبورهم یوم القیمة علی ما بهم من العیوب والذنوب وجوههم کالقمر لیلة البدر **ایضا** سخاوی روایة کرده

قال النبی یا علی ان شیعتنا یخرجون من قبورهم یوم القیمة الخ یعنی ای علی شیعه ما
در قیمة از قبرهای خود برمیاید با جمیع گناهان وعیبهای خود وروهای شان منور درخشنده چون
ماه چهاردهم میباشند ایضا سخاوی وصاحب صواعق روایة کردند قال صلعم علی ان الله قد
غفرلک ولذریتک ولولدک ولاهلک ولشیعتک ولمحبی شیعتک فابشر فانک الانزع البطین
یعنی پیغمبر فرمود ای علی بتحقیق خدا البته امرزید مر ترا ومر ذریة ترا واولاد ترا واهل بیت ترا
وشیعه ترا ومحبان ودوستان شیعه ترا پس بشارت باد تو که تو انزع البطین هستی سوال معنی لا
نزع البطین چه میباشد جواب اول انزع عبارة است از انکس که موی پیش سرش نروئید باشد
اما البطین بمعنی مفعول انکس که ممتلی البطن وشکم بسیط باشد تنبیه بنابراین جمعی از اهل سیر آورده اند
که حضرت امیر را بالای سر پیشانی مبارک از حلقه موی سر نداشت و انحضرت بسیط شکم بود جواب
ثانی نزد جمعی وهمان مروی در فردوس الاخبار وصواعق است المنزوع من الشک بطین
من العلم یعنی بر آورده شده شک وشرک وکفر ومعاصی واراده آن از قلب علی ومملو ومر
مشحون بمعالم الهی شکم انحضرت میباشد ثانیهما علی قاسم جنت وجهنم میباشد واحدی از پل صراط اصلا عبور نکرده
نمیتوانند تا وقتیکه برائة وکتابة نجاة وجواز از علی نباشد در فردوس وصواعق وغیرهما
از ابوبکر وغیر او روایة کرده قال النبی لا یجوز احد الصراط الا من کتب له علی الجواز یعنی پیغمبر
فرمود احدی از صحابه وامت گذر نمیکند از پل صراط سوای انکس که مر او را نوشته علی باشد برای عبور
وگذر کردن وا از صراط از سخاوی در صواعق وفردوس روایة کردند قال معرفة آل محمد
برائة من النار وحب آل محمد جواز علی الصراط والولایة لآل محمد امان من العذاب یعنی معرفت آل محمد
نجاة از نار وحب آل محمد گذر بر صراط وامامة آل محمد امان از عذاب آخرة میباشد در فردوس
وصواعق روایة کرده قال رسول الله یا علی انت قسیم الجنة والنار یوم القیمة یعنی حضرت
رسول فرمود ای علی تو قسمت کننده جنت وجهنمی سوال معنی تقسیم جنت ونار از علی شخص واحد
انسانی بیوم دربیدم مخلوق دریکروز چگونه ممکن میباشد جواب اول در صواعق از حضرت
رضا معنی این تقسیم منقول گردیده فقال یقول علی للنار هذا لی وهذا لک یعنی علی بر اعراف قایم شده
ملکی بعد یکی حاضر میشوند میفرماید علی ای نار این برای من یعنی از مخلصان من ناجی از اهل جنت است وآن
برای تو ای جهنم چه این از مخالفان من است پس ملائکه موکله جانبین حسب مشار الیه را بمقام

خود میرسانند **جواب ثانی** هذا هو المروی ایضا او سبحانه دو نامه نزد پیغمبر میفرستد
در یکی اسماء اولیاء و شیعیان او و در دیگری اسما مخالفان او تا قیامة درج میباشند پس علی در
محشر مخالف و موالف خود را میشناسد و هر کس که نوشته علی بود از صراط گذشته برابر بطرف آخر
صراط بر در جنت رسیده داخل جنت میشود **و** آنکس را که براة علی نباشد از صراط در درک اسفل میرود
اشکال جهنم و جنت غیر مکلف جمادی بالضرورة اند قابل خطاب نه الک نمیباشند **جواب** بدو
وجه است **اولها** ممکن است که خدا در جنت و نار وقت اینچنین خطاب شعور و ناطقه بیافریند
چنانچه وقت القاء ابراهیم در نار خطاب قابلیت سماع یا نار کونی بردا و سلاما یا دفعة افرید **ثانیها**
خطاب بملائکه خزنه نار و جنت میشود و هر دو جائز اند **تبصرة** و اینجا منسوب بشافعی همین مضمون در اشعار
میباشد علی حبه جنة ❊ قسیم النار و الجنة ❊ وصی المصطفی حقا ❊ امام الانس و الجنة یعنی حب علی
سپر بهشت نگاه دارنده و حفظ کننده از نار جهنم علی قسمت کننده نیران و جنان است و همین علی وصی
مطلق حضرت پیغمبر برگزیده بلافصل امام کل جنس انسان و جنیان است **قال المصنف** جنة و عن

علی المرتضیٰ ع قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله لو ان عبدا عبد الله تعالی مثل ما قام نوح فی قومه و کان له مثل احد

ذهبا فانفق فی سبیل الله و مد فی عمره حتی حج الف عام علی قدمیه ثم بین الصفا و المروة قتل مظلوما ثم
لم یوالك یا علی لم یشم رائحة الجنة و لم یدخلها **ترجمه** از حضرت امیر ع مرویست که حضرت رسول ص
فرمود اگر بنده عبادة کند خدا را مساوی عمر نوح که در قوم خود قیام کرده و برای او مثل کوه احد طلاء
باشد و نفقه دهد آنرا در راه خدا و طویل العمر گردد و حج بکند یکهزار حج پیاده پای خود کند پس از آن میان
صفا و مروه کشته شود مظلوم مع ذلک ولایة تو نداشته باشد ای علی بدانکه آنشخص بوی بهشت
را نمی شمد از مسافة پنجصد سال راه و اصلا داخل جنت نمیشود **تشریح** مقام بدانکه این روایة
را مثل اخطب و حافظ ابو نعیم و حسکانی وغیرهم روایة کرده اند **تنبیه** در صحاح اخبار آمده که در
محشر مستحق جنت را بوی خوش آن بمسافة پنجصد سال راه بمشام او میرسد **اما** آنکس که مستحق جنت
آخرة نباشد او را بوی هوای خوش جنت بمشام نمیرسد پس این وصول خوشبوی جنت بعد
این مسافه دلالة و علامة وصول الی الجنت است **اشکال** مرد مسلمی موحد هرگاه بچنین عمر طویل ابرو
گونه اعمال حسنات نماید و هیچ عملی او را نفعی نمیرساند چرا و چه سبب باشد و عقل در این متحیر است
جواب بالامکر رعلة این ذکر شده که بامامة و ولایة علی و ائمه اطهار از اولاد او ص که مکمل دین

ومتهم امین رب العالمین است و در آخر همه تکلیف ولایة و خلافة او برای همین نازل شد پس ترک و انکار ان
دین شخص ناقص است و ناقص الدین هیچ عمل قبول نمیشود چه صحة اعمال و فروع مشروط بصحت اصول میباشد
فاذا ثبت الاصل ثبت الفروع والا فلا **قال المصنف** جلد ۲ و عن عبد الله ابن السلام قال قلت یا رسول الله
اخبرنی عن لواء الحمد ما صفته قال علیه السلم طوله الف عام سنانها یاقوتة حمراء قبضته من لؤلؤ بیضاء و
زمرد خضراء له ثلث ذوایا زاویة بالمشرق وزاویة بالمغرب وثالث فی وسط الدنیا مکتوب علیها ثلثة
اسطر السطر الاول بسم الله الرحمن الرحیم والسطر الثانی الحمد لله رب العالمین والسطر الثالث
لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله طول کل سطر الف یوم قال صدقت یا رسول الله فمن یحمل
ذلک قال یحملها الذی یحمل لوائی فی الدنیا علی ابن ابی طلب و من کتب الله اسمه قبل ان یخلق السموات
والارض قال صدقت یا رسول الله فمن یستظل تحت لوائک قال المومنون اولیاء الله و شیعة الحق
شیعتی و محبی و شیعة علی و محبوه و انصاره فطوبی لهم وحسن مآب والویل لمن کذبنی فی علی او کذب
علیا فی دفعه عن مقامه الذی اقامه الله فیه **ترجمه** از عبد الله سلام مرویست که من بحضرت رسول
عرض نمودم ای پیغمبر خدا خبر ده مرا از لواء حمد که عبارة از رایة و نشانه در لشکر از جانب سلطان میباشد
و انرا علم هم میگویند که از رایة حمد خود در قیمة خبر ده مرا که چه وصف و علامة او میباشد پیغمبر فرمود درازی
و بلندی مسافة هزار سال و ستون او یاقوت سرخ قبضه او از مروارید سفید نوک او از بالا و پائین
زمرد سبز میباشد برای او سه زوایه میباشد یک زاویه او تا بمشرق و زاویه دوم او بطرف مغرب و زاویة
سوم او درمیان دنیا و نوشته بران سه بر سه سطر میباشد اما سطر اول او بسم الله الخ و اما
سطر دوم او الحمد لله رب العالمین و اما سطر سوم او لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله و طول
هر سطر بمسافة هزار روز میباشد عبد الله سلام عرض کرد راست فرمودی ای رسول الله پس عرض کرد که کدام
کس حامل و بردارنده او در محشر میباشد پیغمبر فرمود حامل او در قیمة حامل رایة من در دنیا علی ابن ابی طالب
است و علی انکس استکه نوشته است خدا نام او را برای حمل لواء دنیا و اخرة قبل از پیدایش اسمانها و
زمین عبد الله گفت راست فرمودی ای نبی الله پس عرض کرد که کدام کس در سایه لواء تو در محشر میباشد
پیغمبر فرمود مومنین اولیاء الله میباشند و شیعه حق شیعه من اند و محبان من و شیعه علی و مخلصان
از دوستداران او و یاوران او پس خوشا حال و گوارا باد بانها مع نیک حال انها و ای بحال مقام ویل
باد مرانانرا که بتکذیب من در بیان اوصاف و مناقب امامة علی نمایند یا تکذیب علی نمایند یا دفع او از

مقام خلافة او **و** تاخیرش نمایند ازان مقام امارة وخلافة که قایم ساخته ونصب نموده خدا او را دران
محل ومقام **تشریح** مقام مقتضی چند امر است **اول** لواء الحمد نام رایة وعلم ختم انبیا در قیمة میباشد اما
در لغة لوا بکسر لام نشان شناخت فوج ولشکر از جانب سلطان میباشد **و** انرا علم هم میگویند **و** خاص در
قیمة برای سلطان کافه خلایق محمد بن عبد الله ص من الله این علم باین وصف عطا میشود تا ممتاز ز اولین
وآخرین انبیا وخلایق بان بگردد این علو مرتبه انحضرت در آخرة نمودار میباشد **ثانی** سنام بفتح اول ستون
بلند وستون علم وستون ترازو که دو پله آن باو اویخته میباشد وازینجا تیرک خیمه وتیرک علم وتیرک ترازو
را سنام نامیدند **ثانی** قبضه جای گرفتن در دست میباشد **ثالث** زج بزاء وجیم معجمتین
نوک نیزه وتیر میباشد **تنبیه** درین حدیث لواء چند چیز اثبات کرد **اولها** حامل این لواء هم را خاص
حامل لواء او در دنیا علی ابن ابی طالب میباشد نه کسی دیگر **ثانیها** حامل لواء دنیا وحامل لواء حمد در عقبی
علی است اسم او مکتوب بر لوح محفوظ وبر علم وبر پرچمهای او قبل ایجاد عالم وادم چند هزار سال بود که علی ولی
حامل لواء نبی میباشد **ثالثها** در سایه این لواء در محشر کل انبیاء تا عیسیٰ وکل مومنین امم سلف وخلف
ومخلصان **و** محبان علی دائمه میباشند چه در محشر ظلی نمیباشد سوای سایه آن **اما** زائد بر استظلال
وعده طوبی وحسن مآب بشیعیان علی آمده چرا چنین نباشد چه آیه خیر البریه بعلی وبائمه وبشیعه لقب
الهی آمده **اما طوبی** ابن اثیر در نهایه گفته که طوبی اسم جنت میباشد **و** بعضے میگویند که طوبی درختی در جنت
است که شاخی ازان بهر خانه وهر محله از طبقات بهشت میباشد **و** اصل آن فعلی از طیب میباشد و
هرگاه بطاء ضمه داده شد پس یاء منقلب بواو گردیده طوبی شد **و** بطوبی برای ان نامیدند چه گوناگون
نسیم آن الطیب ومعطر میوزد وباهل جنت میرسد **خاصها** ولفظ ویل بخلاف ونقیض طوبی بمعنی
وای ودرشتی وسختی حال باشد **و** بقولی وادی در هفتم طبقه جهنم وآن مروی هست **و** بقولی چاهی
در سقر میباشد بخوبیکه کل اهل جهنم از غلظ وعفونة وشدة ونهایة حرارة آن استعاذه میکنند **تتمه**
این ویل توعید عینی بمخالفان علی ومنکران ودافعان او از مقام خلافة وامامة او فرموده **قال المصنف** علیه الرحمه
وعن ابی سعید الخدری قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله اذا فرغ الله تعالی عن الحساب للعباد امر الملکین فیقفان علی الصراط
فلا یجوز احد الصراط الا بالبرائة الولایة من علی فمن لم یکن معه اکبه الله علی وجهه فی النار **ترجمه**
ابو سعید خدری روایة کرده که حضرت رسول ص فرمود وقتیکه خدا فارغ شود از حساب کل بندگان در محشر
حکم میکند دو مالک را که بایستند اینها بر پل صراط پس نمیگذرد احدے وهیچ کسی از صراط مگر میگذرد

عبور میتواند بوجود نوشته ولایة وامامة علی یعنی هرکس را نوشته علی باشد او از پل صراط میگذرد و هرکس را که
براة برامامة علی نباشد خدا میاندازد او را بروی در نار جهنم **تشریح** مقام بدانکه باین مضمون احادیث
لاتحصی در تفسیر آیه وقفوهم انهم مسئولون وارد است که کل خلایق را وقفه میدهند بر پل
صراط و از امامة و ولایة اهل بیت عصمة میپرسند هرکس را که اعتقاد بامامة و ولایة ایشان بلا فصل ثابت
و براة نجاة علی هم بدستش باشد از صراط میگذرد و از جهنم نجاة یابد و بجنت میرسد **در صواعق**
از سعید خدری وغیره روایة کرده اند در تفسیر وقفوهم انهم مسئولون قال النبی عن ولایة علی یعنی
پیغمبر ص فرمود از ولایة وامامة علی کل خلائق را در محشر و بر صراط وقوف داده پرسیده میشوند **تنبیه**
در صحاح اخبار وارد است که پل صراط جسری بر متن جهنم مبسوط و ممدود میباشد هزار سال سربالا رفتن
و هزار سال مستوی رفتن و هزار سال سرازیر آمدن یک طرف ابتدائش میدان محشر و طرف دوش
در جنت از موی باریکتر و از دم شمشیر تیزتر میباشد بعبور بران کل خلائق مامور میگردند پس از گذر کل انبیا
و ائمه و علما و شهدا را از ان چاره نیست و ناری در همانجا بمقام خود در جهنم فرو میرود **جمعی** از معتزله
میگویند که صراط عبارة از طریقه مقرره اللهیه برای عبور و گذر در دین میباشد و احد الطرفین ان صراط
الهی در دنیا و ثانی طرف و در محشر برابر تا بدر جنت است و هرکه در اینجا بر صراط مستقیم الهی از اسلام و ایمان
قایم مانده باشد آن شخص برابر از دنیا و محشر از جسر جهنم گذر نمود بلا انحراف و لا دغدغه بدر جنت میرسد و شیر
باین مرویه ابن ابن عدی و دیلمی و ابن حجر است قال رسول الله اثبتکم علی الصراط اشدکم حبا لاهل
بیتی یعنی هرکه در دنیا ثابت بر صراط مستقیم دین باشد او سختترین شما بمحبة اهل بیت من میباشد **و جمعی**
از محققین امامیه هم مثل همین فرموده اند منهم شیخنا السعید السدید المفید رح که صراط مستقیم راه استوار
مقرر و در دین و ایمان بطور و طریقه اهل بیت عصمة و طهاره از دنیا تا آخرة بدر جنت کشیده میباشد و هرکه در دنیا
بر طرف دقیقه حقه ثابت مانده که او بلا دغدغه از همین جا تا بجنت میرسد و همین مستفاد از تفسیر امام
همام عسکری میشود و بهمین مضمون احادیث متفق علیه امت در مسانید احادیث و تفاسیر انها صریح
وارد شده اند چنانچه در صراط المستقیم سوره حمد در تفسیر ثعلبی و شواهد التنزیل حسکانی و در منثور سیوطی
و تفسیر ما نزل فی علی از حافظ ابونعیم وغیرهم مثبت است که ان الصراط المستقیم النبی واله و در دیگر
علی الله میباشد **در منقبة المطهرین** ابونعیم از بریده مرویست در تفسیر آیه وقفوهم انا
کنا عند رسول الله ص سئلنا فقال والذی نفسی بیده ما یتحرک قدما عبد فی یوم القیمة حتی یسئل عن اربعة

عن عمره فیما افناه وعن بدنه فیما ابلاه وعن ماله من این کسبه وفی ای شیء صرفه وعن حبنا اهل البیت
فقال عمر وما علامة محبتکم اهل البیت بعدک یا رسول الله فوضع علیه السلام یده علی راس علی
وقال علامة حبنا ان من حب هذا فقد احبنا ومن ابغضه ابغضنا انتهی حاصل انکه وقت نزول ایه وقفوهم
بریده روایة میکند که ما اصحاب رسول نزد رسول بودیم سوال کردیم آنحضرت را که این توقیف کافه خلائق
برای چه وازچه سوال کرده میشود پیغمبر فرمود قسم بخدائیکه جانم بدست اوست هیچ حرکة نمیکنند دو قدم
هیچ بنده ازجای استادن خود تا انکه ازچهار پرسیده شود آ ازعمرادمی درچه فنا ساختی ب وازبدن
او درچه مبتلا در دنیا ساختی ج وازمال او که ازکجا پیدا کردی ودرچه صرف کردی د وازحب اهل بیت نبوة
پس عمر خطاب عرض کرد که علامة محبة شما اهل البیت چیست بعد ازشما یا رسول الله پس پیغمبر دست مبارک
خود برسر علی نهاده فرمود علامة شناخت ما اهل بیت این علی هست بتحقیق هرکه این علی را دوست داشته
او ما را دوست داشته وهرکه بغض وکینه وعداوة این علی داشته پس او بتحقیق ما را دشمن وعداوة داشته
وازصواعق سابق ذکر شد قال معرفة ال محمد برائة من النار وحب ال محمد جواز علی الصراط
والولایة لال محمد امان من العذاب ایضاً قال حبی وحب اهل بیتی نافع فی سبع مواطن اهوالها عظیمة
حاصل انکه معرفة ال محمد براة ازنار وحب ال محمد موجب گذر برصراط وولایة ال محمد امان ازعذاب و
حب من وحب اهل بیت من نافع درهفت مواضع هولناک عظیم در اخرة است قال المصنف حسبه الله وعن
ابی رافع مولی رسول الله ان رسول الله صلعم قال من لم یعرف حق علی فهو احد من الثلث اما ولد الزانیة او
حملته امه من غیر طهر او منافق ترجمه ازابو رافع غلام حضرت رسول مرویست بتحقیق حضرت رسول
فرمود هرکس نشناسد حق علی پس ولادة او خالی نیست ازاین سه حالة یا اززانیه بنطفه ناپاک زنا منعقد و
متولد شده ب یا مادرش بار گرفته درغیر ایام پاکی یعنی درحیض باشد ج یا نطفه منافق ونطفه منافق
بوده باشد تشریح مقام بدانکه باین مضمون صحاح اخبار بسیار وارد اند چنانچه بعضی ازین پاره
ازصواعق وغیره مسطور گردید در فردوس وصواعق وغیره هما مرویست قال النبی
یا علی لا یبغضک من الرجال الا منافق ومن حملت به امه وهی حایض ولا یبغضک من النساء الا السلقلق
وهی التی تحیض من دبرها یعنی پیغمبر فرمود ای علی دشمن نمیدارد ترا ازمردان مگر منافق وآن زنی
که او حمل بحالة حیض گرفته باشد ودشمن نمیدارد ترا ای علی اززنان مگر زنی که سلقلق باشد واو زنی
است که حیض او از دبرش میاید دیلمی وابن حجر روایة کردند من لم یعرف حق عترتی الی قوله

فهو لاحدی ثلث اما منافق واما ولد زانیه واما امرء حملت به امه فی غیر طهر پیغمبر فرمود هر که نشناسد

حق عترة و ذریتہ مرا تا آنکه فرمود پس او خالی ازین سه حال نباشد یا او منافق باشد و یا زنازاده

باشد و یا مردی باشد که مادرش باو حمل گرفته در غیر ایام پاکی یعنی در حالة حیض منعقد نطفه او

گردیده باشد **تنبیه** در احادیث بسیار وارد است که بغض علی موجب حبس باران میباشد چنانچه

در فردوس است ان الله یرفع القطر عن بنی اسرائیل بسوء ذنوبهم فی انبیائهم وان الله

یرفع القطر عن هذه الامة ببغضهم علی ابن ابی طالب یعنی خالق رفع یعنی حبس باران در بنی اسرائیل

میکرد بسبب بدی کمان ایشان در انبیا خود وحبس و رفع باران در این امت میکند بکینه و بغض ایشان علی را ۱۲

و در اینجا ختم شد **مجلد اول کتاب البشری الحسنی**

در شرح مودة فی القربی مختصراً و یتلوه المجلد الثانی

منه من ابتداء المودة السابعة بعونه و توفیقه

تبارک و تعالی در هشتم شهر رجب المرجب

سنة ۱۳۱۰ من الهجرة المبارکة علی

مهاجرها واله الطیبین الف الف

التحیة فی بلدهٔ لاهور

حفظها الله من

الشرور

۱۲

تمام شد